

อำนาจหน้าที่ ข้อจำกัด และความรับผิดชอบของคณะกรรมการทรัพย์สิน
ตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994: ศึกษา
เปรียบเทียบกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติ
ล้มละลาย พุทธศักราช 2483

THE AUTHORITY RESTRICTIONS AND RESPONSIBILITY OF CONTROL
PROPERTY COMMITTEE IN LAW ON BANKRUPTCY OF ENTERPRISES
1994: COMPARATIVE STUDY ON OFFICIAL RECEIVERS IN
BANKRUPTCY ACT BUDDHIST ERA 2483

พรทิพย์ ดวงสวรรค์

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สำนักวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2558

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

อำนาจหน้าที่ ข้อจำกัด และความรับผิดชอบของคณะกรรมการทรัพย์สิน
ตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994: ศึกษา
เปรียบเทียบกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติ
ล้มละลาย พุทธศักราช 2483

THE AUTHORITY RESTRICTIONS AND RESPONSIBILITY OF CONTROL
PROPERTY COMMITTEE IN LAW ON BANKRUPTCY OF ENTERPRISES
1994: COMPARATIVE STUDY ON OFFICIAL RECEIVERS IN
BANKRUPTCY ACT BUDDHIST ERA 2483

พรทิพย์ ดวงสวรรค์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สำนักวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2558

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

อำนาจหน้าที่ ข้อจำกัด และความรับผิดชอบของคณะควบคุมทรัพย์สิน
ตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994: ศึกษา
เปรียบเทียบกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติ
ล้มละลาย พุทธศักราช 2483

THE AUTHORITY RESTRICTIONS AND RESPONSIBILITY OF CONTROL
PROPERTY COMMITTEE IN LAW ON BANKRUPTCY OF ENTERPRISES
1994: COMPARATIVE STUDY ON OFFICIAL RECEIVERS IN
BANKRUPTCY ACT BUDDHIST ERA 2483

พรทิพย์ ดวงสวรรค์

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
2558

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ไชยยศ หะมะรัชตะ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. ชลลว ว่องวัฒนาภิกุล)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ ณกรณ์ กุลพิโมกษ์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์โดยได้รับความกรุณาและช่วยเหลือจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล และอาจารย์ ฌกรณ กุลพิโมกษ์ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่า ในการรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งรับฟังและแนะนำข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในทาง วิชาการให้แก่ผู้เขียนเป็นอย่างดี ทั้งยังได้ตรวจทานแก้ไขเนื้อหาในวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จ อีกด้วย ซึ่งผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ไชยศ เหมะรัชตะ และรองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ เป็นอย่างสูง ที่เสียสละเวลาอันมีค่าให้เกิดริเป็นประธานและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจน ให้คำแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ที่จัดสรรทุนการศึกษาให้แก่ผู้เขียน ขอขอบคุณ กระทรวงการต่างประเทศแห่ง สปป.ลาว ประจำจังหวัดอุบลราชธานี ที่เปิดโอกาสให้ผู้เขียนมา ทำการศึกษา ขอขอบคุณ ว่าที่ร้อยตรี สมพร รุจิภักดีอังสุธร มิตรที่ได้ให้คำแนะนำข้อมูลทางด้าน วิชาการ ตรวจทานเนื้อหา และภาษาในเบื้องต้น และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำสำนักวิชานิติศาสตร์ สำนักงานบัณฑิตศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ได้อำนวยความสะดวกในการจัดทำ วิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณครอบครัว เพื่อน ๆ ที่ได้คอยให้กำลังใจอันยิ่งใหญ่และคอยให้ความช่วยเหลือ ด้านต่าง ๆ ด้วยดีตลอดมา และขอบพระคุณครู อาจารย์ที่คอยประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และ ปลุกฝังคุณธรรมความดีงามให้แก่ผู้เขียนด้วยดีเสมอมา

ท้ายที่สุดนี้ ถ้าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจประการใด ผู้เขียนขอมอบความรู้ และคุณงามความดีนี้แก่มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง บิดา มารดาและครูบาอาจารย์ทั้งหลาย แต่ถ้า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องตรงส่วนใด ผู้เขียนขอน้อมรับความบกพร่องนั้นไว้แต่เพียงผู้เดียว และต้องขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

พรทิพย์ ดวงสวรรค์

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

อำนาจหน้าที่ ข้อจำกัด และความรับผิดชอบของคณะกรรมการ
ทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ.
1994: ศึกษาเปรียบเทียบกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตาม
พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

ชื่อผู้เขียน

พรทิพย์ ดวงสวรรค์

หลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล

บทคัดย่อ

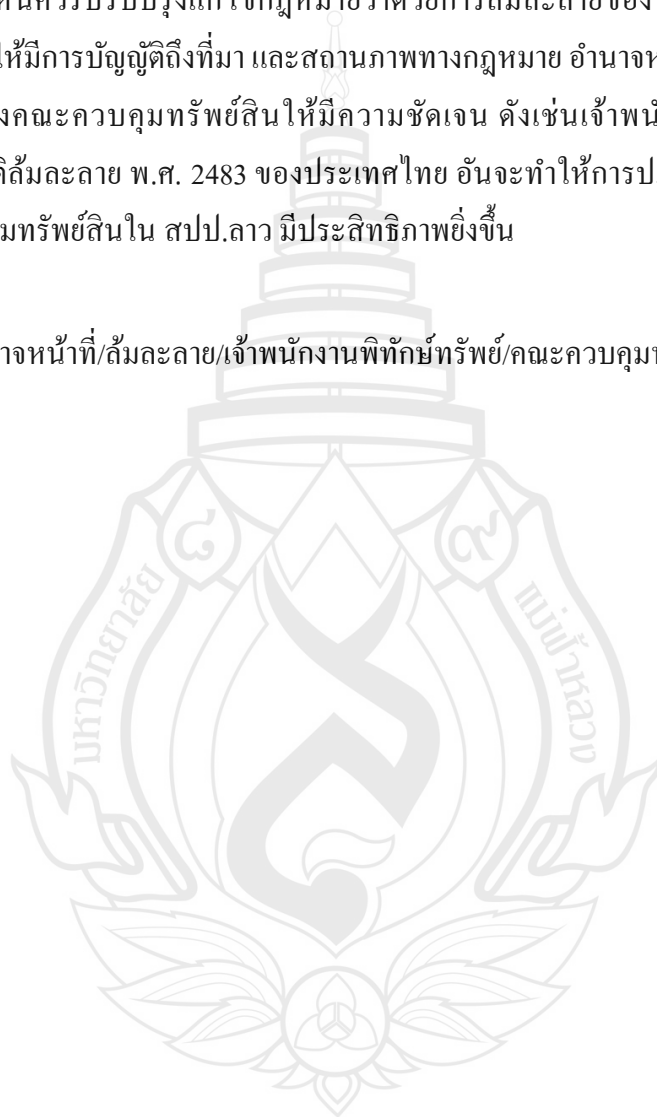
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในบทบัญญัติของ
กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับ
อำนาจหน้าที่ ข้อจำกัดและความรับผิดชอบของคณะกรรมการทรัพย์สินในการจัดการทรัพย์สินของ
บุคคลล้มละลาย โดยได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติ
ล้มละลาย พ.ศ. 2483 ของประเทศไทย พร้อมทั้งวิเคราะห์เพื่อสรุปเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุง
แก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ที่
เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ ข้อจำกัด และความรับผิดชอบของคณะกรรมการทรัพย์สินยังมีความไม่
ชัดเจน เช่น ที่มา และสถานภาพทางกฎหมาย การทำหน้าที่รวบรวมทรัพย์สิน ข้อจำกัด และความ
รับผิดชอบ เป็นต้น ทำให้คณะกรรมการทรัพย์สินไม่สามารถรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อชำระ
หนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ได้อย่างเต็มที่ และส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ
ทรัพย์สินไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเจ้าหนี้และลูกหนี้เท่าที่ควร ในขณะที่พระราชบัญญัติล้มละลาย
พ.ศ. 2483 ของประเทศไทย ได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจหน้าที่ที่หลากหลายและ
เฉพาะเจาะจงอย่างชัดเจน เช่น ที่มา และสถานะทางกฎหมาย การติดตามรวบรวมทรัพย์สิน ข้อจำกัด

และความรับผิดชอบ เป็นต้น ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทยมีความสะดวก และสามารถรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น เห็นควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว โดยให้มีการบัญญัติถึงที่มา และสถานภาพทางกฎหมาย อำนาจหน้าที่ ข้อจำกัด และความรับผิดชอบของคณะกรรมการทรัพย์สินให้มีความชัดเจน ดังเช่นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ของประเทศไทย อันจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของคณะกรรมการทรัพย์สินใน สปป.ลาว มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: อำนาจหน้าที่/ล้มละลาย/เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์/คณะกรรมการทรัพย์สิน/สปป.ลาว

Thesis Title	The Authority Restrictions and Responsibility of Control Property Committee in Law on Bankruptcy of Enterprises 1994: Comparative study on Official Receivers in Bankruptcy Act Buddhist Era 2483
Author	Phonethip Duangsavahn
Degree	Master of Law
Advisor	Assoc. Prof. Chalor Wongwatanapikul, Ph. D.

ABSTRACT

The objective of this thesis was to study the problem and challenges in Law on Bankruptcy of Enterprises 1994 of Lao PDR concerning authority, restriction and responsibility of Control Property Committee in managing the bankrupt property by comparative study in case of the official receiver in Bankruptcy Act B.E. 2483 of Thailand, and analyzes to conclude for amendment Law on Bankruptcy of Enterprises 1994 more clarity.

From the result of study, Law on Bankruptcy of Enterprises 1994 of Lao PDR concerning authority, restriction and responsibility of Control Property Committee provide vague, unclear scope of authorities. For example, legal status and sources, seizure of properties, restriction and responsibility etc. The Control Property Committee did not seize the debtor property to satisfy the obligation that the debtor responsible to pay every creditor in full, making the process unbeneficial to both creditor and debtors. By comparing to Bankruptcy Act B.E. 2483 of Thailand, the law has provided Official Receivers varies but distinct authorities. For example, legal status and sources, seizure of property, restriction and responsibility etc. Thus, this gives Thailand Official Receivers convenience and efficiency in debtor properties seizure.

As follows, Law on Bankruptcy of Enterprises 1994 of Lao PDR should be amended in order to provide the clear coverage of authorities including legal status and sources, seizure of properties, restriction and responsibility of Control Property Committee as the authorities given to Official Receivers in Bankruptcy Act B.E. 2483 of Thailand. This will enhance the Control Property Committee capability under the Lao PDR law.

Keywords: Authority/Bankruptcy/Official Receivers/Control Property Committee/Lao PDR.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(3)
บทคัดย่อภาษาไทย	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(6)
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 สมมติฐานของการวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	4
2 ความเป็นมาของกฎหมายล้มละลาย และผู้จัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย	5
2.1 ประวัติกฎหมายล้มละลายและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในประเทศไทย และ สปป.ลาว	5
2.2 บทบาทของกฎหมายล้มละลายในระบบเศรษฐกิจ	13
2.3 วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย และความแตกต่างของคดีแพ่งกับคดีล้มละลาย	14
3 อำนาจหน้าที่ ข้อจำกัด และความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และไทย	18
3.1 หลักกฎหมายเกี่ยวกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศฝรั่งเศส	18
3.2 หลักกฎหมายเกี่ยวกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทย	24
3.3 หลักกฎหมายเกี่ยวกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทย	34

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่	
4 วิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์	
ในประเทศไทย และ สปป.ลาว	69
4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบที่มา และสถานะทางกฎหมาย	69
4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่โดยทั่วไป	72
4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่คล้ายคลึงการ	74
4.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ด้านทนายความ	77
4.5 วิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนคดีอาญา	82
4.6 วิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่จัดธุรกิจ และชำระบัญชี	85
4.7 วิเคราะห์เปรียบเทียบการยึด การรวบรวม และการจำหน่ายทรัพย์สินของลูกค้าหนี้	89
4.8 วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อจำกัดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์	101
4.9 วิเคราะห์เปรียบเทียบความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์	103
5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ	107
5.1 บทสรุป	107
5.2 ข้อเสนอแนะ	110
รายการอ้างอิง	114
ภาคผนวก	118
ประวัติผู้เขียน	133

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว¹ ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ค.ศ. 1975 สปป.ลาว ได้มุ่งแก้ไขปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจภายใน และปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานของประเทศเป็นสำคัญ เช่น ปรับปรุงการคมนาคมขนส่ง ไฟฟ้า และน้ำประปา เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนได้อยู่ดีกินดีมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นรัฐบาลยังได้มีการออกคำรัฐและออกคำสั่งต่าง ๆ เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนประเทศ และแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจภายในหลายฉบับเพื่อให้กลับเข้าสู่สภาวะปกติอย่างรวดเร็วที่สุด ในวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1991 สปป.ลาว ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญอย่างเป็นทางการ ทำให้มีการยกระดับงานด้านการคุ้มครองรัฐ คุ้มครองสังคมและพลเมืองมากยิ่งขึ้น มีการตรากฎหมายเพื่อพัฒนาการทางด้านกฎหมายทีละขั้น จนในที่สุด สปป.ลาว ได้มีการเปิดประเทศรับการลงทุนจากต่างประเทศ ทำให้เกิดการปฏิรูประบบเศรษฐกิจภายในประเทศมาเป็นการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจแบบเสรี และได้ใช้กลไกทางการเงินเป็นตัวกำหนดเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก

รัฐบาลแห่งสปป.ลาว ได้ปรับปรุงคำสั่งของสำนักงานนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจ ค.ศ. 1976² มาบังคับใช้ในการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจที่มีความเจริญเติบโต และเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ด้วยผลของสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้รัฐบาลแห่งสปป.ลาว พยายามตรากฎหมายออกมาบังคับใช้ โดยมีการ

¹ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ต่อไปในวิทยานิพนธ์นี้จะเรียกว่า “สปป.ลาว” และ สปป.ลาว ใช้ศักราชที่เรียกว่า “คริสต์ศักราช (ค.ศ.)”.

² สำนักงานนายกรัฐมนตรี, คำสั่งของสำนักงานนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจ ค.ศ. 1976, ฉบับเลขที่ 59/นย. ลงวันที่ 19 ตุลาคม 1976.

ตรากฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา ค.ศ. 1990³ เพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจและรองรับการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้น ต่อมาในปี ค.ศ. 1994 ได้มีการตรากฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994⁴ ขึ้น อันเป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศโดยตรงภายหลังจากที่รัฐบาลได้เปิดประเทศสู่สากล และยังเป็นกฎหมายฉบับแรกในการบังคับใช้กับวิสาหกิจในการล้มละลายโดยตรงด้วยเช่นกัน อันเป็นการปกป้องประโยชน์ของเจ้าหนี้ วิสาหกิจลูกหนี้ และของรัฐ ตลอดจนรักษาความเป็นระเบียบของการดำเนินธุรกิจ และส่งเสริมการลงทุนที่เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายและของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

อย่างไรก็ตาม ตลอดระยะเวลาของการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ยังไม่มีการแก้ไขปรับปรุงแต่อย่างใด ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการทรัพย์สิน ที่บัญญัติไว้อย่างไม่ชัดเจน กล่าวคือ กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มิได้มีการบัญญัติบทบาทของคณะกรรมการทรัพย์สินไว้ ทำให้เกิดความสับสนในทางปฏิบัติว่าผู้ใดคือคณะกรรมการทรัพย์สินผู้มีอำนาจตามกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ รวมตลอดทั้งมิได้มีการบัญญัติรับรองสถานะทางกฎหมายของคณะกรรมการทรัพย์สินไว้ด้วย จึงทำให้เมื่อคณะกรรมการทรัพย์สินที่ได้รับการแต่งตั้งจากศาลเป็นที่เรียบร้อยแล้วจะมีสถานะเป็นข้าราชการหรือเจ้าพนักงานศาล ซึ่งกฎหมายดังกล่าวก็หาได้บัญญัติไว้ไม่

นอกจากนี้ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สิน โดยทั่วไปตามมาตรา 18 และอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับการเรียกประชุมเจ้าหนี้ทั้งหลายตามมาตรา 20 ก็มีจำกัด ทำให้ขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการเรียกประชุมเจ้าหนี้ทั้งหลาย เพื่อร่วมกันตกลงในเรื่องทรัพย์สินและกิจการใด ๆ ของวิสาหกิจลูกหนี้ที่ยังดำเนินการอยู่นั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเจ้าหนี้และกองทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ ซึ่งข้อจำกัดดังกล่าวนี้ส่งผลให้การใช้อำนาจโดยทั่วไปของคณะกรรมการทรัพย์สินในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไม่มีประสิทธิภาพ และไม่สามารถสนองตอบต่อความต้องการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ทั้งหลายด้วย ในขณะที่ประเทศไทยได้มีการบัญญัติถึงอำนาจหน้าที่

³ กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา ค.ศ. 1990 ได้มีการประกาศใช้เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม ค.ศ. 1990 ต่อมาในปี ค.ศ. 2008 ได้มีการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายพร้อมทั้งเปลี่ยนชื่อมาเป็น “กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา ค.ศ. 2008”.

⁴ สภาแห่งชาติ, กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994, เลขที่ 010/สภช. ลงวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1994, ได้ผ่านการรับรองโดยสภาแห่งชาติเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1994 ชื่อทางการของกฎหมายในภาษาอังกฤษเรียกว่า “Bankruptcy Law” แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “พระราชบัญญัติล้มละลาย”.

⁵ บุญล้อม ศรีธรรมวรรณ, กฎหมายล้มละลาย: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทย, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2557), 2.

ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483⁶ ซึ่งได้มีการบัญญัติไว้อย่างละเอียดและชัดเจน เริ่มตั้งแต่คำนิยามที่ได้มีการให้ความหมายไว้เป็นการเฉพาะ พร้อมทั้งระบุถึงสถานะทางกฎหมายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้ด้วย นอกจากนี้ยังได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจหน้าที่เข้าควบคุมและรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ และยังให้อำนาจในการดำเนินคดีความหรือว่าจ้างทนายความให้ดำเนินคดีแทนลูกหนี้ผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์แล้วได้ เป็นต้น นับได้ว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้มีการบัญญัติไว้อย่างละเอียดและครบถ้วน จึงได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบเพื่อนำบทเรียนที่ดีที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ มาทำการแก้ไข ปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของคณะควบคุมทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ให้มีความเหมาะสม และชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.2 สมมติฐานของการวิจัย

กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ ข้อจำกัด และความรับผิดชอบของคณะควบคุมทรัพย์สินไว้ แต่ยังไม่มีความเหมาะสมและไม่ชัดเจนพอที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ สมควรทำการศึกษาเปรียบเทียบกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย เพื่อนำมาแก้ไข ปรับปรุงอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะควบคุมทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ให้มีความชัดเจนและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาถึงการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย

1.3.2 เพื่อศึกษาถึงหลักกฎหมายเกี่ยวกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ ไทย และ สปป.ลาว

1.3.3 เพื่อศึกษาหามาตรการทางกฎหมายเพื่อนำมาแก้ไข ปรับปรุงอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะควบคุมทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ให้มีความเหมาะสมและชัดเจนยิ่งขึ้น

⁶ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 57, (30 ธันวาคม 2483), 958.

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มุ่งศึกษาถึงปัญหาอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะควบคุมทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามกฎหมายล้มละลายของประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และไทย พร้อมทั้งวิเคราะห์เพื่อสรุปเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุง แก้ไขอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะควบคุมทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ให้มีความชัดเจนและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาวิเคราะห์โดยใช้วิธีวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยอาศัยการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในอดีตถึงปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เช่น หนังสือ วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ และข้อมูลต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิเคราะห์ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

- 1.6.1 ได้ทราบถึงการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย
- 1.6.2 ได้ทราบถึงหลักกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ ไทย และ สปป.ลาว
- 1.6.3 ได้ทราบถึงแนวทางแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ให้มีความชัดเจนและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

ความเป็นมาของกฎหมายล้มละลาย และผู้จัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย

สังคมในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้ประเทศต่าง ๆ มีความกระตือรือร้นในการปรับปรุงและพัฒนาในด้านต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา สปป.ลาว เป็นประเทศหนึ่งที่ตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐขึ้นมากมายเพื่อทำการปฏิรูปในทุกด้านของประเทศ โดยเฉพาะการปฏิรูปกฎหมาย ได้มีการแก้ไขปรับปรุงและตรากฎหมายใหม่ขึ้นบังคับใช้ เช่น มีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยที่ดิน เพื่อจัดสรรการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการค้าประกันการปฏิบัติสัญญา เพื่อเปิดโอกาสให้มีการนำทรัพย์สินประเภทต่าง ๆ ไปเป็นหลักประกันในการชำระหนี้เพื่อนำมาเป็นทุนในการดำเนินธุรกิจได้ และมีการตรากฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ขึ้นในปี ค.ศ. 1994 ถือเป็นกฎหมายใหม่ฉบับหนึ่งที่ตราขึ้นบังคับใช้เพื่อปฏิรูปการหนี้สินและการกู้ยืมเงินในระบบต่าง ๆ ภายในประเทศ อันทำให้เจ้าหนี้ได้รับการชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย โดยมีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้รวบรวมทรัพย์สินต่าง ๆ ของลูกหนี้เพื่อจัดการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย และเมื่อบุคคลล้มละลายได้หลุดพ้นจากการล้มละลายแล้วย่อมดำเนินธุรกิจใหม่ได้โดยปลอดจากหนี้สินทั้งปวง เป็นการปกป้องเจ้าหนี้และช่วยเหลือลูกหนี้ไปพร้อมกัน ซึ่งในบทนี้จะได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของกฎหมายล้มละลายและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในประเทศไทย และสปป.ลาว วัตถุประสงค์และความแตกต่างของคดีล้มละลายกับคดีแพ่ง โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ประวัติกฎหมายล้มละลายและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในประเทศไทย และสปป.ลาว

2.1.1 ประวัติกฎหมายล้มละลายและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทย

2.1.1.1 ประวัติกฎหมายล้มละลาย

ประเทศไทยมีกฎหมายล้มละลายตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา แต่คงรวมอยู่ในกฎหมายลักษณะกู้หนี้ มิได้แยกออกเป็นกฎหมายลักษณะ

พิเศษ⁶ วัตถุประสงค์เพื่อเร่งรัดหนี้สินจากลูกหนี้ยิ่งกว่าประโยชน์ในทางการค้า⁷ ต่อมาเมื่อการค้าขยายตัวและเจริญมากขึ้นจึงได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่กาลสมัย รวมเป็นกฎหมายล้มละลาย 11 ยุค⁸ คือกล่าวคือ ในยุคแรก ได้มีการบังคับใช้กฎหมายลักษณะกู้หนี้ พุทธศักราช 2188 ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับบุคคลล้มละลายไว้ในบทที่ 50, 51 และ 52 ประกอบกับกฎหมายดังกล่าวก็มีลักษณะกึ่งกฎหมายอาญา โดยได้มีการกำหนดวิธีการลงโทษ เช่น การแช่น้ำ ดากแดด ซึ่งเป็นวิธีการลงโทษทางอาญาเพื่อเร่งรัดหนี้สิน ต่อมาในปี พุทธศักราช 2434 อันเป็นยุคที่สอง ได้มีการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะกู้หนี้ยืมสิน ร.ศ. 110 (พุทธศักราช 2434) โดยได้มีการบัญญัติใช้คำว่า “ล้มละลาย” ขึ้นเป็นครั้งแรก และได้มีการกล่าวถึง “เจ้าพนักงานผู้จัดการล้มละลาย” ไว้ด้วย อันเป็นจุดเริ่มแรกของการกล่าวถึงเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจจัดการทรัพย์สินแทนลูกหนี้ ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มีนโยบายสำคัญที่จะช่วยลูกหนี้ฝ่ายเดียวโดยลูกหนี้เท่านั้นที่จะขอให้ล้มละลายได้ ส่วนเจ้าหนี้หาสิทธิไม่ เปิดโอกาสให้ลูกหนี้คดีกองบิดพริ้วได้ตามใจชอบ ยักยักโอนทรัพย์สินแล้วล้มละลายก็ได้ ไม่ล้มละลายก็ได้หรือจะเลือกใช้นี้ให้เจ้าหนี้คนใดก็ได้ ทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบและไม่เป็นธรรม จึงมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการล้มละลายเสียใหม่เป็นยุคที่สาม ในปี พ.ศ. 2451 ได้มีการตราพระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 127 (พุทธศักราช 2451) ออกบังคับใช้ชั่วคราว และได้มีการตราพระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 130 (พุทธศักราช 2454) ซึ่งเป็นฉบับสมบูรณ์ขึ้นบังคับใช้ และได้มีการแก้ไขคำว่า “เจ้าพนักงานผู้จัดการล้มละลาย” มาเป็น “เจ้าพนักงานรักษาทรัพย์” และเพิ่มเติมหลักเกณฑ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับล้มละลายให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ซึ่งพระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 130 นี้ได้มีการบังคับใช้อยู่ประมาณ 30 ปี จึงได้ถูกยกเลิกในปี พุทธศักราช 2483 อันเป็นยุคที่สี่ ได้มีการตราพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ขึ้นบังคับใช้ โดยมีการบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับอารยประเทศมากยิ่งขึ้น และได้มีการเปลี่ยนชื่อจาก “เจ้าพนักงานรักษาทรัพย์” มาเป็น “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” พร้อมทั้งบัญญัติให้เจ้าพนักงานมีอำนาจสอบสวนและเป็นเจ้าพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ต่อมาในยุคที่ห้า ได้มีการตราพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2511 โดยมีการกำหนดจำนวนหนี้ขั้นต่ำที่เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องลูกหนี้ล้มละลายได้จาก 10,000 บาท เป็น 30,000 บาท และเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของ

⁶ วรศักดิ์ปิณฑย์, พระ, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, (พระนคร: โรงพิมพ์ของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2504), 42,

⁷ ทวี กสิยพงศ์, คำอธิบายพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 พร้อมด้วยประมวลระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการบังคับคดีล้มละลาย, (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2536), 6.

⁸ วิชา มหาคณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย และการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 13, (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2553), 17-23.

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ โดยให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจในการเพิกถอนการโอนทรัพย์สินหรือการกระทำใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ได้กระทำหรือยอมให้กระทำในระหว่างสามปีก่อนมีการขอให้ล้มละลาย ส่วนยุคที่หก ได้แก่ พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2526 โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมและแบ่งแยกลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาและลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคล กล่าวคือ ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาคือหนี้จำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 บาท และลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้จำนวนไม่น้อยกว่า 500,000 บาท ต่อมาในยุคที่เจ็ด ได้แก่ พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 ซึ่งให้พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องผู้กู้ยืมเงินที่ เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามพระราชกำหนดดังกล่าวเป็นบุคคลล้มละลายได้เมื่อปรากฏว่ามีหนี้สินล้นพ้นตัว ยุคที่แปด ได้แก่ พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ได้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ส่วนยุคที่เก้า ได้แก่ พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542 และ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2543 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักกฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการพร้อมกันนั้น ได้มีการแก้ไขสถานะของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ด้วย โดยได้มีการตัดข้อความในวรรคสาม แห่งมาตรา 139 ที่ให้ถือว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นเจ้าพนักงานศาล” ออกไป เพราะเห็นว่าเมื่อศาลแยกออกจากกระทรวงยุติธรรมแล้วก็ไม่ควรให้มีข้อความดังกล่าวในกฎหมาย ประกอบกับในยุคนี้ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 อันทำให้มีการเปิดทำการศาลล้มละลายกลางขึ้นในกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2542 ด้วย ต่อมาในยุคที่สิบ ได้แก่ พระราชบัญญัติบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการบริหารทรัพย์สินด้วยคุณภาพของสถาบันการเงินและบริษัทบริหารสินทรัพย์ ด้วยวิธีจัดทำแผนปรับโครงสร้างกิจการของลูกหนี้ หากไม่สำเร็จอาจนำไปสู่การยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อสั่งให้ลูกหนี้และผู้ค้ำประกันล้มละลาย โดยให้พิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดทันที โดยศาลมีต้องดำเนินการไต่สวนและยุคสุดท้ายคือยุคที่สิบเอ็ด ได้แก่ พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2547 ได้มีการยกเลิกบทบัญญัติเรื่องการพ้นจากล้มละลายโดยอัตโนมัติ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542 มาตรา 35 โดยนำมาบัญญัติไว้ให้ชัดเจนขึ้นในเรื่อง “ปลดจากล้มละลาย” ทั้งมีการปรับปรุงหลักการปลดจากล้มละลาย ให้สามารถใช้ได้ในทางปฏิบัติและไม่มีความซับซ้อนดังเช่นหลักการดั้งเดิม

นอกจากนี้ยังได้ปรับปรุงระบบการอุทธรณ์คดีล้มละลาย ให้คู่ความอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา เช่นเดียวกับคดีฟื้นฟูกิจการ และตัดบทบัญญัติเรื่องการอุทธรณ์ และต้องห้ามอุทธรณ์คดีฟื้นฟูกิจการออกจากพระราชบัญญัติล้มละลาย แต่ให้นำมาบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้ง

ศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542⁹ แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2547¹⁰ ให้สมบูรณ์ขึ้น ซึ่งเปลี่ยนจากการให้อำนาจศาลล้มละลายเป็นผู้พิจารณาว่าคดีใดต้องห้ามอุทธรณ์ในคดีฟื้นฟูกิจการมาเป็นให้ศาลฎีกาเป็นผู้พิจารณา ตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา

ยิ่งกว่านั้น ยังมีความประสงค์ที่จะเพิ่มอำนาจศาลล้มละลาย ให้สามารถพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลายในส่วนที่เกี่ยวกับคดีอาญาด้วย ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2548¹¹ และคดีดังกล่าวเมื่อศาลล้มละลายตัดสินแล้วให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาเช่นเดียวกับคดีล้มละลายและคดีฟื้นฟูกิจการ

2.1.1.2 ประวัติเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

เนื่องจากการจัดทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายมีมาตรการในการกำหนดให้มีคนกลางเข้ามาดำเนินการจัดการกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้แทนตัวลูกหนี้ เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาการขัดแย้งกันระหว่างบรรดาเจ้าหนี้ ซึ่งต่างก็เป็นผู้ที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ หากกฎหมายล้มละลายไม่ได้บัญญัติหลักการให้มีคนกลางเข้ามาเป็นผู้ดำเนินการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายแล้ว การรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ และแบ่งสรรชำระหนี้ให้แก่บรรดาเจ้าหนี้อาจมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดสรรโดยไม่เป็นธรรมได้ ดังนั้นจึงมีการกำหนดให้มีคนกลางเข้ามาดำเนินการดังกล่าว โดยโอนอำนาจในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ให้แก่บุคคลภายนอกเป็นผู้จัดการแทน เหตุที่ไม่ให้เจ้าหนี้ของลูกหนี้คนหนึ่งคนใดเป็นผู้ดำเนินการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เองนั้น ก็เนื่องจากว่าเจ้าหนี้แต่ละรายของลูกหนี้ต่างก็มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน การให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้รายอื่นได้ สำหรับผู้ดำเนินการจัดการทรัพย์สินในคดีล้มละลายของไทยนั้น มีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับดังนี้

1. เจ้าพนักงานจัดการล้มละลาย

ปรากฏในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะกู่หนียืมสิน ร.ศ. 110 ซึ่งประกาศใช้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัว โดยมีวิธีการให้ลูกหนี้ซึ่งไม่อาจชำระ

⁹ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 116, ตอนที่ 25 ก, (8 เมษายน 2542), 10, ต่อไปในวิทยานพนธ์นี้จะเรียกว่า “พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542”.

¹⁰ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2547, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 121, ตอนพิเศษ 70 ก, (12 พฤศจิกายน 2547), 56.

¹¹ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2548, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 122, ตอนที่ 111 ก, (28 พฤศจิกายน 2548), 1.

หนี้ได้ร้องขอให้ศาลตั้ง “เจ้าพนักงานจัดการล้มละลาย” ขึ้น เพื่อตรวจและจัดการรวบรวมทรัพย์สิน และเสนอบัญชีต่อศาลให้ศาลแบ่งเฉลี่ยแก่เจ้าหนี้มากและน้อยตามส่วน¹²

2. เจ้าพนักงานรักษาทรัพย์

ปรากฏในพระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 127 และพระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 130 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ได้วางหลักเกณฑ์การล้มละลาย นับว่าทันสมัยขึ้นเป็นครั้งแรกในส่วนที่เกี่ยวข้องงานในอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานรักษาทรัพย์นั้น ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 130 จะได้วางระเบียบวิธีการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ และกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ให้เรียบร้อยยิ่งขึ้น แต่ก็ยังขาดการประสานงานกันระหว่างศาล เจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ และพนักงานอัยการ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะตัวบทกฎหมายยังไม่รัดกุมพอ อีกทั้งยังเป็นของใหม่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการล้มละลาย วัตถุประสงค์อันสำคัญของกฎหมายล้มละลาย ตลอดจนลักษณะของคดีล้มละลายที่มีลักษณะเฉพาะ¹³ ทำให้การประสานงานดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

3. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

ปรากฏในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว และยังมีผลใช้บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนชื่อที่ใช้เรียกเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายมาเป็น “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” จวบจนปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทยมีมาอย่างช้านานแล้ว ด้วยที่ต้องการให้มีบุคคลภายนอกที่มีใจเจ้าหนี้ผู้มีส่วนได้เสียในกองทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายเป็นผู้จัดการแบ่งสันปันส่วนทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นก็ได้มีการพัฒนาเรื่อยมาเพื่อให้การจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายเกิดประโยชน์สูงสุดในอันที่จะให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินอย่างเท่าเทียมกัน

2.1.2 ประวัติกฎหมายล้มละลายและคณะกรรมการทรัพย์สินของ สปป.ลาว

2.1.2.1 ประวัติกฎหมายล้มละลาย

ปี ค.ศ. 1975-1986 ภายหลังที่พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ได้นำประชาชนลาว บรรดาชนเผ่า ทำการปฏิวัติชาติประชาธิปไตยรัฐแห่ง สปป.ลาว สำเร็จ และได้ทำการสถาปนาประเทศขึ้น

¹² ปรีชา พานิชวงศ์, คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย และกฎหมายล้มละลายว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2548, (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2548), 10.

¹³ ชูชาติ ศิรินิล, ขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), 69-70.

เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1975 ในระยะแรกนี้ พรรค-รัฐ มีความจำเป็นต้องเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจและความปรองดองในชาติเป็นหลักไปพร้อม ๆ กับการดำเนินการ 2 ยุทธศาสตร์ คือ (1) ปกป้องรักษาประเทศชาติ และ (2) พัฒนาประเทศชาติ ซึ่งในการคุ้มครองรัฐ-คุ้มครองสังคม ได้มีการดำเนินการออกมติและ/หรือคำสั่งต่าง ๆ เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนประเทศ โดยที่บรรดานิติกรรมชุดแรกของ สปป.ลาว ได้ถูกรับรองโดยมติของกองประชุมใหญ่ผู้แทนประชาชนทั่วประเทศครั้งที่หนึ่ง กองประชุมได้ตกลงรับรองบรรดานิติกรรมอันสำคัญเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการคุ้มครองบริหารภายในรัฐแห่ง สปป.ลาว ที่เป็นพื้นฐานเบื้องต้น คือ

1. คำสั่งของสำนักงานนายกรัฐมนตรี เลขที่ 53/นย. ลงวันที่ 15 ตุลาคม ค.ศ. 1976
2. กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสภารัฐมนตรีแห่ง สปป.ลาว เลขที่ 100/สปส. ลงวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ. 1978
3. กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสภาประชาชน¹⁴ และการปกครองชั้นต่าง ๆ เลขที่ 101/สปส. ลงวันที่ 31 กรกฎาคม ค.ศ. 1978
4. กฎหมายว่าด้วยสภารัฐมนตรีแห่ง สปป.ลาว เลขที่ 01/80/สปส. ลงวันที่ 10 สิงหาคม ค.ศ. 1982

ต่อมาในปี ค.ศ. 1986-1994 การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภายหลังที่พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ได้ดำเนินแนวทางเปลี่ยนแปลงใหม่ เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา เห็นได้อย่างชัดเจนคือ เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม ค.ศ. 1991 กองประชุมสมัชชาสามัญ ครั้งที่ 6 ของสภาประชาชนสูงสุด ชุดที่ 2 ได้รับรองรัฐธรรมนูญแห่ง สปป.ลาว และประกาศใช้เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1991 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรก ทำให้มีการยกระดับงานด้านการคุ้มครองรัฐ และคุ้มครองสังคมตามรัฐธรรมนูญ และทางด้านกฎหมาย คือ การพัฒนารัฐให้กลายเป็นรัฐแห่งกฎหมายที่ละขั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของอดีตท่านประธานประเทศ ท่านไกรสอน พรหมวิหาน ได้ให้แนวความคิดว่า “รัฐแห่งกฎหมาย คือรัฐที่ถือกฎหมายสูงกว่าสิ่งใด ๆ และสถิติเคารพกฎหมายของพลเมืองได้กลายเป็นความเคยชินในชีวิตประจำวัน”¹⁵ จากสาเหตุดังกล่าวทำให้รัฐบาลแห่ง สปป.ลาว ได้ดำเนินนโยบายเปิดประเทศ และได้ทำการปฏิรูประบบเศรษฐกิจภายในประเทศมาเป็นการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจตลาดเสรี และได้ใช้กลไกทางการเงินเป็นตัวกำหนด เพื่อปกป้องนโยบายของการเปลี่ยนแปลงทางด้าน

¹⁴ สภาประชาชน ต่อมาเปลี่ยนเป็น สภาประชาชนสูงสุด ปัจจุบันคือ สภาแห่งชาติ (รัฐสภา).

¹⁵ แผนแม่บทเกี่ยวกับการพัฒนารัฐแห่งกฎหมายของ สปป.ลาว ตั้งแต่ปัจจุบันถึงปี ค.ศ. 2020, ความร่วมมือระหว่างกระทรวงยุติธรรม องค์การอัยการประชาชนสูงสุด ศาลประชาชนสูงสุด และกระทรวงมหาดไทย, (นครหลวงเวียงจันทน์: ม.ป.พ., 2009), 8.

เศรษฐกิจ รัฐบาลแห่ง สปป.ลาว ได้ปรับปรุงคำสั่งของสำนักงานนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไข ข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจ ฉบับเลขที่ 53/นย. ลงวันที่ 15 ตุลาคม ค.ศ. 1976 มาบังคับใช้ในการ แก้ไขปัญหาสภาพเศรษฐกิจที่มีการเจริญเติบโต พร้อมทั้งให้สอดคล้องกับมาตรา 10 ของรัฐธรรมนูญ แห่ง สปป.ลาว ที่ได้บัญญัติไว้ว่า “รัฐคุ้มครองสังคมด้วยรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย องค์การจัดตั้งของ พรรค รัฐ แนวลาสร้างชาติ องค์การจัดตั้งมหาชน องค์การจัดตั้งสังคม และพลเมืองทุกคนต้อง เคารพและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ และตามกฎหมายอื่น ๆ อย่างเคร่งครัด” ทำให้รัฐบาลได้พยายาม ตรากฎหมายออกบังคับใช้ กฎหมายที่ออกมาบังคับใช้ในการแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจนั้น คือ กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา (Law on Contract) กฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม ค.ศ. 1990 เพื่อรองรับการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของรัฐ เจ้าหน้าที่ วิสาหกิจลูกหนี้ การให้กู้ยืมสินเชื่อ และปกป้องความเป็นระเบียบของการดำเนินธุรกิจ ส่งเสริมการ ลงทุน อันเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม และในปี ค.ศ. 1994 รัฐบาลแห่ง สปป.ลาว ได้ตรากฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ (Bankruptcy Law) มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน ค.ศ. 1994 เป็นกฎหมายฉบับหนึ่งที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโดยภาพรวมของ ประเทศโดยตรงภายหลังจากที่รัฐบาลได้เปิดประเทศสู่สากล และยังเป็นกฎหมายฉบับแรกที่บังคับใช้ กับวิสาหกิจในการขอล้มละลายโดยตรงเช่นกัน อันจะเป็นการปกป้องผลประโยชน์ของวิสาหกิจ และของรัฐ ตลอดจนรักษาความเป็นระเบียบของการดำเนินธุรกิจ และส่งเสริมการลงทุนซึ่งเป็นส่วน หนึ่งของแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ปัจจุบันกฎหมายฉบับดังกล่าวยังมิเคยได้รับการแก้ไข ให้ทันต่อสภาพเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด¹⁶

โดยที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะทำการศึกษาเชิงลึกเฉพาะบทบาทอำนาจหน้าที่และความ รับผิดของคณะควบคุมทรัพย์สิน ที่กระจายอยู่ในหมวดต่าง ๆ แล้ววิเคราะห์เพื่อเสนอให้มีการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายให้บทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะควบคุมทรัพย์สินมีความชัดเจนและเหมาะสม มากยิ่งขึ้น ซึ่งคณะควบคุมทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 15 ประกอบด้วยบุคคล ดังนี้

1. พนักงานวิชาการของศาลจังหวัด (แขวง) หนึ่งท่านเป็นหัวหน้า
2. ตัวแทนเจ้าหน้าที่
3. ตัวแทนของวิสาหกิจลูกหนี้
4. ตัวแทนของสหภาพแรงงานจังหวัดหรือเทศบาล
5. ตัวแทนลูกจ้างของวิสาหกิจลูกหนี้
6. พนักงานวิชาการขององค์การการเงิน

¹⁶ แผนแม่บทเกี่ยวกับการพัฒนาการรัฐแห่งกฎหมายของ สปป.ลาว ตั้งแต่ปัจจุบันถึงปี ค.ศ. 2020, 17-18.

จะเห็นได้ว่ากฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ที่เกี่ยวกับคณะกรรมการทรัพย์สินได้กำหนดให้หลายบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายมากพอสมควร ส่งผลให้การจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นไปด้วยความยากลำบากเนื่องจากมีทั้งตัวแทนเจ้าหนี้ และตัวแทนลูกหนี้ ซึ่งต่างก็คำนึงถึงประโยชน์ของฝ่ายตนเป็นสำคัญ

2.1.2.2 ประวัติคณะกรรมการทรัพย์สิน

การจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายของวิสาหกิจใน สปป.ลาว นี้ เริ่มมีขึ้นนับแต่มีการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการล้มละลายโดยเฉพาะ และเป็นการบังคับใช้กับวิสาหกิจแต่เพียงอย่างเดียวไม่บังคับใช้กับบุคคลธรรมดา โดยที่กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มีการกำหนดให้มีเจ้าพนักงานจัดการทรัพย์สินของวิสาหกิจผู้ล้มละลายไว้ 2 ประเภท คือ ประเภทแรก คือ ผู้จัดการทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ศาลได้มีคำสั่งควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้จนถึงเวลาที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลาย เรียกว่า “คณะกรรมการทรัพย์สิน” หรือในภาษาไทยเรียกว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” มีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินทั้งหลายที่อยู่ในช่วงเวลาดังกล่าว และประเภทสุดท้าย คือ ผู้จัดการทรัพย์สินของวิสาหกิจที่ถูกพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว เกิดขึ้นหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จนกว่าจะชำระหนี้ตามคำพิพากษาเสร็จสิ้น เรียกว่า “คณะชำระสะสาง” หรือในภาษาไทยเรียกว่า “เจ้าพนักงานบังคับคดี” มีอำนาจจัดการทรัพย์สินทั้งหลายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลายแล้ว เพื่อแบ่งปันทรัพย์สินทั้งหลายที่มีของวิสาหกิจที่ล้มละลายให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของวิสาหกิจที่ล้มละลายนั่นไปจนกว่าคดีจะเสร็จสิ้น โดยเมื่อศาลได้พิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้ตกเป็นบุคคลล้มละลายแล้ว ศาลก็จะดำเนินการแต่งตั้งคณะชำระสะสางขึ้น เพื่อให้รับช่วงงานต่อจากคณะกรรมการทรัพย์สินในการจัดการทรัพย์สินทั้งหลายเพื่อชำระหนี้สินให้แก่เจ้าหนี้

มีข้อสังเกตว่า กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ได้กำหนดให้ผู้ทำหน้าที่ควบคุมทรัพย์สินอยู่ในรูปแบบการบริหารงานแบบ “คณะกรรมการ” ซึ่งประกอบด้วยหลายคนดังที่ได้อีกให้เห็นแล้วในหัวข้อก่อนหน้านี้ เหตุที่เป็นรูปแบบคณะกรรมการนั้นอาจเนื่องมาจาก ในปี ค.ศ. 1994 ที่มีการตรากฎหมายขึ้นนั้นยังไม่มีความพร้อมด้านงบประมาณในการจัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ผู้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายเป็นการเฉพาะ ประกอบกับบุคลากรยังมีความรู้ความสามารถที่จำกัด จึงทำให้ไม่มีการตั้งผู้ใดคนหนึ่งให้ทำหน้าที่ควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้เพียงผู้เดียวดังประเทศไทย และประการสำคัญของการใช้รูปแบบคณะกรรมการนั้น เป็นเพราะระบบการเมืองการปกครองของ

สปป.ลาว ที่มีการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง เพื่อให้สะดวกต่อการควบคุมดูแลการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งอำนาจหน้าที่ที่มอบหมายให้ นั้นจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับส่วนกลางที่จะเห็นสมควร และอำนาจหน้าที่ที่มอบให้ นั้นก็สามารถเรียกคืนเวลาใดก็ได้ แต่ทั้งนี้ก็ต้องมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานจากส่วนกลางด้วย จึงนับเป็นการรวมศูนย์อำนาจการปกครองประเทศที่ค่อนข้างเข้มงวด อย่างไรก็ตาม สปป.ลาว ก็ยังได้มีการแบ่งการปกครองให้แก่องค์กรต่าง ๆ ตามภาระบทบาทมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน แต่ก็มิได้แบ่งอำนาจการปกครองให้ได้อย่างเด็ดขาด การแบ่งอำนาจการปกครองนี้ก็เพื่อเตรียมความพร้อมแก่การกระจายอำนาจการปกครองต่อไปในอนาคต¹⁷ ทำให้ระบบควบคุมทรัพย์สินในคดีล้มละลายใน สปป.ลาว มีรูปแบบการบริหารงานในรูปของคณะกรรมการ ที่ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย โดยมีศาลเป็นผู้แต่งตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลาย ก.ศ. 1994 มาตรา 13 เพื่อดำเนินการติดตามและรวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ต่อไป

สรุปได้ว่า ปัจจุบัน สปป.ลาว มีบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายอยู่ 2 ประเภท คือ (1) คณะควบคุมทรัพย์สิน และ (2) คณะชำระสะสาง

2.2 บทบาทของกฎหมายล้มละลายในระบบเศรษฐกิจ

กฎหมายล้มละลายจัดได้ว่าเป็นกฎหมายเศรษฐกิจ (Economic law) ที่มีความสำคัญต่อการดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ การที่ลูกหนี้อยู่ในสถานะที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว กล่าวคือ มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน (Insolvent) จนไม่สามารถที่จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ของตนได้นั้น ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายเป็นอย่างมากแก่บรรดาเจ้าหนี้ของลูกหนี้ บรรดาเจ้าหนี้เหล่านั้นที่ไม่ได้รับการชำระหนี้ก็อาจกลายเป็นบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ของตนอีกทอดหนึ่งได้เช่นกัน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า สถานการณ์ที่ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวนั้นสามารถส่งผลกระทบกันเป็นลูกโซ่ต่อเนื่องกันไปทั้งระบบได้ การที่กฎหมายล้มละลายมีหลักการในการชำระสะสางหนี้สินของลูกหนี้ โดยการนำทรัพย์สินเท่าที่ลูกหนี้ยังมีอยู่มีแบ่งเฉลี่ยให้กับบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายด้วยความเป็นธรรมนั้น เป็นการบรรเทาความเสียหายแก่บรรดาเจ้าหนี้เหล่านั้น ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการให้ลูกหนี้ได้หลุดพ้นจากหนี้ทั้งปวงโดยเร็ว เพื่อให้ลูกหนี้ได้ตั้งตัวใหม่ปลอดจากหนี้ทั้งปวง สามารถดำเนินกิจการใหม่ของตนเองได้โดยเร็ว ย่อมจะเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม

¹⁷ สมหมาย ศรีอุดมพันธ์, เอกสารการสอนกฎหมายมหาชน, (หลวงพระบาง: วิทยาลัยกฎหมายภาคเหนือ, 2004), 7.

อาจกล่าวได้ว่ากฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้อย่างหนึ่งที่แตกต่างกันจากระบบกฎหมายแพ่ง กล่าวคือ โดยหลักทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ย่อมถือได้ว่าเป็นหลักประกันการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ นอกจากนี้กฎหมายยังให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ในการปกป้องกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ด้วยมาตรการการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้และการเพิกถอนการถือผล ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้โดยสมบูรณ์ เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องบังคับชำระหนี้เอาจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ หากลูกหนี้มีเจ้าหนี้หลายราย การฟ้องเพื่อการบังคับชำระหนี้ย่อมเป็นไปตามลำดับก่อนหลังของมูลหนี้ ในกรณีที่ลูกหนี้มีทรัพย์สินที่มากพอ ก็จะทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ทุกราย กรณีอาจเป็นไปได้ว่าไม่มีทรัพย์สินเหลือพอให้เจ้าหนี้รายหลัง ๆ ได้ เช่นนี้ ย่อมทำให้เจ้าหนี้เสียหายได้ ระบบนี้เรียกว่าไครมา ก่อนยอมได้ก่อน (First come first serve) แต่ในกรณีที่พิจารณาได้ว่าลูกหนี้อยู่ในสภาวะที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว อันเป็นสภาวะการณ์ที่เห็นได้ชัดว่าลูกหนี้มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน ซึ่งเท่ากับว่ากองทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่อาจเป็นหลักประกันที่พอเพียงต่อหนี้ที่ลูกหนี้ได้มีอยู่ต่อเจ้าหนี้ทั้งหลายอีกต่อไป เจ้าหนี้ทั้งหลายย่อมจะต้องปกป้องผลประโยชน์ของตน การให้เจ้าหนี้ฟ้องเป็นคดีล้มละลายเพื่อบังคับเอาทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้มาแบ่งเฉลี่ยแก่เจ้าหนี้ทั้งปวงของลูกหนี้ นั้น ย่อมเป็นผลที่ดีกว่าจะไม่ได้รับชำระหนี้แต่อย่างใด ทำให้ไม่เกิดการเสียเปรียบได้เปรียบแก่บรรดาเจ้าหนี้ของลูกหนี้ ดังนั้น ในความรู้สึกของบรรดาเจ้าหนี้การมีกฎหมายล้มละลายจึงเป็นหลักประกันต่อการบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ นอกเหนือจากที่มีอยู่ในระบบกฎหมายแพ่ง กล่าวคือ หากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็จะฟ้องบังคับชำระหนี้ต่อลูกหนี้โดยตรง อันเป็นไปเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้ที่ฟ้องนั้น แต่ในสภาวะการณ์ที่ลูกหนี้เป็นหนี้สินล้นพ้นตัวเจ้าหนี้ฟ้องเป็นคดีล้มละลายเพื่อประโยชน์ในการเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทุกคนของลูกหนี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในข้อที่ว่าถึงอย่างไรก็ยังได้รับชำระหนี้อยู่นั่นเอง ซึ่งหากไม่มีระบบกฎหมายล้มละลายแล้วอาจทำให้ไม่ได้รับชำระหนี้เลยก็ได้¹⁸

2.3 วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย และความแตกต่างของคดีแพ่งกับคดีล้มละลาย

2.3.1 วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย

วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายสามารถสรุปได้ ดังนี้

¹⁸ สุธีร์ ศุภนิคย์, หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2552),

2.3.1.1 เพื่อรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ ให้เป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และเพื่อป้องกันมิให้เจ้าหนี้ได้เปรียบเสียเปรียบแก่กันอันไม่สมควร เพื่อให้เจ้าหนี้ทั้งหลายได้รับส่วนแบ่งส่วนเฉลี่ยจากทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเสมอภาคกันตามส่วนแห่งจำนวนหนี้¹⁹

2.3.1.2 เพื่อให้เจ้าหนี้ทั้งหลายได้รับชำระหนี้รวดเร็วขึ้น กล่าวคือ เมื่อได้มีการฟ้องคดีล้มละลายต่อศาลแล้ว ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นการด่วน และไม่ว่าหนี้สินของโจทก์จะมีมากน้อยเพียงใดเสียค่าธรรมเนียมในการฟ้องคดีล้มละลาย 500 บาท ในขณะที่การฟ้องคดีแพ่งสามัญเสียค่าธรรมเนียมในการฟ้องคดีร้อยละ 2 แต่ไม่เกิน 200,000 บาท ในกรณีทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกิน 50 ล้านบาท และร้อยละ 0.1 ในกรณีทุนทรัพย์ที่พิพาทเกิน 50 ล้านบาทขึ้นไป

2.3.1.3 เพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ไม่ให้ถูกเจ้าหนี้บีบบังคับเร่งรัดให้ชำระหนี้ด้วยความไม่เป็นธรรม หากปล่อยให้มีการกดขี่กันเรื่องหนี้สิน ย่อมเป็นการบั่นทอนความเจริญก้าวหน้าในทางการค้า และการประกอบธุรกิจของเอกชน ดังนี้ กฎหมายล้มละลายจึงมีส่วนสำคัญในทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย โดยการให้โอกาสลูกหนี้ที่สุจริตหลุดพ้นจากการล้มละลาย และมีโอกาสเริ่มต้นธุรกิจการค้าใหม่ได้อย่างรวดเร็ว เช่น ให้มีการปลดจากการล้มละลายหรือให้มีการประนอมหนี้ได้ ตรงกันข้ามถ้าลูกหนี้ไม่สุจริต กฎหมายก็มีบทลงโทษทางอาญาไว้ด้วย²⁰

2.3.1.4 เพื่อคุ้มครองประชาชนไม่ให้ต้องเสียหายจากการที่อาจถูกลูกหนี้หลอกลวงทำหนี้ขึ้นอีก โดยให้มีการประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์ และในราชกิจจานุเบกษาเมื่อลูกหนี้ถูกศาลตั้งพิทักษ์ทรัพย์ จำกัดสิทธิและหน้าที่ของลูกหนี้หลายประการ ลูกหนี้จะประกอบกิจการและบริหารจัดการทรัพย์สินโดยลำพังไม่ได้ ต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ รวมตลอดทั้งการครอบครองทรัพย์สินตกเป็นของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์²¹

2.3.2 ความแตกต่างของคดีแพ่งกับคดีล้มละลาย

ความแตกต่างของคดีแพ่งสามัญกับคดีล้มละลายสรุปได้ ดังนี้²²

¹⁹ ปรีชา พานิชวงศ์, คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย และกฎหมายล้มละลายว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2548, 5.

²⁰ ขจร หะวานนท์, กฎหมายล้มละลาย *Bankruptcy Law*, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543), 2.

²¹ เรื่องเดียวกัน, 2.

²² ปรีชา พานิชวงศ์, คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย และกฎหมายล้มละลายว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2548, 6-7.

2.3.2.1 คดีแพ่งสามัญเจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้ต่อศาลได้โดยไม่จำกัดจำนวนหนี้ กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็นหนี้กัน 50 บาท หรือ 100 บาท หรือกี่ร้อยล้านบาทก็ตาม เจ้าหนี้มีอำนาจที่จะฟ้องเป็นคดีแพ่งได้เสมอ ส่วนคดีล้มละลายนั้นมีหลักเกณฑ์กำหนดจำนวนหนี้ขั้นต่ำที่เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ คือ จำนวนหนี้ขั้นต่ำไม่น้อยกว่า 1,000,000 บาท สำหรับลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดา และไม่น้อยกว่า 2,000,000 บาท สำหรับลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคล

2.3.2.2 คดีแพ่งสามัญ เจ้าหนี้ฟ้องคดีเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้นั่นเองเท่านั้น ส่วนคดีล้มละลายเจ้าหนี้ฟ้องเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั่วไป หมายความว่า คดีแพ่งสามัญคนที่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือได้รับส่วนแบ่งในทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา จะต้องเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเหมือนกัน ส่วนในคดีล้มละลายนั้น ไม่ว่าเจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดหรือหลายคนจะรวมกันฟ้องก็ตาม เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดของลูกหนี้แล้ว เจ้าหนี้คนอื่นที่มีได้ฟ้องก็มีสิทธิจะมาขอส่วนแบ่งหรือส่วนเฉลี่ยจากทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้ล้มละลายนั้นได้จากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยที่ตนไม่ได้ฟ้อง

2.3.2.3 คดีแพ่งกระบวนพิจารณาซื้อขาย ค่าเช่า และเสียค่าใช้จ่ายมาก ส่วนคดีล้มละลาย กฎหมายมีวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ให้กระบวนพิจารณาต้องดำเนินไปโดยรีบด่วน และมีการกำหนดค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายไว้ต่ำกว่าคดีแพ่งสามัญ

2.3.2.4 คดีแพ่งบังคับเฉพาะทรัพย์สินของลูกหนี้ ส่วนคดีล้มละลายนั้น นอกจากจะกระทบถึงทรัพย์สินของลูกหนี้แล้ว ยังกระทบถึงความสามารถในการจัดการทรัพย์สินและเสรีภาพของลูกหนี้ด้วย ข้อนี้หมายความว่า คดีแพ่งเมื่อเจ้าหนี้ชนะคดีแล้วบังคับลูกหนี้ได้เฉพาะการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้เท่านั้น ส่วนคดีล้มละลาย เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ลูกหนี้ตกเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน การครอบครองทรัพย์สินของลูกหนี้ตกเป็นของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพ ลูกหนี้ที่ถูกพิทักษ์ทรัพย์หรือล้มละลายแล้วจะจัดการทรัพย์สิน จะย้ายที่อยู่ จะออกไปต่างประเทศ ต้องขออนุญาตหรือต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ เหตุนี้เสรีภาพของลูกหนี้จึงถูกกระทบกระเทือนด้วย

จะเห็นได้ว่ากฎหมายล้มละลายของประเทศไทยมีประวัติความเป็นมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ได้มีการแก้ไขปรับปรุงเรื่อยมาเพื่อให้ทันสมัยและบังคับใช้ได้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมต่อเจ้าหนี้และลูกหนี้ ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการล้มละลายในการเป็นผู้ดำเนินการจัดการทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายเพื่อรวบรวมทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้แล้วนำมาแบ่งชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ จนกว่าคดีล้มละลายจะเสร็จสิ้น ในขณะที่กระบวนการล้มละลายของ สปป.ลาว มีทั้งคณะควบคุมทรัพย์สิน และคณะชำระสะสาง เป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพย์สินทั้งหลายของวิสาหกิจลูกหนี้ เพื่อแบ่ง

ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ กล่าวคือ คณะควบคุมทรัพย์สินจะทำหน้าที่ในระหว่างที่วิสาหกิจลูกหนี้อยู่ในขั้นตอนของการพิจารณาคดีไปจนถึงเวลาที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลาย หลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว กระบวนการชำระหนี้จะเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะชำระสะสางต่อไปในการรับช่วงงานต่อจากคณะควบคุมทรัพย์สินเพื่อดำเนินการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ซึ่งในบทที่ 3 จะได้กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และไทย ต่อไป

บทที่ 3

อำนาจหน้าที่ ข้อจำกัด และความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และไทย

ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่เน้นการค้าและการลงทุนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ธุรกิจต่าง ๆ ต้องปรับตัวเพื่อให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างราบรื่นและคล่องตัว ในขณะที่บางธุรกิจที่ไม่สามารถปรับตัวได้หรือปรับตัวไม่ทันเกิดการหยุดชะงักหรือล้มเลิกต่อไปด้วยความยากลำบาก ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานด้านต่าง ๆ และกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงินอันเป็นปัจจัยหลักของการดำเนินธุรกิจ หนึ่งในหลายมาตรการทางกฎหมายในการช่วยเหลือให้ธุรกิจได้กลับเข้าสู่การแข่งขันในตลาดได้อีกครั้งจึงเล็งไม่พ้นระบบกฎหมายล้มละลาย และการฟื้นฟูกิจการ ที่จะทำให้ธุรกิจที่ขาดสภาพคล่องทางการเงินได้รับการหยุดพักการชำระหนี้ ขยายระยะเวลาการชำระหนี้ และหรือลดจำนวนหนี้ลง และเมื่อลูกหนี้ได้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายหรือฟื้นฟูกิจการก็ตาม จะมีบุคคลที่เรียกว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” คอยเป็นตัวกลางในการช่วยประสานระหว่างเจ้าหนี้ และลูกหนี้ผู้ถูกฟ้องคดีดังกล่าวในเบื้องต้น เพื่อจัดการพิทักษ์ทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้ให้เกิดประโยชน์แก่ลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลาย ซึ่งในบทนี้จะได้ศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และไทย โดยสรุปรายละเอียดได้ ดังนี้

3.1 หลักกฎหมายเกี่ยวกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศฝรั่งเศส

ฝรั่งเศสเป็นประเทศที่มีพัฒนาการทางด้านกฎหมายมาอย่างยาวนาน สิ่งสำคัญของกฎหมายหลาย ๆ สาขาได้เกิดขึ้นจากการค้าพาณิชย์ที่คับคั่งและเจริญรุดหน้ากว่าประเทศใด ๆ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นเพื่อให้การค้าเกิดความคล่องตัว สะดวก และรวดเร็ว ซึ่งหลักเกณฑ์ต่าง ๆ นั้นได้ถูกพัฒนาขึ้นมาเป็นหลักกฎหมายอย่างมากมายในปัจจุบัน และกฎหมายล้มละลายก็เป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่เกิดขึ้นมาจากการค้าพาณิชย์ดังกล่าว แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองเจ้าหนี้ให้ได้รับการชำระหนี้อย่างครบถ้วนจากทรัพย์สินต่าง ๆ ของลูกหนี้ และคุ้มครองลูกหนี้ให้อยู่ในกระบวนการล้มละลายในอันที่จะชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ นั้น โดยในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน

ของลูกหนี้ นั้น กฎหมายล้มละลายของฝรั่งเศสได้กำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (Syndic) เป็นผู้มีอำนาจในการดำเนินการ แต่ในเบื้องต้นต้องอธิบายว่า กฎหมายฝรั่งเศสว่าด้วยกิจการที่ประสบปัญหาการเงิน (Droit des Entreprises en Difficulté) แต่เดิมนั้น เป็นกฎหมายในระดับรัฐบัญญัติ (Loi) ได้แก่ กฎหมายสำคัญ 3 ฉบับ คือ

1. รัฐบัญญัติที่ 84-148 ลงวันที่ 1 มีนาคม 1984 ว่าด้วยการป้องกันปัญหาการเงินของกิจการ และการประนีประนอมหนี้ (La Prévention et le Règlement Amiable Des difficultés des Entreprises)

2. รัฐบัญญัติที่ 85-98 ลงวันที่ 25 มกราคม 1985 ว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการและการบังคับชำระหนี้ (Le Redressement et la Liquidation Judiciaire des Entreprises)

3. รัฐบัญญัติที่ 85-99 ลงวันที่ 25 มกราคม 1985 ว่าด้วยเจ้าพนักงานศาล ผู้รับมอบอำนาจศาลเพื่อดำเนินการบังคับชำระหนี้ และผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนการดำเนินกิจการ (Les Administrateurs Judiciaires, Mandataires Judiciaires à la Liquidation des Entreprises et Experts en Diagnostic d'entreprise)

นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายลำดับรองหลายฉบับในระดับรัฐกฤษฎีกา (Décret) ที่ตราขึ้นเพื่อกำหนดรายละเอียดในการปฏิบัติตามกฎหมายทั้งสามฉบับดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐกฤษฎีกาที่ 85-1388 ลงวันที่ 27 ธันวาคม 1985 ว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการและการบังคับชำระหนี้

อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ. 2002 ได้มีการปรับปรุงประมวลกฎหมายพาณิชย์ (Code de Commerce) ครั้งใหญ่ และได้มีการนำเอาบทบัญญัติของกฎหมายทั้งสามฉบับข้างต้นมากำหนดรวมไว้ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ฉบับปรับปรุงใหม่นี้ โดยกำหนดไว้ในบรรพ 6 ว่าด้วยปัญหาการเงินของกิจการ (Livre Sixième des Difficultés des Entreprises) และจัดหมวดหมู่ใหม่ ตลอดจนแก้ไขเลขมาตราใหม่ทั้งหมด (แต่ยังคงอ้างอิงเลขมาตราตามรัฐบัญญัติทั้งสามฉบับดังกล่าวข้างต้นไว้ด้วยเพื่อความสะดวกของผู้ใช้ประมวลกฎหมาย)

ดังนั้น ในปัจจุบัน กฎหมายเกี่ยวกับกิจการที่ประสบปัญหาการเงินของประเทศฝรั่งเศสจึงปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยปัญหาการเงินของกิจการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ภาค ได้แก่

ภาค 1: ว่าด้วยการป้องกันปัญหาการเงินของกิจการและการประนีประนอมหนี้ (ตั้งแต่มาตรา L. 611-1 ถึงมาตรา L. 612-5) และ

ภาค 2: ว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการและการบังคับชำระหนี้ (ตั้งแต่มาตรา L. 620-1 ถึงมาตรา L. 628-3)

นอกจากนี้ ยังได้นำบทบัญญัติแห่งรัฐกฤษฎีกาฉบับต่าง ๆ มากำหนดรวมไว้ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ฉบับปรับปรุงใหม่นี้ด้วยเช่นกัน

ในส่วนที่เกี่ยวกับการป้องกันปัญหาการเงินของกิจการนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาการเงิน และป้องกันมิให้ปัญหาการเงินเล็กน้อยทวีความรุนแรงมากขึ้น (ซึ่งอาจควบคุมได้หากได้รับการปฏิบัติอย่างใด ๆ ที่เหมาะสมและรวดเร็ว) จนถึงขั้นทำให้กิจการต้องตกอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ (la Cessation de Paiements) ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขและขั้นตอนวิธีการต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนด กล่าวอีกนัยหนึ่ง มาตรการป้องกันปัญหาการเงินดังกล่าวจะใช้บังคับเฉพาะแต่กับกิจการลูกหนี้ที่ยังคงมีสถานะที่ดีอยู่ (in Bonis) เท่านั้น กล่าวคือ กิจการลูกหนี้ยังไม่ตกอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ มาตรการป้องกันปัญหาการเงินของกิจการแบ่งออกได้สองประการ คือ

ประการแรก การแจ้งเตือนปัญหาการเงินของกิจการ (la Procedure d'alerte) โดยแบ่งออกเป็นมาตรการภายใน ได้แก่ การแจ้งเตือนปัญหาการเงินของกิจการโดยผู้สอบบัญชี คณะอนุกรรมการของกิจการ หรือผู้เป็นส่วนหรือผู้ถือหุ้นของกิจการ และมาตรการภายนอก อันได้แก่ การแจ้งเตือนปัญหาการเงินโดยประธานศาลพาณิชย์ และ

ประการสุดท้าย การประนีประนอมหนี้ (le Règlement Amiable) ซึ่งเป็นมาตรการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้กิจการที่ประสบปัญหาการเงินสามารถยังคงดำเนินกิจการต่อไปได้ โดยไม่ต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาทางศาล ทั้งนี้ การประนีประนอมหนี้เป็นกระบวนการที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว และมีลักษณะเป็นความลับซึ่งในกรณีที่ศาลพิจารณาเห็นสมควรตามที่ลูกหนี้ร้องขอ ศาลจะมีคำสั่งตั้งผู้เจรจาไกล่เกลี่ย (un Conciliateur) เพื่อทำหน้าที่ประสานระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้รายหลัก ๆ ของกิจการ ให้มีการทำข้อตกลงประนีประนอมหนี้ระหว่างกันได้ โดยเจ้าหนี้ยอมที่จะให้ความช่วยเหลือทางการเงินบางประการแก่ลูกหนี้ และลูกหนี้ยอมผูกพันตนที่จะดำเนินมาตรการแก้ไขปัญหาการเงินที่กำลังประสบอยู่ตามที่ได้มีการเจรจาตกลงกันอย่างเคร่งครัด และเพื่อให้ผู้กรณีสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้อย่างแท้จริง กฎหมายยังได้กำหนดมาตรการระงับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีและการบังคับคดีเป็นการชั่วคราว (la Suspension des Poursuites et des Voies d'exécution) ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด²³

อย่างไรก็ตามวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเน้นศึกษาเฉพาะอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (Syndic) ตามรัฐบัญญัติที่ 563 ลงวันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1967 (La loi No.563 du 13 Juillet 1967) เนื่องจากมีความใกล้เคียงกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

²³ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ระบบกฎหมายล้มละลายในประเทศไทย: รายงานวิจัย, (กรุงเทพฯ: สถาบันกฎหมายพัฒนาเศรษฐกิจ สำนักงานฯ, 2547), 164-166.

ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย โดยองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศฝรั่งเศสมีดังนี้

3.1.2 ศาล (Tribunal)

ศาลเป็นองค์กรสูงสุดในกระบวนการล้มละลาย ศาลในที่นี้หมายถึง ศาลพาณิชย์ (Tribunal de commerce) หรือศาลจังหวัด (Tribunal de grande instance) แล้วแต่กรณี

ศาลเป็นผู้เลือกใช้และประกาศกระบวนการ Reglement Judiciaire หรือกระบวนการ Liquidation des biens ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการเริ่มต้นคดีโดยฝ่ายเจ้าหนี้ โดยฝ่ายลูกหนี้ หรือโดยศาล เป็นผู้ประกาศกระบวนการดังกล่าวด้วยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่ของศาลเอง (D office)

ในแง่ของการควบคุม ศาลเป็นผู้แต่งตั้ง หรือเปลี่ยนแปลง Juge Commissaire เป็นผู้แต่งตั้ง เปลี่ยนแปลง หรือถอดถอน Syndic และเป็นผู้ใช้อำนาจถอดถอน Controleur ตามคำแนะนำของ Juge-Commissaire จึงกล่าวได้ว่าศาลเป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดในการควบคุม แม้แต่อำนาจของ Juge-Commissaire ในการตรวจตรา ดูแล หรือ อำนาจการกระบวนการ Reglement Judiciaire และ Liquidation des biens ให้เป็นไปโดยรีบด่วนก็ยังคงอยู่ภายใต้อำนาจของศาล

3.1.2 Juge-Commissaire

Juge-Commissaire แต่งตั้งจากบรรดาสมาชิกของผู้พิพากษา โดยมีคำพิพากษาแต่งตั้งขึ้นให้ปฏิบัติหน้าที่ทั้งในกระบวนการ Reglement Judiciaire และในกระบวนการ Liquidation des biens ตำแหน่ง Juge-Commissaire อาจมีการเปลี่ยนแปลงโดยศาลได้ทุกขณะ และจะต้องกระทำเป็นคำพิพากษาเช่นเดียวกับการแต่งตั้งหรือเปลี่ยนแปลง Juge-Commissaire ซึ่งไม่อาจคัดค้านอุทธรณ์ หรือฎีกาได้

Juge-Commissaire มีภาระหน้าที่เป็นพิเศษ ในการควบคุม ดูแล อำนาจการ กระบวนการทางกฎหมายล้มละลาย ให้ดำเนินไปโดยสะดวกและรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่อยู่ในอำนาจดำเนินการของ Syndic

อำนาจหน้าที่โดยทั่ว ๆ ไปของ Juge-Commissaire ได้แก่ การเสนอคำบำเหน็จแก่ Syndic การเสนอขอเปลี่ยนแปลงหรือถอดถอน Syndic เป็นผู้แต่งตั้ง Controleur (คล้ายกรรมการเจ้าหนี้) ซึ่งมาจากเจ้าหนี้ไม่เกินสองนาย และมีสิทธิที่เสนอขอถอดถอนได้ด้วย เป็นผู้กำหนดวันประชุมเจ้าหนี้ เพื่อพิจารณาคำขอประนอมหนี้เป็นอาทิ

ในแง่ของการควบคุม กฎหมายกำหนดให้การกระทำบางอย่าง เช่น การขายทรัพย์สินที่เสื่อมเสียหรือบุบสลาย การดำเนินธุรกิจของลูกหนี้ต่อไปเหล่านี้ ก่อนที่ Syndic จะเข้าดำเนินการต้องได้รับ

อนุญาตจาก Juge-Commissaire เสียก่อน หรือถ้าในกระบวนการ Reglement Judiciaire เมื่อลูกหนี้ปฏิเสธไม่หามาตรการอันจำเป็นเพื่อปกป้องพิทักษ์ทรัพย์สินของตน Juge-Commissaire มีอำนาจสั่งให้ Syndic เข้าดำเนินการแต่เพียงผู้เดียว อย่างไรก็ตามก็มีการกระทำอันถือว่ามีความสำคัญบางประการที่ไม่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของ Juge-Commissaire แต่ให้ศาลเป็นผู้พิจารณาอนุญาต ได้แก่ การเข้าทำสัญญาเช่าทรัพย์สินทางการค้า (fonds de commerce) ของลูกหนี้ที่เรียกว่า Location gerance

3.1.3 Syndic

3.1.3.1 คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็น Syndic ต้องมีสัญชาติฝรั่งเศส หรือแปลงสัญชาติมาเป็นฝรั่งเศสแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี อายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ ไม่เคยได้รับโทษหรือไม่เคยถูกควบคุมด้วยมาตรการกักกันตัวมาก่อน ทางด้านคุณสมบัติต้องจบปริญญาตรีทางกฎหมายเป็นอย่างต่ำ และต้องประกอบด้วยคุณสมบัติ ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ มิได้ประกอบอาชีพเป็นพ่อค้าอยู่ในขณะนั้น

ผู้ที่จะประกอบอาชีพเป็น Syndic ต้องขึ้นทะเบียนไว้ ในการจดทะเบียน ศาลพาณิชย์จะเป็นผู้เสนอ เมื่อเสนอชื่อแล้วจึงไปลงทะเบียนที่ศาลอุทธรณ์ (Cour d appel) ในเขตที่ตนต้องการประกอบวิชาชีพ และ Syndic ต้องมีถิ่นที่อยู่ในเขตที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ด้วย

3.1.3.2 องค์กวิชาชีพของ Syndic

Syndic ต้องรวมกลุ่มก่อตั้ง เป็นสมาคมที่เรียกว่า Association Nationale ซึ่งสถานะของสมาคมนี้เป็นที่ยอมรับโดยรัฐธรรมนูญว่าการกระทรวงยุติธรรม Association Nationale ประกอบด้วย Companies regionals ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการจัดองค์กรกระจายไปในส่วนภูมิภาคโดยมีการติดต่อประสานงานกัน

องค์กรประกอบของ Association Nationale ประกอบด้วย

1. Bureau Nationale เป็นส่วนที่รับผิดชอบการบริหารงานภายในสำนักงาน
2. Chambre de discipline เป็นส่วนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นผู้ลงทะเบียน รับสมัครบุคคลเข้าฝึกอบรมเป็น Syndic พร้อมทั้งออกประกาศนียบัตรให้ และเป็นผู้ควบคุมวินัยของ Syndic นอกจากนั้นยังเป็นผู้ตรวจรายงานทางด้านการบัญชีของ Syndic ภายใต้อการควบคุมของ Companies regionales และอัยการ (Procureur de la Republique)

ด้วยเหตุที่ Syndic อาจต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น จากการปฏิบัติหน้าที่กฎหมายจึงบัญญัติให้ Syndic ต้องวางเงินประกันค่าเสียหายไว้ที่ Association Nationale สำหรับจำนวนเงินที่ต้องวางประกันนั้นอยู่ระหว่าง 2,000-7,500 ฟรังก์ แล้วแต่ความมากน้อยของประชาชนในเขตนั้น และสามารถจะถอนคืนเมื่อพ้นจากตำแหน่ง

3.1.3.1 การแต่งตั้งเปลี่ยนแปลง และถอดถอน Syndic

1. การแต่งตั้ง Syndic

คำประกาศของศาลที่ประกาศใช้กระบวนการ Reglement judiciaire หรือกระบวนการ Liquidation des biens จะระบุการแต่งตั้ง Syndic หนึ่งนายหรือมากกว่านั้น แต่ไม่เกินสามนาย

มีข้อสังเกตว่า การแต่งตั้ง Syndic นั้น นอกจากจะต้องพิจารณาถึงข้อคุณสมบัติดังที่กล่าวมาแล้ว กฎหมายฝรั่งเศสยังห้ามมิให้แต่งตั้งบุคคลผู้มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดชั้นที่ 4 (ทางบิดามารดา) กับลูกหนี้เป็น Syndic ด้วย

ถ้ามีการแต่งตั้ง Syndic มากกว่าหนึ่งนาย Syndic จะต้องกระทำการและรับผิดชอบร่วมกัน เว้นเสียแต่ว่า Juge-Commissaire มอบอำนาจเป็นพิเศษให้แก่ Syndic คนหนึ่งคนใดโดยเฉพาะ ซึ่งในกรณีดังกล่าว หากมีปัญหาผูกพันถึงความรับผิดชอบ Syndic ผู้ได้รับอำนาจเพื่อการหนึ่งการใดโดยเฉพาะนั้นต้องรับผิดชอบเป็นการเฉพาะตัว

2. การเปลี่ยนแปลง และถอดถอน Syndic

Juge-Commissaire มีอำนาจเสนอต่อศาล เพื่อขอถอดถอน Syndic ด้วยสาเหตุการร้องเรียนของฝ่ายเจ้าหนี้หรือฝ่ายลูกหนี้ และในส่วนที่เกี่ยวข้องด้วยอำนาจหน้าที่ของ Juge-Commissaire เอง ก็มีอำนาจโดยตำแหน่งที่จะเสนอขอให้ถอดถอน Syndic

คำร้องเรียนขอให้ถอดถอน Syndic โดยฝ่ายเจ้าหนี้หรือฝ่ายลูกหนี้ ต้องเสนอต่อ Juge-Commissaire ก่อน จะตรงไปขอต่อศาลเลยไม่ได้ ต่อเมื่อ Juge-Commissaire ไม่ดำเนินการตามคำร้องเรียนภายใน 8 วัน จึงจะมีสิทธินำคำร้องเรียนเสนอต่อศาล²⁴

จะเห็นได้ว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศฝรั่งเศสมีลักษณะของการเป็นหน่วยงานเอกชนที่มีองค์กรวิชาชีพควบคุมดูแลให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซื่อสัตย์สุจริต เนื่องจากต้องมีการวางเงินประกันการปฏิบัติหน้าที่ตลอดระยะเวลาของการเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และหากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิบัติตนไม่เหมาะสมก็สามารถถูกปลดจากการเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ ซึ่งการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศฝรั่งเศสมีลักษณะเป็นหน่วยงานเอกชนที่มีอำนาจอย่างเอกเทศในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ นั้น เป็นสิ่งที่ดีที่มีความคล่องตัวและสามารถบริหารงานได้อย่างอิสระ และมีมืออาชีพคอยทำหน้าที่บริหารจัดการกิจการของลูกหนี้ให้สามารถดำเนินต่อไปได้ ไม่ต้องล้มละลายในทันที ในขณะที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของไทยอยู่ในระบบราชการที่มีลักษณะของการบริหารงานเพื่อแผ่นดิน มิได้มีความรู้ทางด้านการบริหารธุรกิจเท่าใดนัก ทำให้

²⁴ พุชาติ ศิรินิล, ขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์, 34-36

กิจการของลูกหนี้ผู้เข้าสู่กระบวนการล้มละลาย ไม่ได้รับการบริหารจัดการที่ถูกหลักอย่างมืออาชีพ ผู้มีความรู้ความสามารถด้านธุรกิจ ทำให้กิจการที่เข้าสู่กระบวนการล้มละลายในประเทศไทยต้องล้มละลายลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นับเป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในประเทศไทย

3.2 หลักกฎหมายเกี่ยวกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทย

อังกฤษเป็นประเทศหนึ่งในทวีปยุโรปที่มีการค้าพาณิชย์ต่าง ๆ ไม่น้อยไปกว่าประเทศฝรั่งเศส และเพื่อให้การค้าพาณิชย์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสะดวกทันต่อความต้องการของพ่อค้า จึงได้มีการระบบกฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการค้าที่ต้องการความรวดเร็ว ทั้งระบบกฎหมายนั้นก็ต้องมีส่วนช่วยเหลือพ่อค้าด้วย หนึ่งในหลายบทกฎหมายที่ประเทศอังกฤษได้ตราขึ้นคือ พระราชบัญญัติล้มละลาย ค.ศ. 1914 (Bankruptcy Act 1914) และต่อมาได้มีการพัฒนาปรับปรุงเป็นพระราชบัญญัติการล้มละลาย ค.ศ. 1986 (Insolvency Act 1986) ซึ่งในส่วนของกรดำเนินการและอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะอยู่ใน Insolvency Act 1986 อย่างไรก็ตามวิธานิพนธ์เล่มนี้จะได้อธิบายถึง อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่อยู่ใน Bankruptcy Act 1914 และ Insolvency Act 1986 เพื่อให้เห็นถึงอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทยได้ดียิ่งขึ้น

3.2.1 ผู้จัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายตาม Bankruptcy Act 1914

ผู้จัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายตาม Bankruptcy Act 1914 มีดังนี้

3.2.1.1 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (Official Receiver)

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำหน้าที่เป็นพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้หรือในกรณีศาลมีคำสั่งให้ลูกหนี้ล้มละลาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำหน้าที่เป็นผู้จัดการทรัพย์สิน (Trustee) ไปด้วยจนกว่าจะมีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน (Trustee)²⁵

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รับการแต่งตั้งและถอดถอนออกจากตำแหน่งโดย The Board of Trade ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาลมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการค้าทั้งภายในและภายนอกประเทศ สมาชิกประกอบด้วยขุนนางจากสภาองคมนตรี เลขานุการรัฐสภาและรัฐมนตรี ในทางกฎหมายล้มละลายโดย The Board of Trade เป็นผู้วางข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ของ Official Receiver เป็นผู้แต่งตั้ง Trustee เป็นผู้ควบคุมดูแลการดำเนินงาน

²⁵ Bankruptcy Act 1914, section 53(1).

ของ Trustee และมีคำสั่งให้มีทำสอบสวนในกรณีที่มีการกระทำความผิดตามกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ถือเป็นเจ้าพนักงานของศาลที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้น ๆ สังกัดอยู่²⁶

อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้

1. เป็นผู้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ (Receiver) เพื่อเก็บรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ในระหว่างที่ไม่มีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน (Manager) กรณีที่ยังไม่มีการแต่งตั้งผู้จัดการพิเศษ (Special Manager)

2. มอบอำนาจให้แก่ผู้จัดการพิเศษ จัดหารายได้หรือทำให้กองทรัพย์สินของลูกหนี้เพิ่มพูนขึ้น ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย

3. เรียกประชุมเจ้าหนี้และเป็นประธานในการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก

4. ออกแบบฟอร์มสำหรับตัวแทนเพื่อใช้ในการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก

5. รายงานให้เจ้าหนี้ทราบถึงข้อเสนอดังกล่าว ๆ ของลูกหนี้ที่เกี่ยวกับวิธีการชำระหนี้สิน

6. โฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ วัน เวลาประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกและการได้สวนโดยเปิดเผย รวมทั้งการใด ๆ อันจำเป็นต้องโฆษณา

7. กระทำการในฐานะผู้จัดการทรัพย์สิน (Trustee) ในกรณีที่ตำแหน่งผู้จัดการ (Trustee) ว่างลง ทั้งนี้ในกรณีที่ตำแหน่งผู้จัดการทรัพย์สิน (Trustee) ว่างลง²⁷ หรือในกรณีที่มีการปลดผู้จัดการทรัพย์สิน²⁸ หรือในคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ²⁹ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกระทำหน้าที่ในฐานะผู้จัดการทรัพย์สิน (Trustee) จนกว่าจะมีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินใหม่

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกระทำหน้าที่ในฐานะดังต่อไปนี้³⁰

1. ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว (interim Receiver)

2. ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และผู้จัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จนกว่าศาลจะมีคำสั่งให้ล้มละลาย

3. ในฐานะผู้จัดการทรัพย์สิน (Trustee) เมื่อศาลจะมีคำสั่งให้ล้มละลายและไม่มีบุคคลใดได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการทรัพย์สิน และในกรณีที่ตำแหน่งผู้จัดการทรัพย์สินว่างลง

²⁶ Bankruptcy Act 1914, section 70.

²⁷ Ibid, section 78(4).

²⁸ Ibid, section 93(5).

²⁹ Ibid, section 129.

³⁰ วาราลิ เจริญเลิศวิลาศ, การตั้งเอกชนเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามกฎหมายล้มละลายไทย, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), 43-44.

4. ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานสอบสวนถึงพฤติกรรมของลูกหนี้ทั้งก่อนหน้าและหลังจากที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์และรายงานให้ศาลทราบ

เมื่อศาลมีคำสั่งให้ลูกหนี้ล้มละลาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยังคงมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ในฐานะเป็นผู้จัดการทรัพย์สินไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สิน (Trustee) ดังนั้นบทบาทในฐานะเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกลายมาเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน (Trustee) ของลูกหนี้ผู้ล้มละลาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีอำนาจเช่นเดียวกับผู้พิทักษ์ทรัพย์ (Receiver) หรือผู้จัดการ (Manager) ที่ได้รับการแต่งตั้งจากศาล High Court แต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกระทำหน้าที่ภายใต้ความเห็นชอบจากเจ้าหนี้และอาจเรียกประชุมเจ้าหนี้ได้ หรือในกรณีที่ลูกหนี้ไม่สามารถเตรียมรายงานเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของตนเองได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจว่าจ้างบุคคลภายนอกเพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ในการเตรียมรายงานนั้นด้วยค่าใช้จ่ายจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้

3.2.1.2 ผู้จัดการทรัพย์สิน (Trustee)

ผู้จัดการทรัพย์สิน (Trustee) แต่งตั้งจากบุคคลใด ๆ ที่มีความเหมาะสมไม่ว่าจะเป็นเจ้าหนี้หรือบุคคลอื่นซึ่งมีความสามารถได้รับการแต่งตั้งเป็น (Trustee) โดยมีบุคคลดังต่อไปนี้เป็นผู้แต่งตั้ง

1. เจ้าหนี้โดยมติของที่ประชุมเจ้าหนี้หรือ
2. โดยคณะกรรมการตรวจสอบ (Committee of inspection) เมื่อบรรดาเจ้าหนี้มีมติให้รายงาน The Board of Trade ทราบและแต่งตั้งบุคคลที่เหมาะสมเป็น Trustee ทั้งนี้บรรดาเจ้าหนี้หรือ Committee of inspection อาจแต่งตั้งบุคคลอื่นใดขึ้นเป็น Trustee แทน Trustee เดิมที่ได้แต่งตั้งโดย The Board of Trade ในภายหลังก็ได้³¹

Trustee อาจเป็นบุคคลเพียงคนเดียวหรือหลายคนก็ได้และสามารถแบ่งแยกหน้าที่กันตามแต่ละเห็นสมควร

ถ้าบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็น Trustee ปฏิเสธไม่ยอมรับตำแหน่งหรือไม่ยอมหาประกันการทำงานหรือ The Board of Trade ไม่ยอมรับการแต่งตั้งดังกล่าว เจ้าหนี้ทั้งหลายอาจแต่งตั้งบุคคลอื่นใดขึ้นเป็น Trustee แทนได้³² การแต่งตั้งบุคคลใดที่เป็น Trustee แทนตำแหน่งเดิมที่วางลงให้ดำเนินการเช่นเดียวกันกับการแต่งตั้ง Trustee ขึ้นในครั้งแรก³³

³¹ Bankruptcy Act 1914, section 19.

³² Ibid, section 77.

³³ Ibid, section 78.

การให้ประกันการทำงานของ Trustee นั้น The Board of Trade จะเป็นผู้กำหนดจำนวนและลักษณะแห่งประกันตามที่ The Board of Trade เห็นสมควร³⁴ ในกรณีที่ Trustee ไม่สามารถหาประกันหรือไม่สามารถหาประกันมาเพิ่มได้ The Board of Trade ก็อาจถอดถอน Trustee ออกจากตำแหน่งได้ เมื่อมีการให้ประกันจนเป็นที่พอใจแล้ว The Board of Trade จะออกใบรับรองการแต่งตั้ง Trustee มีผลนับแต่วันที่ออกใบรับรองเป็นต้นไป หลังจากนั้น The Board of Trade จะประกาศการแต่งตั้งพร้อมทั้งส่งใบรับรองไปยังเจ้าพนักงานของศาล และ Trustee จะเป็นผู้โฆษณาการแต่งตั้งดังกล่าวในหนังสือพิมพ์ด้วยตนเอง³⁵

อำนาจหน้าที่ของ Trustee ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายมีดังต่อไปนี้³⁶

1. การขายทรัพย์สินของลูกหนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนโดยวิธีการขายทอดตลาดหรือขายให้แก่บุคคลใด ตลอดจนดำเนินการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินอย่างใด ๆ ให้แก่ผู้ซื้อ
2. ออกใบเสร็จรับเงินสำหรับการชำระหนี้ใด ๆ ซึ่งจะมีผลเป็นการปลดลูกหนี้ให้พ้นจากความผิด
3. ตรวจสอบ จัดลำดับ เรียงรียงและถอนเงินปันผล ซึ่งถึงกำหนดจ่ายให้แก่ลูกหนี้
4. ใช้อำนาจภายในขอบอำนาจของ Trustee กระทำการในฐานะนายความ ตลอดจนดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารหรือตราสารเพื่อบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายนี้
5. จัดการทรัพย์สินใด ๆ ซึ่งลูกหนี้ได้รับประโยชน์ในฐานะผู้เช่าในลักษณะเดียวกันกับที่ลูกหนี้อาจดำเนินการกับทรัพย์สินนั้น
6. เข้าครอบครองทรัพย์สินของลูกหนี้ เข้าทำสัญญา เข้าดำเนินการตามความจำเป็นและตามที่เห็นสมควรในฐานะ Trustee

อำนาจหน้าที่การกระทำการบางประการกฎหมายกำหนดให้ Trustee ต้องได้รับอนุญาตจาก Committee of inspection ก่อนซึ่งได้แก่³⁷

1. ดำเนินธุรกิจของลูกหนี้เท่าที่จำเป็นและเพื่อผลประโยชน์ในการแบ่งปันทรัพย์สิน
2. ยื่นฟ้องต่อผู้คดีหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของลูกหนี้

³⁴ Bankruptcy Act 1914, section 19.

³⁵ Bankruptcy Rules 1952, r.331.

³⁶ Bankruptcy Act 1914, section 55.

³⁷ Ibid, section 56.

3. แต่งตั้งทนายความหรือตัวแทนเพื่อดำเนินการหรือดำเนินธุรกิจใด ๆ ตามที่ได้รับอนุญาตจาก Committee of inspection

4. ขอมรับค่าตอบแทนเพื่อเป็นประกันในสัญญาจะขายทรัพย์สินของลูกหนี้ในราคาตามที่ Committee of inspection อนุญาต

5. จำนองหรือจำนำทรัพย์สินของลูกหนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเงินมาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้

6. มอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัย หรือทำการประนีประนอมยอมความสิทธิเรียกร้องใด ๆ

7. แบ่งปันทรัพย์สินอันมีลักษณะพิเศษ (peculiar nature) หรือทรัพย์สินซึ่งตามพฤติการณ์ไม่สามารถขายได้ในทันทีหรือไม่สามารถขายได้กำไรแก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย

8. อนุญาตให้ลูกหนี้จัดการทรัพย์สินของตนเองทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนหรือดำเนินธุรกิจใด ๆ เพื่อผลประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย รวมทั้งเป็นผู้ช่วยเหลือในการดำเนินการดังกล่าวตามที่ Trustee กำหนด³⁸

9. กำหนดค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้สำหรับเป็นค่าเลี้ยงชีพของลูกหนี้และครอบครัว หรือเป็นค่าตอบแทนที่ลูกหนี้มีส่วนร่วมในการจัดการหรือดำเนินธุรกิจใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการแบ่งทรัพย์สินของตนเอง แต่ค่าใช้จ่ายดังกล่าวศาลมีอำนาจสั่งลดจำนวนลงได้

อย่างไรก็ตาม trustee อาจสิ้นสุดจากตำแหน่ง ดังนี้

1. โดยการลาออก

Trustee อาจลาออกจากตำแหน่งด้วยความสมัครใจ และต้องเรียกประชุมเจ้าหนี้ทั้งหลายเพื่อพิจารณาว่าจะยอมรับการลาออกจากตำแหน่งหรือไม่ และต้องแจ้งให้เจ้าหนี้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน³⁹

2. โดยการถอดถอน

1) การถอดถอนโดยเจ้าหนี้

Trustee อาจถูกถอดถอนได้โดยที่ประชุมเจ้าหนี้ในการประชุมพิเศษเพื่อถอดถอน Trustee และเจ้าหนี้มีมติถอดถอน Trustee ออกจากตำแหน่ง⁴⁰ โดยการเรียกประชุมเจ้าหนี้นี้กระทำโดย Committee of inspection หรือ Official Receiver

³⁸ Bankruptcy Act 1914, section 57.

³⁹ Bankruptcy Rules 1952, r.340.

⁴⁰ Bankruptcy Act 1914, section 95(1).

2) การถอดถอนโดย The Board of Trade

The Board of Trade อาจถอดถอน Trustee ออกจากตำแหน่งได้หากเห็นว่า⁴¹

(1) Trustee มีความประพฤติไม่เหมาะสมหรือไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

(2) ความเป็น Trustee ไม่มีประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย

(3) Trustee เป็นคนวิกลจริต เจ็บป่วย เป็นคนสาบสูญไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

(4) Trustee มีความสัมพันธ์กับเจ้าหนี้หรือลูกหนี้คนใดคนหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความยุติธรรมเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั่วไป

กรณีที่ Trustee ไม่สามารถดำเนินการหลักประกันหรือไม่สามารถเพิ่มหลักประกัน (ถ้าได้รับการร้องขอ) The Board of Trade อาจถอดถอน Trustee ออกจากตำแหน่งได้ตามที่เห็นสมควร⁴²

3. โดยการปลดออก⁴³

4. โดยการที่ Trustee เป็นผู้ที่มีหนี้สินส่วนตัว⁴⁴

3.2.2 ผู้จัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายตาม Insolvency Act 1986

กฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายในปัจจุบันอยู่ภายใต้ Insolvency Act 1986 กฎหมายฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การดำเนินคดีล้มละลายมีความชัดเจน สะดวก ถูกต้อง รวดเร็ว แต่เนื่องจากยังขาดรายละเอียดในการปฏิบัติ จึงมีความจำเป็นต้องมีกฎหมายที่กำหนดรายละเอียดให้ชัดเจนแก่ผู้ปฏิบัติและผู้เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันได้ ส่งผลให้คดีล้มละลายทุกคดีมีวิธีการปฏิบัติไปในทางเดียวกันไม่เกิดการเลือกปฏิบัติ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีการตรา Insolvency Rules 1986 โดยบทบัญญัติภายใน Insolvency Rules 1986 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับรายละเอียดในการบังคับใช้ Insolvency Act 1986 เช่น การกำหนดวิธีการยื่นฟ้องหรือยื่นคำร้องต่อศาล การโอนคดีระหว่างศาล การบังคับคดี เป็นต้น ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติ

⁴¹ Bankruptcy Act 1914, section 95(2).

⁴² Bankruptcy Rules 1952, r.338.

⁴³ Bankruptcy Act 1914, section 93(1).

⁴⁴ Ibid, section 94.

ไว้โดยเฉพาะใน Insolvency Rules 1986 ให้นำ Rules of the supreme Court และ High Court หรือ County Court มาใช้กับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย

ประเทศอังกฤษไม่มีศาลล้มละลายเป็นการเฉพาะ การยื่นคำร้องขอให้ลูกหนี้ล้มละลายไม่ว่าจะเป็นคำร้องขอของเจ้าหนี้หรือลูกหนี้สามารถยื่นได้ต่อศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีล้มละลายได้ดังต่อไปนี้

1. County Court คำร้องขอเกี่ยวกับคดีล้มละลายให้ยื่นต่อศาล County Court ในเขตที่ลูกหนี้มีภูมิลำเนาหรือประกอบธุรกิจในระหว่าง 6 เดือนก่อนมีการยื่นคำร้อง

2. High Court คำร้องขอเกี่ยวกับคดีล้มละลายให้ยื่นต่อศาล High Court ได้ในกรณีที่ลูกหนี้มีภูมิลำเนาหรือประกอบธุรกิจในเขต London (London insolvency District) ในระหว่าง 6 เดือนก่อนมีการยื่นคำร้อง อย่างไรก็ตามศาล High Court มีเขตอำนาจโดยทั่วไป ซึ่งในเรื่องการชำระบัญชีกิจการของบริษัทจดทะเบียนตลอดพื้นที่ประเทศอังกฤษและเวลส์ โดยในศาล High Court คดีล้มละลายจะได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาแผนก Chancery ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในคดีที่เกี่ยวกับการค้าและธุรกิจ นอกจากนี้ผู้พิพากษาศาล High Court มีอำนาจสั่งโอนกระบวนการพิจารณาจากศาล County Court ไปยังศาล High Court หรือมีคำสั่งโอนกระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวข้องเพื่อผลประโยชน์ในการรวบรวมทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายมาเพื่อพิจารณาร่วมกันได้⁴⁵

ภายหลังที่ได้มีการปรับปรุงกฎหมาย Insolvency Rules 1986 สามารถแบ่งบุคคลที่จัดการทรัพย์สินได้ ดังนี้

3.2.2.1 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (Official Receiver)

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ที่มีอำนาจแต่งตั้งคือ Secretary of state เพื่อทำหน้าที่ตามที่กฎหมายล้มละลายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของ Official Receiver ตามบทบัญญัติใน Part xiv ของ Insolvency Act 1986 และทำหน้าที่เป็นผู้จัดการทรัพย์ตามที่กฎหมายล้มละลายกำหนด เช่น กรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ลูกหนี้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเป็นผู้จัดการทรัพย์ของลูกหนี้ไปจนกว่าที่ประชุมเจ้าหนี้จะมีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์ เป็นต้น โดย Secretary of state จะต้องจัดให้มีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อย่างน้อยหนึ่งคนในศาลล้มละลายแต่ละศาล ทั้งนี้บุคคลคนเดียวจะกระทำการเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในหลายศาลก็ได้⁴⁶ จะเห็นได้ว่าจำนวนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของอังกฤษมีจำนวนน้อย โดยเจ้าหน้าที่ทุกคนในสำนักงานล้วนแต่มีฐานะเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เท่านั้น

⁴⁵ Insolvency Rules 1986, r.7.11, r.7.15.

⁴⁶ Insolvency Act 1986, section 399(4).

นอกจากนี้ Secretary of state อาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของตนเป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ได้ หากเห็นว่าการแต่งตั้งดังกล่าวจะเป็นการอำนวยความสะดวกในการจำหน่ายธุรกิจที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ดำเนินการอยู่⁴⁷ โดยผู้ช่วยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีสถานะและอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ตนได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วย

3.2.2.2 Insolvency Practitioner

Insolvency practitioner เริ่มมีขึ้นตาม Insolvency Act 1986 โดยก่อนที่จะมีการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ไม่เคยมีการกำหนดอย่างเป็นทางการถึงคุณสมบัติของผู้จัดการทรัพย์ตามกฎหมายล้มละลาย ในทางปฏิบัติแล้วส่วนใหญ่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเป็นผู้จัดการทรัพย์สินส่วนใหญ่ของลูกหนี้ และเป็นผู้จัดการทรัพย์ในขณะที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ตลอดกระบวนการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ เนื่องจากไม่มีบุคคลอื่นได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการทรัพย์ ซึ่งในบางคดีผู้จัดการทรัพย์ที่ได้รับการแต่งตั้งไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามที่เจ้าพนักงานกำหนดเกี่ยวกับการชำระบัญชีของลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลล้มละลายตามกฎหมายเดิม ดังนั้นในข้อเสนอของคณะกรรมการปรับปรุงกฎหมายล้มละลาย Review Committee จึงได้ให้ความเห็นว่าทั้งการล้มละลายของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลควรให้เฉพาะบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจจาก Secretary of state เท่านั้นที่มีสิทธิจัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ซึ่งแนวความคิดนี้นำไปสู่การกำหนดคุณสมบัติของ Insolvency practitioner ใน Insolvency Act 1986 ขึ้นมาว่าบุคคลใดที่ต้องการจะกระทำการเป็น Insolvency practitioner ในกรณีการล้มละลายของนิติบุคคลหรือบุคคลธรรมดาได้นั้น ขั้นตอนแรกจะต้องได้รับมอบอำนาจจากสมาคมวิชาชีพนั้น คือต้องเป็นสมาชิกของสมาคมวิชาชีพที่กฎหมายกำหนดได้แก่⁴⁸

1. The chartered Association of Certified Accountants
2. The Institute of Chartered Accountants in England and Wales
3. The Institute of Chartered Accountants of Scotland
4. The Institute of Chartered Accountants in Ireland
5. The Insolvency practitioner Association
6. The law Society of Scotland
7. The law Society

⁴⁷ Insolvency Act 1986, section 401(1).

⁴⁸ Sealy, L., & Milman, D., *Annotated guide to the insolvency legislation*, 6th ed., (London: Sweet & Maxwell, 2002), 453.

ซึ่งแต่สมาคมวิชาชีพจะมีมาตรฐานของความรู้ความสามารถและความประพฤติของสมาชิกกำกับไว้ ขั้นตอนต่อไปบุคคลนั้นจะต้องทำการสมัครเพื่อที่จะให้ได้รับมอบอำนาจจาก Secretary of State โดยบุคคลใดก็ตามหากกระทำการในฐานะ Insolvency practitioner โดยปราศจากอำนาจ มีความผิดอาญาซึ่งมีบทลงโทษอย่างเด็ดขาด (Strict liability)⁴⁹

อำนาจหน้าที่ของ Insolvency practitioner ในคดีล้มละลายของนิติบุคคล (บริษัท) และคดีล้มละลายบุคคลธรรมดา มีดังนี้⁵⁰

กรณีล้มละลายของบริษัท Insolvency practitioner ทำหน้าที่เป็นผู้ชำระบัญชี ผู้ชำระบัญชีชั่วคราว administrator หรือ administrative receiver รวมทั้งเป็นผู้กำกับดูแลในกระบวนการ voluntary arrangement

ส่วนในกรณีคดีล้มละลายของบุคคลธรรมดา Insolvency practitioner จะทำหน้าที่เป็น

1. กระทำการเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน Trustee ในการล้มละลาย การพิทักษ์ทรัพย์สินชั่วคราว Interim Receiver หรือในการยึดทรัพย์สิน Sequestration of an Estate
2. การกระทำการเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน Trustee ตาม Deed of Arrangement
3. กระทำการเป็นผู้ดูแล Supervisor of Voluntary Arrangement
4. การกระทำเป็น Administrator of an Insolvency estate

นอกจากได้รับมอบหมายตามที่กฎหมายกำหนดไว้ดังกล่าวแล้ว ก่อนทำหน้าที่ยังต้องวางหลักประกันตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อคุ้มครองเจ้าหนี้ผู้ที่อาจได้รับความเสียหายจากการกระทำหน้าที่ของ Insolvency practitioner ด้วย

จะเห็นได้ว่า ตามกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยนั้น ผู้จัดการทรัพย์สินเป็นผู้ที่มีความสำคัญมากในกฎหมายล้มละลาย เพราะเป็นคนกลางในการเข้าไปดำเนินการรวบรวมทรัพย์สินและจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้ล้มละลาย เพื่อประโยชน์ของบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลาย ดังนั้นเพื่อให้การจัดการทรัพย์สินมีประสิทธิภาพ กฎหมายล้มละลายของประเทศไทยจึงมุ่งเน้นถึงคุณสมบัติของบุคคลผู้ที่จะมาเป็นผู้จัดการทรัพย์สินเป็นพิเศษยิ่งไปกว่ากฎหมายเดิมที่ส่วนใหญ่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สินมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ เปลี่ยนมาเป็นผู้จัดการทรัพย์สินในคดีล้มละลายโดยเอกชน จะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถตามวิชาชีพที่กฎหมายกำหนดและได้รับการรับรองจากหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้สามารถจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความมั่นใจแก่ผู้ได้ว่าผู้จัดการทรัพย์สินมีความสามารถดำเนินการได้เป็นอย่างดี

⁴⁹ Cork, K., Sir, *Report of the review committee on insolvency law and practice*, (London: Her Majesty's Stationary office, 1982), 176.

⁵⁰ Insolvency Act 1986, section 388.

ผู้จัดการทรัพย์ได้รับการแต่งตั้งในกรณีต่อไปนี้⁵¹

1. โดยเจ้าหนี้ในการประชุมเจ้าหนี้
2. โดย Secretary of state
3. โดยศาล

ในระหว่างที่ศาลมีคำสั่งให้ล้มละลายจนถึงเวลาที่ได้มีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์ หรือเมื่อตำแหน่งผู้จัดการทรัพย์ว่างลงในช่วงเวลานี้ของการล้มละลาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้จัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ภายใต้อำนาจและหน้าที่ของการแต่งตั้งผู้จัดการพิเศษ (Special Manager) ของศาล

เพื่อให้การดำเนินการกระบวนการพิจารณาของผู้จัดการทรัพย์เป็นไปตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้จัดการทรัพย์จึงต้องมีอำนาจอย่างกว้างขวางในการที่จะเข้าครอบครองหรือรักษาทรัพย์สินของลูกหนี้ที่อยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ หรือที่ลูกหนี้จะได้รับมาในอนาคต รวมทั้งสมุด เอกสาร รายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ในแง่ผู้จัดการทรัพย์จะมีอำนาจหรืออยู่ในสถานะคล้ายกับผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการทรัพย์โดย High Court และผู้จัดการทรัพย์สามารถขอให้มีการออกหมายบังคับเพื่อยึดทรัพย์ หรือเพื่อให้ออกหมายค้นหรือทำลายสิ่งกีดขวางในการยึดทรัพย์ก็ได้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมทรัพย์สิน⁵²

ผู้จัดการทรัพย์อาจถูกถอดถอนได้โดยศาลหรือโดยที่ประชุมเจ้าหนี้ที่มีการเรียกประชุมเป็นพิเศษตามที่กำหนดไว้ใน Insolvency Rules 1986 หรือโดย Secretary of state เป็นผู้ถอดถอน ผู้จัดการทรัพย์ที่ Secretary of state เป็นผู้แต่งตั้งเองได้ และรวมถึงมีอำนาจถอดถอนในกรณีเจ้าหนี้จำนวนหนึ่งร้องขอให้ Secretary of state ถอดถอนผู้จัดการทรัพย์ที่ตนเป็นผู้แต่งตั้ง⁵³

ทั้งนี้ Insolvency practitioner จะไม่สามารถทำหน้าที่ต่อไปได้หากเมื่อใดก็ตามที่ตกเป็นบุคคลล้มละลายหรือมีการอายัดทรัพย์สินของ Insolvency practitioner หรือเมื่อ Insolvency practitioner ขาดคุณสมบัติที่จะเป็นกรรมการบริษัท ผู้ชำระบัญชี หรือผู้จัดการ หรือผู้ป่วย ตามที่บัญญัติไว้ใน The Mental Health Act 1983 Part VII หรือได้รับการพิจารณายอมรับเองว่าเป็นผู้ขาดคุณสมบัติตาม Company Directors Disqualification Act 1986⁵⁴ โดยผลของการถอดถอนหรือพ้นจากตำแหน่งผู้จัดการทรัพย์ย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดชอบที่เกิดขึ้น

⁵¹ Insolvency Rules 1986, r.6.

⁵² Fletcher, L. F., *The law of insolvency*, (London: Sweet & Maxwell, 2002), 178.

⁵³ Insolvency Rules 1986, r.6.

⁵⁴ Insolvency Act 1986, section 390(4).

เพื่อให้เป็นไปตามที่ Insolvency Act 1986 บัญญัติรายละเอียดการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับ Insolvency practitioner เช่น การติดตั้ง การทำบัญชี การควบคุมโดยศาลซึ่งศาลจะกำหนดรายละเอียดไว้ต่างหากใน Insolvency Practitioners Regulation 1986

3.3 หลักกฎหมายเกี่ยวกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทย

ประเทศไทยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 และได้มีการแก้ไขปรับปรุงเรื่อยมาเพื่อให้ทันต่อเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย ให้มีความเป็นธรรมแก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ ตลอดจนทำให้มีความสมบูรณ์และเป็นสากลมากยิ่งขึ้น

โดยที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 บังคับใช้กับบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลด้วย ทั้งยังได้บัญญัติจำนวนหนี้ที่จะฟ้องล้มละลายไว้อย่างแน่นอน ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา 9 ที่บัญญัติให้ เจ้าหนี้สามารถฟ้องลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคน เป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท โดยหนี้้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนไม่ว่าหนี้้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม และในมาตรา 10 ก็ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิการฟ้องคดีล้มละลายของเจ้าหนี้มีประกันทั้งหลายไว้อีกด้วย โดยมาตรา 11 ให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ต้องวางเงินค่าใช้จ่ายแก่ศาลเป็นจำนวน 500 บาท ในขณะที่ยื่นฟ้องคดี และจะถอนฟ้องคดีล้มละลายไม่ได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต เหตุที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ไม่อนุญาตให้ถอนฟ้องได้นั้นก็เนื่องจาก การฟ้องคดีล้มละลายเป็นการฟ้องเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายในกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ทั้งคดีล้มละลายยังเป็นคดีที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของสังคม กฎหมายจึงได้บัญญัติให้ศาลเท่านั้นเป็นผู้อนุญาตที่จะให้มีการถอนฟ้องคดีล้มละลายได้ นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลาย และการหลุดพ้นจากการล้มละลายไว้อีกด้วย เป็นต้น⁵⁵ โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ มีที่มาและสถานะทางกฎหมายและมีอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.3.1 ที่มา และสถานะทางกฎหมายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

ที่มาและสถานะทางกฎหมายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 6 ได้ให้นิยามของคำว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” หมายความว่าตลอดถึง

⁵⁵ บุญล้อม ศรีธรรมวรรณ, กฎหมายล้มละลาย: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทย, 27.

บุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติการแทน” ส่วนมาตรา 139 ได้ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นข้าราชการสังกัดกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่ในคดีล้มละลายตามที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาดูในกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เริ่มต้นมีอำนาจหน้าที่จัดการทรัพย์สินในคดีล้มละลายให้ดำเนินไปตามคำสั่งศาล และตามกฎหมายล้มละลาย นับแต่เวลาที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวลูกหนี้ หรือถ้าไม่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว ก็เริ่มนับแต่เวลาที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเป็นต้นไป จนกว่าคดีจะสิ้นสุด

อนึ่ง คำว่า “พิทักษ์ทรัพย์” เป็นคำรวม หมายถึง พินัยทรัพย์ชั่วคราวและพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด กล่าวโดยหลักแล้ว “พิทักษ์ทรัพย์” หมายความว่า การควบคุมกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามคำสั่งศาล ส่วนลูกหนี้ที่หมดอำนาจที่จะจัดการทรัพย์สินได้ด้วยตนเอง⁵⁶ ซึ่งคำว่า “คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว” มีผลต่อลูกหนี้คล้ายกับคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด กล่าวคือ ลูกหนี้หมดอำนาจจัดการกิจการและทรัพย์สินของตน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวที่มีอำนาจจัดการกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้และมีอำนาจยึดอายัด ตลอดจนรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ รวมทั้งมีอำนาจฟ้องร้องและต่อสู้คดีเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้แทนลูกหนี้ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 19 มาตรา 22 และมาตรา 24 ข้อแตกต่างที่สำคัญระหว่างพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวกับพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดก็คือ ในชั้นพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวเจ้าหนี้ยังไม่มีสิทธิยื่นคำขอรับชำระหนี้⁵⁷

อย่างไรก็ตามการพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวและการพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดมีข้อแตกต่างกันดังนี้⁵⁸

2.3.1.1 เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่ได้หรือจะฟ้องเป็นคดีล้มละลายก็ไม่ได้ จะต้องมาขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 27 และมาตรา 91 แต่หากศาลมีเพียงคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว ลูกหนี้ยังถูกฟ้องอีกได้ไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีล้มละลายตามมาตรา 15 และมาตรา 26

2.3.1.2 เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกโดยเร็วที่สุดเพื่อปรึกษาว่าควรรับคำขอประนอมหนี้หรือไม่หรือจะขอให้ศาล

⁵⁶ ขจร หะวานนท์, กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 61.

⁵⁷ ประดิษฐ์ เอกมณี, กฎหมายล้มละลาย (บรรยายครั้งที่ 3 วันอังคารที่ 13 ธันวาคม 2554), ใน รวมคำบรรยาย เล่มที่ 2, ภาคสอง สมัยที่ 64 ปีการศึกษา 2554, (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555), 169.

⁵⁸ สุธีร์ สุนินต์, หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ, 81-82.

พิพากษาลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายตามมาตรา 31 และมาตรา 61 แต่การพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวไม่ต้องดำเนินการดังกล่าว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่อาจเรียกให้มีการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกได้

2.3.1.3 การโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องแจ้งกำหนดให้เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้เสนอคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ด้วย แต่สำหรับการพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว เพียงแค่โฆษณาต่อสาธารณชนเท่านั้นตามมาตรา 28 วรรคหนึ่ง

2.3.1.4 เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ลูกหนี้ต้องทำคำชี้แจงเรื่องหุ้นส่วนภายใน 24 ชั่วโมง และชี้แจงเรื่องกิจการทรัพย์สินพร้อมยื่นบัญชีภายใน 7 วัน ตามมาตรา 30 แต่การพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว ลูกหนี้ไม่ต้องดำเนินการดังกล่าว

2.3.1.5 คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว ศาลอาจสั่งถอนได้ตามมาตรา 18 แต่คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดไม่มีบทบัญญัติให้ศาลสั่งถอนได้ กล่าวคือ หากมีการประนอมหนี้เป็นผลสำเร็จลูกหนี้ไม่ต้องล้มละลาย ย่อมมีผลเป็นการยกเลิกคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์โดยปริยาย หากการประนอมหนี้ไม่เป็นผลสำเร็จ ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายต่อไปตามมาตรา 61

สรุปได้ว่า “การพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว” เป็นเรื่องวิธีการชั่วคราวก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดหรือมีคำพิพากษาในคดีล้มละลาย เป็นการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้โดยฉุกเฉิน ส่วน “การพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด” เป็นวิธีการที่ศาลได้พิจารณาแล้วว่าได้ความจริงตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 หรือมาตรา 10 จึงจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเท่านั้น ศาลจะไม่พิพากษาให้ล้มละลายตามคำขอ เพราะการล้มละลายทำให้บุคคลเสียชื่อเสียงและถูกจำกัดสิทธิหลายประการเพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ให้มีโอกาสประนอมหนี้กับเจ้าหนี้ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ล้มละลาย การพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวและพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจึงมีผลคล้ายกัน⁵⁹

ตามมาตรา 139 ดังกล่าว รัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ คำว่า “รัฐมนตรี” ในที่นี้ หมายถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เพราะเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 5 การแต่งตั้งนั้นกฎหมายเปิดช่องให้รัฐมนตรีแต่งตั้งให้บุคคลใดก็ได้เป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ โดยไม่บังคับว่าบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งนั้นจะต้องเป็นข้าราชการ และอาจจะแต่งตั้งเป็นการเฉพาะตัวก็ได้ เช่น ตั้งให้ นายแดงเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือจะแต่งตั้งโดยตำแหน่งหน้าที่ก็ได้ เช่น ตั้งให้อธิบดีกรมบังคับคดีเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยตำแหน่งก็ได้ และถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มอบหมายให้บุคคลใดทำหน้าที่

⁵⁹ ขจร หะวานนท์, กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 61.

แทนตน บุคคลนั้นก็จะเป็นเจ้าของงานพิทักษ์ทรัพย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยมีทั้งอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันไป⁶⁰

การแต่งตั้งและถอดถอนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กฎหมายระบุให้มีการโฆษณาในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้ประชาชนทั้งหลายได้ทราบทั่วกัน

จะเห็นได้ว่า ที่มาและสถานะทางกฎหมายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทย มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน มีความเข้าใจง่ายไม่สับสนกับเจ้าพนักงานอื่น ๆ มีความเป็นเอกเทศแต่ผู้เดียวในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้เมื่อถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ตามที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 บัญญัติไว้ การที่ประเทศไทยได้บัญญัติไว้ในคดีล้มละลายมีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำหน้าที่แต่ผู้เดียวเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ นั้น ก็เพื่อต้องการให้มีคนกลางในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อประโยชน์และเป็นธรรมแก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ และเพื่อตัวลูกหนี้เองที่จะทำให้การชำระหนี้ดำเนินไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว ดังนั้น พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 จึงได้บัญญัติเกี่ยวกับที่มาและสถานะทางกฎหมายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้อย่างชัดเจน เพื่อประโยชน์ดังกล่าว

3.3.2 อำนาจหน้าที่โดยทั่วไป

อำนาจหน้าที่โดยทั่วไปของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้บัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา 28 บัญญัติว่า “เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โฆษณาคำสั่งนั้นในราชกิจจานุเบกษา และในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ ในคำโฆษณานั้นให้แสดงการขอให้ล้มละลาย วันที่ศาลมีคำสั่ง ชื่อ ตำบลที่อยู่ และอาชีพของลูกหนี้

ในคำโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนั้น ให้แจ้งกำหนดเวลาให้เจ้าหนี้ทั้งหลายเสนอคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ด้วย”

ถ้อยคำในวรรคแรกที่ว่า “คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์” ตามมาตรา 28 นี้ หมายความว่ารวมถึงทั้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวและคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ซึ่งต้องดำเนินการตามนั้น ส่วนในวรรคท้าย เฉพาะคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเท่านั้น ที่ต้องแจ้งกำหนดเวลาให้เจ้าหนี้ทั้งหลายเสนอคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ด้วยตามมาตรา 91 โดยเจ้าหนี้ทั้งหลายต้องแจ้งคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลา 2 เดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด หากเจ้าหนี้อยู่นอกราชอาณาจักรเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจขยายระยะเวลาให้อีกได้ไม่เกิน 2 เดือน

⁶⁰ ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, (เชียงใหม่: ม.ป.พ., ม.ป.ป.), 337-338.

มาตรา 142 บัญญัติว่า “นอกจากที่มีบัญญัติไว้ในบทมาตราอื่นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) รายงานข้อความเกี่ยวกับกิจการ ทรัพย์สิน หรือความประพฤติดของลูกหนี้ตามที่ศาลต้องการ

(2) ช่วยซักถามลูกหนี้หรือบุคคลอื่นในการที่ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้”

มาตรา 142 นี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาลสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานเกี่ยวกับกิจการ ทรัพย์สิน หรือความประพฤติดของลูกหนี้ อันเป็นหน้าที่โดยเฉพาะของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อยู่แล้วตามมาตรา 50⁶¹ หรือมาตรา 69⁶² แต่มาตรา 142 เป็นกรณีที่ศาลต้องการทราบความเป็นไปเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินต่าง ๆ ของลูกหนี้ และนอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ช่วยซักถามลูกหนี้หรือบุคคลอื่นได้แม้ไม่ใช่การไต่สวนโดยเปิดเผยหรือในกรณีอื่นที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าเป็นคู่ความก็ตาม⁶³

มาตรา 143 บัญญัติว่า “ในการปฏิบัติตามหน้าที่ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอให้ศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับการใดที่เป็นปัญหาได้”

บางกรณีการปฏิบัติตามหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีปัญหาขัดข้อง ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นเพราะกฎหมายบัญญัติไว้ไม่ชัดเจนหรือไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ก็ตาม ซึ่งศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1691/2517 ว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งได้เฉพาะที่เกี่ยวกับการใดที่เป็นปัญหาในการปฏิบัติตามหน้าที่ ไม่มีอำนาจขอให้ศาลสั่งเพิกถอนคำสั่งที่ตนสั่งไปโดยชอบ”

ปัญหาที่เกิดขึ้น ศาลเคยใช้มาตรา 143 เช่น ในชั้นพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไปยึดทรัพย์ของบุคคลอื่นมา ปรากฏข้อเท็จจริงว่ายึดผิด ตามปกติควรจะถอนการยึดทรัพย์ แต่มาตรา 145 กำหนดว่าการถอนการยึดทรัพย์ต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมกรรมการเจ้าหนี้ก่อน ถ้าไม่มีกรรมการเจ้าหนี้ก็ต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้ แต่ในชั้นพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวคงมีเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์เพียงคนเดียว จึงมีปัญหาวว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ควรจะทำ

⁶¹ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 50 บัญญัติว่า “ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยื่นรายงานเกี่ยวกับการประนอมหนี้ กิจการทรัพย์สินและความประพฤติดของลูกหนี้ต่อศาลไม่น้อยกว่าสามวัน ก่อนวันที่ศาลนั่งพิจารณา”.

⁶² เรื่องเดียวกัน, มาตรา 69 บัญญัติว่า “ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยื่นรายงานเกี่ยวกับกิจการ ทรัพย์สิน และความประพฤติดของบุคคลล้มละลายในระหว่างก่อนหรือระหว่างที่ล้มละลายต่อศาล และส่งสำเนารายงานนั้นให้บุคคลล้มละลายทราบไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันนั่งพิจารณาคำขอปลดจากล้มละลาย”.

⁶³ วิชา มหาคุณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย และการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้, 207.

ประการใด ในทางปฏิบัติขณะนี้ก็คือขออนุญาตศาลให้สั่งถอนการยึดโดยอาศัยมาตรา 143 ซึ่งศาสตราจารย์ (พิเศษ) วิชา มหาคุณ เห็นว่า แม้มีเจ้าหนี้เพียงคนเดียว ก็ขอความเห็นชอบจากเจ้าหนี้ผู้นั้นได้ เพราะวัตถุประสงค์ของกฎหมายต้องการให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหนี้ เมื่อมีเจ้าหนี้เพียงคนเดียวก็ต้องขอความเห็นชอบจากเจ้าหนี้ผู้นั้นอยู่เอง⁶⁴

จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นมิได้มีอยู่อย่างไม่มีข้อจำกัด เพราะพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 142 ได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจดำเนินการได้เฉพาะ (1) รายงานข้อความเกี่ยวกับกิจการ ทรัพย์สินหรือความประพฤติของลูกหนี้ที่ศาลต้องการ และ (2) ช่วยซักถามลูกหนี้หรือบุคคลอื่นในการที่ศาลดำเนินการพิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้ และในมาตรา 143 ก็ได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอให้ศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับการใด ๆ ที่เป็นปัญหาได้ หมายความว่าเฉพาะแต่กิจการใด ๆ ที่เป็นปัญหาเท่านั้นที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขอต่อศาลเพื่อให้สั่งอย่างใด ๆ ได้ ส่วนในกิจการอื่นที่เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะเจาะจงแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ย่อมต้องปฏิบัติตามบทบัญญัตินั้น ๆ อย่างเคร่งครัด เพื่อให้การจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายในอันที่จะทำให้การชำระหนี้เป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว

3.3.3 อำนาจหน้าที่คล้ายตุลาการ

โดยที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้อย่างกว้างขวาง เพื่อให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการในคดีล้มละลายจนเป็นผลสำเร็จ ซึ่งอำนาจหน้าที่คล้ายตุลาการนี้ได้ถูกบัญญัติไว้ในมาตราต่าง ๆ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้แก่

มาตรา 105 บัญญัติว่า “ในการตรวจคำขอรับชำระหนี้ไม่ว่าจะเป็นหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจออกหมายเรียกเจ้าหนี้ ลูกหนี้ หรือบุคคลภายนอกในเรื่องหนี้สินแล้วทำความเห็นส่งสำนวนเรื่องหนี้สินที่ขอรับชำระหนี้ต่อศาล พร้อมทั้งรายงานว่ามีผู้โต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ประการใดหรือไม่” มาตรานี้ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่จะออกหมายเรียกเจ้าหนี้ ลูกหนี้ หรือบุคคลใดมาสอบสวนในเรื่องหนี้สินที่เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ได้ ไม่ว่าเจ้าหนี้จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่ เพราะถึงแม้หนี้ที่ขอรับชำระหนี้จะเป็นหนี้ตามคำพิพากษาหรือหนี้ที่เป็นมูลให้ศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ก็ได้ศาลก็ตามที่ไม่มีผลผูกพันให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือศาลจำต้องถือตาม (คำพิพากษาฎีกาที่ 599/2523)

⁶⁴ วิชา มหาคุณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย และการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้, 207-208.

จะเห็นได้ว่า แม้จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ไม่จำเป็นต้องยึดตามผลของคำพิพากษานั้นในการยอมให้ได้รับการชำระหนี้เสมอไป โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจทำความเห็นเสนอศาลไม่ให้ได้รับชำระหนี้ก็ได้ เช่น จากการสอบสวนปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่า ลูกหนี้สมยอมกับเจ้าหนี้ก่อนนี้ขึ้น แล้วให้เจ้าหนี้ไปฟ้องศาล เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลแล้วลูกหนี้ขอทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล แล้วให้ศาลพิพากษาตามยอมหรือแกล้งไม่สู้คดีจนศาลพิพากษาให้ลูกหนี้แพ้คดีเพื่อให้เจ้าหนี้ที่สมยอมนั้นเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เป็นต้น

อนึ่ง เนื่องจากกฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ออกหมายเรียกเจ้าหนี้ ลูกหนี้ หรือบุคคลใดให้มาสอบสวน ดังนั้น หากผู้ที่ได้รับหมายเรียกขัดขืนไม่มาให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวนตามหมายเรียก เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจขอให้ศาลออกหมายจับมาขังไว้จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งได้ตามมาตรา 117 วรรคท้าย รวมทั้งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยังมีอำนาจสั่งให้บุคคลอื่น ๆ ส่งเอกสารหรือวัตถุพยานที่อยู่ในความยึดถือหรืออยู่ในอำนาจของผู้นั้นด้วย โดยอาศัยมาตรา 117 วรรคแรก เช่นเดียวกัน⁶⁵

โดยที่มาตรา 117 ได้บัญญัติว่า “เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจออกหมายเรียกลูกหนี้ คู่สมรสของลูกหนี้ หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด ซึ่งได้ความหรือสงสัยว่ามีทรัพย์สินของลูกหนี้ในครอบครอง หรือเชื่อได้ว่าเป็นหนี้ลูกหนี้หรือเห็นว่าสามารถแจ้งข้อความเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของลูกหนี้มาไต่สวนหรือสอบสวน และมีอำนาจสั่งให้บุคคลนั้น ๆ ส่งเอกสารหรือวัตถุพยานซึ่งอยู่ในความยึดถือหรืออำนาจของผู้นั้นอันเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของลูกหนี้

ถ้าบุคคลนั้นจงใจขัดขืนหมายเรียกหรือคำสั่ง ศาลมีอำนาจออกหมายจับบุคคลนั้นมาขังไว้จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์”

มาตรานี้เป็นอำนาจหลักอย่างหนึ่งของศาลและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการไต่สวนหรือสอบสวนเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้หรือของบุคคลล้มละลายก็ตาม ตามด้วยบทใช้คำว่า “เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว” จึงมีความหมายว่าไม่ว่าจะเป็นการพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือเด็ดขาดก็ตาม และเมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ดังกล่าวแล้ว ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงจะใช้อำนาจตามมาตรา 117 นี้ได้ ซึ่งสามารถแยกอธิบายได้ดังนี้

1. การออกหมายเรียกนี้เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้และเป็นวิธีการหนึ่งของการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ให้ได้ผลดีที่สุด เพราะเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถทราบรายละเอียดต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การติดตามทรัพย์สินของลูกหนี้ให้เข้ามาไว้ในคดีล้มละลาย

⁶⁵ ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 253-254.

2. การออกหมายเรียกนี้ เป็นอำนาจอันสำคัญของศาลและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่จะเรียกลูกหนี้ ภรรยาลูกหนี้ หรือบุคคลใดที่ได้ความหรือสงสัยว่ามีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในความครอบครอง เป็นต้น มาได้ส่วนหรือสอบสวน และมีอำนาจสั่งให้บุคคลนั้น ๆ ส่งเอกสารหรือวัตถุพยานซึ่งอยู่ในความยึดถือหรืออำนาจของผู้นั้นอันเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของลูกหนี้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยไม่ต้องฟ้องร้องเป็นคดีขึ้นใหม่ ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะใช้อำนาจตามมาตรา 118 ขอให้ศาลออกคำสั่งบังคับบุคคลนั้นชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์⁶⁶

3. กรณีที่มีการขัดขึ้นหมายเรียกหรือคำสั่งเกิดขึ้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลผู้ฝ่าฝืนมาขังไว้ จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

4. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจจ่ายเงินจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ เพื่อเป็นค่าป่วยการและค่าพาหนะเดินทางของบุคคลที่ถูกศาลหมายเรียกมาเป็นพยานหรือบุคคลที่ถูกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หมายเรียกมาสอบสวนตามมาตรา 117 นี้ได้ ตามมาตรา 180⁶⁷

มาตรา 118 ได้บัญญัติว่า “เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอ ศาลมีอำนาจบังคับให้บุคคลที่รับว่าเป็นหนี้ลูกหนี้หรือรับว่ามีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในความครอบครอง ชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ภายในกำหนดเวลาตามที่ศาลเห็นสมควร ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำสั่งบังคับ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเสมือนหนึ่งว่าบุคคลนั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา”

มาตรานี้มีผลสืบเนื่องมาจากมาตรา 117 กล่าวคือ เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หมายเรียกผู้ใดตามมาตรา 117 มาสอบสวนแล้วได้ความว่า บุคคลนั้น (บุคคลที่สาม)

1. รับว่าเป็นหนี้ลูกหนี้จริง หรือรับว่ามีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในความครอบครอง
2. ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอให้ศาลออกคำสั่งบังคับให้บุคคลชำระหนี้หรือส่งมอบทรัพย์สินให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์⁶⁸ โดยไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีใหม่ ถ้าบุคคลนั้นขัดขึ้นไม่ปฏิบัติตามคำสั่งบังคับ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็มี

⁶⁶ ขจร หะวานนท์, กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 172.

⁶⁷ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 180 บัญญัติว่า “ถ้ามีเงินเหลือพอ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จ่ายค่าป่วยการและค่าพาหนะเดินทางของพยาน หรือบุคคลที่ถูกเรียกมาสอบสวน โดยอนุโลมตามอัตราที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง”.

⁶⁸ สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, เกร็ดกฎหมายล้มละลาย, (กรุงเทพฯ: บัณฑิตอักษร, ม.ป.ป.), 149.

อำนาจขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเสมือนหนึ่งว่าบุคคลนั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการพิจารณาดีล้มละลายนั้นต้องดำเนินการด่วนตามมาตรา 13

ข้อสังเกต มาตรา 118 นี้ได้ตัดขั้นตอนการดำเนินคดีแพ่งสามัญ เช่น การยื่นคำให้การ การชี้แจงสถาน การสืบพยาน และคำวินิจฉัยคดีออกไป ทั้งนี้เพราะการกระบวนการพิจารณาดีล้มละลายต้องดำเนินการด่วนดังที่ได้กล่าวไปแล้ว อนึ่งในกรณีที่บุคคลที่สามยอมรับว่าเป็นหนี้ลูกหนี้ที่จะต้องชำระเงินหรือมีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในครอบครองที่จะต้องส่งมอบทรัพย์สินแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ไม่ยอมชำระเงินหรือไม่ส่งมอบทรัพย์สิน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่มีอำนาจไปบังคับแก่บุคคลที่สามได้โดยตัวเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เอง เพราะบุคคลที่สามไม่ได้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ด้วย แต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถขอให้ศาลออกคำบังคับเหมือนกับคำบังคับในคดีแพ่งก่อน พอศาลออกหมายบังคับคดีแล้วและครบกำหนดตามระยะเวลาที่ระบุในคำบังคับแล้ว บุคคลที่สามก็ยังไม่มาชำระหนี้ อีก เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องไปนำเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์ของบุคคลที่สาม ออกขายทอดตลาดเหมือนกับการบังคับคดีแพ่งสามัญ⁶⁹

จะเห็นได้ว่า การที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจหน้าที่คล้ายตุลาการนั้น ก็เพื่อให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจในการออกคำสั่งใด ๆ เกี่ยวกับการติดตาม รวบรวมทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้ นำมาสู่กองทรัพย์สินของลูกหนี้ เพื่อจัดสรรชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ต่อไป ซึ่งการมีอำนาจคล้ายตุลาการนั้นก็เกินไปเพื่อความสะดวกและรวดเร็วของการติดตามและรวบรวมทรัพย์สินดังกล่าว หากแต่ทุกการดำเนินงานเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องขออนุญาตต่อศาลเสมอไป อาจทำให้ไม่ทันต่อการติดตามรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ต้องการย้ายถ่ายทรัพย์สินไปยังบุคคลอื่น ดังนั้นพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 จึงได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจหน้าที่คล้ายตุลาการดังกล่าว

3.3.4 อำนาจหน้าที่ด้านทนายความ

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจเข้าว่าต่างแก่ต่างเป็นโจทก์หรือเป็นจำเลยในศาล ทำหน้าที่เป็นคู่ความเพื่อฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีในศาล ทำหน้าที่ซักถามลูกหนี้ในการไต่สวนโดยเปิดเผยหรือเรื่องอื่น ๆ ซึ่งนับว่าเป็นหน้าที่ของทนายความ (มาตรา 22(3) มาตรา 25 มาตรา 140 และมาตรา 142)

ตามมาตรา 22 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้... (3) ประณิประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใด ๆ

⁶⁹ ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 286.

เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้” หมายความว่า การประนีประนอมยอมความนั้นเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มีความประสงค์ให้คู่ความมาตกลงกัน แต่เมื่อลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์แล้ว อำนาจจะเข้าประนีประนอมยอมความย่อมตกแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียว ตามมาตรานี้ คำว่า “...คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้” นั้น ต้องเป็นคดีที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น ไม่ใช่คดีอาญาอีกทั้งไม่ใช่คดีเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัวหรือฐานะบุคคล หรือคดีมรดก เนื่องจากคดีเหล่านั้นมิได้ทำให้ทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายได้รับการกระทบกระเทือนแต่อย่างใด เจ้าหนี้จึงฟ้องลูกหนี้ผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ในฐานะผู้จัดการมรดกหรือทายาทของผู้ตายได้โดยตรง และลูกหนี้ผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ก็มีสิทธิต่อสู้คดีได้เอง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่มีสิทธิเข้ามาดำเนินคดีแทนลูกหนี้ผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ในคดีดังกล่าว (คำพิพากษาฎีกาที่ 418/2546)⁷⁰ อย่างไรก็ดี ก่อนที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำการดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากกรรมการเจ้าหนี้ก่อนตามมาตรา 145 ที่บัญญัติว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกระทำการดังต่อไปนี้ได้ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหนี้แล้ว... (4) ฟ้องหรือถอนฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินในคดีล้มละลายหรือฟ้องหรือถอนฟ้องคดีล้มละลาย (5) ประนีประนอมยอมความหรือมอบคดีให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย” ดังนี้ การฟ้องและการประนีประนอมยอมความใด ๆ ซึ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ หมายถึง การฟ้องและการประนีประนอมยอมความคดีแพ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินในคดีล้มละลายนั่นนั่นเอง ดังนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงต้องได้รับความเห็นชอบจากกรรมการเจ้าหนี้เสียก่อนจึงจะกระทำการดังกล่าวได้ สำหรับการต่อสู้คดีนั้นแม้จะไม่ปรากฏในมาตรา 145(4) และ (5) ก็ตาม ก็ต้องอยู่ในขอบทบัญญัติแห่งมาตรา 145 เช่นกัน เพราะแม้แต่การฟ้องร้องยังต้องได้รับความเห็นชอบจากกรรมการเจ้าหนี้⁷¹

มาตรา 25 บัญญัติว่า “ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าว่าคดีแพ่งทั้งปวงอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลในขณะที่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ และเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งนั้นไว้ หรือจะสั่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้” หมายความว่า ในขณะที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ไม่ว่าชั่วคราวหรือเด็ดขาดก็ตาม ถ้ามีคดีแพ่งอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ค้างพิจารณาอยู่ในศาลไม่ว่าลูกหนี้จะเป็นโจทก์หรือจำเลย กฎหมายให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าว่าคดีแพ่งนั้นแทนลูกหนี้ คำว่า “ทรัพย์สินของลูกหนี้” ตามมาตรา 25 มีความหมายเช่นเดียวกับมาตรา 22(3)

⁷⁰ ชลว ว่องวัฒนาภิกุล, คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 78-79.

⁷¹ ขจร หะวานนท์, กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 76-77.

อย่างไรก็ตามเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เชื่อว่าคดีแทนลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจยื่นคำขอให้ศาลสั่งการพิจารณาคดีแพ่งนั้นไว้ หรือศาลจะสั่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้

การขอให้ศาลงการพิจารณาคดีแพ่งไว้อาจมีได้ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวในคดีล้มละลาย ทั้งนี้เพื่อรอฟังผลของคดีล้มละลายว่าศาลจะสั่งหรือพิพากษาอย่างไร เช่น ถ้าศาลในคดีล้มละลายพิพากษายกฟ้อง คู่ความย่อมขอให้ศาลยกคดีแพ่งขึ้นพิจารณาคดีต่อไป โดยลูกหนี้เป็นผู้ดำเนินการได้ด้วยตนเอง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่มีอำนาจดำเนินคดีแทนลูกหนี้ได้อีก เพราะเมื่อศาลในคดีล้มละลายพิพากษายกฟ้องคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ย่อมหมดไป แต่ถ้าศาลในคดีล้มละลายมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจดำเนินคดีนั้นแต่ผู้เดียว โดยขอให้ศาลยกคดีแพ่งขึ้นพิจารณาต่อไปหรือถ้าคดีแพ่งนั้นลูกหนี้ถูกฟ้องให้ชำระหนี้เงิน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขอให้ศาลสั่งจำหน่ายคดีนั้นเสียจากสารบบความเพื่อให้โจทก์ไปยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายก็ได้ ซึ่งศาลมีอำนาจสั่งให้จำหน่ายคดีแพ่งนั้นเพื่อให้โจทก์ไปขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้ โดยอาศัยมาตรา 25 ตอนท้ายที่ว่า “หรือศาลจะสั่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้”⁷²

ในการเชื่อว่าคดีในศาลนั้น มาตรา 140 บัญญัติว่า “ในการเป็นคู่ความในศาลก็ดี ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ก็ดี หรือในการกระทำอื่นเพื่อให้เป็นไปตามหน้าที่ที่ดี ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ใช้นามตำแหน่งว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ของ.....ลูกหนี้” หรือ “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของ.....ผู้ล้มละลาย” โดยกรอกนามของลูกหนี้หรือผู้ล้มละลายลงในช่องว่างแล้วแต่กรณี” มาตรานี้เป็นกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจเชื่อว่าต่างแก้ต่างเป็นโจทก์หรือเป็นจำเลยในศาล ทำหน้าที่เป็นคู่ความเพื่อฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีในศาล ทำหน้าที่ซักถามลูกหนี้ในการไต่สวนโดยเปิดเผยหรือเรื่องอื่น ๆ ซึ่งนับว่าเป็นหน้าที่ของทนายความตามมาตรา 22(3) มาตรา 25 และมาตรา 142(2)

การเป็นคู่ความเชื่อว่าต่างแก้ต่างหรือฟ้องร้องคดีแทนลูกหนี้ตามมาตรา 22(3) หมายถึงคดีเกิดขึ้นใหม่หลังจากศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้แล้ว ไม่ว่าลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องต่อบุคคลอื่นหรือไม่ก็ตาม หากมีการฟ้องบุคคลอื่น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ฟ้องคดีแทนลูกหนี้หรือบุคคลอื่นจะฟ้องลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเข้าไปต่อสู้คดีแทนลูกหนี้เช่นกัน

ส่วนมาตรา 25 เป็นกรณีมีคดีค้างอยู่ในศาลก่อนแล้ว ไม่ว่าลูกหนี้เป็นเจ้าหนี้ฟ้องบุคคลอื่นหรือบุคคลอื่นเป็นเจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้ ต่อมาลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ มาตรา 25 จึงบัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ามาเป็นโจทก์หรือจำเลยแทนลูกหนี้แล้วแต่กรณี⁷³

⁷² ประดิษฐ์ เอกมณี, กฎหมายล้มละลาย (บรรยายครั้งที่ 4 วันอาทิตย์ที่ 25 ธันวาคม 2554), ใน *รวมคำบรรยายเล่มที่ 4, ภาคสอง สมัยที่ 64 ปีการศึกษา 2554*, (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555), 149-151.

⁷³ ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 339.

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจจ้างทนายความเข้าทำการแทนได้ตามมาตรา 141⁷⁴ แต่ในปัจจุบันทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กรมบังคับคดีได้ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้ดำเนินคดีในศาลสำหรับคดีล้มละลายและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีล้มละลายดังเช่นทนายความ จึงมิได้มีการจ้างทนายความดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลเหมือนดังสมัยก่อนตั้งกรมบังคับคดี แต่ในส่วนภูมิกานั้น ถ้าผู้มีส่วนได้เสียจะขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตั้งทนายความเข้าร่วมการดำเนินกระบวนการพิจารณากับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ โดยผู้มีส่วนได้เสียเป็นผู้ออกค่าทนาย และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ก็ให้ทำได้ แต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องดำเนินการกระบวนการพิจารณาร่วมกันเพื่อป้องกันการละทิ้งหน้าที่ของทนายความ⁷⁵

มาตรา 142 บัญญัติว่า “นอกจากที่มีบัญญัติไว้ในบทมาตราอื่นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) รายงานข้อความเกี่ยวกับกิจการ ทรัพย์สิน หรือความประพฤติดของลูกหนี้ตามที่ศาลต้องการ

(2) ช่วยซักถามลูกหนี้หรือบุคคลอื่นในการที่ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้”

ดังที่ได้อธิบายไว้แล้วเกี่ยวกับมาตรา 142 อันเป็นอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งมาตรา 142 นี้เป็นกรณีที่ศาลต้องการทราบความเป็นไปเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินต่าง ๆ ของลูกหนี้ และนอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ช่วยซักถามลูกหนี้หรือบุคคลอื่นได้แม้ไม่ใช่การไต่สวนโดยเปิดเผยหรือในกรณีอื่นที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าเป็นคู่ความก็ตาม⁷⁶

จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ด้านทนายความของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นเป็นอำนาจที่กฎหมายได้บัญญัติให้ไว้เป็นการเฉพาะเจาะจงให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำหน้าที่เป็นโจทก์หรือจำเลยแทนลูกหนี้ในคดีต่าง ๆ ที่ลูกหนี้เป็นจำเลยหรือเป็นโจทก์ฟ้องคดีต่าง ๆ นั้นจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังจากที่ลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ก็ดี เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ล้วนแต่มีอำนาจเข้าดำเนินการแทนได้ทั้งสิ้น แต่การเป็นโจทก์หรือจำเลยในคดีใด ๆ แทนลูกหนี้มีเงื่อนไขว่าต้องเป็นคดีแพ่งอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้เท่านั้น ทั้งเมื่อเจ้าพนักงานได้เข้าว่าคดีแทนแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจยื่นคำขอให้งดพิจารณาคดีแพ่งไว้ชั่วคราวก่อนเพื่อรอฟังผลของคดี

⁷⁴ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 141 บัญญัติว่า “ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจจ้างทนายความเข้าทำการแทนได้”.

⁷⁵ วิชา มหาคุณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย และการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้, 206.

⁷⁶ เรื่องเดียวกัน, 207.

ล้มละลายก็ได้ และในการว่าคดีแทนลูกหนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเข้าว่าคดีเองหรือจะแต่งตั้งทนายความให้ทำหน้าที่แทนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ได้ ซึ่งอำนาจดังกล่าวนี้มีขึ้นเพื่อให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถติดตามทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้เพื่อรวบรวมเข้าสู่กองทรัพย์สินในคดีล้มละลายในอันที่จะชำระให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ อันเป็นการปกป้องเจ้าหนี้ให้ได้รับการชำระหนี้อย่างทั่วกัน ทั้งยังจะทำให้ลูกหนี้ที่มีทรัพย์สินมากสามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้อย่างรวดเร็วและครบถ้วน ซึ่งจะส่งผลดีต่อการหลุดพ้นจากล้มละลายได้อย่างรวดเร็ว และสามารถที่จะดำเนินธุรกิจอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวต่อไปได้

3.3.5 อำนาจหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนคดีอาญา

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นพนักงานสอบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวกับการล้มละลายตามมาตรา 160 ซึ่งบัญญัติว่า “ในระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย ถ้ามีเหตุควรเชื่อได้ว่าลูกหนี้หรือผู้หนึ่งผู้ใดได้กระทำความผิดในทางอาญาเกี่ยวกับการล้มละลาย ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย

ในกรณีที่เจ้าพนักงานอัยการมีความเห็นว่าไม่ควรฟ้อง ซึ่งแย้งกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ส่งสำนวนไปยังอธิบดีกรมอัยการเพื่อสั่ง”

มาตรา 160 กำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นพนักงานสอบสวนความผิดในทางอาญาเกี่ยวกับการล้มละลายด้วย คำว่า “ความผิดในทางอาญาเกี่ยวกับการล้มละลาย” มีในกรณีใดบ้างนั้น เมื่อพิจารณาคำนิยาม มาตรา 6 “บุคคลล้มละลายทุจริต” แล้ว หมายถึง บุคคลล้มละลายที่เป็นลูกหนี้เท่านั้น กล่าวคือ บุคคลล้มละลายที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดตามมาตรา 163 ถึงมาตรา 170 หรือเป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดฐานยกยอกหรือนื้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา หรือการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกั๊ยืมที่เป็นการนื้อโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกั๊ยืมเงินที่เป็นการนื้อโกงประชาชน

อนึ่ง แม้มาตรา 160 จะได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นพนักงานสอบสวนความผิดในทางอาญาเกี่ยวกับการล้มละลายได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเจ้าพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญานั้น เจ้าพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังคงมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้อยู่เช่นเดิม⁷⁷

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มิได้มีบทลงโทษเฉพาะลูกหนี้ผู้ล้มละลายเท่านั้น (มาตรา 161 ถึงมาตรา 170 และมาตรา 175) แต่ยังมีบทลงโทษเจ้าหนี้ (มาตรา

⁷⁷ สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, *เกร็ดกฎหมายล้มละลาย*, 147.

171 และมาตรา 172) และบุคคลทั่วไปด้วย (มาตรา 173 และมาตรา 174) ฉะนั้น ตามมาตรา 160 นี้ หมายถึง ผู้กระทำความผิดมิได้ทั้งลูกหนี้เจ้าหนี้ และบุคคลทั่วไปด้วย นอกจากนี้มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 ยังกำหนดให้ศาลล้มละลายมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาอันเป็นความผิดตามกฎหมายล้มละลายด้วย⁷⁸

ดังนั้น อำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่เกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา ต้องเป็นคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับคดีล้มละลายตามที่พระราชบัญญัติล้มละลายได้บัญญัติไว้เท่านั้น ตามมาตรา 163 ถึงมาตรา 170 ทั้งนี้เป็นไปตามหลักของการให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวในการดำเนินกิจการต่าง ๆ แทนลูกหนี้ตามที่ได้อธิบายมาแล้วนั้น ฉะนั้นเมื่อลูกหนี้ได้ดำเนินการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและมีบทลงโทษเฉพาะความผิดทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับการล้มละลาย ย่อมทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในฐานะบุคคลกลางในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของลูกหนี้มีอำนาจสอบสวนลูกหนี้ได้ ซึ่งการทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับคดีล้มละลายนั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจทำการสอบสวนร่วมกับเจ้าพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ โดยที่การให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นเจ้าพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับการล้มละลายได้นั้น เนื่องจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของทั้งลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายในคดีล้มละลาย ซึ่งมีความใกล้ชิดกับทรัพย์สินและพฤติกรรมของลูกหนี้ ทั้งยังมีความเชี่ยวชาญด้านการล้มละลายโดยตรงในอันที่จะทราบถึงการกระทำต่าง ๆ ของลูกหนี้ ประกอบกับทั้งการกระทำผิดอาญานั้นก็มิได้เป็นการกระทำความผิดรุนแรงที่จะเรียกว่าเป็นอาญาแผ่นดิน เช่น การฆ่าผู้อื่น ทำร้ายร่างกายได้รับบาดเจ็บสาหัส เป็นต้น เป็นเพียงการกระทำผิดอาญาเกี่ยวกับการล้มละลายในกรณีของการยึดอายัดทรัพย์สินระหว่างที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ หรือให้หรือเสนอให้หรือตกลงว่าจะให้ประโยชน์ใด ๆ แก่เจ้าหนี้ หรือการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลหรือคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นต้น อันเป็นความผิดโดยเฉพาะเจาะจงที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ซึ่งมีได้มีความผิดอาญารุนแรงนัก จึงให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับการล้มละลายได้ดังกล่าว

3.3.6 อำนาจหน้าที่จัดธุรกิจ และชำระบัญชี

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจหน้าที่จัดกิจการทรัพย์สิน ชำระสะสางบัญชี รวบรวมเรียกร้องหนี้สิน และแบ่งทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ ตลอดจนมีอำนาจเข้าดำเนินธุรกิจของลูกหนี้เมื่อ

⁷⁸ ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 367.

ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้แล้วตามมาตรา 120 ทั้งยังมีอำนาจไม่ยอมรับทรัพย์สินของลูกหนี้หรือสิทธิตามสัญญาซึ่งมีการเกินควรกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้ตามมาตรา 122 ดังนี้

มาตรา 120 บัญญัติว่า “ถ้าลักษณะแห่งธุรกิจของลูกหนี้มีเหตุอันสมควรที่จะดำเนินต่อไปเมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินธุรกิจของลูกหนี้นั้นเองเพื่อชำระสะสางธุรกิจนั้นให้เสร็จไป หรือจะตั้งบุคคลใดหรือลูกหนี้เป็นผู้จัดการโดยกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ก็ได้

ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตั้งบุคคลใดนอกจากลูกหนี้เป็นผู้จัดการบุคคลนั้นต้องให้ประกันตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สั่งและมีสิทธิได้รับบำเหน็จตามที่ที่ประชุมเจ้าหนี้กำหนด ถ้ามิได้กำหนดไว้ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้กำหนด

ผู้จัดการต้องทำบัญชีขึ้นตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สั่ง”

จากบทบัญญัติมาตรา 22(1) ที่ว่า เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์แต่ผู้เดียวมีอำนาจจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป เพื่อเป็นการป้องกันความผิดพลาด อีกทั้งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เองอาจไม่มีความรู้ความเข้าใจในธุรกิจของลูกหนี้ กฎหมายมายจึงกำหนดแนวทางให้ขอความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้ได้ก่อนที่จะดำเนินกิจการของลูกหนี้ ซึ่งอาจเป็นการปรึกษาหารือในที่ประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกตามมาตรา 31⁷⁹ หรือในที่ประชุมเจ้าหนี้ครั้งอื่นตามมาตรา 32⁸⁰ ก็ได้⁸¹

⁷⁹ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 31 บัญญัติว่า “เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เรียกประชุมเจ้าหนี้ทั้งหลายโดยเร็วที่สุด เพื่อปรึกษาวางจะควรรยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้หรือควรขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย และปรึกษาถึงวิธีที่จะจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไป การประชุมนี้ให้เรียกว่าประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องโฆษณากำหนดวัน เวลา และสถานที่ที่จะประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และต้องแจ้งไปยังเจ้าหนี้ทั้งหลายเท่าที่ทราบด้วย”.

⁸⁰ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 32 บัญญัติว่า “การประชุมเจ้าหนี้ครั้งอื่นนั้น ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เรียกตามเวลาที่เห็นสมควร หรือตามที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือตามที่ศาลสั่ง หรือเมื่อเจ้าหนี้ซึ่งมีจำนวนหนึ่งรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนหนี้ที่ได้มีการยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ ได้ทำหนังสือขอให้เรียกประชุม

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องแจ้งกำหนดวันเวลา และสถานที่กับหัวข้อประชุมไปยังเจ้าหนี้ที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน และในกรณีที่ยังไม่พ้นกำหนดเวลาที่เจ้าหนี้จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้นั้น ให้แจ้งไปยังเจ้าหนี้ที่ยังไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ แต่มีชื่อในบัญชีซึ่งลูกหนี้ได้ทำขึ้นไว้ หรือปรากฏตามหลักฐานอื่นด้วย”.

⁸¹ ชีพ จุลมนต์, กฎหมายล้มละลาย (บรรยายครั้งที่ 6 วันอังคารที่ 21 กุมภาพันธ์ 2555), ใน *รวมคำบรรยายเล่มที่ 13, ภาคสอง สมัยที่ 64 ปีการศึกษา 2554*, (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555), 131.

คำว่า “ลักษณะธุรกิจของลูกหนี้มีเหตุผลสมควรดำเนินต่อไป” นั้น เพื่อต้องการชำระสะสางธุรกิจให้เสร็จสิ้นไป ซึ่งมีความสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 22(1) ที่จะทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป เช่น ลูกหนี้ต้องปฏิบัติตามสัญญาซื้อขายที่จะต้องส่งอาหารกระป๋องไปยังต่างประเทศเป็นเวลา 1 ปี ซึ่งมีกำไรดี แต่ยังไม่ทันครบสัญญากลับต้องมาถูกพิทักษ์ทรัพย์เสียก่อน ทำให้การส่งอาหารกระป๋องนั้นต้องหยุดชะงักลง เช่นนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงต้องเข้ามาจัดการดำเนินธุรกิจต่อไปเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ไม่ต้องเสียหายอันจะกระทบถึงกองทรัพย์สินของลูกหนี้และเจ้าหนี้ได้ ในขณะที่ดำเนินการดำเนินธุรกิจต่อไปของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 120 นี้ไม่ได้หมายความว่ามิอำนาจในการดำเนินธุรกิจของลูกหนี้ต่อไปได้ตามปกติ แต่คงมีเพียงอำนาจในการดำเนินธุรกิจต่อไปเท่าที่สัญญากำหนดไว้ให้ต้องปฏิบัติให้สำเร็จเสร็จสิ้นไป ซึ่งตามตัวอย่างดังกล่าว สัญญาซื้อขายอาหารกระป๋องมีอายุสัญญา 1 ปี ดังนั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปให้ครบตามสัญญา คือ 1 ปี เมื่อครบสัญญาแล้วจะมีส่งผลิตเพื่อส่งออกอาหารกระป๋องไปจำหน่ายยังต่างประเทศตามการประกอบธุรกิจต่อไปอย่างกรณีปกติไม่ได้ ซึ่งในการประกอบธุรกิจต่อไปตามมาตรา 120 นี้ ไม่ว่าจะโดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เองหรือที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตั้งบุคคลใดให้เป็นผู้จัดการ หรือจะตั้งลูกหนี้เป็นผู้จัดการให้ประกอบธุรกิจต่อไปก็ตาม กฎหมายบังคับต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้ก่อนจึงจะทำได้ตามมาตรา 145 อันมีลักษณะการกระทำบางประการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้ เช่น การประนีประนอมยอมความ การมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย การโอนทรัพย์สินใด ๆ นอกจากวิธีการขายทอดตลาด เป็นต้น

ในกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตั้งบุคคลใดหรือมอบหมายให้บุคคลใดหรือแม้ลูกหนี้ก็ตามเป็นผู้จัดการธุรกิจต่อไปนั้น ถือว่ามีความสอดคล้องกับมาตรา 6 ที่บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รวมตลอดถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไปปฏิบัติหน้าที่แทนด้วย และเมื่อเจ้าพนักงานได้แต่งตั้งให้บุคคลใดเป็นผู้จัดการธุรกิจของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจในการเรียกให้ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ประกันตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด และผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งนั้นยังมีสิทธิได้รับบำเหน็จตามที่ที่ประชุมเจ้าหนี้กำหนด ยกเว้นในกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่งตั้งลูกหนี้เป็นผู้จัดการธุรกิจต่อไป ห้ามมิให้จ่ายค่าบำเหน็จแก่ลูกหนี้ เนื่องจากมาตรา 67 ได้กำหนดให้ลูกหนี้ในคดีล้มละลายมีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายเลี้ยงชีพของตนเองและครอบครัวตามสมควรแก่ฐานะานุรูปอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม มาตรา 120 วรรคท้าย ได้

กำหนดให้ผู้จัดการทรัพย์สินทั้งหลายที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ตั้งขึ้นรวมทั้งลูกหนี้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการด้วยต้องทำบัญชีขึ้นตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สั่ง⁸²

มีข้อสังเกตว่า มาตรา 120 กำหนดว่าจะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้ แต่ในกรณีที่ได้มีการตั้งกรรมการเจ้าหนี้แล้ว กรรมการเจ้าหนี้ก็มีอำนาจให้ความเห็นชอบได้ เพราะกรรมการเจ้าหนี้ทำหน้าที่แทนเจ้าหนี้ทั้งหลายในกิจการเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ตามมาตรา 37⁸³

จะเห็นได้ว่ามาตรา 120 เป็นการให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการธุรกิจต่อไป หรือจะแต่งตั้งหรือมอบหมายให้บุคคลใดหรือลูกหนี้เป็นผู้จัดการธุรกิจก็ได้ เพื่อต้องการให้ธุรกิจของลูกหนี้ดำเนินต่อไปไม่หยุดชะงัก อันจะส่งผลเสียหายต่อธุรกิจและทรัพย์สินของลูกหนี้ และกระทบต่อเจ้าหนี้ผู้มีส่วนได้เสียทั้งหลายของลูกหนี้ ดังนี้ กฎหมายจึงได้กำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจในการดำเนินธุรกิจของลูกหนี้ต่อไป เพื่อจัดการธุรกิจที่ยังค้างอยู่ให้เสร็จสิ้นไป

มาตรา 122 บัญญัติว่า “ภายในกำหนดเวลาสามเดือนนับแต่วันที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ ว่า ทรัพย์สินของลูกหนี้หรือสิทธิตามสัญญาามีภาระเกินกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญานั้นได้

บุคคลใดได้รับความเสียหายโดยเหตุที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ยอมรับดังกล่าวมีสิทธิขอรับชำระหนี้สำหรับค่าเสียหายได้”

คำพิพากษาศาลฎีกา 122 นี้ อาจทำให้เกิดความไม่ชัดเจน จึงต้องพิจารณา มาตรา 27 ประกอบด้วย กล่าวคือ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 27 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ได้ก็แต่โดยปฏิบัติตามวิธีการที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัตินี้ แม้จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นเจ้าหนี้ที่ได้ฟ้องคดีแพ่งไว้แล้ว แต่คดียังอยู่ในระหว่างพิจารณาก็ตาม” ซึ่งคำว่า “วิธีการ” ตามมาตรา 27 หมายถึง

⁸² ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 292-294.

⁸³ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 37 บัญญัติว่า “ที่ประชุมเจ้าหนี้อาจลงมติตั้งกรรมการเจ้าหนี้ไว้เพื่อแทนเจ้าหนี้ทั้งหลายในกิจการเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

กรรมการเจ้าหนี้ต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน และไม่เกินกว่าเจ็ดคน โดยเลือกจากเจ้าหนี้หรือผู้รับมอบอำนาจจากเจ้าหนี้ แต่เจ้าหนี้หรือผู้รับมอบอำนาจนั้นจะกระทำการเป็นกรรมการเจ้าหนี้ได้ต่อเมื่อศาลได้สั่งรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้แล้ว”.

1. ถ้าเป็นหนี้เงิน เจ้าหนี้ทุกคนต้องไปยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 91⁸⁴

2. ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องอย่างอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงิน เจ้าหนี้ก็ต้องไปแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิบัติตามสัญญาหนี้แทนลูกหนี้ ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 22(1) ที่จะต้องจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป⁸⁵

สิ่งที่ต้องพิจารณาคือ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องปฏิบัติตามสัญญาแทนลูกหนี้ตามสัญญาทุกกรณีหรือไม่ ในประเด็นนี้เมื่อได้พิจารณาอย่างละเอียดแล้วจะพบว่า มาตรา 122 บัญญัติถึงกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือปฏิเสธสิทธิตามสัญญา จะต้องปรากฏว่าทรัพย์สินของลูกหนี้ก็ดี หรือสิทธิตามสัญญาที่ลูกหนี้จะต้องปฏิบัติก็ดี มีภาระเกินกว่าที่จะพึงได้ คำว่า “ภาระเกินกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้” หมายความว่า มีภาระหรือหนี้สินเกี่ยวพันกับทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือเกี่ยวกับสัญญาที่ลูกหนี้มีอยู่ในขณะนั้นเกินกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้ หากว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรับทรัพย์สินนั้นไว้หรือจะปฏิบัติตามสัญญานั้นต่อไป หรือพูดอย่างง่ายว่า ได้ไม่เท่าเสียมันเอง เช่น ลูกหนี้ทำสัญญาจะซื้อที่ดินแปลงหนึ่งเนื้อที่ 5 ไร่ ราคา 6 แสนบาท โดยวางมัดจำหนึ่งแสนบาทยังเหลือเงินที่จะต้องชำระอีกห้าแสนบาท ถ้าปรากฏว่าที่ดินแปลงนั้นมีราคา 2 แสนบาท ซึ่งไม่คุ้มกับเงิน 3 แสนบาทที่จะต้องชำระ ดังนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะปฏิเสธไม่รับสิทธิการซื้อตามสัญญานั้นได้ หรือลูกหนี้ทำสัญญาซื้อขายที่ดินไว้ในราคา 2 แสนบาท ต่อมาที่ดินนั้นมีราคาสูงขึ้นถึง 5 แสนบาท เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญานั้นได้ การโอนขายให้ตามสัญญาก็เท่ากับรับเอาสิทธิที่จะได้รับที่ดินตามสัญญาคือเงินจำนวน 2 แสนบาท แต่จะต้องโอนที่ดินราคา 5 แสนบาทให้ผู้ซื้อไป นับว่าเป็นสิทธิที่มีภาระเกินกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ชอบที่จะปฏิเสธไม่ยอมโอนขายให้ได้

⁸⁴ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 91 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้ซึ่งจะขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายจะเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือไม่ก็ตาม ต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ถ้าเจ้าหนี้อยู่นอกราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขายกำหนดเวลาให้อีกได้ไม่เกินสองเดือน

คำขอรับชำระหนี้ต้องทำตามแบบพิมพ์ โดยมีบัญชีแสดงรายละเอียดแห่งหนี้สิน และข้อความระบุถึงหลักฐานประกอบหนี้และทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดของลูกหนี้ที่ยึดไว้เป็นหลักประกันหรือตกอยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้”.

⁸⁵ จีฬ จุลมนต์, กฎหมายล้มละลาย (บรรยายครั้งที่ 7 วันอังคารที่ 28 กุมภาพันธ์ 2555), ใน *รวมคำบรรยายเล่มที่ 14, ภาคสอง สมัยที่ 64 ปีการศึกษา 2554*, (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555), 247-248

การ ไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาดังกล่าวนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องแจ้งให้ผู้ที่จะโอนทรัพย์สินมาให้ลูกหนี้หรือคู่สัญญาของลูกหนี้ทราบภายในกำหนดเวลา 3 เดือน นับแต่วันที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รู้หรือทราบว่าทรัพย์สินของลูกหนี้หรือสิทธิตามสัญญา มีภาระเกินกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้ กล่าวคือมีอายุความ 3 เดือน ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวตามมาตรา 122 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะใช้อำนาจตามมาตรา 122 ไม่ได้ ต้องผูกพันปฏิบัติตามสัญญานั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 990/2509)⁸⁶

การที่ มาตรา 122 บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจปฏิเสธทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาที่มีภาระเกินกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้นี้ ก็เพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้ทั้งหลายที่จะได้รับชำระหนี้โดยเสมอกัน และเพื่อประโยชน์ต่อลูกหนี้เองที่ไม่ต้องรับภาระในหนี้สินที่มากเกินไปกว่าที่เป็นอยู่ อันเป็นการเพิ่มภาระหนี้สินที่จะทำให้ไม่อาจชำระหนี้ได้หมด สำหรับคู่สัญญาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิเสธไม่รับนั้น ย่อมมีความเสียหายอย่างแน่นอน เพราะไม่เป็นไปตามสัญญาที่ได้ตกลงไว้ ดังนั้น มาตรา 122 วรรคท้าย จึงได้บัญญัติให้คู่สัญญาที่ถูกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิเสธไม่ยอมรับนั้น มีสิทธิยื่นขอรับชำระหนี้สำหรับค่าเสียหายได้ โดยจะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลา 2 เดือนนับจากวันที่อาจใช้สิทธิขอรับชำระหนี้ได้ หรือนับจากวันที่คดีถึงที่สุด ในกรณีที่มีการฟ้องร้องกันตามมาตรา 92⁸⁷ อย่างไรก็ตามสิทธิการขอรับชำระหนี้นี้ต้องเกิดขึ้นเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิเสธสิทธิตามสัญญาแล้วเท่านั้น ฉะนั้นการขอรับชำระหนี้ก่อนที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะปฏิเสธจึงไม่อาจขอรับได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2634/2535)⁸⁸

คำว่า “ทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาที่มีภาระเกินกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้” หมายถึงทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาที่ลูกหนี้จะพึงได้มา ไม่ใช่ทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาที่ผู้อื่นจะพึงได้ไป เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1224/2504 “จำเลยเช่าที่ดินของผู้ร้องเพื่อปลูกสร้างเป็นโกดังเก็บสินค้า มีเงื่อนไขในสัญญาเช่าว่า เมื่อสัญญาเช่าเลิกลงเพราะเหตุใด ๆ บรรดาสิ่งปลูกสร้างทั้งสิ้นตกเป็นทรัพย์สินของผู้ให้เช่า และมีเงื่อนไขในสัญญาเช่าว่า เมื่อผู้เช่าถูกฟ้องคดีล้มละลาย ผู้ให้เช่าบอกเลิกสัญญาเช่าได้ ต่อมาจำเลยถูกฟ้องคดีล้มละลาย ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยเด็ดขาด ผู้ร้องจึงบอกเลิกสัญญาเช่ารายนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กรณีเช่นนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะอ้าง

⁸⁶ ขจร หะวานนท์, กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 176-177.

⁸⁷ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 92 บัญญัติว่า “บุคคลใดได้รับความเสียหายเพราะสิ่งของของตนถูกยึดไปตามมาตรา 109(3) ก็ดี หรือเพราะการโอนทรัพย์สินหรือการกระทำใด ๆ ถูกเพิกถอนตามมาตรา 115 ก็ดี หรือเพราะเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ยอมรับทรัพย์สิน หรือสิทธิตามสัญญาตามมาตรา 122 ก็ดี มีสิทธิขอรับชำระหนี้สำหรับราคาส่งของหรือหนี้เดิม หรือค่าเสียหายได้แล้วแต่กรณี ภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 91 แต่ให้นับจากวันที่อาจใช้สิทธิขอรับชำระหนี้ได้ ถ้ามีข้อโต้แย้งเป็นคดี ให้นับจากวันคดีถึงที่สุด”.

⁸⁸ ชลอ ว่องวัฒนากิจกุล, คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 298.

มาตรา 122 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ปฏิเสธการบอกเลิกสัญญาเช่าของผู้ร่อนหาได้ไม่ เพราะความในมาตราดังกล่าวหมายถึงทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาที่ลูกหนี้จะพึงได้รับมา ไม่ใช่ทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาที่ผู้อื่นจะพึงได้รับไป การที่ผู้ร่อนใช้สิทธิตามข้อตกลงในสัญญาเช่าบอกเลิกสัญญานั้น เป็นสิทธิตามสัญญาที่ผู้อื่นจะพึงได้รับไป หาใช้สิทธิตามสัญญาที่ลูกหนี้จะพึงได้รับมาไม่ จึงไม่อยู่ในวิสัยที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะพิจารณาว่าสิทธิตามสัญญาที่ผู้อื่นจะพึงได้รับไป เช่นนี้มีการเกินควรกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้แก่กองทรัพย์สินของลูกหนี้หรือไม่” คำพิพากษาฎีกาที่ 425/2548 “การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ผู้คัดค้านตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 122 นั้น จะกระทำได้เฉพาะกรณีไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาที่ลูกหนี้จะพึงได้รับมา มิใช่หมายถึงว่าจะไม่ยอมรับสิทธิตามสัญญาที่ผู้อื่นจะพึงได้รับไป ในกรณีที่จำเลย (ลูกหนี้) เป็นฝ่ายผิดสัญญา เมื่อผู้ร่อนใช้สิทธิขอให้จำเลยโดยผู้คัดค้านปฏิบัติตามสัญญา ผู้คัดค้านจึงไม่มีอำนาจปฏิเสธไม่ปฏิบัติตามสัญญาจะซื้อขายที่ดินพิพาทได้” เป็นต้น

การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาโดยเห็นว่ามีอำนาจปฏิเสธได้ตามมาตรา 122 หากผู้ได้รับความเสียหายโดยเหตุที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ยอมรับดังกล่าว ไม่พอใจคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ก็มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลได้ตามมาตรา 146 ภายในระยะเวลา 14 วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น และเมื่อศาลชั้นต้นมีคำสั่งประการใด คู่ความย่อมอุทธรณ์ ฎีกาต่อไปได้ตามบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์ ฎีกา ถ้าผู้ได้รับความเสียหายไม่คัดค้านเสียภายในกำหนดดังกล่าวนี้ ก็เป็นอันหมดสิทธิที่จะคัดค้านต่อไป คงเหลือแต่สิทธิที่จะยื่นคำขอรับชำระหนี้สำหรับค่าเสียหายเท่านั้น⁸⁹

จะเห็นได้ว่า เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ เจ้าพนักงานแต่เพียงผู้เดียวมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินทั้งของลูกหนี้ ซึ่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 120 ได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้จัดการธุรกิจต่อไปหรือจะแต่งตั้งบุคคลใด ๆ หรือแต่งตั้งลูกหนี้เป็นผู้จัดการธุรกิจก็ได้ เพื่อให้ธุรกิจของลูกหนี้ดำเนินต่อไปจนกว่าจะเสร็จสิ้น อันเป็นประโยชน์แก่กองทรัพย์สินของลูกหนี้และเจ้าหนี้ที่จะได้รับการชำระหนี้อย่างเสมอกัน และในมาตรา 122 ก็บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีสิทธิที่จะปฏิเสธทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาที่มีการเกินควรกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้ เพื่อมิให้ลูกหนี้ต้องรับภาระในหนี้หนักขึ้นหรือต้องเสียเปรียบต่อคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง อันส่งผลเสียต่อกองทรัพย์สินของลูกหนี้ที่จะทำให้เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ต้องเสียหาย จึงนับเป็นการให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่เหมาะสมแก่การบริหารจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้อย่างยิ่ง

⁸⁹ ขจร หะวานนท์, กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 177-178.

3.3.7 อำนาจหน้าที่ ยึด รวบรวมและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้

อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการยึด รวบรวม และจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ นั้น ในเบื้องต้นต้องพิจารณาก่อนว่าทรัพย์สินประเภทใดบ้างที่กฎหมายอนุญาตให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจในการยึดเพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ ซึ่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 19 บัญญัติว่า “คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ให้ถือเสมือนว่าเป็นหมายของศาลให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ายึดดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารของลูกหนี้ และบรรดาทรัพย์สินซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ หรือของผู้อื่นอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย

ในการยึดทรัพย์นั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ใด ๆ อันเป็นของลูกหนี้หรือที่ลูกหนี้ครอบครองอยู่และมีอำนาจหักพังเพื่อเข้าไปในสถานที่นั้น ๆ รวมทั้งเปิดตู้หรือตู้หรือที่เก็บของอื่น ๆ ตามที่จำเป็น

ทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ยึดได้ตามมาตรานี้ ห้ามมิให้ขายจนกว่าศาลจะได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เว้นแต่เป็นของเสียง่ายหรือฉ่ำหน่วงไว้จะเป็นการเสียความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น”

โดยที่มาตรา 19 นี้ เป็นเรื่องของการให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจยึดทรัพย์สินทั้งปวงของลูกหนี้ และใช้บังคับกับการมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวและพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามที่ได้อธิบายไว้แล้ว ซึ่งทรัพย์สินที่จะยึดได้นั้น กฎหมายบัญญัติให้เฉพาะทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของลูกหนี้หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ที่อยู่ในความครอบครองของผู้อื่นอันอาจนำมาแบ่งได้ในคดีล้มละลายอันมีความสอดคล้องกับมาตรา 109 เกี่ยวกับทรัพย์สินที่อาจนำมาชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้

โดยในการยึดนั้นมาตรา 19 วรรคสอง บัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าไปเฉพาะในสถานที่ใด ๆ ของลูกหนี้หรือที่ลูกหนี้ครอบครองอยู่เท่านั้น และมีอำนาจที่จะหักพังเพื่อให้สามารถเข้าไปยังสถานที่นั้นได้ เช่น พังประตู หน้าต่าง เป็นต้น รวมทั้งมีอำนาจในการเปิดตู้หรือตู้หรือที่เก็บของอื่น ๆ ได้อีกด้วย โดยกฎหมายมิได้บัญญัติเปิดช่องให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเข้าไปยังสถานที่ของบุคคลอื่นหรือที่บุคคลอื่นครอบครองอยู่ ถึงแม้ทรัพย์สินที่บุคคลอื่นครอบครองอยู่นั้นจะเป็นของลูกหนี้ก็ตาม เช่น ทองคำ รถยนต์ หรือสังหาริมทรัพย์อันใดอันสามารถแบ่งได้ในคดีล้มละลาย เป็นต้น หากเจ้าพนักงานฝ่าฝืนกระทำการไปอาจเป็นการกระทำความผิดฐานบุกรุกได้ ดังนั้น หากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ประสงค์จะยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ที่อยู่ในสถานที่ของบุคคลอื่นครอบครอง ต้องดำเนินการขออนุญาตจากศาลเสียก่อน

ส่วนมาตรา 19 วรรคท้าย เป็นข้อห้ามข้อจำกัดของการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานได้ยึดมาจากลูกหนี้หรือบุคคลอื่นที่ได้ครอบครองแทนลูกหนี้แล้วแต่กรณี กล่าวคือ เมื่อทรัพย์สินได้อยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แล้ว กฎหมายบัญญัติห้ามมิให้เจ้าพนักงานขายทรัพย์สินดังกล่าวจนกว่าจะได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย แต่ข้อห้ามนี้ก็มีได้เป็นข้อห้ามเด็ดขาด หมายความว่า กฎหมายบัญญัติยกเว้นให้จำหน่ายได้ในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นเป็นของเสียง่าย เช่น ผลไม้ เนื้อสัตว์ พืชผักต่าง ๆ เป็นต้น หรือทรัพย์สินที่หน่วงช้าไว้จะเป็นการสร้างความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น เช่น ยึดสุนัขพันธุ์ต่างประเทศไว้ 10 ตัว มูลค่า 100,000 บาท แต่ต้องเสียค่าเลี้ยงดูเดือนละ 30,000 บาท เป็นต้น หากรองกว่าศาลจะมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายย่อมทำให้ค่าใช้จ่ายเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินได้ เช่นนี้กฎหมายจึงเปิดช่องให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขายทรัพย์สินนั้นได้โดยไม่รอให้ศาลมีคำพิพากษาล้มละลาย

ส่วนทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะยึดเพื่อแบ่งแก่เจ้าหนี้ในคดีล้มละลายได้นั้น ต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 109 ได้บัญญัติให้ทรัพย์สินดังต่อไปนี้ถือว่าเป็นทรัพย์สินในคดีล้มละลายอันอาจแบ่งแก่เจ้าหนี้ได้

“(1) ทรัพย์สินทั้งหลายอันลูกหนี้มีอยู่ในเวลาเริ่มต้นแห่งการล้มละลาย รวมทั้งสิทธิเรียกร้องเหนือทรัพย์สินของบุคคลอื่น เว้นแต่

ก. เครื่องใช้สอยส่วนตัวอันจำเป็นแก่การดำรงชีพ ซึ่งลูกหนี้รวมทั้งคู่สมรสและบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้ จำเป็นต้องใช้ตามสมควรแก่ฐานะรูป และ

ข. สัตว์ พืชพันธุ์ เครื่องมือ และสิ่งของสำหรับการประกอบอาชีพของลูกหนี้ ราคารวมกันไม่เกินหนึ่งแสนบาท

(2) ทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ได้มาภายหลังเวลาเริ่มต้นแห่งการล้มละลายจนถึงเวลาปลดจากล้มละลาย

(3) สิ่งของซึ่งอยู่ในครอบครองหรืออำนาจสั่งการหรือสั่งจำหน่ายของลูกหนี้ ในทางการค้าหรือธุรกิจของลูกหนี้ ด้วยความยินยอมของเจ้าของอันแท้จริง โดยพฤติการณ์ซึ่งทำให้เห็นว่าลูกหนี้เป็นเจ้าของในขณะที่มีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย”

จะเห็นได้ว่า ทรัพย์สินตามมาตรา 109(1) (ก) และ (ข) เป็นทรัพย์สินที่จำเป็นแก่การดำรงชีพ และจำเป็นในการหาเลี้ยงชีพของลูกหนี้และครอบครัว กฎหมายจึงบัญญัติยกเว้นให้ไม่อาจยึดมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ ส่วนหลักเกณฑ์ในการรวบรวมทรัพย์สินของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้น พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้กำหนดไว้ ดังนี้

1. มาตรา 117 คือ ให้อำนาจศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ออกหมายเรียกลูกหนี้ คู่สมรส หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งได้ความหรือสงสัยว่ามีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในความ

ครอบครอง หรือเชื่อว่าเป็นหนี้ลูกหนี้ หรือเห็นว่าสามารถแจ้งข้อความเกี่ยวกับกิจกรรมหรือทรัพย์สินของลูกหนี้มาได้สวน หรือสอบสวน และมีอำนาจสั่งให้บุคคลดังกล่าวนั้น ส่งเอกสารหรือวัตถุพยานซึ่งอยู่ในความยึดถือ หรืออยู่ในอำนาจของผู้นั้นอันเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ เพื่อให้การรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อเจ้าหนี้อยู่สูงสุด (รายละเอียดอธิบายไว้แล้วในข้อ 3.3.3 หน้า 43)

2. มาตรา 118 คือ ในกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้เรียกบุคคลหนึ่งบุคคลใดมาเพื่อไต่สวนหรือสอบสวนตามมาตรา 117 แล้วได้ความว่า (1) รับว่าเป็นหนี้ลูกหนี้จริง หรือ (2) รับว่ามีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในครอบครอง เช่นนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจยื่นคำขอให้ศาลออกคำสั่งบังคับให้บุคคลนั้นชำระหนี้หรือส่งมอบทรัพย์สินของลูกหนี้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ (รายละเอียดอธิบายไว้แล้วในข้อ 3.3.3 หน้า 44)

3. มาตรา 119 บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏว่าลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดชำระหนี้หรือส่งมอบทรัพย์สินแก่ลูกหนี้ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แจ้งความเป็นหนังสือไปยังบุคคลนั้นให้ชำระหนี้หรือส่งมอบทรัพย์สินตามจำนวนที่ได้แจ้งไปและให้แจ้งไปด้วยว่าถ้าจะปฏิเสธ ให้แสดงเหตุผลประกอบข้อปฏิเสธเป็นหนังสือมายังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสิบสี่วันนับแต่วันได้รับแจ้งความ มิฉะนั้นจะถือว่าเป็นหนี้ของทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ตามจำนวนที่แจ้งไปเป็นการเด็ดขาด

ถ้าบุคคลที่ได้รับแจ้งความนั้นปฏิเสธหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาตามวรรคก่อน ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวน เมื่อเห็นว่าบุคคลนั้นไม่ได้เป็นหนี้ ให้จำหน่ายชื่อจากบัญชีลูกหนี้ และแจ้งให้บุคคลนั้นทราบ ถ้าเห็นว่าบุคคลนั้นเป็นหนี้เท่าใด ให้แจ้งจำนวนเป็นหนังสือยืนยันไปยังบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบนั้น และให้แจ้งไปด้วยว่าถ้าจะคัดค้านประการใด ให้ร้องคัดค้านต่อศาลภายในกำหนดเวลาสิบสี่วันนับแต่วันได้รับแจ้งความยืนยัน

ถ้าบุคคลที่ได้รับแจ้งความยืนยันนั้นคัดค้านต่อศาลโดยทำเป็นคำร้องภายในกำหนดเวลาตามวรรคก่อน ให้ศาลพิจารณา ถ้าพอใจว่าเป็นหนี้ ให้มีคำสั่งบังคับให้บุคคลนั้นชำระหนี้หรือส่งมอบทรัพย์สินแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ถ้าเห็นว่าไม่ได้เป็นหนี้ ให้มีคำสั่งให้จำหน่ายจากบัญชีลูกหนี้

ถ้าบุคคลที่ได้รับแจ้งความจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มิได้ปฏิเสธต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือมิได้ร้องคัดค้านต่อศาลตามกำหนดเวลาที่กล่าวข้างต้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอต่อศาลให้บังคับให้บุคคลนั้นชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาตามที่ศาลเห็นสมควร

ถ้าบุคคลนั้นไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเสมือนหนึ่งว่าบุคคลนั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ในกรณีที่ผู้ถูกทวงหนี้ร้องคัดค้านต่อศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลให้สั่งยึด หรืออายัดทรัพย์สินของผู้ร้องคัดค้านไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่งในเรื่องนี้นั้นได้”

ตามมาตรา 119 นี้ แตกต่างไปจากมาตรา 118 เนื่องจากในมาตรา 118 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขอให้ออกคำบังคับต้องปรากฏว่าบุคคลภายนอกรับว่าเป็นหนี้ลูกหนี้จริงหรือรับว่ามีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในครอบครอง ซึ่งคำรับนั้นจะได้มาจากการสอบสวนหรือได้มาจากข้อเท็จจริงทางอื่นก็ตาม ส่วนในมาตรา 119 ต้องปรากฏหลักฐานในเบื้องต้นว่าลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องหนีบุคคลอื่นเท่านั้น ไม่ปรากฏว่าบุคคลนั้นได้รับว่าเป็นหนี้หรือมีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในความครอบครอง เพราะฉะนั้นกรณีตามมาตรา 119 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงไม่มีอำนาจที่จะขอให้ศาลออกคำบังคับได้ โดยได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพียงแจ้งความเป็นหนังสือไปยังบุคคลนั้นให้ชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินตามจำนวนที่ได้แจ้งไป ซึ่งเรียกว่า “ทวงหนี้” คือให้ทวงไปก่อน มิใช่จะขอให้ศาลออกคำบังคับไปเลยในทันที⁹⁰ และหนี้ที่จะทวงได้นั้น เมื่อได้พิจารณาถ้อยคำในมาตรา 119 บรรทัดแรกตอนต้น จะพบว่ากฎหมายใช้ถ้อยคำว่า “เมื่อปรากฏว่าลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินแก่ลูกหนี้...” ถ้อยคำนี้ศาลฎีกาแปลความว่าหมายถึง สิทธิเรียกร้องดังกล่าวของลูกหนี้ต้องมีอยู่หรือมีมาก่อนที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1998/2538 และที่ 5858/2538) ซึ่งถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นหลังจากที่ลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์แล้ว จะใช้บทบัญญัติหรือวิธีการตามมาตรา 119 ไม่ได้ เพราะหลังจากที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว อำนาจจัดการทรัพย์สินตกอยู่แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่เพียงผู้เดียวตามมาตรา 22 ลูกหนี้ผู้ล้มละลายไม่มีอำนาจจัดการทรัพย์สินของตน ฉะนั้นหากบุคคลภายนอกไม่ชำระหนี้อันเป็นการโต้แย้งสิทธิ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องใช้อำนาจตามมาตรา 22(3) ฟ้องบุคคลดังกล่าวเป็นคดีแพ่งต่อไป⁹¹

มาตรา 119 บรรทัดสอง เป็นกรณีที่บุคคลที่ได้รับแจ้งความ (ทวงหนี้) นั้นปฏิเสธหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาตามวรรคแรก ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการสอบสวน ซึ่งในการสอบสวนนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะออกหมายนัดให้ผู้ปฏิเสธหนี้มานำพยานบุคคล พยานเอกสารมาให้การสอบสวน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีหมายนัดลูกหนี้ด้วยว่าจะมาโต้แย้งหรือจะมาถามค้านพยานหรือไม่ กระบวนการสอบสวนนี้จะมีลักษณะดำเนินงานเช่นเดียวกับการสอบสวนคำขอรับชำระหนี้ในมาตรา 105 คือ เรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาทำการสอบสวน มีการบันทึกคำให้การไว้ เป็นต้น เมื่อสอบสวนเสร็จแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะมีคำสั่งต่อไป

⁹⁰ ขจร หะวานนท์, กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 174.

⁹¹ ชีพ จุลมนต์, กฎหมายล้มละลาย (บรรยายครั้งที่ 6 วันอังคารที่ 21 กุมภาพันธ์ 2555), 129-130.

ซึ่งคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 119 มีได้ 2 ทาง⁹² คือ ทางที่หนึ่ง เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นว่าบุคคลนั้นไม่ได้เป็นหนี้ ให้จำหน่ายชื่อจากบัญชีลูกหนี้ คำสั่งเช่นนี้ เจ้าหนี้หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียย่อมอุทธรณ์หรือร้องคัดค้านต่อศาลได้ตามมาตรา 146 เพราะมีผลเป็นทำนองวินิจฉัยชี้ขาดคดีทำให้บุคคลนั้นไม่ต้องเป็นหนี้กองทรัพย์สินของลูกหนี้อีกต่อไป⁹³ ทางที่สอง ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวนข้อปฏิเสธหนี้แล้วไม่เชื่อ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ต้องออกหนังสือยืนยันหนี้ อาจจะยืนยันหนี้ว่ายังเป็นหนี้เต็มจำนวนตามที่เคยทวงหนี้ไปหรือว่าถ้าฝ่ายที่ถูกทวงหนี้แสดงหลักฐานมาให้เป็นว่าได้มีการชำระหนี้บางส่วนแล้วก็จะยืนยันหนี้ตามความเป็นจริง

มาตรา 119 วรรคสาม เป็นกรณีของการร้องคัดค้าน โดยกฎหมายบัญญัติให้ทำเป็นคำร้องธรรมดาขึ้นต่อศาล ซึ่งตามตาราง 2 ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในปัจจุบันไม่มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมศาลสำหรับการยื่นคำร้อง แต่ถ้าศาลล้มละลายกลางวินิจฉัยอย่างไรแล้วขึ้นอุทธรณ์ ฎีกาเป็นคดีมีทุนทรัพย์ ถือว่าเป็นคดีขอให้ปลดปล่อยทุกข์อันไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้⁹⁴ ฉะนั้น ในการต่อสู้คดีในชั้นศาล ผู้ร้องสามารถยกข้อกฎหมายขึ้นต่อสู้กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในชั้นศาลได้ แม้จะไม่ได้ยกข้อต่อสู้ดังกล่าวขึ้นอ้างในชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มาก่อนก็ตาม

ส่วนวรรคดีและวรรคห้า เป็นเรื่องของกระบวนการที่ศาลจะออกคำสั่งบังคับและหมายบังคับคดีตามระดับเช่นเดียวกับมาตรา 118

มาตรา 119 วรรคท้าย มีลักษณะเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254(1) กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ถูกทวงหนี้ร้องคัดค้านต่อศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลให้สั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ร้องคัดค้านไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่งในเรื่องนั้นได้ หากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นว่าบุคคลที่ยืนยันหนี้มีร้องคัดค้านต่อศาลเป็นการประวิงคดีเพื่อจะชักย้ายถ่ายเททรัพย์สิน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถขอให้ศาลออกคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวได้⁹⁴

ข้อแตกต่างของมาตรา 118 กับมาตรา 119 คือ มาตรา 118 ใช้ในกรณีที่บุคคลภายนอกยอมรับว่าเป็นหนี้ลูกหนี้ที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ หรือมีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในความครอบครอง ในขณะที่มาตรา 119 ใช้ในกรณีที่บุคคลภายนอกไม่ได้ยอมรับว่าเป็นหนี้ลูกหนี้ที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ฉะนั้นมาตรา 119 วรรคแรก จึงบัญญัติให้สิทธิเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แจ้งความ (ทวงหนี้) เป็นหนังสือไปยังบุคคลภายนอกที่เป็นหนี้ลูกหนี้ที่ถูกพิทักษ์ทรัพย์โดยไม่ต้องไปฟ้องคดีต่อศาล⁹⁵

⁹² ชีพ จุลมนต์, กฎหมายล้มละลาย (บรรยายครั้งที่ 6 วันอังคารที่ 21 กุมภาพันธ์ 2555), 124-125.

⁹³ ขจร หะวานนท์, กฎหมายล้มละลาย *Bankruptcy Law*, 174.

⁹⁴ ชีพ จุลมนต์, กฎหมายล้มละลาย (บรรยายครั้งที่ 6 วันอังคารที่ 21 กุมภาพันธ์ 2555), 128-129.

⁹⁵ ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย *Bankruptcy Law*, 291.

แต่สิ่งสำคัญคือหนี้หรือสิทธิเรียกร้องนั้นต้องมีมาก่อนที่ศาลจะได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงจะบังคับใช้มาตรา 119 นี้ได้

4. มาตรา 121 บัญญัติว่า “ถ้าลูกหนี้เป็นข้าราชการ เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีสิทธิรับเงินเดือน บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยหวัด หรือเงินในทำนองเดียวกันนี้ ของลูกหนี้จากเจ้าหน้าที่เพื่อรวบรวมแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ได้ แต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องจ่าย ค่าเลี้ยงชีพลูกหนี้และครอบครัวตามสมควรแก่ฐานานุรูป

บทบัญญัติในวรรคก่อน ให้ใช้บังคับในกรณีที่ลูกหนี้มีสิทธิได้รับเงินจากบุคคลหรือ องค์กรอื่นที่ไม่ใช่รัฐบาลด้วย”

มาตรานี้เป็นกรณีที่ลูกหนี้เป็นข้าราชการที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งกฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีสิทธิรับเงินเดือน บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยหวัด หรือเงินในทำนองเดียวกันนี้ของลูกหนี้จากเจ้าหน้าที่เพื่อรวบรวมแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ได้ อย่างไรก็ตามกฎหมายบัญญัติให้เจ้าพนักงานต้องจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้แก่ลูกหนี้และครอบครัวใช้สอยตามสมควรแก่ฐานานุรูปด้วย โดยจ่ายจากเงินทั้งหลายตามมาตรา 121 ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รับมา ส่วนวรรคท้ายเป็นกรณีที่ข้าราชการผู้นั้นได้รับเงินอย่างอื่นนอกเหนือจากเงินเดือนประจำตามที่กำหนดไว้ในวรรคแรกแล้ว เช่น ลูกหนี้ได้รับเงินบำนาญแล้ว และมีเงินสอนพิเศษที่ได้รับจากการสอนพิเศษให้กับมหาวิทยาลัยเอกชน เช่นนี้มหาวิทยาลัยเอกชนถือเป็นองค์กรอื่นที่ไม่ใช่รัฐบาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีสิทธิรับหรืออายัดมาเพื่อแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ได้ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าตามมาตรา 121 นี้ เป็นกรณีของบุคคลธรรมดา คือข้าราชการถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ย่อมเป็นที่แน่นอนว่าข้าราชการมีรายได้มาจากเงินเดือนหรือเงินอื่น ๆ ที่เป็นของรัฐบาล และหากมีเงินได้อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากรัฐบาลอันลูกหนี้มีสิทธิได้รับจากเงินจากบุคคลอื่นหรือองค์กรอื่นที่ไม่ใช่รัฐบาลด้วย ซึ่งหากไม่ให้สิทธิเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่จะรวบรวมเงินได้ดังกล่าวและลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินอื่นอีกแล้ว ย่อมเป็นผลเสียแก่เจ้าหนี้และมีความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับการชำระหนี้เป็นแน่แท้ ดังนั้นกฎหมายจึงได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจดังกล่าวด้วย เพื่อรวบรวมทรัพย์สินทั้งหลายแล้วนำมาแบ่งแก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ เพื่อชำระหนี้ให้เสร็จสิ้นไป

5. การจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 123 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รวบรวมได้มา เมื่อลูกหนี้ล้มละลายแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขายตามวิธีที่สะดวกและเป็นผลดีที่สุด

การขายโดยวิธีอื่นนอกจากการขายทอดตลาดนั้น ต้องได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหนี้ เว้นแต่ทรัพย์สินที่เป็นของเสียหรือถ่านวงชำไ้จะเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนกับค่าของตัวทรัพย์สินนั้น

ผู้ได้รับโอนทรัพย์สินจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการขายหรือการแบ่งไม่ต้องรับผิดชอบในค่าภาษีอากรหรือจังกอบสำหรับปีก่อนที่ได้รับโอน”

เมื่อรวมความในมาตรา 19 วรรคท้าย กับมาตรา 123 แล้วจะเห็นได้ว่า ทรัพย์สินซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยึดไว้หรือรวบรวมไว้จะขายทันทีไม่ได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขายได้ก็ต่อเมื่อศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว และการขายนั้นขึ้นอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขายโดยวิธีใดก็ได้ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นว่าเป็นวิธีที่สะดวกและเป็นผลดีที่สุดแก่กองทรัพย์สินของลูกหนี้⁹⁶ ซึ่งการขายทรัพย์สินของลูกหนี้นี้อาจทำได้ 3 วิธี คือ

- 1) ขายทอดตลาด
- 2) ขายโดยการประมูล
- 3) ขายโดยเฉพาะ

มาตรา 123 วรรคแรก บัญญัติว่า “...เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขายตามวิธีที่สะดวกและเป็นผลดีที่สุด” แต่ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 123 วรรคสอง ที่ว่า “การขายโดยวิธีอื่นนอกจากการขายทอดตลาดนั้น ต้องได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหนี้...” ซึ่งรับกับมาตรา 145 ที่ว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกระทำการดังต่อไปนี้ได้ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหนี้แล้ว... (2) โอนทรัพย์สินใด ๆ นอกจากโดยวิธีขายทอดตลาด” จะเห็นได้ว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจขายทรัพย์สินที่ยึดมาด้วยวิธีการขายทอดตลาด หรือขายโดยการประมูล หรือขายแก่ผู้เสนอซื้อคนใดโดยเฉพาะก็ได้ แต่ถ้าจะขายโดยวิธีอื่นนอกจากการขายทอดตลาดแล้ว จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกรรมการเจ้าหนี้ ในกรณีที่ไม่มีกรรมการเจ้าหนี้ก็ต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้ก่อน⁹⁷ จึงจะสามารถดำเนินการขายโดยวิธีอื่นนอกเหนือจากการขายทอดตลาดได้

ส่วนวิธีการแบ่งทรัพย์สินในคดีล้มละลายนั้น มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 124 ถึงมาตรา 132 ซึ่งเรียกว่าการแบ่งทรัพย์สิน อันจะดำเนินการดังต่อไปนี้⁹⁸

⁹⁶ ปรีชา พานิชวงศ์, คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย และกฎหมายล้มละลายว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2548, 342.

⁹⁷ ชลอ ว่องวัฒนากุล, คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 401.

⁹⁸ จจร หะวานนท์, กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 180-183.

1) ทรัพย์สินซึ่งเหลือจากที่กันไว้สำหรับค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย เจ้าหน้าที่งานพิทักษ์ทรัพย์ต้องจัดการแบ่งในระหว่างเจ้าหนี้โดยเร็ว โดยต้องแบ่งทุกระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน นับแต่วันที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ถ้ามีเหตุขัดข้องไม่อาจแบ่งหรือไม่สมควรแบ่งในรอบ 6 เดือน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ต้องขอขยายเวลาแบ่งต่อศาลทุก 6 เดือน ตามมาตรา 124 ซึ่งในทางปฏิบัติขณะนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยังคงรายงานศาลขอขยายเวลาแบ่งทุก ๆ 6 เดือน ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินพอแบ่งให้แก่เจ้าหนี้หรือไม่ก็ตาม อย่างไรก็ตาม ถ้าลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินจะให้แบ่งได้เลย ย่อมเข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 133 ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจขอให้ศาลสั่งปิดคดีไว้ กรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยังสอบสวนชำระหนี้ไม่เสร็จ ก็เป็นเหตุหนึ่งที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะยกขึ้นอ้างต่อศาลเพื่อขอขยายเวลาแบ่งได้

2) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องกันเงินส่วนแบ่งรายที่มีเงื่อนไขหรือมีข้อโต้แย้ง และค่าธรรมเนียมกับค่าใช้จ่ายอันอาจเกิดได้ตามสมควร แล้วแบ่งเงินที่เหลือให้เจ้าหนี้ไป ตามมาตรา 125 การแบ่งนี้ในทางปฏิบัติเรียกว่าครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เป็นลำดับเรื่อยไปตามจำนวนเงินที่รวบรวมมาได้ในช่วงเวลา 6 เดือน การที่ต้องกันเงินส่วนนี้ไว้ก็เพราะถ้าเงื่อนไขในหนี้รายนั้นสำเร็จลง หรือข้อโต้แย้งเป็นอันตกไป เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องแบ่งส่วนเฉลี่ยให้แก่เจ้าหนี้ผู้นั้น หากไม่กันไว้ก็จะไม่มีเงินจ่าย นอกจากนั้นหนี้เหล่านี้จะต้องมีการดำเนินการซึ่งต้องเสียค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย จึงต้องกันเงินไว้เป็นค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายด้วย

3) ในการแบ่งนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องทำบัญชีส่วนแบ่ง บัญชีจะมีรายการแสดงยอดเงินที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รวบรวมได้กับค่าใช้จ่ายและหนี้สินที่จะต้องชำระตามลำดับก่อนหลัง ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 130 และมีบัญชีแสดงจำนวนเงินส่วนแบ่งที่เจ้าหนี้แต่ละรายจะพึงได้รับในครั้งนั้นตามส่วนมากและน้อยแห่งจำนวนหนี้ของศาล โดยคิดส่วนเป็นร้อยละของจำนวนเงินที่ยอมให้ได้รับชำระหนี้ เมื่อทำบัญชีส่วนแบ่งแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อย 1 ฉบับ และส่งแจ้งความไปยังเจ้าหนี้และผู้ล้มละลายล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน เพื่อกำหนดวันเวลาให้มาตรวจบัญชีส่วนแบ่ง ถ้าไม่มีผู้ใดคัดค้านบัญชีส่วนแบ่งนั้นให้ถือว่าบัญชีส่วนแบ่งนั้นถูกต้องและเป็นที่สุด แล้วให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โฆษณาการแบ่งไว้ ณ สำนักงานและแจ้งจำนวนส่วนแบ่งที่จะจ่ายไปยังเจ้าหนี้ตามมาตรา 126

4) ถ้ามีผู้มีส่วนได้เสียคนใดคัดค้านบัญชีส่วนแบ่ง ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์พิจารณาคัดค้านและคำชี้แจงของเจ้าหนี้และบุคคลล้มละลายแล้วส่งตามที่เห็นสมควร ตามมาตรา 127 วรรคแรก กล่าวคือ จะส่งยกคัดค้านหรือจะแก้บัญชีเสียใหม่ให้ถูกต้องตามคำคัดค้านก็ได้ คำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นี้ ผู้มีส่วนได้เสียไม่พอใจอาจคัดค้านโดยทำเป็นคำร้องยื่นต่อ

ศาลได้ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้ฟังคำสั่ง จะพึงเห็นว่ากรณีนี้เป็นข้อยกเว้นของมาตรา 146 เพราะมาตรา 146 ให้ร้องคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายใน 14 วัน

ในกรณีที่มีผู้คัดค้านต่อศาล ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เลื่อนการจ่ายเงินไปจนกว่าศาลได้มีคำสั่งแล้ว แต่ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นว่าการเลื่อนนั้นจะทำให้ผู้มีส่วนได้เสียได้รับความเสียหาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกั้นเงินค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายอันอาจเกิดขึ้นไว้ตามสมควร แล้วแบ่งเงินที่เหลือให้แก่เจ้าหนี้รายที่ไม่มีข้อโต้แย้งไปก่อนได้ ตามมาตรา 127 วรรคท้าย แต่ในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะยังไม่จ่ายเงินส่วนแบ่งเพราะอาจมีปัญหา แต่จะรอการจ่ายไ้จนกว่าคำสั่งศาลในเรื่องนี้จะถึงที่สุด

5) เงินส่วนแบ่งที่จะจ่ายให้แก่เจ้าหนี้นั้น เมื่อรวมส่วนแบ่งทุกครั้งแล้วเป็นเงินไม่ถึง 1 บาท ห้ามไม่ให้จ่ายตามมาตรา 128

6) สามหรือกริยาของบุคคลล้มละลายจะได้รับส่วนแบ่งในฐานะเจ้าหนี้ได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้นี้ได้รับชำระหนี้เป็นที่พอใจแล้ว ตามมาตรา 129 การที่คู่สมรสถูกศาลพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด และคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ แม้เป็นหนี้ที่ศาลสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้ได้ก็ตาม แต่ได้รับส่วนแบ่งไม่ได้จนกว่าเจ้าหนี้อื่นจะได้รับชำระหนี้จนเป็นที่พอใจแล้ว หมายความว่าจนเต็มจำนวนนั่นเอง ถ้าหากว่าเจ้าหนี้ยังไม่ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนจะเรียกว่าพอใจยังไม่ได้

7) การกระทำการแบ่งครั้งที่สุด เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำการแบ่งครั้งที่สุดเมื่อแบ่งทรัพย์ตามลำดับแล้วไม่มีทรัพย์ที่จะจัดการต่อไป ก่อนที่จะแบ่งทรัพย์ครั้งที่สุด จะต้องมีการหนังสือแจ้งไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องค้างค่าจ้างแรงงานหรือเงินที่ได้ออกไปโดยคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ว่าให้ส่งบัญชีเงินที่เกี่ยวข้องค้างนั้นภายใน 14 วัน นับแต่วันที่ได้รับความแจ้ง ถ้าไม่ส่งตามกำหนด เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะจัดการแบ่งครั้งที่สุด และจ่ายเงินไปโดยไม่คำนึงถึงเงินที่เกี่ยวข้องค้างอยู่นั้น ถ้าผู้ที่ได้รับแจ้งความไม่ปฏิบัติตามดังนี้ ผู้นั้นหมดสิทธิเรียกร้องต่อไป กำหนดเวลาดังที่ว่านี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขยายได้เมื่อมีเหตุสมควร ตามมาตรา 131 ตามระเบียบปฏิบัติของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ แม้กฎหมายจะได้บัญญัติถึงเรื่องนี้ที่เกี่ยวข้องไว้ในการแบ่งครั้งที่สุดดังกล่าวก็ตาม ถ้าคดีเรื่องใดเห็นว่าเป็นการสมควรที่จะต้องถาม เพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจเกิดขึ้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะส่งคำแจ้งความในเรื่องเกี่ยวข้องด้วย เหมือนกันกับทั้งถามไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดีด้วยว่ามีเงินเกี่ยวข้องค้างหรือมีทรัพย์สินของผู้ล้มละลายอยู่อีกบ้างหรือไม่

8) บุริมสิทธิในคดีล้มละลาย พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 130 ได้บัญญัติประเภทหนี้ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องจ่ายเงินส่วนแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ก่อนและหลังตามลำดับ ซึ่งเป็นเรื่องลำดับบุริมสิทธิในการจ่ายเงินส่วนแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ เป็นการจัดลำดับบุริมสิทธิเฉพาะเจ้าหนี้ในคดีล้มละลายเท่านั้น ฉะนั้นจะนำลำดับบุริมสิทธิในประมวลกฎหมายแพ่ง

และพาณิชย์มาใช้บังคับในคดีล้มละลายไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 881/2517) บุริมสิทธิในคดีล้มละลายมีอยู่ 7 ลำดับ คือ

ก. ค่าใช้จ่ายในการจัดการมรดกของลูกหนี้ที่ตาย ไม่ว่าจะเป็นการตายก่อนถูกฟ้องหรือตายภายหลังที่ถูกฟ้องแล้วก็ได้ ถือเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกันของเจ้าหนี้ทั้งหลาย ฉะนั้นกฎหมายจึงกำหนดให้เป็นหนี้บุริมสิทธิลำดับ 1 ในคดีล้มละลาย

ข. ค่าใช้จ่ายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ หมายถึง ค่าใช้จ่ายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทั้งหมดในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายเรื่องนั้น เช่น ค่าใช้จ่ายในการยึดทรัพย์ ค่าจ้างคนเฝ้าทรัพย์ ค่าเช่าที่เก็บทรัพย์ ค่าประกาศโฆษณา ค่าธรรมเนียมศาล ค่าทนายความ เป็นต้น

ค. ค่าปลงศพของลูกหนี้ตามสมควรแก่ฐานะานุรูป กฎหมายจำกัดเฉพาะค่าทำศพที่สมควรแก่ฐานะานุรูปของลูกหนี้เท่านั้น

ง. ค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัพย์สินตามมาตรา 179(3)⁹⁹ คือคิดในอัตราร้อยละ 3 ของราคาสุทธิแห่งทรัพย์สินที่รวบรวมได้หรือในจำนวนเงินที่ประណหมนี้แล้วแต่จำนวนใดจะมากกว่ากัน

จ. ค่าธรรมเนียมของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ และค่าทนายความตามที่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด หมายความว่า ค่าธรรมเนียมที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์เสียไปในชั้นฟ้องคดีล้มละลาย รวมทั้งค่าทนายความซึ่งโจทก์มีสิทธิจะได้ด้วย ค่าทนายความนั้นโดยปกติศาลจะกำหนดไว้ ถ้าไม่ได้กำหนดเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็มีอำนาจกำหนดให้ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1228/2505 ประชุมใหญ่)

ฉ. ค่าภาษีอากรที่ถึงกำหนดชำระภายใน 6 เดือนก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์และเงินที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เพื่อการงานที่ได้ทำให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นนายจ้างตามมาตรา 259 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน หมายถึงค่าภาษีอากรหรือจังกอบที่ต้องชำระให้เทศบาลหรือรัฐบาล ต้องเป็นค่าภาษีอากรที่ต้องกำหนดชำระภายใน 6 เดือนก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ถ้าถึงกำหนดชำระเกิน 6 เดือนก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์คงมีสิทธิได้รับชำระหนี้ในฐานะหนี้อื่น ๆ ในลำดับ 7 เท่านั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่

⁹⁹ มาตรา 179 ได้ถูกยกเลิกและแก้ไขใหม่โดย มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2547 และเมื่อได้พิจารณามาตรา 179 ใหม่แล้วจะพบว่า ไม่สัมพันธ์กับมาตรา 130 เนื่องจากมาตรา 130(4) มีเจตนามุ่งหมายถึงค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ตามมาตรา 179(4) มิใช่มาตรา 179(3) ที่เป็นเรื่องค่าขึ้นศาลในกรณีที่มีการอุทธรณ์เรื่องขอรับชำระหนี้ ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ตามมาตรา 179(4) สรุปคือ มาตรา 130(4) (เดิม) สัมพันธ์กับมาตรา 179(3) (เดิม) แต่สำหรับมาตรา 130(4) (ใหม่) จะหมายถึง มาตรา 179(4) (ใหม่), ดู ชลล ว่องวัฒนาภิกุล, คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 314.

1673/2518) และคำภาษาอากรที่ถึงกำหนดชำระภายหลังวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้วนั้น ให้ถือเป็นหนี้บุริมสิทธิในลำดับที่ 6 ตามมาตรา 130 นี้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1055/2511)

ข. หนี้อื่น ๆ หมายถึง หนี้ต่าง ๆ ที่ไม่เข้ากรณีตามมาตรา 130(1) ถึง (6) และเป็นหนี้ที่ไม่มีประกัน อีกทั้งเป็นหนี้ที่ขอรับชำระได้ตามมาตรา 94 และไม่ใช่เจ้าหนี้ตามมาตรา 130 ทวิ เช่น หนี้คำภาษาอากรที่ถึงกำหนดชำระเกิน 6 เดือน ก่อนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ หรือเงินที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เพื่อการทำงานที่ได้ทำให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นนายจ้างที่นับถอยหลังขึ้นไปแล้วเกิน 4 เดือน หรือไม่เกิน 4 เดือน แต่เกินจำนวนเงิน 100,000 บาท ต่อลูกจ้าง 1 คน หรือหนี้ของเจ้าหนี้มีประกันที่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้เฉพาะในส่วนที่ขาดหลังจากบังคับหลักประกันแล้วก็ดี หรือเมื่อเจ้าหนี้มีประกันตราทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้วขอรับชำระหนี้ในส่วนที่ขาดก็ดี หนี้เหล่านี้ถือเป็นหนี้อื่น ๆ ที่จะได้รับชำระหนี้ในลำดับ 7 ของมาตรา 130 นี้

ส่วนมาตรา 130 วรรคท้าย บัญญัติว่า “ถ้ามีเงินไม่พอชำระเต็มจำนวนหนี้ในลำดับใด ให้เจ้าหนี้ในลำดับนั้นได้รับส่วนเฉลี่ยตามส่วน” หมายความว่า ในลำดับหนึ่ง ๆ ของมาตรา 130 อาจมีเจ้าหนี้หลายรายก็ได้ ฉะนั้นถ้ามีเงินไม่พอชำระหนี้เต็มจำนวนในลำดับใด เจ้าหนี้ในลำดับนั้นก็ต้องเฉลี่ยไปตามส่วนแห่งจำนวนหนี้ของตน นอกจากนี้ลำดับบุริมสิทธิในการชำระหนี้ตามมาตรา 130 นี้ยังเป็นเงื่อนไขในการประนอมหนี้ตามมาตรา 53(1) เพราะกฎหมายห้ามมิให้ศาลเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ หากไม่มีข้อความตามมาตรา 130 และแม้ว่าการประนอมหนี้นั้น ลูกหนี้เสนอขอชำระหนี้บางส่วนหรือขอชำระหนี้โดยวิธีอื่น แต่ลำดับการชำระหนี้ก่อนหลังก็ยังคงเป็นไปตามมาตรา 130 อยู่นั่นเอง การที่ลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายจะตกลงด้วยความสมัครใจเปลี่ยนแปลงแก้ไขลำดับการชำระหนี้ก่อนหลังตามมาตรา 130 ไม่ได้ หากฝ่าฝืนกระทำให้ ศาลก็จะต้องมีคำสั่งไม่เห็นชอบด้วยกับการประนอมหนี้¹⁰⁰

3.3.8 ข้อจำกัดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

มาตรา 145 บัญญัติว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกระทำการดังต่อไปนี้ได้ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหนี้แล้ว

- (1) การถอนยึดทรัพย์ในคดีล้มละลาย
- (2) โอนทรัพย์ใด ๆ นอกจากโดยวิธีขายทอดตลาด
- (3) สละสิทธิ
- (4) ฟ้องหรือถอนฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินในคดีล้มละลาย หรือฟ้องหรือถอนฟ้องคดีล้มละลาย

¹⁰⁰ ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 318.

(5) ประนีประนอมยอมความหรือมอบคดีให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัย”

มาตรานี้เป็นวิธีการจำกัดการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ส่วนหนึ่ง ดังที่กฎหมายระบุให้อำนาจไว้ในมาตรา 22 กล่าวคือ ถ้าเข้าในกรณีใดกรณีหนึ่งที่บัญญัติไว้ในมาตรา 145 ก็ต้องได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหนี้เสียก่อนจึงจะกระทำการนั้นได้

สำหรับอนุมาตรา (1) มีปัญหาว่าจะขัดกับมาตรา 158 หรือไม่ เนื่องจากมาตรา 158 ให้ผู้มีส่วนได้เสียร้องคัดค้านการยึดของเจ้าพนักงานพิทักษ์ได้ ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์จะต้องทำการสอบสวน และมีคำสั่งยกคำร้องขัดทรัพย์ หรือสั่งให้ถอนการยึดตามคำร้องขัดทรัพย์ อันเป็นอำนาจเด็ดขาดของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

ตามมาตรา 158 บัญญัติว่า “ผู้มีส่วนได้เสียคนใดเห็นว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่มีสิทธิยึดทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใด ให้คัดค้านต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รับคำคัดค้านแล้วให้สอบสวนและมีคำสั่ง ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สั่งไม่ให้ถอนการยึด ผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องขอต่อศาลภายในกำหนดเวลาสิบวัน นับแต่วันได้ทราบคำสั่งนั้น เมื่อศาลได้รับคำร้องขอแล้วให้ศาลพิจารณาและมีคำสั่งชี้ขาดเหมือนอย่างคดีธรรมดาโดยเรียกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ามาสู่คดี”

เรื่องนี้ ศาสตราจารย์ (พิเศษ) วิชา มหาคุณ เห็นว่าน่าจะไม่ขัดกัน กล่าวคือ การยึดทรัพย์ในกรณีใดมีผู้ร้องขัดทรัพย์กรณีนั้นย่อมเข้ามาตรา 158 ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจสอบสวนแล้วยังสั่งถอนการยึดหรือสั่งยกคำร้องขัดทรัพย์ได้ โดยไม่ต้องได้รับความเห็นชอบจากกรรมการเจ้าหนี้ก่อน แต่ถ้ายึดทรัพย์นั้นไม่มีผู้ร้องขัดทรัพย์ หากเจ้าพนักงานพิทักษ์ประสงค์จะถอนการยึดหรือเจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดต้องการให้ถอนการยึด เช่นนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหนี้เสียก่อนจึงจะถอนการยึดได้¹⁰¹

อนุมาตรา (2) การโอนทรัพย์สินใด ๆ นอกจากโดยวิธีขายทอดตลาดนี้ มีความหมายกว้างกว่ามาตรา 123 ที่บัญญัติการขายโดยวิธีอื่นนอกจากการขายทอดตลาดนั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากกรรมการเจ้าหนี้ กล่าวคือ การโอนทรัพย์สินมิได้หมายความว่าเฉพาะการขายเท่านั้น แต่อาจเป็นการตีใช้หนี้ก็ได้ ฉะนั้นถ้าเป็นการโอนทรัพย์สินโดยขายวิธีประมูลหรือขายแก่ผู้เสนอชื่อคนใดโดยเฉพาะซึ่งไม่ใช่การขายทอดตลาดแล้ว ต้องได้รับความเห็นชอบจากกรรมการเจ้าหนี้ก่อน¹⁰²

ในอนุมาตรา (3) ก็มีปัญหาน้ำคิดว่าจะขัดกับมาตรา 122 หรือไม่ เพราะมาตรา 122 บัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ไม่ยอมรับสิทธิตามสัญญาที่ลูกหนี้ได้กระทำไว้ก่อนล้มละลาย ถ้ามีสิทธิตามสัญญานั้นมีภาระติดพันเกินกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้โดยในมาตรา 122 มิได้บัญญัติให้

¹⁰¹ วิชา มหาคุณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย และการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้, 209.

¹⁰² ชลอ ว่องวัฒนากิจกุล, คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 345.

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องขอความเห็นชอบจากกรรมการเจ้าหนี้เหมือนดังมาตรา 145(3) เรื่องนี้ ศาสตราจารย์ (พิเศษ) วิชา มหาคุณ เห็นว่ามาตราทั้งสองไม่ขัดแย้งกันแต่อย่างใด กล่าวคือ ถ้าเป็นกรณีที่สิทธิตามสัญญาของลูกหนี้มีการติดพันเกินกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้ ดังนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหนี้ก่อนจึงจะสละสิทธิดังกล่าวนี้ได้¹⁰³

ส่วนในอนุมาตรา (4) และ (5) นั้น ตามมาตรา 22(3) ที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ประนีประนอมยอมความหรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์ของลูกหนี้นั้น หากเป็นการฟ้องหรือต่อสู้คดีแพ่งที่เกี่ยวกับทรัพย์สินในคดีล้มละลายจะต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 145(3) นี้ กล่าวคือ ต้องได้รับความเห็นชอบจากกรรมการเจ้าหนี้ก่อน แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าไปเป็นคู่ความแทนในคดีแพ่งที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลตามมาตรา 25 ซึ่งเป็นเรื่องเข้าไปแทนที่โดยผลแห่งกฎหมาย แต่เมื่อเข้าไปแล้วเห็นว่าควรจะถอนฟ้องจะต้องปฏิบัติตามมาตรา 145 คือต้องได้รับความเห็นชอบจากกรรมการเจ้าหนี้ก่อนจึงจะถอนฟ้องได้¹⁰⁴

3.3.9 ความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้น อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่กองทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดก็ได้ ดังนั้นพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 จึงบัญญัติถึงความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้เป็นพิเศษ ซึ่งเป็นการยกเว้นหลักกฎหมายส่วนแพ่งในเรื่องละเมิด ดังนี้

มาตรา 143 บัญญัติว่า “ในการปฏิบัติการตามหน้าที่ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ไม่ต้องรับผิดชอบส่วนตัวเว้นแต่จะได้กระทำโดยเจตนาร้าย หรือโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง”

มาตรานี้ได้วางหลักเอาไว้ว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ปฏิบัติการตามหน้าที่นั้นไม่ต้องรับผิดชอบส่วนตัว เว้นแต่จะกระทำโดยเจตนาร้ายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (คำพิพากษาฎีกาที่ 3877/2525)

กระทำโดยเจตนาร้าย หมายถึง กระทำโดยมุ่งหมายให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือแก่กองทรัพย์สิน

กระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หมายถึง ประมาทเลินเล่อถึงขนาดที่อาจเล็งเห็นผลได้ว่าจะเกิดความเสียหายขึ้นได้จากการกระทำของตน กล่าวคือในการปฏิบัติหน้าที่นั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่พินิจพิเคราะห์หรือเอาใจใส่อะไรเลย จนทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น

¹⁰³ วิชา มหาคุณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย และการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้, 209.

¹⁰⁴ ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 345.

หรือแก่งอรรถพัสสินของลูกหนี้ แต่อย่างไรก็ตามพฤติการณ์จะถึงขนาดประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือไม่นั้น ต้องดูเป็นเรื่อง ๆ ไป โดยอาศัยความรู้สึกของวิญญูชนเป็นสำคัญ

มาตรา 148 บัญญัติว่า “การฟ้องเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือเจ้าพนักงานอื่นตามพระราชบัญญัตินี้ ในการที่ได้กระทำหรือละเว้นกระทำการตามที่ได้บัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้ามิได้ฟ้องภายในกำหนดเวลาหกเดือนนับแต่วันที่เกิดอำนาจฟ้อง ให้ถือว่าขาดอายุความ”

กฎหมายกำหนดอายุความฟ้องร้องไว้หกเดือน นับแต่วันที่เกิดอำนาจฟ้อง ซึ่งต่างจากคดีละเมิด ซึ่งกำหนดอายุความไว้หนึ่งปี นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 คำว่า “วันที่เกิดอำนาจฟ้อง” จะหมายถึงวันที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้กระทำหรือละเว้นกระทำการตามหน้าที่โดยเจตนาร้ายหรือโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือหมายถึงวันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการกระทำหรือละเว้นการกระทำของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปัญหานี้ยังไม่มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้

เนื่องจากกฎหมายล้มละลายมิได้บัญญัติให้แน่ชัดว่าจะฟ้องได้นับตั้งแต่วันที่ใด คงกล่าวแต่เพียงว่าภายในหกเดือน นับแต่วันที่เกิดอำนาจฟ้อง จึงต้องอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องอายุความมาใช้เป็นเครื่องมือในการตีความ ในมาตรา 169 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “อันอายุความนั้น ท่านให้นับเริ่มแต่ขณะที่จะอาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป...” ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้อง ก็คือวันที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้กระทำหรือละเว้นกระทำการตามที่ได้บัญญัติในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และทำให้เขาได้รับความเสียหาย วันนั้นจึงเป็นวันที่ผู้เสียหายเกิดอำนาจฟ้องขึ้นตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

มาตรา 152 บัญญัติว่า “ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่งอรรถพัสสินในคดีล้มละลายโดยเจตนาร้ายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลมีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ชดเชยค่าเสียหายเป็นส่วนตัวตามที่เห็นสมควรได้”

สำหรับมาตรานี้ก็อยู่ในหลักเดียวกับมาตรา 147 แต่เป็นการบัญญัติยืนยันว่ากรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายเป็นส่วนตัว ก็คือกรณีที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่งอรรถพัสสินในคดีล้มละลายโดยเจตนาร้ายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ซึ่งอายุความฟ้องร้องก็ต้องเป็นไปตามมาตรา 148 คือภายในกำหนดเวลาหกเดือนนับแต่วันที่เกิดอำนาจฟ้อง

นอกจากนี้ศาลยังมีอำนาจสอดส่องดูแลให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิบัติหน้าที่โดยเรียบร้อย ตามมาตรา 151 ซึ่งมาตราดังกล่าวให้ศาลมีอำนาจสั่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำการชี้แจง

ในเรื่องบัญชีหรือเรื่องใด ๆ เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาตัดสินละลาย หรือจะสั่งให้กระทำหรือละเว้น กระทำการตามที่เห็นสมควรได้¹⁰⁵

สรุปได้ว่า ประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และไทย ต่างมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ และความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้อย่างมากมายและครอบคลุมเพียงพอที่จะให้สามารถรวบรวมทรัพย์สินต่าง ๆ ของลูกหนี้เข้าสู่กองทรัพย์สิน เพื่อแบ่งชำระแก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ เพื่อเป็นการปกป้องเจ้าหนี้ให้ได้รับการชำระหนี้จากบรรดาทรัพย์สินของลูกหนี้อย่างเสมอกัน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงเป็นบุคคลกลางในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ทั้งหมด หากไม่มีบุคคลกลางอย่างเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ย่อมทำให้บรรดาเจ้าหนี้ต่างดำเนินการกันเองย่อมทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าหนี้คนอื่น ๆ ที่มีโอกาสไม่ได้รับการชำระหนี้ เนื่องจากต่างก็บังคับชำระหนี้ด้วยวิธีการต่าง ๆ สุดแล้วแต่เจ้าหนี้รายใดจะมีทรัพย์สินใดเป็น หลักประกันอยู่ ทำให้เจ้าหนี้ที่ไม่มีหลักประกันเสี่ยงมากที่จะไม่ได้รับการชำระหนี้ ด้วยเหตุนี้ กฎหมายของประเทศดังกล่าวจะได้บัญญัติให้มีผู้ทำหน้าที่รวบรวมและแบ่งปันทรัพย์สินของลูกหนี้ เพื่อชำระให้แก่เจ้าหนี้ขึ้น นั่นคือ “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” ซึ่งในบทต่อไปจะได้วิเคราะห์ถึง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของ สปป.ลาว เพื่อสรุปเป็นข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

¹⁰⁵ วิชา มหาคุณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย และการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้, 218.

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในประเทศไทย และ สปป.ลาว

ประเทศไทยได้มีกฎหมายลักษณะล้มละลายบังคับใช้ในประเทศมาเป็นระยะเวลานาน ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 โดยกฎหมายล้มละลายเหล่านั้นมีหลักการที่สำคัญต้องการแก้ปัญหา ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่อยู่ในสถานะที่จะรับผิดชอบในหนี้ของตนได้ มาตรการที่ปรากฏในกฎหมายจึงเป็นเรื่องของการดำเนินการเพื่อการชำระหนี้สินให้กับบรรดาเจ้าหนี้ของลูกหนี้ เป็นสำคัญ และป้องกันไม่ให้ลูกหนี้ก่อหนี้สินอีกต่อไป โดยจัดให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายอัน ทำให้สถานะทางสังคมเปลี่ยนไป¹⁰⁶ ซึ่งในบทนี้จะได้ศึกษาเปรียบเทียบอำนาจของคณะควบคุม ทรัพย์สินของ สปป.ลาว กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทย และ สปป.ลาว ดังนี้

4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบที่มา และสถานะทางกฎหมาย

คณะควบคุมทรัพย์สิน คือใครนั้นในกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ไม่มีบทวิเคราะห์ศัพท์ไว้โดยเฉพาะเจาะจงถึงความหมายของคณะควบคุมทรัพย์สิน มีเพียงแต่ มาตรา 15 ที่ได้บัญญัติถึงองค์ประกอบของคณะควบคุมทรัพย์สินที่ประกอบด้วยบุคคลที่ได้รับการ เสนอชื่อมาจากบรรดากระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมในการพิจารณาคดีล้มละลายเท่านั้น

ศาลมีอำนาจแต่งตั้งหรือถอดถอนคณะควบคุมทรัพย์สินภายหลังที่การไต่เถียงระหว่าง เจ้าหนี้และลูกหนี้ไม่สำเร็จ ศาลจะแต่งตั้งคณะควบคุมทรัพย์สินขึ้น ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 13 วรรคสอง ว่า “ในกรณีไม่สามารถไต่เถียงกันได้ หรือไม่สามารถปฏิบัติตามบทบันทึกของการ ไต่เถียงได้ ศาลก็จะตกลงกำหนดเวลาให้หยุดการชำระหนี้สิน และแต่งตั้งคณะศาลเพื่อพิจารณา ตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจที่ถูกฟ้อง และแต่งตั้งคณะควบคุมทรัพย์สิน”

ในทางปฏิบัติเมื่อศาลได้ทำการไต่เถียงระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ไม่สำเร็จ ศาลจะต้องทำ หนังสือถึงสำนักงานหรือองค์การหรือกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอให้ส่งพนักงานหรือ

¹⁰⁶ สุธีร์ สุนทรชัย, หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ, 15.

ตัวแทนจำนวนหนึ่งคน เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการทรัพย์สินในคดีล้มละลาย เมื่อสำนักงานหรือองค์กรหรือกระทรวงที่เกี่ยวข้องได้รับหนังสือแล้วก็จะแต่งตั้งพนักงานวิชาการที่เชี่ยวชาญมาเป็นตัวแทนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการทรัพย์สิน เมื่อศาลได้รับรายชื่อของตัวแทนจนครบถ้วนแล้ว ศาลจะทำการแต่งตั้งคณะกรรมการทรัพย์สินขึ้น ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 15 ที่ว่า “คณะกรรมการทรัพย์สิน ประกอบด้วย

1. พนักงานวิชาการของศาลจังหวัด (แขวง) หนึ่งท่านเป็นหัวหน้า
2. ตัวแทนเจ้าหนี้
3. ตัวแทนของวิสาหกิจลูกหนี้
4. ตัวแทนของสหภาพแรงงานจังหวัดหรือเทศบาล
5. ตัวแทนลูกจ้างของวิสาหกิจลูกหนี้
6. พนักงานวิชาการขององค์กรการเงิน”

จะเห็นว่าคณะกรรมการทรัพย์สินนั้นประกอบไปด้วยบุคคลหลากหลายอาชีพที่แตกต่างกัน โดยศาลมีอำนาจแต่งตั้งหรือถอดถอนคณะกรรมการทรัพย์สินภายหลังที่การไต่เถียงระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ไม่สำเร็จ ศาลจะแต่งตั้งคณะกรรมการทรัพย์สินขึ้น ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 13 วรรคสองว่า “ในกรณีไม่สามารถไต่เถียงกันได้ หรือไม่สามารถปฏิบัติตามบทบัญญัติของการไต่เถียงได้ ศาลก็จะตกลงกำหนดเวลาให้หยุดการชำระหนี้สิน และแต่งตั้งศาลเพื่อพิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจที่ลูกหนี้ฟ้องและแต่งตั้งคณะกรรมการทรัพย์สิน”

ในทางปฏิบัติเมื่อศาลได้ทำการไต่เถียงระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ไม่สำเร็จ ศาลจะต้องทำหนังสือถึงสำนักงานหรือองค์กรหรือกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอให้ส่งพนักงานหรือตัวแทนจำนวนหนึ่งคน เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการทรัพย์สินในคดีล้มละลาย เมื่อสำนักงานหรือองค์กรหรือกระทรวงที่เกี่ยวข้องได้รับหนังสือแล้วก็จะแต่งตั้งพนักงานวิชาการที่เชี่ยวชาญมาเป็นตัวแทนเข้าร่วมเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เมื่อศาลได้รับรายชื่อของตัวแทนจนครบถ้วนแล้ว ศาลจะทำการแต่งตั้งคณะกรรมการทรัพย์สินขึ้นตามมาตรา 13 ดังกล่าว

ผู้เขียนเห็นว่า ด้วยความหลากหลายอาชีพของบุคคลในคณะกรรมการทรัพย์สินของ สปป.ลาว ทำให้เกิดเป็นปัญหาในการจัดการทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ที่อยู่ในกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากคณะกรรมการทรัพย์สินบางรายมีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันของลูกหนี้ด้วย เช่น ตัวแทนเจ้าหนี้ ตัวแทนลูกจ้างของวิสาหกิจลูกหนี้ เป็นต้น ทำให้ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ในชั้นพิจารณาของศาลนี้ มิได้ถูกจัดการอย่างเป็นธรรมเพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้เท่าใดนัก เนื่องจากคณะกรรมการทรัพย์สินตามมาตรา 15 นี้มิได้มีลักษณะเป็นคนกลางที่จะคอยควบคุมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ทั้งสองฝ่าย เมื่อมีตัวแทนเจ้าหนี้ และตัวแทน

กรรมการของวิสาหกิจลูกหนี้เข้ามาเป็นคณะกรรมการทรัพย์สินด้วยนั้น ทั้งสองย่อมต้องจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อประโยชน์แก่ตนเองเป็นสำคัญ เช่นนี้แล้วยังเป็นการซ้ำเติมลูกหนี้ให้ต้องล้มละลายเร็วขึ้น เนื่องจากเจ้าหนี้ทั้งหลายต่างก็ต้องการที่จะได้รับชำระหนี้เอกจากทรัพย์สินที่มีของลูกหนี้ด้วยกันทั้งสิ้น จึงทำให้ลูกหนี้ที่ไม่ต้องล้มละลายต้องกลายเป็นบุคคลล้มละลายอย่างรวดเร็วโดยผลของการจัดการทรัพย์สินของคณะกรรมการทรัพย์สิน¹⁰⁷

ในขณะที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 6 ได้ให้นิยามของคำว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หมายความว่าตลอดถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติการแทน” ส่วนในมาตรา 139 ได้ให้รัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ คำว่า “รัฐมนตรี” ในที่นี้ หมายถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เพราะเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 5 การแต่งตั้งนั้นกฎหมายเปิดช่องให้รัฐมนตรีแต่งตั้งให้บุคคลใดก็ได้เป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ โดยไม่บังคับว่าบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งนั้นจะต้องเป็นข้าราชการ และอาจจะแต่งตั้งเป็นการเฉพาะตัวก็ได้ เช่น ตั้งให้นายแดงเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือจะแต่งตั้งโดยตำแหน่งหน้าที่ก็ได้ เช่น ตั้งให้อธิบดีกรมบังคับคดีเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยตำแหน่งก็ได้ และถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มอบหมายให้บุคคลใดทำหน้าที่แทนตน บุคคลนั้นก็จะไปเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยมีทั้งอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบพร้อมกันไป ซึ่งการแต่งตั้งและถอดถอนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กฎหมายระบุให้มีการโฆษณาในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้ประชาชนทั้งหลายได้ทราบทั่วกัน

จะเห็นได้ว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทยมีที่มาจากการแต่งตั้งของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมตามมาตรา 139 ซึ่งจะแต่งตั้งจากเจ้าพนักงานกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรมให้ทำหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ามาจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายนับตั้งแต่ที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ชั่วคราวเป็นต้นไปจนกว่าคดีจะเสร็จสิ้น นับได้ว่าเป็นการทำหน้าที่ในคดีล้มละลายต่อเนื่องไปจนกว่าคดีดังกล่าวจะเสร็จสิ้นลง ซึ่งมีความสะดวกและรวดเร็วตลอดทั้งส่งผลดีต่อการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นอย่างยิ่ง ในขณะที่คณะกรรมการทรัพย์สินของ สปป.ลาว หากได้มีลักษณะดังกล่าวไม่ คงมีวาระการทำหน้าที่เพียงชั่วระยะเวลาของการพิจารณาคดีในศาลจนถึงเวลาที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้วเท่านั้น ทำให้การดำเนินการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ขาดตอนไปไม่ต่อเนื่องกัน ส่งผลให้การจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

¹⁰⁷ บุญล้อม ศรีธรรมวรรณ, กฎหมายล้มละลาย: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทย, 102.

ดังนั้น จึงเห็นควรให้ สปป.ลาว ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติครอบคลุมถึงค่านิยม ที่มา และสถานภาพทางกฎหมายของคณะควบคุมทรัพย์สิน เพื่อให้คณะควบคุมทรัพย์สินมีที่มาและสถานภาพทางกฎหมายที่ชัดเจน มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งกฎหมายล้มละลายในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้ล้มละลายเพื่อชำระให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้เช่นประเทศไทย ที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้บัญญัติค่านิยม ที่มา และสถานภาพทางกฎหมายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้โดยเฉพาะและชัดเจน ซึ่งมีความสะดวกและง่ายต่อการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่โดยทั่วไป

อำนาจหน้าที่ของคณะควบคุมทรัพย์สินนั้น ได้เริ่มมีขึ้นนับตั้งแต่เมื่อศาลได้ตกลงกำหนดเวลาให้วิสาหกิจลูกหนี้หยุดการชำระหนี้สิน เพื่อศาลจะได้แต่งตั้งองค์คณะผู้พิพากษาขึ้นทำหน้าที่ในการพิจารณาตัดสินคดี พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะควบคุมทรัพย์สินขึ้นตามมาตรา 13 กล่าวคือ คณะควบคุมทรัพย์สินนี้เริ่มเข้ามามีบทบาทในช่วงของการพิจารณาคดีเป็นต้นไปจนกว่าศาลจะได้ตัดสินชี้ขาดว่าลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย โดยที่อำนาจหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้โดยคณะควบคุมทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ตามมาตรา 18 ได้แก่

1. ทำบัญชีจำนวนทรัพย์สินทั้งหมดของวิสาหกิจลูกหนี้
2. ตรวจสอบและควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ ในกรณีจำเป็นก็มีสิทธิเสนอให้ศาลใช้มาตรการอันจำเป็นและเร่งด่วนชั่วคราวเพื่อรักษาทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้
3. ทำบัญชีรายชื่อเจ้าหนี้และจำนวนหนี้ที่ต้องส่งให้เจ้าหนี้
4. ประกาศแจ้งเกี่ยวกับการควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ให้มวลชนทราบ พร้อมทั้งกำหนด วัน เวลา ให้เจ้าหนี้อำนาจสิทธิขอรับชำระหนี้

และมาตรา 20 ได้บัญญัติสิทธิ และหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เกี่ยวกับการเรียกประชุมเจ้าหนี้ ดังนี้

“ที่ประชุมเจ้าหนี้ จะเรียกประชุมโดยคณะควบคุมทรัพย์สิน หรือตามการเสนอของเจ้าหนี้ ซึ่งเป็นตัวแทน 1/4 ของจำนวนเจ้าหนี้ทั้งหมด

กำหนดการพร้อมวาระการประชุม ต้องส่งให้ผู้ที่จะเข้าร่วมประชุมอย่างช้า 3 วันก่อนวันเปิดประชุม

ที่ประชุมเจ้าหนี้จะเปิดได้ก็ต่อเมื่อมีเจ้าหนี้เข้าร่วมประชุมมากกว่าครึ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นตัวแทนอย่างน้อย 2/3 ของจำนวนเจ้าหนี้ทั้งหมด”

ในส่วนของวาระของคณะควบคุมทรัพย์สินนั้น คณะควบคุมทรัพย์สินจะทำหน้าที่ในคดีล้มละลายไปจนถึงศาลพิพากษาคดีล้มละลาย และหลังจากศาลได้มีคำพิพากษาแล้วคณะควบคุมทรัพย์สินก็หมดวาระไป และศาลก็จะแต่งตั้งคณะชำระสะสางขึ้น เพื่อให้ทำหน้าที่บังคับคดีของบุคคลล้มละลายให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล

จะเห็นว่าอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปของคณะควบคุมทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว มีอยู่เพียงเล็กน้อยและโดยเฉพาะอำนาจอย่างเต็มที่ตามมาตรา 18 และมาตรา 20 เท่านั้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นอำนาจที่ยังไม่มีความชัดเจนและครอบคลุมต่อการรวบรวมบรรดาทรัพย์สินของลูกหนี้ได้อย่างเต็มจำนวนอย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะที่อำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทยโดยหลัก ๆ แล้วเป็นไปตามมาตรา 22 ซึ่งถือเป็นแม่บทแห่งอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กล่าวคือ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เริ่มต้นมีอำนาจหน้าที่จัดการทรัพย์สินในคดีล้มละลายให้ดำเนินไปตามคำสั่งศาล และตามกฎหมายล้มละลาย นับแต่เวลาที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวลูกหนี้ หรือถ้าไม่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว ก็เริ่มนับแต่เวลาที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเป็นต้นไปจนกว่าคดีจะสิ้นสุด ซึ่งอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 22 มีดังนี้

1. จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป
2. เก็บรวบรวมและรับเงิน หรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น
3. ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้

อย่างไรก็ตามอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 22 นี้ เป็นอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปอย่างกว้างของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ส่วนอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปอย่างแคบนั้นจะถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 28 มาตรา 142 และมาตรา 143 ซึ่งรายละเอียดของทั้งสามมาตรานี้ได้อธิบายมาแล้วในบทที่ 3 โดยจะเห็นว่าอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นมิได้มีอยู่อย่างไม่มีข้อจำกัด เพราะพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 142 ได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจดำเนินการได้เฉพาะ (1) รายงานข้อความเกี่ยวกับกิจการ ทรัพย์สินหรือความประพฤติของลูกหนี้ที่ศาลต้องการ และ (2) ช่วยซักถามลูกหนี้หรือบุคคลอื่นในการที่ศาลดำเนินการพิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้ และในมาตรา 143 ก็ได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์

ทรัพย์มีคำขอให้ศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับการใด ๆ ที่เป็นปัญหาได้ หมายความว่าเฉพาะแต่กิจการใด ๆ ที่เป็นปัญหาเท่านั้นที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขอต่อศาลเพื่อให้สั่งอย่างใด ๆ ได้ ส่วนในกิจการอื่นที่เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะเจาะจงแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ย่อมต้องปฏิบัติตามบทบัญญัตินั้น ๆ อย่างเคร่งครัด เพื่อให้การจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายในอันที่จะทำให้การชำระหนี้เป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว

เมื่อได้ศึกษาอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทยแล้ว ผู้เขียนพบว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้มีการบัญญัติอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้อย่างชัดเจน ทำให้การปฏิบัติงานไม่เกิดความสับสนและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างสะดวก ในขณะที่อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สินของ สปป.ลาว มิได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนนัก มีเพียงบทบัญญัติในมาตรา 18 และมาตรา 20 เท่านั้น แต่บทบัญญัติทั้งสองมาตรานี้ก็มีได้บัญญัติไว้อย่างละเอียดพอที่จะให้คณะกรรมการทรัพย์สินสามารถปฏิบัติการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก เช่น ไม่มีอำนาจออกหมายเรียกบุคคลเพื่อให้ส่งทรัพย์สินที่สงสัยหรือได้ความเป็นของลูกหนี้ ไม่มีอำนาจเข้าว่าคดีแทนลูกหนี้ ในกรณีที่ลูกหนี้ได้เป็นโจทก์หรือจำเลยในคดีอื่น ๆ ที่ค้างอยู่ในศาล เป็นต้น จึงทำให้คณะกรรมการทรัพย์สินของ สปป.ลาว ไม่สามารถรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้อย่างครบถ้วน ส่งผลเสียหายต่อเจ้าหนี้ทั้งหลายได้ ดังนั้นจึงเห็นสมควรให้มีการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ก.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติกฎหมายเปิดกว้างให้คณะกรรมการทรัพย์สินของ สปป.ลาว มีอำนาจหน้าที่มากกว่าที่มีอยู่ในมาตรา 18 และมาตรา 20 เช่น มีอำนาจว่ากล่าวคดีอื่น ๆ ต่อไปของลูกหนี้ผู้เข้าสู่กระบวนการล้มละลาย มีอำนาจรับเงิน หรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น เป็นต้น ดังเช่นที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทยได้บัญญัติให้อำนาจหน้าที่ดังกล่าวแก่คณะกรรมการทรัพย์สิน เช่นนี้แล้ว ย่อมทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของ สปป.ลาว สามารถติดตามรวบรวมทรัพย์สินหนี้สินทั้งหลายของลูกหนี้ได้ดียิ่งขึ้น

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่คล้ายตุลาการ

เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่คล้ายตุลาการของคณะกรรมการทรัพย์สินของ สปป.ลาว นั้น ในกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายวิสาหกิจ ก.ศ. 1994 มิได้บัญญัติเกี่ยวกับการให้อำนาจหน้าที่คล้ายตุลาการแก่คณะกรรมการทรัพย์สินไว้แต่อย่างใด เช่น การออกหมายเรียกบุคคลใด ๆ มาสอบสวนทำการสืบพยาน และมีคำสั่งชี้ขาดในเรื่องใด ๆ ในคดีเช่นเดียวกับศาล เป็นต้น โดยที่อำนาจหน้าที่

สอบสวนและทำการสืบพยานนั้นจะเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจและศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา ค.ศ. 2012 เท่านั้น จึงทำให้การสอบสวนและสืบพยานหลักฐานของคณะควบคุมทรัพย์สินในคดีล้มละลายไม่อาจมีขึ้นได้ ตรงข้ามกับพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทยที่ได้บัญญัติให้อำนาจคล้ายตุลาการแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่จะออกหมายเรียกเจ้าหนี้ ลูกหนี้ หรือบุคคลใดมาสอบสวนในเรื่องหนี้สินที่เจ้าหนี้อื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ได้ ไม่ว่าเจ้าหนี้จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่¹⁰⁸ แม้จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ไม่จำเป็นต้องยึดตามผลของคำพิพากษานั้นในการยอมให้ได้รับการชำระหนี้เสมอไป โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจความเห็นสมควรไม่ให้ได้รับการชำระหนี้ก็ได้ เช่น จากการสอบสวนปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าลูกหนี้สมยอมกับเจ้าหนี้ก่อนนี้ขึ้น แล้วให้เจ้าหนี้ไปฟ้องศาล เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลแล้วลูกหนี้ขอทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล แล้วให้ศาลพิพากษตามยอมหรือแถลงไม่สู้คดีจนศาลพิพากษาให้ลูกหนี้แพ้คดีเพื่อให้เจ้าหนี้ที่สมยอมนั้นเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เป็นต้น

นอกจากนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทยยังมีอำนาจหน้าที่คล้ายตุลาการที่จะไต่สวนหรือสอบสวนเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้หรือของบุคคลล้มละลาย โดยมีอำนาจดำเนินการ ดังนี้¹⁰⁹

1. การออกหมายเรียกนี้เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้และเป็นวิธีการหนึ่งของการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ให้ได้ผลดีที่สุด เพราะเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถทราบรายละเอียดต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การติดตามทรัพย์สินของลูกหนี้ให้เข้ามาไว้ในคดีล้มละลาย
2. การออกหมายเรียกนี้ เป็นอำนาจอันสำคัญของศาลและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่จะเรียกลูกหนี้ ภรรยาลูกหนี้ หรือบุคคลใดที่ได้รับความหรือสงสัยว่ามีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในความครอบครอง เป็นต้น มาไต่สวนหรือสอบสวน และมีอำนาจสั่งให้บุคคลนั้น ๆ ส่งเอกสารหรือวัตถุพยานซึ่งอยู่ในความยึดถือหรืออำนาจของผู้นั้นอันเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของลูกหนี้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยไม่ต้องฟ้องร้องเป็นคดีขึ้นใหม่ ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะใช้อำนาจตามมาตรา 118 ขอให้ศาลออกคำสั่งบังคับบุคคลนั้นชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์¹¹⁰

¹⁰⁸ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 105.

¹⁰⁹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 117.

¹¹⁰ ขจร หะวานนท์, กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 172.

3. กรณีที่มีการขัดแย้งหมายเรียกหรือคำสั่งเกิดขึ้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลผู้ฝ่าฝืนมาขังไว้ จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

4. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจจ่ายเงินจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ เพื่อเป็นค่าป่วยการและค่าพาหนะเดินทางของบุคคลที่ถูกศาลหมายเรียกมาเป็นพยานหรือบุคคลที่ถูกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หมายเรียกมาสอบสวนตามมาตรา 117 นี้ได้ ตามมาตรา 180

และในกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้หมายเรียกผู้ใดตามมาตรา 117 มาสอบสวนแล้ว ได้ความว่า บุคคลนั้น (บุคคลที่สาม)

1. รับว่าเป็นหนี้ลูกหนี้จริง หรือรับว่ามีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในความครอบครอง
2. ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอให้ศาลออกคำสั่งจับให้บุคคลชำระหนี้หรือส่งมอบทรัพย์สินให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์¹¹¹ โดยไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีใหม่ ถ้าบุคคลนั้นขัดขืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งจับ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็มีอำนาจขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเสมือนหนึ่งว่าบุคคลนั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา¹¹² ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการพิจารณาตัดสินละลายนั่นต้องดำเนินการดำเนินการตามตามมาตรา 13

จะเห็นได้ว่า การที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจหน้าที่คล้ายตุลาการนั้น ก็เพื่อให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจในการออกคำสั่งใด ๆ เกี่ยวกับการติดตาม รวบรวมทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้ นำมาสู่กองทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อจัดสรรชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ต่อไป ซึ่งการมีอำนาจคล้ายตุลาการนั้นก็เกินไปเพื่อความสะดวกและรวดเร็วของการติดตามและรวบรวมทรัพย์สินดังกล่าว หากแต่ทุกการดำเนินงานเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องขออนุญาตต่อศาลเสมอไป อาจทำให้ไม่ทันต่อการติดตามรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ต้องการยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินไปยังบุคคลอื่น ดังนั้นพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 จึงได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจหน้าที่คล้ายตุลาการดังกล่าว ในขณะที่คณะควบคุมทรัพย์สินของ สปป.ลาว ไม่ได้มีอำนาจดังเช่นประเทศไทย ส่งผลให้การติดตามรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ในระหว่างกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายเป็นไปอย่างไม่ครบถ้วนและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร กล่าวคือ การไม่มีอำนาจเรียกบุคคลใดมาสอบสวน หรือการไม่มีอำนาจสืบหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ย่อมไม่สามารถบอกได้อย่างแน่นอนว่าลูกหนี้มีทรัพย์สินมากน้อยเพียงใดในระหว่างล้มละลาย ไม่มีอำนาจเรียกให้บุคคลภายนอกส่งทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ตนได้ครอบครอง

¹¹¹ สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, *เกร็ดกฎหมายล้มละลาย*, 149.

¹¹² พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 118.

แทนลูกหนี้แก่คณะควบคุมทรัพย์สิน เป็นต้น เหล่านี้ล้วนแต่ไม่สามารถรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญการให้อำนาจหน้าที่คล้ายตุลาการแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สินของประเทศไทยดังกล่าวก็เพื่อต้องการให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายเป็นไปด้วยความรวดเร็ว เพื่อมิได้ลูกหนี้ต้องตกอยู่ในภาวะล้มละลายที่กระทบต่อธุรกิจและชื่อเสียงได้

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นสมควรให้มีการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติให้คณะควบคุมทรัพย์สินมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน สืบพยาน เรียกบุคคลใด ๆ มิให้ถ้อยคำหรือส่งทรัพย์สินของลูกหนี้ที่อยู่ในความครอบครองต่อคณะควบคุมทรัพย์สิน และ/หรือมีความเห็นใด ๆ เกี่ยวกับคดีล้มละลายได้ด้วย ดังเช่นที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทยได้มีบัญญัติไว้ อันจะส่งผลดีต่อการดำเนินการรวบรวมติดตามทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้ล้มละลายได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ด้านทนายความ

ตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ไม่ได้มีบทบัญญัติมาตราใดให้อำนาจแก่คณะควบคุมทรัพย์สินทำหน้าที่ด้านทนายความหรือคล้ายทนายความ หมายความว่า คณะควบคุมทรัพย์สินไม่มีอำนาจในการเข้าเป็นโจทก์หรือจำเลยในคดีใด ๆ แทนลูกหนี้ที่ถูกพิทักษ์ทรัพย์สินได้เลย ซึ่งอำนาจด้านทนายความนี้ ใน สปป.ลาว ตามกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 มาตรา 33 ได้บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของผู้ปกป้องเพียงอย่างเดียว คำว่า “ผู้ปกป้อง คือ บุคคลที่เข้าร่วมในการดำเนินคดี เพื่อปกป้องสิทธิและผลประโยชน์อันชอบธรรมของกลุ่มความ” ส่วนผู้ปกป้องจะเป็นใครได้บ้าง ในกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 มาตรา 33 ได้บัญญัติไว้ได้แก่ ทนายความ ผู้แทนขององค์กร วิสาหกิจ สามีหรือภริยา บิดา มารดา ผู้ปกครอง และญาติพี่น้องใกล้ชิด

จะเห็นได้ว่า บุคคลที่เป็นผู้ปกป้องนั้น เป็นคำที่มีลักษณะโดยภาพรวมมีความหมายที่กว้างมาก และทนายความก็เป็นผู้ปกป้องเช่นเดียวกัน ซึ่งทนายความและผู้ปกป้องนี้มีอำนาจหน้าที่คู่กัน หมายความว่า ทั้งทนายความและผู้ปกป้องอื่นตามที่ได้กล่าวมามีอำนาจ ดังนี้

1. เข้าร่วมการดำเนินคดีในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี
2. ปกษาหารือกับกลุ่มความ
3. ยื่นคำร้องฟ้องหรือคำร้องขอ
4. ขอดูเอกสารต่าง ๆ ในสำนวนคดี คัดสำเนาเอกสารที่สำคัญและจำเป็นจากสำนวนคดี
5. เสนอหลักฐาน

6. เข้าร่วมในการไต่สวนคดีในชั้นศาล และสามารถให้ความเห็นต่าง ๆ แก่คดีได้
7. เสนอคำนำตัวผู้พิพากษา อัยการประชาชน จำศาลหรือผู้แปลภาษา
8. ร้องทุกข์ต่อการกระทำหรือคำสั่งของผู้พิพากษาที่เห็นว่าไม่ถูกต้อง
9. ขอรุทธรณ์ ฎีกาคำสั่ง คำชี้ขาด คำตัดสิน หรือคำพิพากษาของศาล

จะเห็นได้ว่า คณะควบคุมทรัพย์สินมิได้เป็นผู้ปกป้องหรือทนายความตามกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง ค.ศ. 2012 มาตรา 33 เช่นนี้จึงทำให้คณะควบคุมทรัพย์สินไม่มีอำนาจหน้าที่คล้ายทนายความในการเข้าว่าคดีโดยเป็น โจทก์หรือจำเลยแทนลูกหนี้ผู้ล้มละลายได้ หมายความว่า ถึงแม้ลูกหนี้จะได้ถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทรัพย์สินของลูกหนี้ย่อมตกอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลโดยคณะควบคุมทรัพย์สิน ดังนั้นลูกหนี้ย่อมไม่สามารถที่จะดำเนินกิจการใด ๆ อีกต่อไปได้ แต่การที่กฎหมายมิได้บัญญัติเปิดช่องให้คณะควบคุมทรัพย์สินทำหน้าที่คล้ายทนายความแทนลูกหนี้ นั้น ทำให้ในกรณีที่ลูกหนี้มีคดีอื่นที่ค้างชำระอยู่ในศาลอื่น ไม่ว่าจะเป็นโจทก์หรือจำเลยก็ตาม ลูกหนี้ยังคงต้องทำหน้าที่โจทก์หรือจำเลยเป็นการเฉพาะตัวต่อไป ซึ่งหากในคดีนั้นเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่ว่าลูกหนี้จะชนะหรือแพ้คดีก็ตาม เจ้าหนี้ในคดีล้มละลายย่อมได้รับความกระทบกระเทือนเป็นแน่แท้ เช่น คดีละเมิด ลูกหนี้เป็นโจทก์ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากการทำละเมิดของจำเลยจำนวน 1 ล้านบาท หากลูกหนี้เป็นผู้เป็นโจทก์ชนะคดี ลูกหนี้ย่อมได้รับการชดเชยจากจำเลย เป็นจำนวน 1 ล้านบาท เช่นนี้ เงินจำนวน 1 ล้านบาทย่อมเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายในคดีล้มละลายของลูกหนี้ เนื่องจากเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้จึงต้องนำเข้ามารวมในกองทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายเพื่อแบ่งชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ตรงกันข้าม ตามตัวอย่างคดีละเมิดดังกล่าว หากลูกหนี้เป็นผู้เป็นโจทก์แพ้คดี ย่อมไม่ได้รับสินไหมทดแทนจากจำเลยจำนวน 1 ล้านบาท ซึ่งการแพ้คดีดังกล่าวอาจเป็นผลจากหลายสาเหตุ เช่น พยานหลักฐานไม่เพียงพอ คดีไม่มีมูล หรือเป็นการสมยอมกันฟ้องคดี เป็นต้น ในกรณีนี้การกระทำของลูกหนี้ย่อมเป็นที่เสียหายแก่เจ้าหนี้ทั้งหลายในคดีล้มละลายเป็นอย่างยิ่ง จะเห็นได้ว่าการที่กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มิได้บัญญัติให้คณะควบคุมทรัพย์สินทำหน้าที่คล้ายทนายความแทนลูกหนี้ผู้ล้มละลาย ย่อมทำให้เกิดผลเสียต่อกองทรัพย์สินของลูกหนี้ในอันที่จะรวบรวมเพื่อแบ่งชำระให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายในคดีล้มละลายเป็นอย่างยิ่ง

ในขณะที่ประเทศไทย โดยพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจเข้าว่าต่างแ่ต่างเป็นโจทก์หรือเป็นจำเลยในศาล ทำหน้าที่เป็นคู่ความเพื่อฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีในศาล ทำหน้าที่ซักถามลูกหนี้ในการไต่สวนโดยเปิดเผยหรือเรื่องอื่น ๆ ซึ่งนับว่าเป็นหน้าที่ของทนายความ

ตามมาตรา 22 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้... (3) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้” หมายความว่า การประนีประนอมยอมความนั้นเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มีความประสงค์ให้คู่ความมาตกลงกัน แต่เมื่อลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์แล้ว อำนาจเข้าประนีประนอมยอมความย่อมตกแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวตามมาตรา 22 นี้ คำว่า “...คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้” นั้น ต้องเป็นคดีที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น ไม่ใช่คดีอาญาอีกทั้งไม่ใช่คดีเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัวหรือฐานะบุคคล หรือคดีมรดก เนื่องจากคดีเหล่านั้นมิได้ทำให้ทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายได้รับการกระทบกระเทือนแต่อย่างใด เจ้าหนี้จึงฟ้องลูกหนี้ผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ในฐานะผู้จัดการมรดกหรือทายาทของผู้ตายได้โดยตรง และลูกหนี้ผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ก็มีสิทธิต่อสู้คดีได้เอง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่มีสิทธิเข้ามาดำเนินคดีแทนลูกหนี้ผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ในคดีดังกล่าว (คำพิพากษาฎีกาที่ 418/2546)¹¹³ อย่างไรก็ตาม ก่อนที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำการดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากกรรมการเจ้าหนี้ก่อนตามมาตรา 145 ที่บัญญัติว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกระทำการดังต่อไปนี้ได้ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหนี้แล้ว... (4) ฟ้องหรือถอนฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินในคดีล้มละลายหรือฟ้องหรือถอนฟ้องคดีล้มละลาย (5) ประนีประนอมยอมความหรือมอบคดีให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัย” ดังนี้ การฟ้องและการประนีประนอมยอมความใด ๆ ซึ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ หมายถึง การฟ้องและการประนีประนอมยอมความคดีแพ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินในคดีล้มละลายนั่นนั่นเอง ดังนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงต้องได้รับความเห็นชอบจากกรรมการเจ้าหนี้เสียก่อนจึงจะกระทำการดังกล่าวได้ สำหรับการต่อสู้คดีนั้นแม้จะไม่ปรากฏในมาตรา 145(4) และ (5) ก็ตาม ก็ต้องอยู่ในบทบัญญัติแห่งมาตรา 145 เช่นกัน เพราะแม้แต่การฟ้องร้องยังต้องได้รับความเห็นชอบจากกรรมการเจ้าหนี้¹¹⁴

มาตรา 25 บัญญัติว่า “ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าว่าคดีแพ่งทั้งปวงอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลในขณะที่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ และเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจงดการพิจารณาคดีแพ่งนั้นไว้ หรือจะส่งประการใดตามที่เห็นสมควร ก็ได้” หมายความว่า ในขณะที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ไม่ว่าชั่วคราวหรือเด็ดขาดก็ตาม ถ้ามีคดีแพ่งอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ค้างพิจารณาอยู่ในศาลไม่ว่าลูกหนี้จะเป็นโจทก์หรือจำเลย กฎหมายให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าว่าคดีแพ่งนั้นแทนลูกหนี้ คำว่า “ทรัพย์สินของลูกหนี้” ตามมาตรา 25 มีความหมายเช่นเดียวกับมาตรา 22(3)

¹¹³ ชลว ร่องวัฒนาภิกุล, คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 78-79.

¹¹⁴ ขจร หะวานนท์, กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law, 76-77.

อย่างไรก็ตามเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เชื่อว่าคดีแทนลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจยื่นคำขอให้ศาลสั่งการพิจารณาคดีแพ่งนั้นไว้ หรือศาลจะสั่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้

การขอให้ศาลงการพิจารณาคดีแพ่งไว้ว่าจะมีได้ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวในคดีล้มละลาย ทั้งนี้เพื่อรอฟังผลของคดีล้มละลายว่าศาลจะสั่งหรือพิพากษาอย่างไรต่อไป เช่น ถ้าศาลในคดีล้มละลายพิพากษายกฟ้อง คู่ความก็ย่อมขอให้ศาลยกคดีแพ่งขึ้นพิจารณาต่อไป โดยลูกหนี้เป็นผู้ดำเนินการต่อไปได้ด้วยตนเอง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่มีอำนาจดำเนินคดีแทนลูกหนี้ได้อีก เพราะเมื่อศาลในคดีล้มละลายพิพากษายกฟ้อง คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ย่อมหมดไป แต่ถ้าศาลในคดีล้มละลายมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจดำเนินคดีนั้นแต่ผู้เดียว โดยขอให้ศาลยกคดีแพ่งขึ้นพิจารณาต่อไป หรือถ้าคดีแพ่งนั้นลูกหนี้ถูกฟ้องให้ชำระหนี้เงิน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขอให้ศาลสั่งจำหน่ายคดีนั้นเสียจากสารบบความเพื่อให้โจทก์ไปยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายก็ได้ ซึ่งศาลมีอำนาจสั่งให้จำหน่ายคดีแพ่งนั้นเพื่อให้โจทก์ไปขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้ โดยอาศัยมาตรา 25 ตอนท้ายที่ว่า “หรือศาลจะสั่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้”

ในการเชื่อว่าคดีในศาลนั้น มาตรา 140 บัญญัติว่า “ในการเป็นคู่ความในศาลก็ดี ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ก็ดี หรือในการกระทำอื่นเพื่อให้เป็นไปตามหน้าที่ก็ดี ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ใช้นามตำแหน่งว่า “เจ้าพนักงานพิทักษ์ของ.....ลูกหนี้” หรือ “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของ.....ผู้ล้มละลาย” โดยกรอกนามของลูกหนี้หรือผู้ล้มละลายลงในช่องว่างแล้วแต่กรณี” มาตรานี้เป็นกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจเข้าว่าต่างแก้ต่างเป็นโจทก์หรือเป็นจำเลยในศาล ทำหน้าที่เป็นคู่ความเพื่อฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีในศาล ทำหน้าที่ซักถามลูกหนี้ในการไต่สวนโดยเปิดเผยหรือเรื่องอื่น ๆ ซึ่งนับว่าเป็นหน้าที่ของทนายความตามมาตรา 22(3) มาตรา 25 และมาตรา 142(2)

อนึ่ง การเป็นคู่ความเข้าว่าต่างแก้ต่างหรือฟ้องร้องคดีแทนลูกหนี้ตามมาตรา 22(3) หมายถึงคดีเกิดขึ้นใหม่หลังจากศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้แล้ว ไม่ว่าลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องต่อบุคคลอื่นหรือไม่ก็ตาม หากมีการฟ้องบุคคลอื่น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ฟ้องคดีแทนลูกหนี้หรือบุคคลอื่นจะฟ้องลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเข้าไปต่อสู้คดีแทนลูกหนี้เช่นกัน

ส่วนมาตรา 25 เป็นกรณีมีคดีค้างอยู่ในศาลก่อนแล้ว ไม่ว่าลูกหนี้เป็นเจ้าหนี้ฟ้องบุคคลอื่นหรือบุคคลอื่นเป็นเจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้ ต่อมาลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ มาตรา 25 จึงบัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ามาเป็นโจทก์หรือจำเลยแทนลูกหนี้แล้วแต่กรณี

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจจ้างทนายความเข้าทำการแทนได้ตามมาตรา 141¹¹⁵ แต่ในปัจจุบันทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กรมบังคับคดีได้ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้ดำเนินคดีในศาลสำหรับคดีล้มละลายและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีล้มละลายดังเช่นทนายความ จึงมิได้มีการจ้างทนายความดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลเหมือนดังสมัยก่อนตั้งกรมบังคับคดี แต่ในส่วนภูมิกานั้น ถ้าผู้มีส่วนได้เสียจะขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตั้งทนายความเข้าร่วมการดำเนินกระบวนการพิจารณากับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ โดยผู้มีส่วนได้เสียเป็นผู้ออกค่าทนาย และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ก็ให้ทำได้ แต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องดำเนินการกระบวนการพิจารณาร่วมกันเพื่อป้องกันการละทิ้งหน้าที่ของทนายความ¹¹⁶

จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ด้านทนายความของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นเป็นอำนาจที่กฎหมายได้บัญญัติให้ไว้เป็นการเฉพาะเจาะจงให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำหน้าที่เป็นโจทก์หรือจำเลยแทนลูกหนี้ในคดีต่าง ๆ ที่ลูกหนี้เป็นจำเลยหรือเป็นโจทก์ฟ้องคดีต่าง ๆ นั้นจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังจากที่ลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ก็ได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ล้วนแต่มีอำนาจเข้าดำเนินการแทนได้ทั้งสิ้น แต่การเป็นโจทก์หรือจำเลยในคดีใด ๆ แทนลูกหนี้นั้นมีเงื่อนไขว่าต้องเป็นคดีแพ่งอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้เท่านั้น ทั้งเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้เข้าว่าคดีแทนแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจยื่นคำขอให้งดพิจารณาคดีแพ่งไว้ชั่วคราวก่อนเพื่อรอฟังผลของคดีล้มละลายก็ได้ และในการว่าคดีแทนลูกหนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเข้าว่าคดีเองหรือจะแต่งตั้งทนายความให้ทำหน้าที่แทนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ได้ ซึ่งอำนาจดังกล่าวนี้มีขึ้นเพื่อให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถติดตามทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้เพื่อรวบรวมเข้าสู่กองทรัพย์สินในคดีล้มละลายในอันที่จะชำระให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ อันเป็นการปกป้องเจ้าหนี้ให้ได้รับการชำระหนี้อย่างทั่วกัน ทั้งยังจะทำให้ลูกหนี้ที่มีทรัพย์สินมากสามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้อย่างรวดเร็วและครบถ้วน ซึ่งจะส่งผลดีต่อการหลุดพ้นจากล้มละลายได้อย่างรวดเร็ว และสามารถที่จะดำเนินธุรกิจอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวต่อไปได้ จึงนับได้ว่าเป็นข้อดีของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย ที่บัญญัติไว้อย่างชัดเจนและเหมาะสม ทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ ผู้เขียนเห็นควรให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว โดยให้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติมอบอำนาจด้านทนายความแก่คณะควบคุมทรัพย์สินไว้ด้วย อันจะสามารถนำมาซึ่งการรักษาประโยชน์ของลูกหนี้ และเจ้าหนี้ได้ดียิ่งขึ้น

¹¹⁵ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 141 บัญญัติว่า “ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจจ้างทนายความเข้าทำการแทนได้”.

¹¹⁶ วิชา มหาคุณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย และการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้, 206.

4.5 วิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนคดีอาญา

พนักงานสอบสวนคดีอาญาใน สปป.ลาว นั้น เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา ค.ศ. 2012 มาตรา 22 ที่กำหนดให้เฉพาะพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาลประชาชนเป็นผู้มีอำนาจดำเนินการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งคำว่า “พนักงานสอบสวน” นั้น มีความหมายครอบคลุมถึง พนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจ พนักงานสอบสวนของสำนักงานศุลกากร และพนักงานสอบสวนของสำนักงานป่าไม้ มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยที่มีได้เปิดช่องให้คณะควบคุมทรัพย์สินมีอำนาจหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนคดีอาญาได้เลย ประกอบกับในกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ก็ได้มีมาตราบัญญัติให้ คณะควบคุมทรัพย์สินมีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญาเกี่ยวกับล้มละลายได้ ทำให้เมื่อศาลได้มีคำสั่งให้ลูกหนี้หยุดการชำระหนี้ และแต่งตั้งคณะศาลเพื่อพิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจที่ถูกฟ้อง และแต่งตั้งคณะควบคุมทรัพย์สินขึ้น ตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 13 วรรคท้าย ย่อมหมายความว่า วิสาหกิจลูกหนี้ที่ถูกฟ้องล้มละลายตกอยู่ในสภาพของการถูกพิทักษ์ทรัพย์แล้วตามความหมายของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย เช่นนี้ เมื่อวิสาหกิจลูกหนี้ที่อยู่ในระหว่างการพิทักษ์ทรัพย์ได้ดำเนินการอันเป็นความผิดทางอาญาที่เกี่ยวกับการล้มละลาย เช่น วิสาหกิจลูกหนี้ผู้ถูกฟ้องล้มละลายอันเนื่องมาจากการหรือเนื่องเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานยักยอกหรือนำเงินเข้าหนีหรือประชาชน เป็นต้น การกระทำเหล่านั้นล้วนเป็นความผิดทางอาญาที่จะทำให้ลูกหนี้วิสาหกิจต้องถูกดำเนินคดีทางอาญาด้วย แต่การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับการล้มละลาย ซึ่งเมื่อคดีได้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายแล้ว การดำเนินการต่าง ๆ ของวิสาหกิจลูกหนี้ผู้ถูกฟ้องคดีย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของคณะควบคุมทรัพย์สินและศาลตามมาตรา 15 หรือกล่าวอย่างง่ายคือ ตกอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของคณะควบคุมทรัพย์สินและศาลเท่านั้น และในมาตรา 48 ได้บัญญัติมีใจความว่า ถ้าศาลได้มีคำสั่งควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้แล้ว วิสาหกิจลูกหนี้ได้กระทำการขอรับสินเชื่อโดยไม่แจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบว่าเป็นการกู้ยืมหรือกู้ยืมล้มละลายหรือถูกควบคุมทรัพย์สินในคดีล้มละลาย และยังคงดำเนินธุรกิจต่อไปโดยใช้ชื่ออื่นหรือใช้ชื่อของบุคคลอื่นมาแอบอ้าง จะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ส่วนมาตรา 47 เป็นกรณี ที่ คณะควบคุมทรัพย์สินตรวจสอบพบว่า ก่อนมีการฟ้องคดีล้มละลาย วิสาหกิจลูกหนี้ได้ปกปิดเอกสารทางบัญชีเกี่ยวกับทรัพย์สิน โยกย้าย โอนทรัพย์สินหรือเพิ่มหนี้สินโดยไม่ถูกต้อง ทำสัญญาค้ำประกันหรือให้หลักประกันในหนี้สินที่ไม่มีอยู่จริง บอกละเมิดหรือลดจำนวนหนี้สินที่วิสาหกิจจะต้องได้รับ วิสาหกิจลูกหนี้ดังกล่าวจะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ซึ่งทั้งมาตรา 47 และมาตรา 48 ต่างก็มีได้บัญญัติว่ามีความผิดและต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายอะไร เช่นนี้จึงเกิดความไม่

ชัดเจนเป็นอย่างยิ่งที่จะดำเนินคดีต่อวิสาหกิจลูกหนี้ผู้ถูกฟ้องคดีล้มละลายตามมาตรา 47 และมาตรา 48 ดังกล่าว และที่สำคัญคือ การกระทำตามมาตรา 47 และมาตรา 48 เป็นการกระทำที่มีลักษณะของการกระทำผิดทางอาญาที่เกี่ยวกับการล้มละลาย ซึ่งคณะควบคุมทรัพย์สินแต่เพียงผู้เดียวที่จะมีอำนาจในการดำเนินการสอบสวนลักษณะของการกระทำนั้นด้วย แต่กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มิได้มีบัญญัติเปิดช่องให้คณะควบคุมทรัพย์สินมีอำนาจสอบสวน และหากจะนำการสอบสวนตามปกติมาปรับใช้ การกระทำตามมาตรา 47 และมาตรา 48 ก็จะต้องถูกสอบสวนโดยเจ้าพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจ ซึ่งนับว่าไม่มีความเหมาะสมนัก เนื่องจากเจ้าพนักงานตำรวจมิได้มีความรู้ทางด้านกระบวนการล้มละลายที่จะสามารถชี้ชัดได้ว่าการกระทำของวิสาหกิจลูกหนี้เป็นความผิดฐานใดในกฎหมายใด เนื่องจากมาตรา 47 และมาตรา 48 มิได้บัญญัติไว้ให้ต้องดำเนินการตามกฎหมายใดอย่างชัดเจน จึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถลงโทษวิสาหกิจลูกหนี้ผู้ฝ่าฝืนมาตรา 47 และมาตรา 48 ได้สมประสงค์ของการตรากฎหมาย

อนึ่ง มาตรา 47 และมาตรา 48 มิได้ใช้ถ้อยคำว่า “เป็นการกระทำผิดทางอาญาเกี่ยวเนื่องกับการล้มละลาย” ไว้โดยตรงและชัดเจน ทำให้ไม่อาจจะตีความไปว่าวิสาหกิจลูกหนี้ผู้ฝ่าฝืนมาตราดังกล่าวได้กระทำความผิดทางอาญาที่จะต้องได้รับการดำเนินคดี และถูกลงโทษทางอาญา และหากจะตีความให้วิสาหกิจลูกหนี้มีความผิดและต้องรับโทษทางอาญานั้นเพื่ออุดช่องว่างแห่งกฎหมายก็กระทำมิได้จุดัน¹¹⁷ ประกอบกับการจะลงโทษอาญาแก่ผู้ใด กฎหมายจะต้องบัญญัติเป็นความผิดและได้กำหนดโทษไว้¹¹⁸ จึงจะสามารถลงโทษทางอาญาแก่ผู้นั้นได้

ในขณะที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย มาตรา 160 กำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นพนักงานสอบสวนความผิดในทางอาญาเกี่ยวกับการล้มละลายด้วย คำว่า “ความผิดในทางอาญาเกี่ยวกับการล้มละลาย” มีในกรณีใดบ้างนั้น เมื่อพิจารณาคำนียาม มาตรา 6 “บุคคลล้มละลายทุจริต” แล้ว หมายถึง บุคคลล้มละลายที่เป็นลูกหนี้เท่านั้น กล่าวคือ บุคคลล้มละลายที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดตามมาตรา 163 ถึงมาตรา 170 หรือเป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดฐานยักยอกหรือฉ้อโกงตาม

¹¹⁷ แม้ในกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นกรณีที่ว่าด้วยความผิดและโทษ ศาลย่อมจะอุดช่องว่างแห่งกฎหมายได้ แต่จะอุดช่องว่างดังต่อไปนี้ไม่ได้ (1) ศาลจะอุดช่องว่างแห่งกฎหมายให้เป็นการลงโทษบุคคลไม่ได้ เช่น ขณะนี้ไม่มีกฎหมายว่าด้วยการลักปล้นงาน เช่น ปล้นงานไฟฟ้า ศาลจะอุดช่องว่างแห่งกฎหมายโดยถือว่า “ปล้นงาน” เป็น “ทรัพย์สิน” และลงโทษผู้ลักปล้นงานฐานลักทรัพย์ไม่ได้ (2) ศาลจะอุดช่องว่างแห่งกฎหมายไปในทางที่จะลงโทษบุคคลให้หนักขึ้นไม่ได้ แต่จะอุดช่องว่างแห่งกฎหมายไปในทางที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาได้, ดู หุตุล แสงอุทัย, *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*, พิมพ์ครั้งที่ 19 แก้ไขปรับปรุงโดย สมยศ เชื้อไทย, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), 130.

¹¹⁸ เรื่องเดียวกัน, 93.

ประมวลกฎหมายอาญา หรือการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกั๊ยที่เป็นการถือโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกั๊ยเงินที่เป็นการถือโกงประชาชน

อนึ่ง แม้มาตรา 160 จะได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นพนักงานสอบสวนความผิดในทางอาญาเกี่ยวกับการล้มละลายได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเจ้าพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญานั้น เจ้าพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังคงมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้อยู่เช่นเดิม

ดังนี้ อำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่เกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญานี้ ต้องเป็นคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับคดีล้มละลายตามที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้บัญญัติไว้เท่านั้น ตามมาตรา 163 ถึงมาตรา 170 ทั้งนี้เป็นไปตามหลักของการให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวในการการดำเนินกิจการต่าง ๆ แทนลูกหนี้ตามที่ได้อธิบายมาแล้ว ฉะนั้นเมื่อลูกหนี้ได้ดำเนินการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและมีบทลงโทษเฉพาะความผิดทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับการล้มละลาย ย่อมทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในฐานะบุคคลกลางในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของลูกหนี้มีอำนาจสอบสวนลูกหนี้ได้ ซึ่งการทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับคดีล้มละลายนั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจทำการสอบสวนร่วมกับเจ้าพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ โดยที่การให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นเจ้าพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับการล้มละลายได้นั้น เนื่องจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของทั้งลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายในคดีล้มละลาย ซึ่งมีความใกล้ชิดกับทรัพย์สินและพฤติกรรมของลูกหนี้ ทั้งยังมีความเชี่ยวชาญด้านการล้มละลายโดยตรงในอันที่จะทราบถึงการกระทำต่าง ๆ ของลูกหนี้ ประกอบกับทั้งการกระทำผิดอาญานั้นก็ได้เป็นการกระทำผิดรุนแรงที่จะเรียกได้ว่าเป็นอาญาแผ่นดิน เช่น การฆ่าผู้อื่น ทำร้ายร่างกายได้รับบาดเจ็บสาหัส เป็นต้น เป็นเพียงการกระทำผิดอาญาเกี่ยวกับการล้มละลายในกรณีของการยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินระหว่างที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ หรือให้หรือเสนอให้หรือตกลงว่าจะให้ประโยชน์ใด ๆ แก่เจ้าหนี้ หรือการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลหรือคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นต้น อันเป็นความผิดโดยเฉพาะเจาะจงที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ซึ่งมีได้มีความผิดอาญารุนแรงนัก จึงให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับการล้มละลายได้ดังกล่าว

ฉะนั้น ผู้เขียนเห็นสมควรให้ สปป.ลาว ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติมอบอำนาจหน้าที่ให้คณะควบคุมทรัพย์สินมีอำนาจเป็นเจ้าพนักงานสอบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับการล้มละลายได้ ทั้งต้องมีการบัญญัติกำหนดลักษณะของ

การกระทำผิดที่ถือเป็นการกระทำผิดทางอาญาที่เกี่ยวกับการล้มละลายไว้อย่างชัดเจน และแก้ไข มาตรา 47 และมาตรา 48 โดยต้องระบุชื่อกฎหมายและมาตราที่จะใช้ดำเนินคดีต่อผู้ฝ่าฝืนให้ชัดเจน อันจะทำให้ทราบถึงโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดและทำให้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สิน ที่จะทำการสอบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวกับการล้มละลายที่จะเพิ่มใหม่นั้นมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และสามารถช่วยอุดช่องว่างแห่งมาตรา 47 และมาตรา 48 ลงได้อีกด้วย

4.6 วิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่จัดธุรกิจ และชำระบัญชี

เมื่อคณะกรรมการทรัพย์สินได้ดำเนินการติดตาม รวบรวมทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้ได้ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการทรัพย์สินก็จะดำเนินการจัดการธุรกิจ ทรัพย์สิน และชำระบัญชี ให้แก่ลูกหนี้เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ นั้น ตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของ วิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว การทำหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สินเริ่มมีขึ้นเมื่อศาลได้มี คำสั่งให้วิสาหกิจลูกหนี้หยุดการชำระหนี้ พร้อมกับแต่งตั้งคณะศาลขึ้นพิจารณาตัดสินคดีล้มละลาย และแต่งตั้งคณะกรรมการทรัพย์สินขึ้นตามมาตรา 13 วรรคท้าย เพื่อให้คณะกรรมการทรัพย์สินทำ หน้าที่รวบรวมทรัพย์สินทั้งหลายของวิสาหกิจลูกหนี้ตามมาตรา 16 อย่างไรก็ดีตามในมาตรา 16 ก็ได้ บัญญัติให้หลังจากที่ศาลได้มีคำสั่งควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้แล้ว วิสาหกิจก็ยังคง ต้องดำเนินต่อไป แต่อยู่ภายใต้การควบคุมตรวจตราของคณะกรรมการทรัพย์สินและศาล โดยห้ามมิให้ วิสาหกิจลูกหนี้ซุกซ่อนหรือเคลื่อนย้ายทรัพย์สิน และห้ามขายหรือโอนทรัพย์สินไปยังบุคคลอื่น จากความในมาตรา 16 จะเห็นได้ว่า กฎหมายเพียงบัญญัติให้คณะกรรมการทรัพย์สินทำหน้าที่ในการ ควบคุมและตรวจตราการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจของลูกหนี้เท่านั้น มิได้มีข้อความใดที่บัญญัติให้ คณะกรรมการทรัพย์สินเข้าจัดการธุรกิจของวิสาหกิจลูกหนี้เลย หมายความว่า หลังจากที่ได้มี คำสั่งควบคุมทรัพย์สินของลูกหนี้แล้ว วิสาหกิจลูกหนี้ก็ยังต้องดำเนินธุรกิจต่อไปโดยตัวของ วิสาหกิจลูกหนี้เอง คณะกรรมการทรัพย์สินไม่มีอำนาจเข้าจัดการธุรกิจของวิสาหกิจลูกหนี้แต่อย่างใด คณะกรรมการทรัพย์สินมีหน้าที่เพียงควบคุมตรวจตราการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจลูกหนี้เท่านั้น และเมื่อได้พิจารณามาตรา 18 ที่ว่าด้วยสิทธิหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สิน (ดูรายละเอียดของ มาตรา 18 ได้ที่ข้อ 4.2) ประกอบแล้วจะพบว่ากฎหมายมิได้บัญญัติให้คณะกรรมการทรัพย์สินมี อำนาจในการจัดการธุรกิจของวิสาหกิจลูกหนี้เลย ทั้งที่ในความเป็นจริงเมื่อศาลได้มีคำสั่งให้ วิสาหกิจลูกหนี้หยุดการชำระหนี้ พร้อมแต่งตั้งคณะศาลขึ้นพิจารณาคดีล้มละลายนั่น ย่อมหมายความว่าคดีมีมูลที่ศาลเชื่อได้ว่าวิสาหกิจลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวจนไม่อาจชำระได้แล้ว แต่กฎหมายก็ มิได้บัญญัติให้คณะกรรมการทรัพย์สินเข้าจัดการดำเนินธุรกิจของลูกหนี้ได้เลย ยังคงปล่อยให้

วิสาหกิจลูกหนี้ดำเนินธุรกิจด้วยตนเองได้ต่อไป เช่นนี้ย่อมมีความเสี่ยงอย่างสูงที่วิสาหกิจลูกหนี้จะจัดการธุรกิจโดยขาดทุนอันส่งผลเสียหายอย่างหนักหน่วงต่อเจ้าหนี้ในคดีล้มละลายได้ และเป็นไปได้ว่าเมื่อธุรกิจขาดสภาพคล่องทางการเงินวิสาหกิจย่อมต้องกู้เงินเพิ่มเพื่อใช้เสริมสภาพคล่องในการดำเนินธุรกิจอย่างแน่แท้ จึงเป็นการเพิ่มหนี้สินให้มากยิ่งขึ้นไปอีก ย่อมไม่เป็นผลดีต่อธุรกิจของวิสาหกิจลูกหนี้ และเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้อย่างยิ่ง อาจกล่าวสรุปได้ว่า กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มิได้ให้อำนาจคณะกรรมการทรัพย์สินเข้าจัดการธุรกิจของวิสาหกิจลูกหนี้ไว้ วิสาหกิจลูกหนี้ผู้ถูกฟ้องล้มละลายยังคงดำเนินธุรกิจด้วยตนเองต่อไปถึงแม้ศาลจะได้มีคำสั่งให้ควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้แล้วก็ตาม แต่การดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจลูกหนี้จำเป็นต้องอยู่ภายใต้การควบคุมและตรวจตราของศาลและคณะกรรมการทรัพย์สินเท่านั้น

อนึ่ง มาตรา 16 ได้กำหนดว่า หลังจากศาลได้มีคำสั่งควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้แล้ว... ห้ามมิให้วิสาหกิจลูกหนี้ซุกซ่อนหรือเคลื่อนย้ายทรัพย์สิน จำหน่ายหรือโอนทรัพย์สินไปยังบุคคลอื่น บรรดาผู้ถือหุ้นของวิสาหกิจลูกหนี้ต้องชำระค่าหุ้นให้ครบภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ศาลได้มีคำสั่งควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้เป็นต้นไป แต่กฎหมายก็มิได้บัญญัติต่อไปและมีได้มีมาตราใดบัญญัติว่า หากวิสาหกิจลูกหนี้ และผู้ถือหุ้นของวิสาหกิจลูกหนี้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรา 16 ผลจะเป็นเช่นใด จะมีความผิดตามกฎหมายและต้องรับโทษหรือไม่ จึงทำให้ไม่มีความชัดเจนที่จะนำไปบังคับปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนการชำระบัญชีของคณะกรรมการทรัพย์สินต่อทรัพย์สินทั้งหลายของวิสาหกิจลูกหนี้ นั้น ตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มิได้มีบัญญัติไว้ชัดเจนและโดยเฉพาะเจาะจงนัก แต่ก็พอให้ทำการวิเคราะห์ถึงการชำระบัญชีได้ในระดับหนึ่ง คือตามมาตรา 18 ว่าด้วยสิทธิหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สิน อนุมาตราสอง บัญญัติว่า “ตรวจตราและควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ ในกรณีจำเป็นก็มีสิทธิเสนอให้ศาลใช้มาตรการอันจำเป็นและเร่งด่วนชั่วคราว เพื่อรักษาทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้” คำว่า “มาตรการอันจำเป็นและเร่งด่วนชั่วคราว” ได้แก่ การยึด การอายัดทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้หรือของคณะผู้บริหารวิสาหกิจลูกหนี้ โดยการสั่งห้ามโอน จำหน่าย ให้ หรือเคลื่อนย้าย เป็นต้น การหยุดชั่วคราว เช่น การให้วิสาหกิจลูกหนี้หรือคณะผู้บริหารวิสาหกิจลูกหนี้หยุดการปฏิบัติตามสัญญาไว้ชั่วคราว เพื่อรอการตรวจสอบจากศาลหรือคณะกรรมการทรัพย์สิน เป็นต้น ซึ่งการนำมาตรการทั้งหลายมาใช้นั้น เพื่อต้องการรวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ให้ได้มากที่สุดเพื่อนำมาชำระให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายเมื่อศาลได้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย โดยเมื่อศาลได้มีคำสั่งควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้แล้ว มาตรา 18 อนุมาตราสี่ บัญญัติให้คณะกรรมการทรัพย์สินประกาศแจ้งเกี่ยวกับการควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ให้มวลชนทราบ พร้อมทั้งกำหนดวัน เวลา ให้เจ้าหนี้อ้างสิทธิขอชำระหนี้

ซึ่งกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 บัญญัติไว้เพียงเท่านี้โดยไม่มีเงื่อนไขอย่างใด ๆ ที่ให้อำนาจคณะกรรมการทรัพย์สินต้องดำเนินการพิจารณาถึงทรัพย์สิน หนี้สินและสัญญาทั้งหลายที่วิสาหกิจลูกหนี้ต้องรับผิดชอบหรือต้องปฏิบัติตามสัญญานั้นว่ามีภาระเกินควรกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้หรือไม่ คณะกรรมการทรัพย์สินมีเพียงอำนาจในการตรวจสอบว่าเจ้าหนี้ที่อ้างสิทธิขอชำระหนี้จากวิสาหกิจลูกหนี้เป็นเจ้าหนี้อย่างแท้จริงหรือไม่เพียงเท่านั้น เพื่อจัดทำบัญชีเจ้าหนี้เพื่อรอรับการชำระหนี้จากคณะชำระสะสางเมื่อศาลได้พิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลาย ประกอบกับเมื่อได้พิจารณาสหภาพและหน้าที่ของที่ประชุมเจ้าหนี้ตามมาตรา 21 ที่บัญญัติว่า “ที่ประชุมเจ้าหนี้มีสิทธิและหน้าที่ ดังนี้

1. พิจารณาให้ความเห็นชอบด้วยแผนการฟื้นฟูวิสาหกิจลูกหนี้ และขั้นตอนการดำเนินธุรกิจ
2. พิจารณาและเสนอความเห็นต่อศาลเกี่ยวกับการแบ่งปันทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ ในกรณีที่แผนการฟื้นฟูวิสาหกิจไม่ได้รับความเห็นชอบ”

และรูปแบบการตกลงของที่ประชุมเจ้าหนี้ตามมาตรา 24 บัญญัติว่า “ที่ประชุมเจ้าหนี้จะต้องตกลงเสนอให้ศาลพิจารณาคัดเลือกรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งในสามรูปแบบ ดังนี้

1. การฟื้นฟูกิจการ
2. การขายกิจการ
3. การล้มละลายและการชำระบัญชี”

จากมาตรา 21 และมาตรา 24 เมื่อได้พิจารณารวมกันแล้วจะเห็นได้ว่า วิสาหกิจลูกหนี้ที่ศาลได้มีคำสั่งควบคุมทรัพย์สินแล้วมีโอกาสสูงมากที่จะถูกพิพากษาให้ล้มละลาย เนื่องจากเป็นธรรมชาติของเจ้าหนี้ทั้งหลายต่างก็ต้องการที่จะได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินที่มีของวิสาหกิจลูกหนี้ด้วยกันอย่างเต็มจำนวน ประกอบกับคณะกรรมการทรัพย์สินก็มีอำนาจที่จะพิจารณาถึงภาระเกินควรกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้ของทรัพย์สิน หนี้สิน และสัญญาต่าง ๆ ของวิสาหกิจลูกหนี้ เพื่อใช้สิทธิไม่ยอมรับในทรัพย์สิน หนี้สิน และสัญญาต่าง ๆ อันเป็นการถ่วงถ่วงเพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ในระดับหนึ่งมิให้ต้องรับภาระหนี้เกินสมควรที่สมควรรับชำระจากเจ้าหนี้ ซึ่งการไม่มีอำนาจดังกล่าวของคณะกรรมการทรัพย์สินจึงทำให้วิสาหกิจลูกหนี้ต้องล้มละลายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ย่อมส่งผลกระทบต่อการทำงานและเศรษฐกิจโดยภาพรวมของประเทศ

ในขณะที่ประเทศไทย โดยพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 120 ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการธุรกิจต่อไป หรือจะแต่งตั้งหรือมอบหมายให้บุคคลใดหรือลูกหนี้เป็นผู้จัดการธุรกิจก็ได้ เพื่อต้องการให้ธุรกิจของลูกหนี้ดำเนินต่อไปไม่หยุดชะงัก อันจะส่งผลเสียหายต่อธุรกิจและทรัพย์สินของลูกหนี้และกระทบต่อเจ้าหนี้ผู้มีส่วนได้เสียทั้งหลายของ

ลูกหนี้ ดังนี้ กฎหมายจึงได้กำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจในการดำเนินธุรกิจของลูกหนี้ต่อไป เพื่อจัดการธุรกิจที่ยังค้างอยู่ให้เสร็จสิ้นไป และในมาตรา 122 บัญญัติถึงกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือปฏิเสธสิทธิตามสัญญา จะต้องปรากฏว่าทรัพย์สินของลูกหนี้ก็ดี หรือสิทธิตามสัญญาที่ลูกหนี้จะต้องปฏิบัติก็ดี มีภาระเกินกว่าที่จะพึงได้ คำว่า “ภาระเกินกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้” หมายความว่า มีภาระหรือหนี้สินเกี่ยวพันกับทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือเกี่ยวกับสัญญาที่ลูกหนี้มีอยู่ในขณะนั้นเกินกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้ หากว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรับทรัพย์สินนั้นไว้หรือจะปฏิบัติตามสัญญานั้นต่อไป หรือพูดอย่างง่ายว่า ได้ไม่เท่าเสียตัวเอง และการไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาดังกล่าวนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องแจ้งให้ผู้ที่จะโอนทรัพย์สินมาให้ลูกหนี้หรือคู่สัญญาของลูกหนี้ทราบภายในกำหนดเวลา 3 เดือน นับแต่วันที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รู้หรือทราบว่าทรัพย์สินของลูกหนี้หรือสิทธิตามสัญญามีภาระเกินกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้ กล่าวคือมีอายุความ 3 เดือน ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวตามมาตรา 122 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะใช้อำนาจตามมาตรานี้ไม่ได้ ต้องผูกพันปฏิบัติตามสัญญานั้นต่อไป

จะเห็นได้ว่า เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่เพียงผู้เดียวมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้ ซึ่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 120 ได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้จัดการธุรกิจต่อไปหรือจะแต่งตั้งบุคคลใด ๆ หรือแต่งตั้งลูกหนี้เป็นผู้จัดการธุรกิจก็ได้ เพื่อให้ธุรกิจของลูกหนี้ดำเนินต่อไปจนกว่าจะเสร็จสิ้น อันเป็นประโยชน์แก่กองทรัพย์สินของลูกหนี้และเจ้าหนี้ที่จะได้รับการชำระหนี้อย่างเสมอกัน และในมาตรา 122 ก็บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีสิทธิที่จะปฏิเสธทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาที่มีภาระเกินกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้ เพื่อมิให้ลูกหนี้ต้องรับภาระในหนี้หนักขึ้นหรือต้องเสียเปรียบต่อคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง อันส่งผลเสียต่อกองทรัพย์สินของลูกหนี้ที่จะทำให้เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ต้องเสียหาย จึงนับเป็นการให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่เหมาะสมแก่การบริหารจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้อย่างยิ่ง ซึ่งมีความตรงกันข้ามกับกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว อย่างสิ้นเชิง กล่าวคือกฎหมายมิได้มีการกำหนดให้คณะควบคุมทรัพย์สินมีอำนาจเกี่ยวกับการจัดธุรกิจและการชำระบัญชีของวิสาหกิจลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้ สปป.ลาว ดำเนินการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติมอบอำนาจให้คณะควบคุมทรัพย์สินมีอำนาจในการจัดการธุรกิจของวิสาหกิจลูกหนี้และชำระบัญชีของวิสาหกิจลูกหนี้ให้เสร็จสิ้นไป และให้คณะควบคุมทรัพย์สินมีอำนาจในการพิจารณาทรัพย์สิน หนี้สิน หรือสัญญาต่าง ๆ ระหว่างเจ้าหนี้

และลูกหนี้ ที่ทำให้ลูกหนี้ต้องรับภาระมากกว่าประโยชน์ที่พึงได้ของลูกหนี้ เพื่อใช้สิทธิบอกปิดไม่ยอมรับตามสัญญาหนี้ อันเป็นการช่วยเหลือลูกหนี้มิให้ต้องรับชำระหนี้อย่างเต็มปริมาณตามจำนวนหนี้ที่เจ้าหนี้อาจร้องขอชำระหนี้ ทั้งนี้ต้องมีการบัญญัติกฎหมายเปิดช่องให้เจ้าหนี้ผู้ต้องได้รับความเสียหายจากการไม่ยอมรับสัญญาดังกล่าวของคณะควบคุมทรัพย์สินมีสิทธิแสดงความเสียหายเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายได้ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม อันจะทำให้กระบวนการล้มละลายของ สปป.ลาว มีการพัฒนาที่ดีขึ้น และคณะควบคุมทรัพย์สินก็มีอำนาจในการควบคุมบริหารจัดการทรัพย์สินและธุรกิจของลูกหนี้ได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วย

4.7 วิเคราะห์เปรียบเทียบการยึด การรวบรวม และการจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้

4.7.1 การยึด และการรวบรวม

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 4.1 เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปของคณะควบคุมทรัพย์สิน ซึ่งอำนาจของคณะควบคุมทรัพย์สินในการยึด และรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ นั้นเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 16 กล่าวคือ ภายหลังจากที่ศาลได้มีคำสั่งให้ควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ที่ถูกฟ้องให้ล้มละลาย ให้คณะควบคุมทรัพย์สินควบคุมและตรวจตราทรัพย์สิน และในมาตรา 18 ได้บัญญัติให้คณะควบคุมทรัพย์สินมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. ทำบัญชีจำนวนทรัพย์สินทั้งหมดของวิสาหกิจลูกหนี้
2. ตรวจตราและควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ ในกรณีจำเป็นก็มีสิทธิเสนอให้ศาลใช้มาตรการอันจำเป็นและเร่งด่วนชั่วคราวเพื่อรักษาทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้
3. ทำบัญชีรายชื่อเจ้าหนี้และจำนวนหนี้ที่ต้องส่งให้เจ้าหนี้
4. ประกาศแจ้งเกี่ยวกับการควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ให้มวลชนทราบ พร้อมทั้งกำหนด วัน เวลา ให้เจ้าหนี้อำนาจสิทธิขอรับชำระหนี้

ส่วนทรัพย์สินที่สามารถยึด รวบรวม เพื่อนำมาชำระหนี้ได้นั้น ตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 17 ได้กำหนดให้ทรัพย์สินดังต่อไปนี้สามารถรวบรวมเพื่อนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ คือ

1. สหกรณ์ทรัพย์สินและอสังหาริมทรัพย์ทั้งหมดของลูกหนี้ที่ให้เช่าหรือให้กู้ยืม
2. เงินสดและทรัพย์สินร่วมทุน
3. หนี้ที่ได้รับชำระของวิสาหกิจ

ซึ่งทรัพย์สินทั้งหมดนี้ต้องเป็นกรรมสิทธิ์ของวิสาหกิจลูกหนี้หรือที่อยู่ในความครอบครองของวิสาหกิจลูกหนี้ และในขณะเดียวกันมาตราดังกล่าวก็ได้บัญญัติให้ทรัพย์สินบางประเภทของ

ลูกหนี้วิสาหกิจส่วนบุคคลหรือวิสาหกิจหุ้นส่วนที่ไม่อาจรวบรวมเพื่อนำมาชำระหนี้ได้ เช่น เครื่องใช้ส่วนตัว อุปกรณ์การผลิตที่จำเป็นแก่การประกอบอาชีพของลูกหนี้ ซึ่งมีมูลค่ารวมทั้งหมดไม่เกินสองแสนบาท

โดยที่การยึดและรวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้นั้น เป็นอำนาจโดยตรงของคณะกรรมการทรัพย์สินที่เป็นผู้ดำเนินการตลอดระยะเวลาที่ศาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการทรัพย์สินขึ้น จนกว่าศาลจะได้มีคำพิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้เป็นผู้ล้มละลาย หรืออีกนัยหนึ่งคือ คณะกรรมการทรัพย์สินทำหน้าที่ตั้งแต่ที่ศาลได้แต่งตั้งจนถึงศาลได้มีคำพิพากษาให้วิสาหกิจล้มละลายเท่านั้น หลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้เป็นผู้ล้มละลายแล้ว คณะกรรมการทรัพย์สินก็จะหมดอำนาจหน้าที่ไป พร้อมทั้งต้องส่งมอบเอกสาร ทรัพย์สินหนี้สินของผู้ล้มละลายให้แก่คณะชำระสะสาง กล่าวคือ เมื่อศาลได้พิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลายแล้ว ศาลจะแต่งตั้งคณะชำระสะสางตามมาตรา 38 ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

1. พนักงานบังคับคดีของศาลเป็นหัวหน้า
2. ตัวแทนองค์การการเงิน
3. ตัวแทนธนาคารระดับจังหวัดหรือเทศบาล
4. ตัวแทนเจ้าหนี้
5. ตัวแทนของสหภาพแรงงานจังหวัดหรือเทศบาล
6. ตัวแทนลูกจ้างของวิสาหกิจ
7. ตัวแทนวิสาหกิจลูกหนี้

ในทางปฏิบัติเมื่อศาลได้ทำการพิพากษาให้วิสาหกิจล้มละลายแล้ว ศาลจะต้องทำการแต่งตั้งคณะชำระสะสางขึ้นเพื่อทำหน้าที่ชำระหนี้สินให้กับเจ้าหนี้ ขั้นตอนและวิธีการเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะชำระสะสางนั้นมีลักษณะเดียวกันกับการแต่งตั้งคณะกรรมการทรัพย์สินในคดีล้มละลาย

สิทธิและหน้าที่ของคณะชำระสะสาง ตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้กำหนดสิทธิ และหน้าที่ของคณะชำระสะสางไว้เพื่อให้รวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจที่ถูกฟ้องร้องล้มละลาย มาใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้ เช่น ที่ดิน บ้านเรือน โกดัง โรงงาน พาหนะ อุปกรณ์การผลิตสินค้าในโกดัง และหนี้ที่วิสาหกิจอาจได้รับ เป็นต้น ภายหลังจากได้รวบรวมทรัพย์สินแล้ว คณะชำระสะสางก็จะทำการประมูลขายทรัพย์สินดังกล่าว เพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของศาล คณะชำระสะสางมีสิทธิและหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 39 และมาตรา 40 ของกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 กล่าวคือ

มาตรา 39 บัญญัติว่า “คณะชำระสะสางมีสิทธิ และหน้าที่ดังนี้

1. ตรวจตราทรัพย์สินและหนี้สินของวิสาหกิจ

2. รับมอบทรัพย์สิน เอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จากคณะกรรมการทรัพย์สิน
3. บอกเลิกสัญญาของวิสาหกิจที่สร้างขึ้นโดยไม่ถูกต้อง
4. รวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจ
5. ประมูลขายทรัพย์สินของวิสาหกิจ
6. แบ่งปันทรัพย์สินให้เจ้าหนี้
7. แบ่งปันส่วนที่เหลือจากการใช้หนี้สินให้เจ้าหนี้แล้วแก่เจ้าของหรือผู้ถือหุ้นของวิสาหกิจนั้น

ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินการชำระหนี้สิน ให้วิสาหกิจที่ล้มละลายเป็นผู้รับผิดชอบออกค่าใช้จ่าย”

มาตรา 40 บัญญัติว่า “การบอกเลิกสัญญาหรือเอกสารที่ไม่ถูกต้อง เพื่อรวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจมาใช้หนี้สินให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณะชำระสะสางมีสิทธิและหน้าที่ตรวจสอบบอกเลิกสัญญาหรือเอกสารอื่น ๆ ที่วิสาหกิจได้ทำขึ้นอย่างไม่ถูกต้องก่อนที่ศาลจะได้มีคำสั่งให้ควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ เช่น

1. การขายทรัพย์สินลดราคา
2. การค้าประกันหนี้เก่า
3. การทำสัญญาหรือการโอนทรัพย์สินให้ญาติ เพื่อนฝูงหรือการเอาทรัพย์สินของวิสาหกิจให้บุคคลอื่นใช้”

จากมาตรา 38 ที่บัญญัติให้คณะชำระสะสางต้องประกอบด้วยผู้ใดบ้างดังที่ได้กล่าวมา ผู้เขียนเห็นว่า บุคคลที่ได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นผู้ชำระสะสางในคดีล้มละลายนั้นไม่มีความเหมาะสม เนื่องจากมิได้มีความเป็นกลางในการเข้ามาทำหน้าที่จัดการทรัพย์สินของลูกหนี้แต่อย่างใด ดังจะเห็นได้จากการมีตัวแทนเจ้าหนี้ และตัวแทนลูกจ้างของวิสาหกิจที่ล้มละลาย (ถือเป็นเจ้าหนี้คนหนึ่ง) ซึ่งบุคคลเหล่านี้ก็ล้วนแต่ต้องการที่จะได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ด้วยกันทั้งนั้น จึงทำให้การจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น ส่งผลให้เจ้าหนี้บางรายไม่ได้รับการชำระหนี้ และทรัพย์สินของลูกหนี้ก็มีไม่เพียงพอที่จะชำระให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายได้ ประกอบกับเมื่อได้พิจารณามาตรา 39 ด้วยแล้วจะพบว่าอำนาจหน้าที่ของคณะชำระสะสางมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สินตามมาตรา 18 เช่น มีอำนาจตรวจตราทรัพย์สินและหนี้สินของวิสาหกิจผู้ล้มละลาย รวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจผู้ล้มละลายถ้ามี (หลังจากศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว) เป็นต้น แต่ในมาตรา 39 นี้ได้ให้อำนาจคณะชำระสะสางมากกว่าคณะกรรมการทรัพย์สิน เช่น บอกเลิกสัญญาของวิสาหกิจที่สร้างขึ้นโดยไม่ถูกต้อง แบ่งปันทรัพย์สินให้เจ้าหนี้ เป็นต้น ส่วนมาตรา 40 เป็นอำนาจพิเศษของคณะชำระสะสางที่มีสิทธิและ

หน้าที่ตรวจตราบอกเลิกสัญญาหรือเอกสารอื่น ๆ ที่วิสาหกิจลูกหนี้ได้ทำขึ้นอย่างไม่ถูกต้อง “ก่อน” ที่ศาลจะได้มีคำสั่งให้ควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ เช่น การขายทรัพย์สินลดราคา การค้าประกันหนี้เก่า และการทำสัญญาหรือการโอนทรัพย์สินให้ญาติ เพื่อนฝูงหรือการเอาทรัพย์สินของวิสาหกิจไปบุคคลอื่นใช้ อย่างไรก็ตามกฎหมายก็ได้บัญญัติไว้ชัดเจนนัก ทำให้ต้องตีความถ้อยคำที่ว่า “ทำขึ้นอย่างไม่ถูกต้อง” มีความหมายเป็นเช่นไร เนื่องจากกฎหมายมิได้บัญญัติชัดเจนว่าไม่ถูกต้องตามอะไร ลักษณะเช่นใดจึงจะเป็นสัญญาที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งอำนาจของคณะชำระสะสางตามมาตรา 40 นี้ มีอำนาจที่กว้างพอสมควร นับว่าไม่เป็นผลดันทักต่อการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ เนื่องจากให้คณะชำระสะสางใช้ดุลพินิจมากเกินไปในการพิจารณาสัญญาทั้งหลายที่ทำขึ้นก่อนที่ศาลจะได้มีคำสั่งควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้

ข้อสังเกตเกี่ยวกับมาตรา 40 ตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ให้คณะควบคุมทรัพย์สินมีอำนาจตลอดระยะเวลาที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาในชั้นศาลจนกว่าศาลจะได้มีคำพิพากษาให้วิสาหกิจตกเป็นผู้ล้มละลาย แต่กฎหมายมิได้บัญญัติให้คณะควบคุมทรัพย์สินมีอำนาจในการบอกเลิกสัญญาที่วิสาหกิจลูกหนี้ได้ทำขึ้นอย่างไม่ถูกต้องก่อนที่ศาลจะได้มีคำสั่งให้ควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ ทั้งที่เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะควบคุมทรัพย์สินที่เป็นผู้รวบรวมทรัพย์สินทั้งหลายของวิสาหกิจลูกหนี้ผู้ถูกฟ้องคดีล้มละลายเข้าสู่กองล้มละลาย นับว่าเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งของคณะควบคุมทรัพย์สินดังที่ได้วิเคราะห์มาแล้วในข้อที่ 4.6 อย่างไรก็ตามอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 40 นี้ได้ตกเป็นของคณะชำระสะสางที่เป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งเมื่อได้พิจารณาอย่างละเอียดแล้วจะพบว่า การดำเนินการตามมาตรา 40 ของคณะชำระสะสางมีลักษณะที่ต้องย้อนกลับไปพิจารณาสัญญาทั้งหลายที่วิสาหกิจผู้ล้มละลายได้ทำมาก่อนที่ศาลจะได้มีคำสั่งควบคุมทรัพย์สิน เพื่อใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาเฉพาะตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ คือ

1. การบอกเลิกสัญญาขายทรัพย์สินลดราคา

ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวก็ไม่อาจทราบได้อย่างแน่นอนว่า การลดราคาแบบใดที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง

2. การบอกเลิกการค้าประกันหนี้เก่า

คำว่า “การค้าประกัน” ปรากฏในกฎหมายว่าด้วยการค้าประกันการปฏิบัติสัญญา ค.ศ. 2005 มาตรา 7 โดยบัญญัติว่า “การค้าประกันที่จะได้รับการชำระหนี้ ให้ปฏิบัติตามอันดับบุริมสิทธิ ดังนี้

- 1) การค้าประกันตามกฎหมาย
- 2) การค้าประกันตามสัญญา

บุริมสิทธิที่กล่าวมานี้ จะถูกใช้ก็ต่อเมื่อลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ หรือไม่สามารถปฏิบัติสิทธิอื่น ๆ เพื่อชำระหนี้ หรือถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลาย”

ตามมาตรา 7 สามารถอธิบายได้ว่า

1. การค้ำประกันตามกฎหมาย

กฎหมายว่าด้วยการค้ำประกันการปฏิบัติสัญญา ค.ศ. 2005 มาตรา 4¹¹⁹ ได้กำหนดให้หนี้ค่าแรงงาน ค่าเงินเดือน หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายแรงงาน รวมตลอดทั้งค่าภาษี-อากรของประเทศที่วิสาหกิจลูกหนี้ค้างชำระ ซึ่งหนี้เหล่านี้เป็นหนี้ที่ได้รับการค้ำประกันตามกฎหมาย เช่น กฎหมายแรงงาน กฎหมายภาษี-อากร เป็นต้น ทำให้เจ้าหนี้ดังกล่าวมีสิทธิฟ้องคดีหรือร้องขอต่อศาลให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลายได้ หากเห็นว่าวิสาหกิจลูกหนี้มีหนี้สินเกินความสามารถที่จะชำระได้ และเมื่อวิสาหกิจลูกหนี้ได้ล้มละลายแล้ว ต้องจัดการชำระหนี้สินเหล่านี้เป็นลำดับต้น

2. การค้ำประกันตามสัญญา¹²⁰

การค้ำประกันตามสัญญา คือ บุคคลหรือนิติบุคคลภายนอกผู้หนึ่งผู้ใด ได้เข้าทำสัญญาเป็นประกันการชำระหนี้ของลูกหนี้ให้ไว้แก่เจ้าหนี้ หรือทำสัญญาเป็นประกันการเข้าชำระหนี้สินแทนลูกหนี้ ซึ่งการค้ำประกันตามสัญญามี 2 ประเภท คือ

1) การค้ำประกันตามสัญญาด้วยทรัพย์สิน เป็นการตกลงระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ ซึ่งลูกหนี้ได้นำทรัพย์สินหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการครอบครองทรัพย์สินให้ไว้แก่เจ้าหนี้ หรือไว้แก่บุคคลอื่นที่ได้รับมอบหมาย หรือทรัพย์สินดังกล่าวได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนในสัญญาค้ำประกัน ก่อให้เจ้าหนี้ดังกล่าวเกิดบุริมสิทธิในการได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันนั้น

¹¹⁹ กฎหมายว่าด้วยการค้ำประกันการปฏิบัติสัญญา ค.ศ. 2005, มาตรา 4 บัญญัติว่า “การค้ำประกันตามกฎหมาย

เป็นการรับประกันการใช้แทนหนี้สิน หรือสิทธิอื่นที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย โดยเหตุผลทางด้านมนุษยธรรมและทางผลประโยชน์ร่วมของชาติ เช่น การจ่ายค่าแรงงาน เงินเดือน หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายแรงงาน การเสียภาษี-อากร และการจ่ายอื่น ๆ เพื่อรับประกันผลประโยชน์ของชาติ ซึ่งไม่รวมเอาหนี้สินหรือผลประโยชน์อื่น ๆ ที่เกิดจากสัญญาระหว่างรัฐกับบุคคลหรือองค์กรอื่น ๆ”.

¹²⁰ หลักประกันด้วยทรัพย์สินจะประกอบด้วยจำนองและจำนำ แต่กฎหมายว่าด้วยการค้ำประกันการปฏิบัติสัญญา ค.ศ. 2005 จะใช้คำศัพท์ที่แตกต่างจากกฎหมายไทย คือ จะเรียก “จำนอง” ว่า “การค้ำประกันด้วยสิ่งฮาริมทรัพย์สิน” และเรียกการ “จำนำ” ว่า “การค้ำประกันด้วยสิ่งฮาริมทรัพย์สิน” หรือรวมเรียกอีกอย่างหนึ่งเป็นภาษาลาวว่า “การซวดจำ”, ดู วิไล สีหาปัญญา, *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการค้ำประกันการปฏิบัติสัญญา*, (นครหลวงเวียงจันทน์: กระทรวงศึกษาธิการ, 2007), 23.

2) การค้าประกันตามสัญญาด้วยบุคคลหรือนิติบุคคล เป็นสัญญาซึ่งบุคคลหรือนิติบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดได้ตกลงใช้แทนหนี้สินหรือปฏิบัติสิทธิอื่น ๆ แทนลูกหนี้ ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้สินหรือไม่ปฏิบัติสิทธิอื่น ๆ แทนการชำระหนี้ด้วยตนเองได้

จะเห็นได้ว่า การค้าประกันดังกล่าวนี้มีลักษณะเป็นการผูกพันตนที่จะต้องรับชำระหนี้ให้แก่ผู้ทดแทนให้ประกันไว้ในลำดับต้น เมื่อวิสาหกิจลูกหนี้ได้ถูกพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว แต่การที่กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้บัญญัติให้คณะชำระสะสางมีอำนาจบอกเลิกการค้าประกันในหนี้เก่านั้นก็อาจจะทำให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้ผู้ได้รับประกันได้ ซึ่งคำว่า “หนี้เก่า” นั้น จะมีความหมายเฉพาะหนี้ที่วิสาหกิจลูกหนี้ได้รู้อยู่แล้วว่าไม่มีหนี้กันอยู่อย่างแท้จริงหรือรู้อยู่แล้วว่าหนี้นั้นได้ระงับไปแล้ว แต่ได้ค้าประกันไว้ ส่วนจะเป็นเจ้าหนี้รายเดิมหรือเจ้าหนี้รายใหม่หรือไม่นั้นก็ไม่ว่าจะตีความไปได้ เนื่องจากกฎหมายมิได้มีการขยายความของคำว่า “หนี้เก่า” ไว้ เช่น วิสาหกิจ ก. กู้ยืมเงิน นายดำ จำนวน 2 ล้านบาท โดยมีการจำนองที่ดินจำนวน 2 ไร่ เป็นประกันการค้าชำระหนี้ ต่อมาวิสาหกิจ ก. ได้ชำระหนี้ให้แก่ นายดำ ครบถ้วนแล้ว แต่มิได้มีการไถ่ถอนจำนองดังกล่าว ซึ่งตามตัวอย่างดังกล่าวเป็นการค้าประกันในหนี้เก่ากับเจ้าหนี้รายเดิม ตัวอย่างต่อมาคือ วิสาหกิจ ก. กู้ยืมเงิน นายดำ จำนวน 2 ล้านบาท โดยมีการจำนองที่ดินจำนวน 2 ไร่ เป็นประกันการค้าชำระหนี้ไว้แก่ นายเอ ต่อมาวิสาหกิจ ก. ได้ชำระหนี้ให้แก่ นายดำ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่ยังมีได้มีการไถ่ถอนจำนองจาก นายเอ แต่อย่างไรก็ตามตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่าเจ้าหนี้กับผู้รับจำนองต่างบุคคลกัน และเมื่อได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ย่อมสิ้นสุดลง แต่กรณีดังกล่าว ทรัพย์สินที่จำนองยังอยู่กับ นายเอ โดยยังมีได้มีการไถ่ถอน เช่นนี้จะถือเป็นการค้าประกันในหนี้เก่าหรือไม่เนื่องจากเจ้าหนี้ และผู้รับจำนองต่างบุคคลกัน และตัวอย่างสุดท้าย คือ วิสาหกิจ ก. มิได้มีการเจตนากู้ยืมเงินกับ นายดำ กันอย่างแท้จริง แต่ได้ทำสัญญากู้ยืมเงินกับ นายดำ ไว้จำนวน 2 ล้านบาท โดยมีการจำนองที่ดินจำนวน 2 ไร่ ไว้แก่ นายดำ เพื่อเป็นหลักประกันการค้าชำระหนี้ด้วย และต่อมาก็ได้มีการทำสัญญาอีกฉบับหนึ่งว่าได้ชำระหนี้ให้แก่ นายดำ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยยังมีได้มีการไถ่ถอนจำนองนั้น เช่นนี้ การจำนองที่ยังมิได้ไถ่ถอนนั้นจะเป็นการค้าประกันหนี้เก่าหรือไม่ก็ไม่อาจจะตีความได้ อย่างไรก็ตามในประเด็นของหนี้เก่าที่กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ให้อำนาจแก่คณะชำระสะสางมีสิทธิบอกล้างได้นั้น ยังไม่เคยปรากฏคำพิพากษาของศาลสูงสุด (ศาลฎีกา) จึงยังไม่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนว่าหนี้เก่านั้นกินความกว้างแคบเพียงใด ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาในการพิจารณาบอกเลิกการค้าประกันของคณะชำระสะสาง

3. การทำสัญญาหรือการโอนทรัพย์สินให้ญาติ เพื่อนฝูงหรือการเอาทรัพย์สินของวิสาหกิจให้บุคคลอื่นใช้

ตามข้อนี้มีเหตุผลที่จะให้คณะชำระสะสางบอกเลิกได้ เนื่องจากการกระทำที่ส่งผลให้วิสาหกิจลูกหนี้ต้องเสียหาย และส่งกระทบถึงเจ้าหนี้ด้วย เนื่องจากทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ที่มีทั้งหมดต้องถูกควบคุมไว้เพื่อนำมาเฉลี่ยใช้ให้แก่เจ้าหนี้ แน่แน่นอนว่าหากทรัพย์สินมีปริมาณน้อยเจ้าหนี้ย่อมได้รับการชำระหนี้้น้อยตามไปด้วย ตรงกันข้ามหากทรัพย์สินที่รวบรวมมีปริมาณมากเจ้าหนี้อาจได้รับการชำระหนี้้อย่างเต็มจำนวนทั่วกัน ดังนั้น การที่วิสาหกิจลูกหนี้ทำสัญญาโอนทรัพย์สินให้ญาติหรือเพื่อฝูงโดยไม่มีเหตุผลยอมทำให้วิสาหกิจได้รับความเสียหายอันกระทบต่อเจ้าหนี้ของวิสาหกิจนั้นได้ และการที่วิสาหกิจลูกหนี้เอาทรัพย์สินของวิสาหกิจให้บุคคลอื่นใช้ก็เป็น การทำให้ทรัพย์สินของวิสาหกิจเสื่อมค่า และเสียหายได้เช่นกัน แต่การนำทรัพย์สินให้บุคคลอื่นใช้นั้นจะกินความรวมถึงการให้คนอื่นเช่าด้วยหรือไม่ก็ไม่อาจทราบได้ เนื่องจากการให้คนอื่นเช่า ซึ่งก็มีลักษณะของการให้บุคคลอื่นใช้ทรัพย์สินนั้นอยู่ในตัวด้วย แต่จะมีค่าตอบแทนเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่หากพิจารณาอำนาจการบอกเลิกสัญญาทั้งหลายของคณะชำระสะสางที่มีนั้นก็เพื่อต้องการรวบรวมทรัพย์สินทั้งหลายเข้าสู่กองล้มละลายให้ได้มากที่สุด เพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ดังนั้น การนำทรัพย์สินให้บุคคลอื่นใช้ในที่นี้ จึงไม่น่าจะกินความไปถึงการให้บุคคลอื่นเช่า เนื่องจากการเช่าทำให้วิสาหกิจได้รับเงินค่าเช่า ซึ่งเป็นรายได้อย่างหนึ่งที่วิสาหกิจลูกหนี้จะได้รับและเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหนี้ที่จะได้รับชำระหนี้ด้วย ฉะนั้น การให้บุคคลอื่นใช้ตามมาตรานี้จึงจำกัดอยู่ที่การให้บุคคลอื่นใช้ทรัพย์สินโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนเพียงเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อคณะชำระสะสางใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาแล้วผลจะเป็นเช่นใด ศาลจะต้องพิจารณาพิพากษาคดีใหม่หรือไม่ กฎหมายก็มิได้มีบัญญัติไว้ ซึ่งทำให้เกิดความไม่ชัดเจน และ ไม่เหมาะสมเป็นอย่างยิ่งต่อกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย เนื่องจากกฎหมายบัญญัติอำนาจหน้าที่ของคณะชำระสะสางที่กว้างมากเกินไปจนทำให้เกิดผลเสียต่อคดีล้มละลาย โดยเฉพาะมาตรา 40 ที่ไม่เอื้อต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายเป็นอย่างยิ่ง

ตรงกันข้าม พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่เพียงผู้เดียวมีอำนาจในการยึด รวบรวมทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้เข้าสู่กองทรัพย์สินในคดีล้มละลาย โดยมาตรา 19 ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจยึดทรัพย์สินทั้งปวงของลูกหนี้ ซึ่งทรัพย์สินที่จะยึดได้นั้น กฎหมายบัญญัติให้เฉพาะทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของลูกหนี้หรือทรัพย์สินของลูกหนี้ที่อยู่ในความครอบครองของผู้อื่นอันอาจนำมาแบ่งได้ในคดีล้มละลายอันมีความสอดคล้องกับมาตรา 109 ที่บัญญัติว่า “ทรัพย์สินดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นทรัพย์สินในคดีล้มละลายอันอาจแบ่งแก่เจ้าหนี้ได้

(1) ทรัพย์สินทั้งหลายอันลูกหนี้มีอยู่ในเวลาเริ่มต้นแห่งการล้มละลาย รวมทั้งสิทธิเรียกร้องเหนือทรัพย์สินของบุคคลอื่น เว้นแต่

ก. เครื่องใช้สอยส่วนตัวอันจำเป็นแก่การดำรงชีพ ซึ่งลูกหนี้รวมทั้งคู่สมรสและบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้ จำเป็นต้องใช้ตามสมควรแก่ฐานะานุรูป และ

ข. สัตว์ พืชพันธุ์ เครื่องมือ และสิ่งของสำหรับการประกอบอาชีพของลูกหนี้ ราคารวมกันไม่เกินหนึ่งแสนบาท

(2) ทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ได้มาภายหลังเวลาเริ่มต้นแห่งการล้มละลายจนถึงเวลาปลดจากล้มละลาย

(3) สิ่งของซึ่งอยู่ในครอบครองหรืออำนาจสั่งการหรือสั่งจำหน่ายของลูกหนี้ ในทางการค้าหรือธุรกิจของลูกหนี้ ด้วยความยินยอมของเจ้าของอันแท้จริง โดยพฤติการณ์ซึ่งทำให้เห็นว่าลูกหนี้เป็นเจ้าของในขณะที่มีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย¹²¹

จะเห็นได้ว่า ทรัพย์สินตามมาตรา 109(1) ก. และ ข. เป็นทรัพย์สินที่จำเป็นแก่การดำรงชีพและจำเป็นในการหาเลี้ยงชีพของลูกหนี้และครอบครัว กฎหมายจึงบัญญัติยกเว้นให้ไม่อาจยึดมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ ซึ่งหลักเกณฑ์ในการรวบรวมทรัพย์สินของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้น พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 117 ถึงมาตรา 119 และ โดยเฉพาะมาตรา 118 กับมาตรา 119 นั้นมีข้อแตกต่างกัน คือ มาตรา 118 ใช้ในกรณีที่บุคคลภายนอก ยอมรับว่าเป็นหนี้ลูกหนี้ที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ หรือมีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในความครอบครอง ในขณะที่มาตรา 119 ใช้ในกรณีที่บุคคลภายนอกไม่ได้ยอมรับว่าเป็นหนี้ลูกหนี้ที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ฉะนั้น มาตรา 119 วรรคแรก จึงบัญญัติให้สิทธิเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แจ้งความ (ทวงหนี้) เป็นหนังสือไปยังบุคคลภายนอกที่เป็นหนี้ลูกหนี้ที่ถูกพิทักษ์ทรัพย์โดยไม่ต้องไปฟ้องคดีต่อศาล¹²² แต่สิ่งสำคัญคือหนี้หรือสิทธิเรียกร้องนั้น ต้องมีมาก่อนที่ศาลจะได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงจะบังคับใช้มาตรา 119 นี้ได้ ซึ่งกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของสปป.ลาว มิได้มีการกล่าวหลักการยึด รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้อย่างละเอียดดังเช่นพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย เลย จึงทำให้การยึด รวบรวมทรัพย์สินของคดีล้มละลายใน สปป.ลาว ไม่มีหลักเกณฑ์ที่สามารถบังคับใช้ได้อย่างจริงจังและก่อให้เกิดประโยชน์แก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ได้

ประการสำคัญที่กฎหมายของ สปป.ลาว ไม่มีบัญญัติไว้ คือ การล้มละลายของบุคคลธรรมดา ซึ่งประเด็นนี้พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทยได้มีการบัญญัติให้บุคคลธรรมดาที่สามารถล้มละลายได้ โดยที่เมื่อบุคคลธรรมดาได้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ทรัพย์สิน

¹²¹ ณกรณ์ กุลพิโมกษ์, *ล้มละลาย*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: เอ็ม แอนด์ ดี อินเตอร์พรีนท์, 2554), 227-228.

¹²² ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*, 291.

ทั้งหลายที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถยึด รวบรวมเพื่อนำมาแบ่งชำระให้แก่เจ้าหนี้ได้นั้น ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 109 ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ในมาตรา 121 ได้บัญญัติเพิ่มเติมอีกในกรณีที่บุคคลที่ถูกพิทักษ์ทรัพย์นั้นเป็นข้าราชการ กฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีสิทธิรับเงินเดือน บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยหวัด หรือเงินในทำนองเดียวกันนี้ของลูกหนี้จากเจ้าหนี้ที่เพื่อรวบรวมแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ได้ อย่างไรก็ตามกฎหมายบัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้แก่ลูกหนี้และครอบครัวใช้สอยตามสมควรแก่ฐานะานุรูปด้วย โดยจ่ายจากเงินทั้งหลายตามมาตรา 121 ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รับมา ส่วนวรรคท้ายเป็นกรณีที่ข้าราชการผู้นั้นได้รับเงินอย่างอื่นนอกเหนือจากเงินเดือนประจำตามที่กำหนดไว้ในวรรคแรกแล้ว เช่น ลูกหนี้ได้รับเงินบำนาญแล้ว และมีเงินสอนพิเศษที่ได้รับจากการสอนพิเศษให้กับมหาวิทยาลัยเอกชน เช่นนี้มหาวิทยาลัยเอกชนถือเป็นองค์กรอื่นที่ไม่รัฐบาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีสิทธิรับหรืออายัดมาเพื่อแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ได้

จะเห็นได้ว่า ข้อแตกต่างสำคัญของกฎหมายล้มละลายของ สปป.ลาว และประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 บัญญัติให้บุคคลธรรมดาสามารถตกเป็นผู้ล้มละลายได้ ซึ่งกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว มิได้มีบัญญัติเช่นนั้น ทำให้อำนาจยึด รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาไม่อาจมีขึ้นได้ใน สปป.ลาว อย่างไรก็ตามการยึด รวบรวมทรัพย์สินทั้งหลายของคดีล้มละลายในประเทศไทยมีความชัดเจนที่สามารถนำมาบังคับใช้ได้เป็นอย่างดี ผู้เขียนเห็นสมควรให้ สปป.ลาว ดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการยึดแนวทางในการแก้ไขประเด็นของอำนาจหน้าที่ในการยึด รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายโดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทยเป็นตัวอย่างในการแก้ไขปรับปรุง และเห็นสมควรให้มีการยกเลิกคณะชำระสะสาง เนื่องจากอำนาจหน้าที่ของคณะชำระสะสางมีความทับซ้อนกับอำนาจหน้าที่ของคณะควบคุมทรัพย์สิน ประกอบคณะชำระสะสางมิได้เป็นผู้ใกล้ชิดกับคดีล้มละลายในการดำเนินการรวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ตลอดระยะเวลาของการพิจารณาคดีล้มละลาย ทำให้คณะชำระสะสางต้องดำเนินการศึกษาจากเอกสารทั้งหลายของคณะควบคุมทรัพย์สินที่รวบรวมไว้แล้วในระหว่างที่ดำเนินคดีล้มละลายจนถึงเวลาที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้วิสาหกิจล้มละลายอีกครั้งหนึ่ง และมีอำนาจตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ตามที่ได้อธิบายมาแล้ว ซึ่งมีความล่าช้าในการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เป็นอย่างยิ่ง

4.7.2 การจำหน่ายทรัพย์สิน

โดยที่ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ล้มละลายของคณะชำระสะสางนั้น กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 39 อันเป็นมาตราที่ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของคณะชำระสะสาง ซึ่งในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้ล้มละลายนั้นกฎหมายได้

กำหนดให้คณะชำระสะสางดำเนินการประมูลขายทอดตลาดทรัพย์สินที่เป็นของผู้ล้มละลาย แล้วนำเงินที่ได้มาแบ่งปันเพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ต่อไป หากเหลือเงินหลังจากที่ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายจนครบถ้วนแล้วให้คณะชำระสะสางแบ่งปันส่วนที่เหลือให้แก่วิสาหกิจหรือผู้ร่วมทุนของวิสาหกิจนั้น

ส่วนทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ที่สามารถรวบรวมเพื่อแบ่งชำระให้แก่เจ้าหนี้ได้นั้น กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 17 ดังที่ได้อธิบายแล้วในข้อ 4.7.1 และทรัพย์สินของบุคคลผู้ล้มละลายในประเทศไทยนั้น พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 109 ดังที่ได้อธิบายมาแล้วในบทที่ 3 และข้อ 4.7.1 ดังนี้ เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ดำเนินการรวบรวมทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 19 วรรคท้าย ได้บัญญัติห้ามมิให้ขายจนกว่าศาลจะได้พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เว้นแต่เป็นของเสียง่ายหรือถ้าหน่วงช้าไว้จะเป็นการเสี่ยงความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น ซึ่งของเสียง่ายหรือถ้าหน่วงช้าไว้จะเป็นการเสี่ยงความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้นก็ ได้แก่ ผักสด ผลไม้สด และดอกไม้สดต่าง ๆ ที่ต้องรีบดำเนินการจำหน่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินตราเพื่อรวบรวมเข้ากองทรัพย์สินของลูกหนี้ หากไม่รีบดำเนินการจำหน่ายอาจทำให้ลูกหนี้ได้รับความเสียหายจากการไม่จำหน่ายหรือหน่วงช้าประเภดังกล่าวไว้ได้ ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อลูกหนี้นัก และเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายเพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายนั้น ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดการตามมาตรา 123 โดยการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ได้รวบรวมแล้ว หรือจะขายโดยวิธีอื่นใดก็ได้แล้วแต่สะดวกและต้องเป็นผลดีที่สุด แต่การขายโดยวิธีอื่นนอกเหนือจากการขายทอดตลาดนั้น ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้เสียก่อน จึงจะสามารถดำเนินการได้ และเมื่อได้เงินมาจากการขายทอดตลาดเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องจัดการแบ่งทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายตามลำดับบุริมสิทธิในการได้รับชำระหนี้ตามมาตรา 130 ประกอบด้วย

1. ค่าใช้จ่ายในการจัดการมรดกของลูกหนี้
2. ค่าใช้จ่ายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้
3. ค่าปลงศพของลูกหนี้ตามสมควรแก่ฐานะานุรูป
4. ค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัพย์สินตามมาตรา 179(3)
5. ค่าธรรมเนียมของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์และค่าทนายความตามที่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด

พิทักษ์ทรัพย์กำหนด

6. ค่าภาษีอากรที่ถึงกำหนดชำระภายใน 6 เดือนก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์และเงินที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เพื่อการทำงานที่ได้ทำให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นนายจ้าง ตามมาตรา 257 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน

7. หนี้อื่น ๆ

นอกจากนั้น ในมาตรา 130 วรรคท้าย ยังได้บัญญัติถึงกรณีในแต่ละลำดับมีเจ้าหนี้อยู่หลายรายหากมีเงินไม่พอชำระหนี้ให้แก่ทุกรายในลำดับนั้น ๆ ก็ให้เจ้าหนี้ในลำดับนั้น ๆ ได้รับชำระหนี้เฉลี่ยตามส่วนแห่งหนี้ และสุดท้ายเมื่อได้มีการชำระหนี้ทุกอย่างเสร็จสิ้นแล้ว หากยังคงมีทรัพย์สินเหลืออยู่ให้ส่งคืนบุคคลล้มละลายไป ตามมาตรา 134

เมื่อได้พิจารณาหลักกฎหมายในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในบทที่ 3 แล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายในประเทศไทย มีพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 กำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงานให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ยึดดำเนินงานอย่างละเอียดและชัดเจน ทำให้การปฏิบัติการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วเกิดความเป็นธรรมแก่ลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ โดยได้มีการบัญญัติขั้นตอนและระยะเวลาให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องดำเนินการ และขั้นตอนและระยะเวลาของเจ้าหนี้ที่จะทำคำคัดค้านบัญชีชำระหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นต้น และได้กำหนดลำดับบุริมสิทธิไว้อย่างชัดเจนในการจัดลำดับการได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งในเรื่องเดียวกันนี้ กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว มิได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนเช่นประเทศไทย ทั้งมิได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการของคณะชำระสะสางและของเจ้าหนี้ไว้ และลำดับบุริมสิทธิในการชำระหนี้ก็ไม่มี ความชัดเจนนัก มีบัญญัติเพียงมาตรา 44 แห่งกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ที่ได้ระบุลำดับบุริมสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะได้รับชำระหนี้อยู่ 4 ประเภท¹²³ คือ

1. ค่าแรงงานของลูกจ้าง

คือ ค่าแรงงานของลูกจ้างแห่งวิสาหกิจผู้ล้มละลายนั้น ซึ่งกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้กำหนดให้มีบุริมสิทธิลำดับต้นที่ได้รับการชำระหนี้ก่อน

2. หนี้สินต่อรัฐ

หนี้สินต่อรัฐตามกฎหมายนี้หมายความว่า เป็นหนี้สินค่าภาษีอากรทั้งหลายที่รัฐวิสาหกิจมีหน้าที่ต้องจ่ายเพื่อบำรุงท้องที่หรือประเทศชาติ อันเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยภาษีอากร ค.ศ. 2005

¹²³ เบง ไชยกิจ, เอกสารการสอนกฎหมายล้มละลายของวิสาหกิจ, (หลวงพระบาง: วิทยาลัยกฎหมายภาคเหนือ, 2002), 19.

3. หนี้สินที่มีการค้ำประกัน

คำว่า “ค้ำประกัน” นี้ต้องพิจารณาตามกฎหมายว่าด้วยการค้ำประกันการปฏิบัติสัญญา ค.ศ. 2007 ดังนี้

1) เจ้าหนี้ผู้ที่ถูกกฎหมายได้ให้การค้ำประกัน

เจ้าหนี้ผู้ที่ถูกกฎหมายได้ให้การค้ำประกันนี้ เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการค้ำประกันการปฏิบัติสัญญา ค.ศ. 2005 มาตรา 4 ได้แก่ หนี้ค่าแรงงาน ค่าเงินเดือน หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายแรงงาน รวมตลอดทั้งค่าภาษี-อากรของประเทศที่วิสาหกิจลูกหนี้ค้างชำระ ฉะนั้น เมื่อวิสาหกิจลูกหนี้ได้ล้มละลายแล้ว ต้องจัดการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้บุริมสิทธิประเภทนี้เป็นลำดับแรก

2) เจ้าหนี้ผู้เข้าค้ำประกันตามสัญญา

คือ บุคคลหรือนิติบุคคลภายนอกผู้หนึ่งผู้ใด ได้เข้าทำสัญญาเป็นประกันการชำระหนี้ของลูกหนี้ให้ไว้แก่เจ้าหนี้ หรือทำสัญญาเป็นประกันการเข้าชำระหนี้สินแทนลูกหนี้ ซึ่งการค้ำประกันตามสัญญามี 2 ประเภท คือ

ก. การค้ำประกันตามสัญญาด้วยทรัพย์สิน เป็นการตกลงระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ ซึ่งลูกหนี้ได้นำทรัพย์สินหรือเอกสารที่เกี่ยวกับการครอบครองทรัพย์สินไว้ให้แก่เจ้าหนี้ หรือไว้แก่บุคคลอื่นที่ได้รับมอบหมาย หรือทรัพย์สินดังกล่าวได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนในสัญญาค้ำประกัน ก่อให้เจ้าหนี้ดังกล่าวเกิดบุริมสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันนั้น

ข. การค้ำประกันตามสัญญาด้วยบุคคลหรือนิติบุคคล เป็นสัญญาซึ่งบุคคลหรือนิติบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดได้ตกลงใช้แทนหนี้สินหรือปฏิบัติสิทธิอื่น ๆ แทนลูกหนี้ ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้สินหรือไม่ปฏิบัติสิทธิอื่น ๆ แทนการชำระหนี้ด้วยตนเองได้

4. หนี้สินที่ไม่มีการค้ำประกัน

ตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มีความหมายไปในลักษณะของหนี้ทั่วไปที่วิสาหกิจผู้ล้มละลายเป็นลูกหนี้ ซึ่งคณะควบคุมทรัพย์สินได้รวบรวมไว้ตามมาตรา 18

ซึ่งเจ้าหนี้ผู้เข้าค้ำประกันตามสัญญานี้ถือเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิอีกประเภทหนึ่ง เมื่อลูกหนี้ล้มละลายแล้ว ต้องจัดการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้นี้เป็นลำดับรอง ส่วนเจ้าหนี้อื่นของลูกหนี้ให้ได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลายตามปกติตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 แต่ในขณะเดียวกัน กฎหมายดังกล่าวก็มีได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้อื่นไว้อย่างชัดเจน ทำให้การจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายใน สปป.ลาว ไม่มีประสิทธิภาพและไม่เกิดความเป็นธรรมแก่ลูกหนี้และเจ้าหนี้เท่าที่ควร ทั้งที่กฎหมายล้มละลายต้องการให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ด้วยความรวดเร็ว เพื่อให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากการล้มละลายให้เร็วที่สุด จะได้กลับมา

ดำเนินธุรกิจต่อไปได้ แต่กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 กลับมิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายไว้อย่างชัดเจน ทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ล่าช้ามากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เจ้าหนี้ส่วนใหญ่ใน สปป.ลาว นิยมนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้พิจารณาอย่างคดีแพ่งและคดีพาณิชย์มากกว่า และไม่นิยมฟ้องเป็นคดีล้มละลายอีกด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้

ผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้มีการปรับปรุง แก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติมาตราที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายเพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ให้ชัดเจนอย่างเช่นพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย พร้อมทั้งต้องมีการบัญญัติขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินงานของคณะชำระสะสาง และเจ้าหนี้ให้มีความชัดเจนด้วย เพื่อให้การปฏิบัติการชำระหนี้หรือในการขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ดำเนินการได้อย่างสะดวกและรวดเร็วส่งผลดีต่อการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายใน สปป.ลาว ให้มีความเป็นธรรมและเกิดประโยชน์ต่อทั้งลูกหนี้และเจ้าหนี้ได้เป็นอย่างดี

4.8 วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อจำกัดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

นอกเหนือจากที่กฎหมายล้มละลายของประเทศไทย และ สปป.ลาว ได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ อย่างกว้างขวางแล้วนั้น อำนาจหน้าที่ดังกล่าวของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็มีข้อจำกัดอยู่ เพื่อมิให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ใช้อำนาจตามใจชอบอันจะเป็นผลเสียหายต่อธุรกิจและทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้ และส่งผลกระทบต่อเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ได้ ซึ่งจะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อจำกัดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในประเทศไทย และ สปป.ลาว ได้ดังนี้

ดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะควบคุมทรัพย์สินตามที่กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 และเมื่อได้พิจารณาอย่างละเอียดแล้วจะพบว่ามิได้มีบทบัญญัติมาตราใดบัญญัติถึงข้อจำกัดอำนาจหน้าที่ของคณะควบคุมทรัพย์สินไว้ หมายความว่าในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะควบคุมทรัพย์สินตามมาตรา 16 และมาตรา 18 คณะควบคุมทรัพย์สินมีอำนาจอย่างเด็ดขาดในการดำเนินการหรือปฏิบัติการให้เป็นไปตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้แต่ในขณะเดียวกันอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 16 และมาตรา 18 ดังกล่าวก็มีความไม่ชัดเจนดังที่ได้วิเคราะห์มาแล้วในข้อต่าง ๆ ด้วยความไม่ชัดเจนดังกล่าวของเนื้อหาในกฎหมายจึงส่งผลถึงข้อจำกัดของคณะควบคุมทรัพย์สินที่มิได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายด้วย และเมื่อได้พิจารณาระบบการเมืองการปกครองประกอบแล้ว จะพบว่า สปป.ลาว มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรวมอำนาจ

เข้าสู่ส่วนกลาง ซึ่งผู้มีอำนาจจึงมีสิทธิแต่งตั้งผู้เดียวอย่างเสร็จเด็ดขาดในการบริหารจัดการ¹²⁴ โดยที่คณะกรรมการทรัพย์สินของ สปป.ลาว ก็เป็นเช่นนั้น¹²⁵ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สินของ สปป.ลาว ที่เห็นได้ชัดเจนคือ คณะกรรมการทรัพย์สินไม่มีอำนาจจำหน่ายทรัพย์สินหลังจากที่ศาลได้ตัดสินคดีล้มละลายแล้ว กล่าวคือ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สินเริ่มเข้ามามีบทบาทในช่วงของการพิจารณาคดีเป็นต้นไปจนกว่าศาลจะได้มีการตัดสินชี้ขาดว่าวิสาหกิจลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย ต่อจากนั้นในการจำหน่ายทรัพย์สินจึงเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการชำระสะสางเป็นผู้ดำเนินการต่อไปจนกว่าคดีจะเสร็จสิ้น

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 19 บัญญัติให้ผู้เข้าร่วมประชุมเจ้าหนี้ประกอบด้วย

1. เจ้าหนี้ที่มีชื่อในบัญชีรายชื่อเจ้าหนี้ หรือตัวแทนเจ้าหนี้
2. ตัวแทนของวิสาหกิจลูกหนี้
3. ตัวแทนของสหภาพแรงงานจังหวัดหรือเทศบาล
4. ตัวแทนลูกจ้างของวิสาหกิจลูกหนี้

จะเห็นได้ว่า มิได้บัญญัติให้คณะกรรมการทรัพย์สินเข้าร่วมด้วยในการประชุมเจ้าหนี้ ดังนั้นในการประชุมเจ้าหนี้จึงมิได้มีคณะกรรมการทรัพย์สินเข้าร่วมประชุมแต่อย่างใด เสมือนเป็นการประชุมเจ้าหนี้อย่างแท้จริง

ถึงแม้ว่ากฎหมายจะมีได้มีการบัญญัติจำกัดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สินไว้อย่างชัดเจน แต่คณะกรรมการทรัพย์สินจะใช้อำนาจหน้าที่นอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างอำเภอใจมิได้เช่นกัน ซึ่งข้อแตกต่างที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของ สปป.ลาว ไม่มีอำนาจอย่างเช่นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทย เช่น

1. ไม่มีอำนาจเข้าว่าคดีแทนลูกหนี้ ในกรณีที่วิสาหกิจลูกหนี้ได้เป็นโจทก์หรือจำเลยในคดีอื่น ๆ ที่ค้างอยู่ในศาล
2. ไม่มีอำนาจเป็นเจ้าพนักงานสอบสวนคดีอาญาเกี่ยวกับการล้มละลาย
3. ไม่มีอำนาจคล้ายตุลาการในอันที่จะสั่งอย่างใด ๆ เกี่ยวกับคดีล้มละลายเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ เช่น เรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ เป็นต้น

¹²⁴ สมหมาย ศรีอุดมพันธ์, เอกสารการสอนกฎหมายมหาชน, 4-5., มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชา การเมืองการปกครองของประเทศในเอเชีย หน่วยที่ 1-7, พิมพ์ครั้งที่ 3, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยฯ, 2550), 5-54.

¹²⁵ สมหมาย ศรีอุดมพันธ์, เอกสารการสอนกฎหมายมหาชน, 7.

ในขณะที่อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทย ที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนและหลากหลายครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ อย่างครบถ้วน และสามารถปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถึงแม้จะมีอำนาจหลากหลายและครอบคลุมเพียงใด กฎหมายก็ได้บัญญัติถึงข้อจำกัดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้ด้วย โดยจะเห็นได้จากมาตรา 145 ที่บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกระทำการดังต่อไปนี้ได้ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหนี้แล้ว

1. การถอนยึดทรัพย์ในคดีล้มละลาย
2. โอนทรัพย์ใด ๆ นอกจากโดยวิธีขายทอดตลาด
3. สละสิทธิ
4. ฟ้องหรือถอนฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินในคดีล้มละลาย หรือฟ้องหรือถอนฟ้องคดีล้มละลาย

5. ประนีประนอมยอมความหรือมอบคดีให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัย

จะเห็นได้ว่า มาตรานี้เป็นวิธีการจำกัดการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ส่วนหนึ่ง ดังที่กฎหมายระบุให้อำนาจไว้ในมาตรา 22 กล่าวคือ ถ้าเข้าในกรณีใดกรณีหนึ่งที่บัญญัติไว้ในมาตรา 145 ก็ต้องได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหนี้เสียก่อนจึงจะกระทำการนั้นได้ นับได้ว่ามีการบัญญัติถึงข้อจำกัดของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้อย่างชัดเจน

ดังนั้น จึงเห็นสมควรให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว โดยให้มีการบัญญัติถึงข้อจำกัดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สินไว้อย่างชัดเจนดังเช่นของประเทศไทย โดยในการแก้ปรับปรุงนั้นต้องมีการระบุประเภทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สินไว้ด้วย เช่น คณะกรรมการทรัพย์สินจะถอนการยึดทรัพย์ของวิสาหกิจลูกหนี้ หรือคณะกรรมการทรัพย์สินจะจำหน่ายโอนทรัพย์สินที่เสียหาย เช่น ผัก ผลไม้ อาหารสดต่าง ๆ ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้เท่านั้น เป็นต้น อันจะทำให้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สินมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อเจ้าหนี้และลูกหนี้ในคดีล้มละลายอย่างเป็นธรรม

4.9 วิเคราะห์เปรียบเทียบความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

ตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ได้บัญญัติให้คณะกรรมการทรัพย์สินมีอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ตามมาตรา 16 และมาตรา 18 เพื่อรวบรวมทรัพย์สินทั้งหลายของวิสาหกิจลูกหนี้ให้ได้มากที่สุดเพื่อแบ่งชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายเมื่อศาลได้พิพากษาให้วิสาหกิจ

ล้มละลาย ซึ่งในการใช้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สินนั้นในบางครั้งอาจจัดการไปในทางที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อกองทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้และส่งผลถึงเจ้าหนี้ทั้งหลายของวิสาหกิจลูกหนี้ด้วย กฎหมายจึงได้บัญญัติถึงความรับผิดชอบของคณะกรรมการทรัพย์สินไว้ด้วย โดยมาตรา 18 วรรคสอง บัญญัติว่า “คณะกรรมการทรัพย์สินต้องรับผิดชอบต่อศาลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของตน” ซึ่งมีความไม่ชัดเจนเป็นอย่างยิ่งที่จะให้คณะกรรมการทรัพย์สินต้องรับผิดชอบในการกระทำของตน ประกอบกับการจะลงโทษผู้ใดได้นั้นกฎหมายต้องบัญญัติโทษไว้อย่างชัดเจนด้วย เช่นนี้การที่กฎหมายมิได้มีบทกำหนดโทษให้คณะกรรมการทรัพย์สินต้องรับผิดชอบอย่างใด ๆ ในกรณีที่ได้จัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ไปในทางที่เสียหาย หรือจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ไปในทางที่เป็นโทษแก่เจ้าหนี้ ส่งผลให้คณะกรรมการทรัพย์สินไม่ต้องใช้ความระมัดระวังในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้แต่อย่างใด มีเพียงบทบัญญัติที่ให้คณะกรรมการทรัพย์สินต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติงานต่อศาลเท่านั้นตามมาตรา 18 วรรคสอง ดังกล่าว ซึ่งในเรื่องนี้พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ด้วยความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากในมาตรา 151¹²⁶ ได้บัญญัติให้ศาลเป็นผู้สอดส่องดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และศาลยังมีอำนาจที่จะสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กระทำหรืองดเว้นการกระทำก็ได้ นับได้ว่าเป็นการประกันการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยศาลต่อลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลาย ในอันที่จะบังคับให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเรียบร้อยเป็นธรรมแก่ลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายนั้น นอกจากนี้มาตรา 147¹²⁷ ยังได้บัญญัติหลักประกันของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว เว้นแต่จะได้กระทำโดยเจตนาร้ายหรือโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 152¹²⁸ ในกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้กระทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ด้วยเจตนาร้ายหรือด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลอาจสั่งให้ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวได้ตามที่ศาลเห็นสมควร ถือได้ว่าเป็นบทบัญญัติที่ได้กำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตและด้วยความระมัดระวังยิ่ง เนื่องจากเป็น

¹²⁶ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 151 บัญญัติว่า “ศาลต้องสอดส่องให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิบัติหน้าที่โดยเรียบร้อย เพื่อการนี้ให้มีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำชี้แจงในเรื่องบัญชีหรือเรื่องใด ๆ เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย หรือจะสั่งให้กระทำหรือละเว้นการกระทำตามที่เห็นสมควรได้”.

¹²⁷ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 147 บัญญัติว่า “ในการปฏิบัติการตามหน้าที่ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว เว้นแต่จะได้กระทำโดยเจตนาร้ายหรือโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง”.

¹²⁸ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 152 บัญญัติว่า “ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่กองทรัพย์สินในคดีล้มละลายโดยเจตนาร้ายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลมีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ชดเชยค่าเสียหายเป็นส่วนตัวตามที่เห็นสมควรได้”.

บทบัญญัติที่ได้กำหนดให้เจ้าพนักงานต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่ลูกหนี้ในกรณีที่ได้อำนาจให้เกิดความเสียหายขึ้นด้วยเจตนาร้ายหรือด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง จึงนับได้ว่าเป็นบทกำหนดโทษของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทย ที่ สปป.ลาว ต้องนำมาเป็นแบบอย่างในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ด้วยการให้มีบทบัญญัติกำหนดโทษของคณะกรรมการทรัพย์สินให้มีความชัดเจนและรัดกุมมากยิ่งขึ้น จะทำให้คณะกรรมการทรัพย์สินของ สปป.ลาว มีการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตและด้วยความระมัดระวัง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ในคดีล้มละลายมากยิ่งขึ้น

ส่วนกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มาตรา 50 ที่บัญญัติว่า “คณะกรรมการทรัพย์สินหรือคณะชำระสะสาง หากได้กระทำความผิดในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของตน ศาลมีสิทธิปลดคณะกรรมการทรัพย์สินหรือคณะชำระสะสางผู้หนึ่งผู้ใดหรือทั้งหมดก็ได้ หากศาลเห็นว่าผู้นั้นมีความผิดในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่การงานของตน หลังจากนั้นศาลจะพิจารณาพิพากษาให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบค่าเสียหายที่เกิดขึ้น แล้วแต่งตั้งคณะกรรมการทรัพย์สินหรือคณะชำระสะสางใหม่ขึ้นแทน

ในกรณีคณะกรรมการทรัพย์สินหรือคณะชำระสะสางกระทำความผิดอย่างร้ายแรงจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย”

จะเห็นได้ว่า คำว่า “การกระทำความผิด” นั้น จะมีความหมายไปในทางแพ่งหรือทางอาญาก็ไม่อาจทราบได้ เนื่องจากในกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 มิได้มีบทบัญญัติมาตราใดบัญญัติ “ห้าม” มิให้คณะกรรมการทรัพย์สินกระทำการอย่างใด ๆ ไว้ มีแต่เพียงบทบัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการทรัพย์สินไว้เท่านั้น จึงทำให้ไม่ชัดเจนพอที่จะให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องรับผิดชอบหรือถูกลงโทษอย่างใด ๆ และยังไม่ชัดเจนพอที่จะให้คณะกรรมการทรัพย์สินต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวหรือต้องรับผิดชอบในฐานะคณะกรรมการทรัพย์สิน เนื่องจากกฎหมายใช้ถ้อยคำว่า “...ให้ผู้เกี่ยวข้องรับผิดชอบต่อค่าเสียหาย” คำว่า “ผู้เกี่ยวข้อง” นี้มีความหมายที่มากกว่าตัวบุคคล อาจจะเป็นคณะกรรมการทรัพย์สินทั้งชุด หรือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ หรือเจ้าหน้าที่คนใดคนหนึ่ง ก็เป็นไปได้ ให้ต้องรับผิดชอบค่าเสียหายนั้น และในกฎหมายยังได้มีถ้อยคำว่า “ศาลจะพิจารณาพิพากษา” ซึ่งทำให้ต้องมีการไต่สวน สอบพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของคณะกรรมการทรัพย์สินและได้มีคำพิพากษาให้คณะกรรมการทรัพย์สินต้องรับผิดชอบ ส่งผลให้การพิจารณาคดีในส่วน of คณะกรรมการทรัพย์สินมีระยะเวลาที่นาน ไม่ทันต่อสภาพการณ์ของคดีล้มละลายที่วิสาหกิจหรือเจ้าหนี้ผู้ซึ่งได้รับความเสียหายได้ ในขณะที่พระราชบัญญัติล้มละลายพุทธศักราช 2483 ได้ให้ศาลมีอำนาจในการ “สั่ง” เช่น มาตรา 151 มาตรา 152 เป็นต้น ทำให้มีความ

รวดเร็วต่อการให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่ได้ก่อให้เกิดขึ้นกับกองทรัพย์สินของลูกหนี้

ดังนี้ ผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติให้คณะกรรมการทรัพย์สินมีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบต่าง ๆ ที่ชัดเจนขึ้น อย่างที่ประเทศไทยได้มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 อันจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สินใน สปป.ลาว มีความชัดเจน มีความสุจริต และใช้ความระมัดระวังในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้มากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกองทรัพย์สินของลูกหนี้ และเกิดความเป็นธรรมต่อคณะกรรมการทรัพย์สิน ลูกหนี้ และเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ด้วย

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

ในการพัฒนาประเทศชาตินั้น บรรดาประเทศต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่ต้องการบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถ และต้องการบุคคลผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านต่าง ๆ รวมทั้งระเบียบกฎหมายที่ชัดเจน เพื่อบังคับใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม สปป.ลาว เป็นประเทศหนึ่งที่ต้องการพัฒนากฎหมายให้มีความทันสมัยและชัดเจนให้ทันกับสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งในบทนี้จะได้กล่าวสรุปเนื้อหาของการศึกษา และเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ดังนี้

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ ดังนี้

ตลอดระยะเวลากว่า 25 ปี ของการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ใน สปป.ลาว กฎหมายดังกล่าวยังไม่เคยได้รับการแก้ไขปรับปรุงเลย ส่งผลให้กฎหมายไม่สามารถบังคับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อวิสาหกิจลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายของวิสาหกิจลูกหนี้ได้ โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สิน และคณะชำระสะสาง กล่าวคือ เมื่อวิสาหกิจลูกหนี้ได้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายตามมาตรา 16 เมื่อศาลได้มีคำสั่งให้วิสาหกิจหยุดพักการชำระหนี้แล้วแต่งตั้งคณะกรรมการทรัพย์สินขึ้นทำหน้าที่ควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ เพื่อรวบรวมทรัพย์สินทั้งหลายที่วิสาหกิจลูกหนี้เป็นเจ้าของหรือครอบครองอยู่เข้าสู่กองทรัพย์สินในคดีล้มละลายเพื่อแบ่งปันให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของวิสาหกิจลูกหนี้ ซึ่งในระหว่างที่ศาลได้มีคำสั่งให้วิสาหกิจลูกหนี้หยุดพักการชำระหนี้ นั้น ธุรกิจของวิสาหกิจนั้นยังคงดำเนินต่อไปมิได้หยุดพัก และคณะกรรมการทรัพย์สินก็มิได้เข้าดำเนินการจัดการธุรกิจแทนที่วิสาหกิจลูกหนี้ คณะควบคุมทรัพย์สินทำได้เพียงดูแลตรวจตราธุรกิจของวิสาหกิจลูกหนี้เท่านั้น และเมื่อได้พิจารณาอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สินตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 18 ให้คณะกรรมการทรัพย์สินมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. ทำบัญชีจำนวนทรัพย์สินทั้งหมดของวิสาหกิจลูกหนี้
2. ตรวจสอบและ ควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ ในกรณีจำเป็นก็มีสิทธิเสนอให้ศาลใช้มาตรการอันจำเป็นและ เร่งด่วนชั่วคราวเพื่อรักษาทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้
3. ทำบัญชีรายชื่อเจ้าหนี้และ จำนวนหนี้ที่ต้องส่งให้เจ้าหนี้
4. ประกาศแจ้งเกี่ยวกับการควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ให้มวลชนทราบ พร้อมทั้งกำหนด วัน เวลา ให้เจ้าหนี้อำนาจสิทธิขอรับชำระหนี้

และมาตรา 20 ได้บัญญัติสิทธิ และหน้าที่ของคณะควบคุมทรัพย์สิน เกี่ยวกับการเรียกประชุมเจ้าหนี้

ตามมาตรา 18 และมาตรา 20 ดังกล่าวเป็นอำนาจโดยทั่วไปอย่างกว้างของคณะควบคุมทรัพย์สินเพื่อติดตามรวบรวมทรัพย์สินทั้งหลายของวิสาหกิจลูกหนี้เท่านั้น ไม่ได้มีอำนาจโดยเฉพาะเจาะจงดังเช่นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทย เช่น ไม่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาเกี่ยวกับการล้มละลาย ไม่มีอำนาจทำหน้าที่ทนายความวิสาหกิจลูกหนี้ ในคดีที่วิสาหกิจลูกหนี้เป็นโจทก์หรือจำเลยในคดีที่ค้างชำระอยู่ในศาล ไม่มีอำนาจออกคำสั่งอย่างใด ๆ ที่มีผลชี้ขาดคดีในคดี เพื่อการติดตามรวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ เป็นต้น ทำให้การทำหน้าที่ของคณะควบคุมทรัพย์สินของ สปป.ลาว ตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ไม่เกิดประโยชน์ต่อวิสาหกิจลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลาย ประกอบกับวาระการดำรงตำแหน่งของคณะควบคุมทรัพย์สินของ สปป.ลาว ก็มีอย่างจำกัด กล่าวคือ คณะควบคุมทรัพย์สินเริ่มทำหน้าที่นับแต่วันที่ศาลได้แต่งตั้งไปจนถึงวันที่ศาลได้พิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลายเท่านั้น เมื่อศาลได้พิพากษาให้วิสาหกิจล้มละลายแล้วก็จะแต่งตั้งคณะชำระสะสางขึ้นทำหน้าที่บังคับคดีชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ต่อไป ซึ่งความไม่ต่อเนื่องของคณะควบคุมทรัพย์สินดังกล่าวนี้ก็เป็นอุปสรรคสำคัญของการจัดการชำระหนี้สินให้แก่เจ้าหนี้ด้วย กล่าวคือ หลังจากที่ศาลได้พิพากษาให้วิสาหกิจล้มละลายแล้ว คณะควบคุมทรัพย์สินต้องส่งเอกสารทั้งหลายให้แก่คณะชำระสะสางเพื่อทำหน้าที่ต่อไป จุดนี้เองที่ทำให้คณะชำระสะสางต้องศึกษาพิจารณาจากเอกสารทั้งหลายนั้นอย่างละเอียดโดยต้องใช้เวลาพอสมควร เนื่องจากคณะชำระสะสางมิได้เข้าร่วมในการดำเนินคดีล้มละลายมาตั้งแต่ต้น ทำให้ไม่เข้าใจรายละเอียดแห่งคดีและทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้มากนัก จึงไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้อย่างทันท่วงที

เมื่อได้พิจารณาอำนาจหน้าที่ของคณะชำระสะสางตามมาตรา 39 และมาตรา 40 ประกอบด้วยแล้ว จะพบว่ายังไม่ความไม่ชัดเจนพอที่จะใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมาตรา 40 ให้อำนาจคณะชำระสะสางมีสิทธิบอกเลิกสัญญาหรือเอกสารต่าง ๆ ทั้งหลายที่วิสาหกิจลูกหนี้ทำไม่ถูกต้องก่อนที่ศาลมีคำสั่งให้ควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ เช่น มีอำนาจบอกเลิก

สัญญาที่เกี่ยวกับ (1) การขายทรัพย์สินลดราคา (2) การค้าประกันหนี้เก่า และ (3) การทำสัญญาหรือการโอนทรัพย์สินให้ญาติ เพื่อนฝูงหรือการเอาทรัพย์สินของวิสาหกิจให้บุคคลอื่นใช้ เป็นต้น ซึ่งการใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาหรือเอกสารดังกล่าว ย่อมกระทบไปถึงการเริ่มพิจารณาคดีล้มละลายด้วย แต่กฎหมายก็ได้บัญญัติว่าเมื่อใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 40 ของคณะชำระสะสางแล้ว ผลแห่งคดีจะเป็นเช่นไร หรือต้องพิจารณาคดีใหม่หรือไม่ก็ไม่ปรากฏชัด และในการทำหน้าที่ คณะชำระสะสางของ สปป.ลาว ตามมาตรา 38 จะพบว่าอำนาจหน้าที่ของคณะชำระสะสางมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับอำนาจหน้าที่ของคณะควบคุมทรัพย์สินตามมาตรา 18 เช่น มีอำนาจตรวจตราทรัพย์สินและหนี้สินของวิสาหกิจผู้ล้มละลาย รวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจผู้ล้มละลายถ้ามี (หลังจากศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว) เป็นต้น ส่งผลให้การชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ล่าช้าเป็นอย่างยิ่ง

ในขณะที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มีลักษณะที่ชัดเจนและครอบคลุมการดำเนินงานที่มากกว่าคณะควบคุมทรัพย์สินของ สปป.ลาว กล่าวคือ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทย มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับการล้มละลายได้ มีอำนาจเข้าควบคุมดูแลหนี้สินในศาลที่ค้างชำระอยู่เพื่อให้คดีดำเนินต่อไป และมีอำนาจออกคำสั่งอย่างใด ๆ ที่เกี่ยวกับการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ เช่น เรียกบุคคลภายนอกที่ครอบครองทรัพย์สินของลูกหนี้มาสอบสวน เป็นต้น เพื่อติดตามรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ให้ได้มากที่สุด ซึ่งในการทำหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทยนั้นก็ดำเนินการไปจนกว่าคดีจะเสร็จสิ้น หมายความว่าทำหน้าที่นับตั้งแต่เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไปจนกว่าจะได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้อย่างครบถ้วน มิได้มีความขาดตอนอย่างเช่น สปป.ลาว และในการทำหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทย ก็ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากหากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงอันไปผลเสียต่อเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องรับผิดชอบในฐานะเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เว้นแต่ในกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้กระทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ด้วยเจตนาร้ายหรือด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลอาจสั่งให้ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวได้ตามที่ศาลเห็นสมควร ประเด็นนี้กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว มิได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนนัก ทำให้คณะควบคุมทรัพย์สินและคณะชำระสะสางของ สปป.ลาว สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเป็นเอกเทศไม่ต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้หรือวิสาหกิจลูกหนี้ มีเพียงมาตรา 18 วรรคสอง ที่บัญญัติให้คณะควบคุมทรัพย์สินมีหน้าที่รับผิดชอบต่อศาลเท่านั้น ซึ่งมีความไม่ชัดเจนยิ่งว่าต้องรับผิดชอบต่ออะไร ในฐานะคดีแพ่งหรือคดีอาญา และต้องลงโทษตามกฎหมายใดกฎหมายดังกล่าวก็มิได้ระบุไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้คณะควบคุมทรัพย์สินไม่ต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้หรือวิสาหกิจลูกหนี้

จากความไม่ชัดเจนทั้งหลายของคณะควบคุมทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว ที่ได้กล่าวมา ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย เพื่อนำมาตรวจการทั้งหลายที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายของประเทศไทย ไปสรุปเป็นข้อเสนอแนะให้ สปป.ลาว แก้ไขปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวให้คณะควบคุมทรัพย์สินมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสามารถเสนอแนะแนวทางแก้ไขได้ดังนี้

5.2.1 เห็นควรให้ สปป.ลาว ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติครอบคลุมถึงค่านิยม ที่มา และสถานภาพทางกฎหมายของคณะควบคุมทรัพย์สิน เพื่อให้คณะควบคุมทรัพย์สินมีที่มาและสถานภาพทางกฎหมายที่ชัดเจน มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งกฎหมายล้มละลายในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ ผู้ล้มละลายเพื่อชำระให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ เฉกเช่นประเทศไทย ที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้มีการบัญญัติค่านิยม ที่มา และสถานภาพทางกฎหมายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้โดยเฉพาะและชัดเจน ซึ่งมีความสะดวกและง่ายต่อการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

5.2.2 เห็นสมควรให้มีการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติกฎหมายเปิดกว้างให้คณะควบคุมทรัพย์สินของ สปป.ลาว มีอำนาจหน้าที่มากกว่าที่มีอยู่ในมาตรา 18 และมาตรา 20 เช่น มีอำนาจว่ากล่าวคดีอื่น ๆ ต่อไปของลูกหนี้ผู้เข้าสู่กระบวนการล้มละลาย มีอำนาจรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น เป็นต้น ดังเช่นที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทยได้บัญญัติให้อำนาจหน้าที่ดังกล่าวแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เช่นนี้แล้ว ย่อมทำให้คณะควบคุมทรัพย์สินของ สปป.ลาว สามารถติดตามรวบรวมทรัพย์สินหนี้สินทั้งหลายของลูกหนี้ได้ดียิ่งขึ้น

5.2.3 เห็นสมควรให้มีการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติให้คณะควบคุมทรัพย์สินมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน สืบพยาน เรียกบุคคลใด ๆ มิให้ถ้อยคำหรือส่งทรัพย์สินของลูกหนี้ที่อยู่ในความครอบครองต่อคณะควบคุมทรัพย์สิน และ/หรือมีความเห็นใด ๆ เกี่ยวกับคดีล้มละลายได้ด้วย

ดังเช่นที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทยได้มีบัญญัติไว้ อันจะส่งผลดีต่อการดำเนินการรวบรวมติดตามทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้ล้มละลายได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5.2.4 ควรให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว โดยให้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติมอบอำนาจด้านทนายความแก่คณะกรรมการทรัพย์สินไว้ด้วย อันจะสามารถนำมาซึ่งการรักษาประโยชน์ของลูกหนี้และเจ้าหนี้ได้ดียิ่งขึ้น โดยให้คณะกรรมการทรัพย์สินทำหน้าที่เป็นโจทก์หรือจำเลยแทนลูกหนี้ในคดีต่าง ๆ ที่ลูกหนี้เป็นจำเลยหรือเป็นโจทก์ฟ้องคดี คดีต่าง ๆ นั้นจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังจากที่ลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ก็ดี คณะกรรมการทรัพย์สินล้วนแต่มีอำนาจเข้าดำเนินการแทนได้ทั้งสิ้น แต่การเป็นโจทก์หรือจำเลยในคดีใด ๆ แทนลูกหนี้ นั้นมีเงื่อนไขว่าต้องเป็นคดีแพ่งอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้เท่านั้น ทั้งนี้เมื่อคณะกรรมการทรัพย์สินได้เข้าว่าคดีแทนแล้ว คณะกรรมการทรัพย์สินอาจยื่นคำขอให้ศาลพิจารณาคดีแพ่งไว้ชั่วคราวก่อนเพื่อรอฟังผลของคดีล้มละลายก็ได้ และในการว่าคดีแทนลูกหนี้ นั้น คณะกรรมการทรัพย์สินจะเข้าว่าคดีเองหรือจะแต่งตั้งทนายความให้ทำหน้าที่แทนคณะกรรมการทรัพย์สินก็ได้ ซึ่งอำนาจดังกล่าวนี้มีขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการทรัพย์สินสามารถติดตามทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้เพื่อรวบรวมเข้าสู่กองทรัพย์สินในคดีล้มละลายในอันที่จะชำระให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ อันเป็นการปกป้องเจ้าหนี้ให้ได้รับการชำระหนี้อย่างทั่วกัน ทั้งยังจะทำให้ลูกหนี้ที่มีทรัพย์สินมากสามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้อย่างรวดเร็วและครบถ้วน ซึ่งจะส่งผลดีต่อการหลุดพ้นจากล้มละลายได้อย่างรวดเร็ว และสามารถดำเนินธุรกิจอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวต่อไปได้

5.2.5 เห็นสมควรให้ สปป.ลาว ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติมอบอำนาจหน้าที่ให้คณะกรรมการทรัพย์สินมีอำนาจเป็นเจ้าพนักงานสอบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวกับการล้มละลายได้ทั้ง ทั้งต้องมีการบัญญัติกำหนดลักษณะของการกระทำผิดที่ถือเป็นการกระทำผิดทางอาญาที่เกี่ยวกับการล้มละลายไว้อย่างชัดเจน และแก้ไขมาตรา 47 และมาตรา 48 โดยต้องระบุชื่อกฎหมายและมาตราที่จะใช้ดำเนินคดีต่อผู้ฝ่าฝืนให้ชัดเจน อันจะทำให้ทราบถึงโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดและทำให้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สินที่จะทำการสอบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวกับการล้มละลายที่จะเพิ่มใหม่นั้นมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และสามารถช่วยอุดช่องว่างแห่งมาตรา 47 และมาตรา 48 ลงได้อีกด้วย

5.2.6 สมควรให้ สปป.ลาว ดำเนินการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติมอบอำนาจให้คณะกรรมการทรัพย์สินมีอำนาจจัดการธุรกิจของวิสาหกิจลูกหนี้และชำระบัญชีของวิสาหกิจลูกหนี้ให้เสร็จสิ้นไป และให้คณะกรรมการทรัพย์สินมีอำนาจพิจารณาทรัพย์สิน หนี้สิน หรือสัญญาต่าง ๆ ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ที่ทำให้ลูกหนี้ต้อง

รับภาระมากกว่าประโยชน์ที่พึงได้ของลูกหนี้ เพื่อใช้สิทธิบอกปิดไม่ยอมรับตามสัญญาอันเป็นการช่วยเหลือลูกหนี้มิให้ต้องรับชำระหนี้อย่างเต็มปริมาณตามจำนวนหนี้ที่เจ้าหนี้ร้องขอชำระหนี้ ทั้งนี้ต้องมีการบัญญัติกฎหมายเปิดช่องให้เจ้าหนี้ผู้ต้องได้รับความเสียหายจากการไม่ยอมรับสัญญาดังกล่าวของคณะควบคุมทรัพย์สิน มีสิทธิแสดงความเสียหายเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายได้ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม อันจะทำให้กระบวนการล้มละลายของ สปป.ลาว มีการพัฒนาที่ดีขึ้น และ คณะควบคุมทรัพย์สินก็มีอำนาจในการควบคุมบริหารจัดการทรัพย์สินและธุรกิจของลูกหนี้ได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วย

5.2.7 เห็นสมควรให้ สปป.ลาว ดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการยึดแนวทางในการแก้ไขประเด็นของอำนาจหน้าที่ในการยึดรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของประเทศไทยเป็นตัวอย่างในการแก้ไขปรับปรุง และเห็นสมควรให้มีการยกเลิกคณะชำระสะสาง เนื่องจากอำนาจหน้าที่ของคณะชำระสะสางมีความทับซ้อนกับอำนาจหน้าที่ของคณะควบคุมทรัพย์สิน ประกอบกับคณะชำระสะสางมิได้เป็นผู้ใกล้ชิดกับคดีล้มละลายในการดำเนินการรวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ตลอดระยะเวลาของการพิจารณาคดีล้มละลาย ทำให้คณะชำระสะสางต้องดำเนินการศึกษาจากเอกสารทั้งหลายของคณะควบคุมทรัพย์สินที่รวบรวมไว้แล้วในระหว่างที่ดำเนินคดีล้มละลายจนถึงเวลาที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้วิสาหกิจล้มละลายอีกครั้งหนึ่ง และมีอำนาจตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ซึ่งมีความล่าช้าในการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เป็นอย่างยิ่ง

สมควรให้มีการปรับปรุง แก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติมาตราที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายเพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ให้ชัดเจนอย่างเช่นพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย พร้อมทั้งต้องมีการบัญญัติขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินงานของคณะชำระสะสางของ สปป.ลาว และเจ้าหนี้ให้มีความชัดเจนด้วย เพื่อให้การปฏิบัติการชำระหนี้หรือในการขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ดำเนินการได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น อันส่งผลดีต่อการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายของ สปป.ลาว ให้มีความเป็นธรรมและเกิดประโยชน์ต่อทั้งลูกหนี้และเจ้าหนี้ได้เป็นอย่างดี

5.2.8 เห็นสมควรให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว โดยให้มีการบัญญัติถึงข้อจำกัดอำนาจหน้าที่ของคณะควบคุมทรัพย์สินไว้อย่างชัดเจนดังเช่นของประเทศไทย โดยในการแก้ไขปรับปรุงนั้นต้องมีการระบุประเภทอำนาจหน้าที่ของคณะควบคุมทรัพย์สินไว้ด้วย เช่น คณะควบคุมทรัพย์สินจะถอนการยึดทรัพย์ของวิสาหกิจลูกหนี้ หรือคณะควบคุมทรัพย์สินจะจำหน่ายโอนทรัพย์สินที่เสียหาย เช่น ผัก ผลไม้ อาหารสดต่าง ๆ ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้เท่านั้น เป็นต้น อันจะทำให้

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สินมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ส่งผลดีต่อเจ้าหน้าที่และลูกหนี้ในคดีล้มละลายอย่างเป็นธรรม

5.2.9 สมควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 โดยให้มีการบัญญัติให้คณะกรรมการทรัพย์สินมีความรับผิดชอบต่าง ๆ ที่ชัดเจนขึ้น อย่างที่ประเทศไทยได้มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 อันจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพย์สินใน สปป.ลาว มีความชัดเจน มีความสุจริตและใช้ความระมัดระวังในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้มากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกองทรัพย์สินของลูกหนี้ และเกิดความเป็นธรรมต่อคณะกรรมการทรัพย์สิน และเจ้าหน้าที่ทั้งหลายของลูกหนี้ด้วย

จากการศึกษา “อำนาจหน้าที่ ขอบจำกัด และความรับผิดชอบของคณะกรรมการทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994: ศึกษาเปรียบเทียบกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483” พบว่า กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 ของ สปป.ลาว บังคับใช้เฉพาะนิติบุคคลเพียงอย่างเดียว มิได้บังคับใช้ครอบคลุมถึงบุคคลธรรมดาทั่วไปด้วย ในขณะที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ของประเทศไทย บังคับใช้ทั้งนิติบุคคลและบุคคลธรรมดาด้วย อย่างไรก็ตามในส่วน of อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการทรัพย์สินของ สปป.ลาว ยังมีความบกพร่องหลายประการที่ต้องมีการแก้ไขปรับปรุงตามที่ได้เสนอแนะมา เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ ขอบจำกัด และความรับผิดชอบที่ชัดเจนและเหมาะสมกับสังคมลาว โดยให้นำมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สินของประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และไทย ที่ได้กล่าวมาในบทที่ 3 ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขอำนาจหน้าที่ ขอบจำกัด และความรับผิดชอบของคณะกรรมการทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้ รักษาประโยชน์ของเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ และสร้างความเป็นธรรมให้แก่คณะกรรมการทรัพย์สินมากยิ่งขึ้น สมประสงค์แห่งการตรากฎหมายล้มละลายขึ้นบังคับใช้

รายการอ้างอิง

รายการอ้างอิง

- ขจร หะวานนท์. (2543). *กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล. (ม.ป.ป.). *คำอธิบายเรียงมาตรา กฎหมายล้มละลาย Bankruptcy Law*. เชียงราย: ม.ป.พ.
- จีพ จุลมนต์. (2555). *กฎหมายล้มละลาย (บรรยายครั้งที่ 6 วันอังคารที่ 21 กุมภาพันธ์ 2555)*. ใน *รวมคำบรรยาย เล่มที่ 13, ภาคสอง สมัยที่ 64 ปีการศึกษา 2554*. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- จีพ จุลมนต์. (2555). *กฎหมายล้มละลาย (บรรยายครั้งที่ 7 วันอังคารที่ 28 กุมภาพันธ์ 2555)*. ใน *รวมคำบรรยาย เล่มที่ 14, ภาคสอง สมัยที่ 64 ปีการศึกษา 2554*. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ชูชาติ ศิรินิล. (2528). *ขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- ณกรณ์ กุลพิโมกษ์. (2554). *ล้มละลาย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอ็ม แอนด์ ดี อินเตอร์พรีนซ์.
- ทวี กสิยพงศ์. (2536). *คำอธิบายพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 พร้อมด้วยประมวลระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการบังคับคดีล้มละลาย*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- บุญล้อม ศรีธรรมวรรณ. (2557). *กฎหมายล้มละลาย: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. เชียงราย.
- แสง ไชยกิจ. (2002). *เอกสารการสอนกฎหมายล้มละลายของวิสาหกิจ*. หลวงพระบาง: วิทยาลัยกฎหมายภาคเหนือ.

- ประดิษฐ์ เอกมณี. (2555). กฎหมายล้มละลาย (บรรยายครั้งที่ 3 วันอังคารที่ 13 ธันวาคม 2554). ใน *รวมคำบรรยาย เล่มที่ 2, ภาคสอง สมัยที่ 64 ปีการศึกษา 2554*. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ประดิษฐ์ เอกมณี. (2555). กฎหมายล้มละลาย (บรรยายครั้งที่ 4 วันอาทิตย์ที่ 25 ธันวาคม 2554). ใน *รวมคำบรรยาย เล่มที่ 4, ภาคสอง สมัยที่ 64 ปีการศึกษา 2554*. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ปรีชา พานิชวงค์. (2548). *คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย และกฎหมายล้มละลายว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2548*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- แผนแม่บทเกี่ยวกับการพัฒนารัฐแห่งกฎหมายของ สปป.ลาว ตั้งแต่ปัจจุบันถึงปี ค.ศ. 2020. (2009). *ความร่วมมือระหว่างกระทรวงยุติธรรม องค์การอัยการประชาชนสูงสุด ศาลประชาชนสูงสุด และกระทรวงมหาดไทย*. เวียงจันทน์: ม.ป.พ.
- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2547. (2547, 12 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 121, ตอนพิเศษ 70 ก, หน้า 56-59.
- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2548. (2548, 28 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 122, ตอนที่ 111 ก, หน้า 1-5,
- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542. (2542, 8 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 116, ตอนที่ 25 ก, หน้า 10-16.
- พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483. (2483, 30 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 57, หน้า 958-1045.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. (2550). *เอกสารการสอนชุดวิชา การเมืองการปกครองของประเทศไทยในเอเชีย หน่วยที่ 1-7 (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยฯ.
- วรศักดิ์ พิบูลย์, พระ. (2504). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย*. พระนคร: โรงพิมพ์ของสมาคมสังคมนักเขียนแห่งประเทศไทย.

- วาราลี เจริญเลิศวิลาส. (2546). *การตั้งเอกชนเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามกฎหมายล้มละลาย* ไทย. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วิชามหาคุณ. (2553). *คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย การฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ พ.ศ. 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- สภาแห่งชาติ. (1994, 14 ตุลาคม). *กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994*. เลขที่ 010/สภช.
- สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่. (ม.ป.ป.). *เกร็ดกฎหมายล้มละลาย*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตอักษร.
- สมหมาย ศรีอุดมพันธ์. (2004). *เอกสารการสอนกฎหมายมหาชน*. หลวงพระบาง: วิทยาลัยกฎหมายภาคเหนือ.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2547). *ระบบกฎหมายล้มละลายในประเทศไทย: รายงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: สถาบันกฎหมายพัฒนาเศรษฐกิจ สำนักงานฯ.
- สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (1976, 19 ตุลาคม). *คำสั่งของสำนักงานนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแก้ไขข้อขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจ ค.ศ. 1976*. ฉบับเลขที่ 59/นย.
- สุธีร์ ศุภนิตย์. (2552). *หลักกฎหมายล้มละลาย และการฟื้นฟูกิจการ* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- Cork, K., Sir. (1982). *Report of the review committee on insolvency law and practice*. London: Her Majesty's Stationary office.
- Fletcher, L. F. (2002). *The law of insolvency*. London: Sweet & Maxwell.
- Sealy, L., & Milman, D. (2002). *Annotated guide to the insolvency legislation* (6th ed.). London: Sweet & Maxwell.

ภาคผนวก

ภาคผนวก

กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ ค.ศ. 1994

หมวดที่ 1 บทบัญญัติทั่วไป

มาตรา 1 วัตถุประสงค์ของกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ

กฎหมายว่าด้วยการล้มละลายของวิสาหกิจ มุ่งแก้ไขวิสาหกิจที่อยู่ในสถานะล้มละลาย เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของรัฐและเจ้าหนี้ วิสาหกิจลูกหนี้ การให้กู้ยืมสินเชื่อ รักษาความเป็นระเบียบของการดำเนินธุรกิจ ส่งเสริมการลงทุน และเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม

มาตรา 2 วิสาหกิจที่อยู่ในสถานะล้มละลาย

วิสาหกิจที่อยู่ในสถานะล้มละลาย คือ วิสาหกิจที่ประสบความยุ่งยากหรือขาดทุนในการดำเนินธุรกิจ ภายหลังที่ได้ใช้วิธีการด้านการเงินอันจำเป็นแล้ว แต่ก็ยังไม่สามารถชำระหนี้สินได้ตามกำหนดเวลา

มาตรา 3 ขอบเขตการใช้กฎหมาย

กฎหมายฉบับนี้ใช้สำหรับทุกวิสาหกิจที่อยู่ในสถานะล้มละลาย ซึ่งมีที่ตั้งหรือประกอบธุรกิจอยู่ใน สปป.ลาว ไม่ว่าจะดำเนินการด้วยตนเองหรือด้วยตัวแทนก็ตาม

มาตรา 4 สิทธิในการฟ้องร้องหรือร้องขอให้ล้มละลาย

เมื่อวิสาหกิจใดวิสาหกิจหนึ่งอยู่ในสถานะล้มละลาย เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องร้องหรือวิสาหกิจเองก็มีสิทธิร้องขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาคัดสินให้ล้มละลายได้

หมวดที่ 2 การฟ้องร้องหรือการร้องขอให้ล้มละลาย

มาตรา 5 เงื่อนไขในการฟ้องร้องหรือการร้องขอให้ล้มละลาย

การฟ้องร้องหรือการร้องขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาคัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจจะปฏิบัติได้ต่อเมื่อ วิสาหกิจนั้นมีหนี้สินจนเกินความสามารถชำระได้ หรือเจ้าหนี้ได้ส่งใบแจ้งหนี้ให้วิสาหกิจลูกหนี้แล้วอย่างน้อย 3 ครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งห่างกันไม่เกิน 20 วัน และวิสาหกิจลูกหนี้ได้รับทราบแล้วแต่ยังไม่ชำระหนี้สิน

ในกรณีวิสาหกิจเห็นว่าตนเองพบความยุ่งยาก ซึ่งคาดว่าจะไม่สามารถชำระหนี้สินได้ ก็สามารถร้องขอให้ศาลพิจารณาคัดสินการล้มละลายวิสาหกิจของตนได้

มาตรา 6 ส่วนคำฟ้องร้องของเจ้าหนี้

ส่วนคำฟ้องร้องของเจ้าหนี้ต่อศาล ประกอบด้วย

1. ใบคำร้อง ซึ่งต้องระบุชื่อ นามสกุล และที่อยู่ของเจ้าของคำร้อง ชื่อ และที่ตั้งของวิสาหกิจที่ถูกฟ้องให้พิจารณาคัดสินคดีล้มละลาย
 2. ใบแจ้งหนี้ และใบสัญญากู้ยืมหนี้สินของวิสาหกิจดังกล่าวที่ไม่ได้ชำระตามกำหนด
- ผู้ฟ้องร้องให้ศาลพิจารณาคัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจ ต้องจ่ายค่าธรรมเนียมศาลตามกฎหมายว่าด้วยค่าธรรมเนียมศาล

มาตรา 7 ส่วนคำร้องขอของวิสาหกิจ

ส่วนคำร้องขอของวิสาหกิจต่อศาล ประกอบด้วย

1. ใบคำร้อง ซึ่งต้องบอกชื่อและที่ตั้งของวิสาหกิจ ชื่อ และนามสกุลของเจ้าของวิสาหกิจ หรือตัวแทนวิสาหกิจ
2. เอกสารกู้ยืม การใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขข้อยุ่งยากของวิสาหกิจในช่วงที่ผ่านมา
3. รายงานการประชุมของที่ประชุมใหญ่ของวิสาหกิจเกี่ยวกับมติตกลงให้ร้องขอต่อศาล เพื่อให้พิจารณาคัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจ สำหรับวิสาหกิจบุคคลและบริษัทจำกัดนั้นไม่จำเป็นต้องมีรายงานการประชุมดังกล่าว
4. บัญชีรายชื่อเจ้าหนี้พร้อมด้วยจำนวนหนี้ ใบสรุปทรัพย์สินและบทสรุปการดำเนินการประจำปีของวิสาหกิจ 2 ปีสุดท้าย หากวิสาหกิจดำเนินการยังไม่ถึง 2 ปี ก็ให้มีใบสรุปทรัพย์สิน และบทสรุปการดำเนินการทั้งหมดของวิสาหกิจ

ผู้ร้องขอให้ศาลพิจารณาคัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจต้องจ่ายค่าธรรมเนียมศาลตามกฎหมายว่าด้วยค่าธรรมเนียมศาล

มาตรา 8 การรับคำฟ้องร้องหรือคำร้องขอ

ศาลจะรับคำฟ้องร้องให้พิจารณาคัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจได้ก็ต่อเมื่อ ผู้ฟ้องร้องเป็นเจ้าหนี้หรือผู้ที่ได้รับมอบสิทธิจากเจ้าหนี้เป็นลายลักษณ์อักษร และส่วนคำฟ้องร้องต้องให้ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 6 ของกฎหมายฉบับนี้ สำหรับคำร้องขอของวิสาหกิจนั้นให้ปฏิบัติตามมาตรา 7 ของกฎหมายฉบับนี้

มาตรา 9 ความรับผิดชอบของผู้ฟ้องร้อง

ในกรณีคำฟ้องร้องให้ศาลพิจารณาคัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจไม่มีเหตุผลเพียงพอ และมีจุดประสงค์ทำให้ผู้ถูกฟ้องได้รับความเสียหาย ผู้ฟ้องร้องนั้นจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

มาตรา 10 กำหนดระยะเวลาพิจารณาคำฟ้องร้องหรือคำร้องขอ

ภายในกำหนด 7 วัน นับแต่วันที่ศาลได้รับคำฟ้องร้อง ศาลต้องแจ้งเกี่ยวกับการตกลงให้ผู้ฟ้องร้องรับทราบ หากศาลตกลงรับคำฟ้องร้องเพื่อพิจารณา ศาลต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้วิสาหกิจที่ถูกฟ้องทราบพร้อมทั้งส่งสำเนาคำฟ้องร้อง

ภายในกำหนด 15 วัน นับแต่วันที่ศาลได้รับใบแจ้งของศาลให้วิสาหกิจที่ถูกฟ้องนั้น ต้องส่งบทสรุปรายงานเพื่อยืนยันความสามารถในการชำระหนี้สินต่อศาล

ภายในกำหนด 35 วัน นับแต่วันที่ศาลได้ตกลงรับคำฟ้องร้องเป็นต้นไป ศาลต้องเปิดประชุมเพื่อพิจารณาคำฟ้องร้องนั้น

สำหรับวิสาหกิจที่ร้องขอให้ศาลพิจารณาคัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจนั้น ภายในกำหนด 7 วัน นับแต่วันที่ศาลได้ตกลงรับคำร้องขอเป็นต้นไป ศาลต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้บรรดาเจ้าหนี้รับทราบ พร้อมด้วยกำหนดวัน เวลา ที่ศาลจะเปิดประชุมพิจารณาคำร้องขอนั้น ที่ประชุมดังกล่าวจะต้องเปิดประชุมภายในกำหนด 35 วัน นับแต่วันที่ศาลได้ตกลงรับคำร้องขอนั้นเป็นต้นไป

หมวดที่ 3 การพิจารณาคำฟ้องร้องหรือคำร้องขอให้ล้มละลาย

มาตรา 11 การยกเลิกหรือการรับคำฟ้องร้องหรือคำร้องขอเพื่อพิจารณา

ในการพิจารณาคดีล้มละลาย ตามการฟ้องร้องของเจ้าหนี้หรือตามการร้องขอของวิสาหกิจเองนั้น เมื่อศาลเห็นว่าไม่มีหลักฐานชัดเจนเพียงพอที่จะให้ศาลตัดสินยกเลิกคำฟ้องร้องหรือคำร้องขอดังกล่าว ผู้ฟ้องหรือผู้ร้องขอมีสិทธิขออุทธรณ์ภายในกำหนด 15 วัน นับแต่วันที่รับทราบคำตัดสินของศาลเป็นต้นไป

มาตรา 12 การไกล่เกลี่ยระหว่างเจ้าหนี้และวิสาหกิจลูกหนี้

วิสาหกิจที่อยู่ในสถานะล้มละลายมีสิทธิเสนอให้ศาลทำการไกล่เกลี่ย ถ้าศาลได้พิจารณาเห็นสมควรก็จะแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย เพื่อทำการไกล่เกลี่ยให้มีการผ่อนผันการชำระหนี้สินระหว่างเจ้าหนี้รายใหญ่กับวิสาหกิจนั้น

การไถ่เกลี่ยต้องรักษาเป็นความลับ ผู้ไถ่เกลี่ยมีหน้าที่ไถ่เกลี่ยระหว่างเจ้าหนี้และวิสาหกิจลูกหนี้ เพื่อเลื่อนกำหนดเวลาชำระหนี้สินหรือลดจำนวนหนี้สินลง พร้อมทั้งให้ชะลอการฟ้องร้องต่อศาล

มาตรา 13 ผลของการไถ่เกลี่ย

ถ้าหากเจ้าหนี้และวิสาหกิจลูกหนี้สามารถตกลงไถ่เกลี่ยกันได้ และวิสาหกิจลูกหนี้ก็สามารถปฏิบัติตามบทบัญญัติของการไถ่เกลี่ยได้นั้น วิสาหกิจลูกหนี้ก็จะดำเนินกิจการของตนต่อไปและการฟ้องร้องนั้นก็จะต้องยุติไป

ในกรณีไม่สามารถไถ่เกลี่ยกันได้หรือไม่สามารถปฏิบัติตามบทบัญญัติของการไถ่เกลี่ยได้ ศาลก็จะตกลงกำหนดเวลาให้หยุดการชำระหนี้สิน และแต่งตั้งคณะศาลเพื่อพิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจที่ถูกฟ้อง และแต่งตั้งคณะควบคุมทรัพย์สิน

มาตรา 14 สิทธิ และหน้าที่ของศาล

ในการพิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจ ศาลมีสิทธิ และหน้าที่ดังนี้

1. รวบรวมเอกสารหลักฐาน เพื่อพิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจลูกหนี้
2. ติดตาม และตรวจตราความเคลื่อนไหวของผู้ควบคุมทรัพย์สิน
3. กำหนดมาตรการชั่วคราวในกรณีจำเป็น เพื่อรับประกันความปลอดภัยของวิสาหกิจลูกหนี้
4. ควบคุมที่ประชุมเจ้าหนี้
5. ชะลอหรือยกเลิกการพิจารณาตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจลูกหนี้
6. ประกาศให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลาย

มาตรา 15 คณะควบคุมทรัพย์สิน

คณะควบคุมทรัพย์สิน ประกอบด้วย

1. พนักงานวิชาการของศาลจังหวัดหรือศาลล้มละลายกลางหนึ่งท่าน เป็นหัวหน้า
2. ตัวแทนเจ้าหนี้
3. ตัวแทนของวิสาหกิจลูกหนี้
4. ตัวแทนของสหภาพแรงงานจังหวัดหรือเทศบาล
5. ตัวแทนลูกจ้างของวิสาหกิจลูกหนี้
6. พนักงานวิชาการขององค์การการเงิน

มาตรา 16 การควบคุมทรัพย์สิน

ภายหลังที่ศาลได้ตกลงให้มีการควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ที่ถูกฟ้อง วิสาหกิจดังกล่าวยังต้องดำเนินการต่อ แต่ต้องอยู่ภายใต้การดูแลตรวจตราของศาลและคณะควบคุมทรัพย์สิน ห้ามชุกซ่อนหรือเคลื่อนย้ายทรัพย์สิน ห้ามขายหรือโอนทรัพย์สินไปทีอื่น บรรดาผู้ถือหุ้นของวิสาหกิจที่ถูกฟ้องนั้นต้องชำระค่าหุ้นที่ค้างไว้ทั้งหมดภายในกำหนด 15 วัน นับแต่วันได้รับแจ้งเกี่ยวกับการควบคุมทรัพย์สินของศาล

มาตรา 17 ทรัพย์สินที่ถูกควบคุมเพื่อใช้หนี้

ทรัพย์สินของวิสาหกิจที่ถูกควบคุมเพื่อใช้หนี้มีทรัพย์สินทั้งหมดที่เป็นกรรมสิทธิ์ของวิสาหกิจ หรือที่อยู่ในความคุ้มครองของวิสาหกิจ ซึ่งได้แก่

1. อสังหาริมทรัพย์ และสังหาริมทรัพย์ของวิสาหกิจ รวมทั้งทรัพย์สินที่ให้เช่า และกู้ยืม
2. เงินสด และทรัพย์สินที่ร่วมทุน
3. หนี้ที่วิสาหกิจจะได้รับชำระ

สำหรับวิสาหกิจส่วนบุคคล หรือบริษัทหุ้นส่วนที่ถูกพิจารณาตัดสินให้ล้มละลายนั้น การควบคุมทรัพย์สินเพื่อใช้หนี้จะถูกยกเว้นเครื่องใช้ส่วนตัว และอุปกรณ์การผลิตที่จำเป็นแก่การประกอบอาชีพของลูกหนี้ ซึ่งมีมูลค่ารวมทั้งหมดไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา 18 สิทธิ และหน้าที่ของคณะควบคุมทรัพย์สิน

คณะควบคุมทรัพย์สิน มีสิทธิ และหน้าที่ ดังนี้

1. ทำบัญชีจำนวนทรัพย์สินทั้งหมดของวิสาหกิจลูกหนี้
2. ตรวจตรา และควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ ในกรณีจำเป็นก็มีสิทธิเสนอให้ศาลตกลงใช้มาตรการอันจำเป็น และเร่งด่วนชั่วคราว เพื่อรักษาทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้
3. ทำบัญชีรายชื่อเจ้าหนี้ และจำนวนหนี้ที่ต้องส่งให้เจ้าหนี้
4. ประกาศแจ้งเกี่ยวกับการควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ให้มวลชนทราบ พร้อมทั้งกำหนด วัน เวลา ให้เจ้าหนี้อ้างสิทธิทวงหนี้

คณะควบคุมทรัพย์สินมีหน้าที่รับผิดชอบต่อศาลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของตน ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินการควบคุมทรัพย์สินเป็นภาระของวิสาหกิจลูกหนี้

มาตรา 19 ที่ประชุมเจ้าหนี้

ผู้เข้าร่วมในที่ประชุมเจ้าหนี้ ประกอบด้วย

1. เจ้าหนี้ที่มีชื่อในบัญชีรายชื่อเจ้าหนี้ หรือตัวแทนเจ้าหนี้
2. ตัวแทนของวิสาหกิจลูกหนี้

3. ตัวแทนของสหภาพแรงงานจังหวัดหรือเทศบาล
4. ตัวแทนลูกจ้างของวิสาหกิจลูกหนี้

มาตรา 20 การเรียกประชุมเจ้าหนี้

ที่ประชุมเจ้าหนี้ เรียกประชุมโดยคณะควบคุมทรัพย์สิน หรือตามการเสนอของเจ้าหนี้ ซึ่งเป็นตัวแทนเจ้าหนี้ 1/4 ของจำนวนหนี้ทั้งหมด

กำหนดการพร้อมวาระการประชุมต้องส่งให้ผู้ที่จะเข้าร่วมประชุมอย่างช้า 3 วัน ก่อนวันเปิดประชุม

ที่ประชุมเจ้าหนี้จะเปิดได้ก็ต่อเมื่อมีเจ้าหนี้เข้าร่วมประชุมมากกว่าครึ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นตัวแทนอย่างน้อย 2/3 ของจำนวนหนี้ทั้งหมด

มาตรา 21 สิทธิ และหน้าที่ของที่ประชุมเจ้าหนี้

ที่ประชุมเจ้าหนี้มีสิทธิและหน้าที่ ดังนี้

1. พิจารณาให้ความเห็นชอบด้วยแผนการฟื้นฟูวิสาหกิจ และขั้นตอนการดำเนินธุรกิจ
 2. พิจารณาและนำเสนอความคิดเห็นต่อศาลเกี่ยวกับการแบ่งปันทรัพย์สินของวิสาหกิจ
- ในกรณีแผนการฟื้นฟูวิสาหกิจไม่ได้รับการเห็นชอบ

มาตรา 22 การเลื่อนประชุมเจ้าหนี้

ที่ประชุมเจ้าหนี้จะถูกเลื่อนในกรณี ดังนี้

1. เจ้าหนี้ที่เข้าร่วมประชุมไม่เกินครึ่งหนึ่งของจำนวนเจ้าหนี้ทั้งหมด และไม่ได้เป็นตัวแทน 2/3 ของจำนวนเจ้าหนี้ทั้งหมด
2. เสียงส่วนมากของเจ้าหนี้ซึ่งเป็นตัวแทนอย่างน้อย 2/3 ของจำนวนเจ้าหนี้ที่เข้าร่วมประชุมได้ลงมติให้เลื่อนการประชุม

มาตรา 23 พันธะของวิสาหกิจลูกหนี้ต่อที่ประชุมเจ้าหนี้

ในที่ประชุมเจ้าหนี้ เจ้าของวิสาหกิจหรือตัวแทนของวิสาหกิจมีหน้าที่อธิบายแผนการไกล่เกลี่ยและวิธีการต่าง ๆ ในการปฏิบัติและดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจ ให้ชี้แจงปัญหาต่าง ๆ ที่ได้ยกขึ้นในที่ประชุมเจ้าหนี้ ในกรณีเจ้าหนี้ของวิสาหกิจหรือตัวแทนของวิสาหกิจ หากไม่สามารถเข้าร่วมประชุมโดยมีเหตุผล ก็ต้องมอบสิทธิให้ผู้ใดผู้หนึ่งเข้าร่วมประชุมแทน ผู้ที่ได้รับมอบสิทธิให้เข้าร่วมประชุมแทนนั้นก็มิสิทธิและหน้าที่เหมือนเจ้าของหรือตัวแทนของวิสาหกิจ ในกรณีที่เจ้าของวิสาหกิจส่วนบุคคลเสียชีวิตผู้สืบทอดเจ้าของวิสาหกิจนั้นเป็นผู้เข้าร่วมประชุมแทน

มาตรา 24 รูปแบบการตกลงของที่ประชุมเจ้าหนี้

ที่ประชุมเจ้าหนี้จะต้องตกลงเสนอให้ศาลพิจารณาหนึ่งในสามรูปแบบ ดังนี้

1. การฟื้นฟูวิสาหกิจ
2. การขายกิจการ
3. การล้มละลาย และการชำระบัญชี

มาตรา 25 มติของที่ประชุมเจ้าหนี้

มติของที่ประชุมเจ้าหนี้ จะมีผลบังคับใช้ก็ต่อเมื่อได้รับคะแนนเสียงของเจ้าหนี้ซึ่งตัวแทนอย่างน้อย 2/3 ของจำนวนหนี้ทั้งหมด

หมวดที่ 4 การฟื้นฟูวิสาหกิจ

มาตรา 26 พันธะของเจ้าหนี้หรือตัวแทนวิสาหกิจ

เจ้าหนี้ หรือตัวแทนของวิสาหกิจเป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติตามแผนการฟื้นฟูวิสาหกิจตามที่ศาลได้ตกลง

มาตรา 27 สิทธิและหน้าที่ของเจ้าหนี้

เจ้าหนี้มีสิทธิ และหน้าที่ปฏิบัติตามคำตัดสินของศาล และติดตามการปฏิบัติตามแผนการฟื้นฟูวิสาหกิจของวิสาหกิจลูกหนี้

มาตรา 28 การโอนทรัพย์สิน

ทรัพย์สินที่จำเป็นสำหรับการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจลูกหนี้ นั้น ห้ามขาย ห้ามโอน ถ้าหากไม่ได้รับอนุญาตจากศาล

มาตรา 29 การเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบของวิสาหกิจ

กฎระเบียบของวิสาหกิจ ที่อยู่ในสถานะฟื้นฟูลูกหนี้ จะได้รับการปรับปรุงใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการฟื้นฟูดังกล่าว

มาตรา 30 การเพิ่มทุน

เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจตามแผนการฟื้นฟูได้ วิสาหกิจอาจมีความจำเป็นต้องเพิ่มทุน การเพิ่มทุนอาจดำเนินการด้วยรูปแบบ ดังนี้

1. การเพิ่มมูลค่าของหุ้น
2. การนำเจ้าหนี้มาเป็นผู้ร่วมทุน
3. การเพิ่มจำนวนหุ้น

4. การกู้ยืม

มาตรา 31 กำหนดเวลาฟื้นฟู

กำหนดเวลาฟื้นฟูวิสาหกิจไม่เกิน 2 ปี นับแต่วันที่ศาลได้เห็นชอบด้วยแผนการฟื้นฟู ในระยะเวลาดำเนินการฟื้นฟู วิสาหกิจต้องชดใช้หนี้สินตามแผนการฟื้นฟุนั้นด้วย

มาตรา 32 คำพิพากษาของศาล

ในระยะเวลาการฟื้นฟู ถ้าวิสาหกิจสามารถดำเนินธุรกิจของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ศาลจะพิพากษาให้ดำเนินกิจการต่อไป หากวิสาหกิจไม่สามารถฟื้นตัวได้ ศาลก็จะพิพากษาให้วิสาหกิจนั้นล้มละลาย

ในระยะเวลาดำเนินการฟื้นฟูวิสาหกิจนั้น ศาลสามารถพิพากษาให้วิสาหกิจล้มละลายได้ ถ้าหากเห็นว่าวิสาหกิจนั้นจะไม่สามารถฟื้นตัวได้

หมวดที่ 5 การขายกิจการ

มาตรา 33 การขายกิจการ

นับแต่วันที่ศาลได้มีคำสั่งให้ควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ บุคคลหรือนิติบุคคล สามารถเสนอขอซื้อกิจการของวิสาหกิจทั้งหมดหรือส่วนใดส่วนหนึ่งก็ได้

ในกรณีขอซื้อกิจการส่วนใดส่วนหนึ่ง ศาลต้องกำหนดอย่างชัดเจนในทรัพย์สินที่จะตกลงให้ซื้อขาย

มาตรา 34 เงื่อนไขของผู้ซื้อ

ศาลต้องพิจารณาเลือกผู้ที่สามารถชำระค่าซื้อกิจการตามกำหนดเวลาที่ศาลได้วางไว้ ผู้ซื้อกิจการสามารถขายหรือโอนทรัพย์สินของวิสาหกิจให้คนอื่นได้ก็ต่อเมื่อได้ชำระค่าซื้อกิจการนั้นครบถ้วนแล้ว

หมวดที่ 6 การล้มละลายและการชำระสะสาง

มาตรา 35 การพิพากษาให้วิสาหกิจล้มละลาย

ศาลจะพิพากษาให้วิสาหกิจล้มละลายได้ ถ้าหากเกิดปัญหาใดปัญหาหนึ่ง ดังนี้

1. เจ้าของหรือตัวแทนของวิสาหกิจไม่มีแผนการฟื้นฟูวิสาหกิจ
2. เจ้าของหรือตัวแทนวิสาหกิจไม่สามารถปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 23 ของกฎหมายฉบับนี้
3. ที่ประชุมเจ้าหนี้ไม่เห็นชอบด้วยแผนการฟื้นฟูวิสาหกิจ

4.สิ้นสุดกำหนดเวลาการฟื้นฟูวิสาหกิจ แต่การดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจก็ยัง ไม่มีผลกำไร และเจ้าหนี้ก็เรียกร้องให้พิจารณาการล้มละลาย

5. วิสาหกิจได้ฝ่าฝืนข้อตกลงของศาลอย่างร้ายแรง ในช่วยเวลาดำเนินการฟื้นฟูวิสาหกิจ

6. เจ้าของวิสาหกิจได้หลบหนีหรือเสียชีวิต และผู้สืบทอดได้ปฏิเสธการสืบทอดหรือไม่มีผู้สืบทอดในระยะเวลาที่กำลังพิจารณาพิพากษาการล้มละลายของวิสาหกิจ

มาตรา 36 คำพิพากษาของศาล

คำพิพากษาของศาลให้วิสาหกิจล้มละลาย ประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญดังนี้

1. ชื่อศาล ชื่อ และนามสกุลของผู้พิพากษา ที่พิจารณาพิพากษาการล้มละลายของวิสาหกิจ
2. วันที่ และเลขที่ของคำฟ้องร้องให้พิจารณาพิพากษาการล้มละลายของวิสาหกิจ
3. ชื่อและเลขทะเบียนของวิสาหกิจที่ถูกพิพากษาให้ล้มละลาย
4. วันที่พิพากษาการล้มละลายของวิสาหกิจ
5. เหตุผลการพิพากษาการล้มละลายของวิสาหกิจ
6. แผนการแบ่งปันทรัพย์สินของวิสาหกิจ

มาตรา 37 การขออุทธรณ์คำพิพากษาของศาล

เจ้าหนี้ เจ้าของวิสาหกิจ หรือตัวแทนมีสิทธิขออุทธรณ์คำพิพากษาของศาล เกี่ยวกับการล้มละลายของวิสาหกิจภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำพิพากษาเป็นต้นไป

มาตรา 38 การแต่งตั้งคณะชำระสะสาง

ศาลเป็นผู้แต่งตั้งคณะชำระสะสาง ซึ่งประกอบด้วย

1. พนักงานบังคับคดีของศาลเป็นหัวหน้า
2. ตัวแทนองค์การการเงิน
3. ตัวแทนธนาคารระดับจังหวัดหรือเทศบาล
4. ตัวแทนเจ้าหนี้
5. ตัวแทนของสหภาพแรงงานจังหวัดหรือเทศบาล
6. ตัวแทนลูกจ้างของวิสาหกิจ
7. ตัวแทนวิสาหกิจลูกหนี้

มาตรา 39 สิทธิ และหน้าที่ของคณะชำระสะสาง

คณะชำระสะสางมีสิทธิ และหน้าที่ ดังนี้

1. ตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของวิสาหกิจ
2. รับการมอบทรัพย์สิน เอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จากคณะควบคุมทรัพย์สิน

3. บอกเลิกสัญญาของวิสาหกิจที่สร้างขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย
4. รวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจ
5. ประมูลขายทรัพย์สินของวิสาหกิจ
6. แบ่งปันทรัพย์สินให้เจ้าหนี้
7. แบ่งปันส่วนที่เหลือจากการใช้หนี้สินให้แก่เจ้าหนี้แล้วนั้นแก่เจ้าของหรือให้ผู้ร่วมทุนของวิสาหกิจ

ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินการชำระหนี้ เป็นภาระของวิสาหกิจลูกหนี้

มาตรา 40 การบอกเลิกสัญญาหรือเอกสารที่ไม่ถูกต้อง

เพื่อรวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจมาใช้แทนหนี้สินให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณะชำระสะสางมีสิทธิ และหน้าที่ตรวจสอบบอกเลิกสัญญาหรือเอกสารอื่น ๆ ที่วิสาหกิจได้ทำขึ้นที่ไม่ถูกต้องก่อนมีคำสั่งของศาลให้มีการควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้ เช่น

1. การขายทรัพย์สินลดราคา
2. การค้ำประกันหนี้แก่
3. การทำสัญญาหรือการโอนทรัพย์สินให้ญาติ เพื่อนฝูงหรือการนำทรัพย์สินของวิสาหกิจไปบุคคลอื่นใช้

มาตรา 41 รวบรวมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้

คณะชำระสะสางต้องดำเนินการรวบรวมทรัพย์สินทั้งหมดของวิสาหกิจลูกหนี้ ดังนี้

1. ทรัพย์สินของวิสาหกิจ เช่น ที่ดิน บ้านเรือน โกดัง โรงงาน พาหนะ อุปกรณ์การผลิต และสินค้าในโกดัง เป็นต้น
2. หนี้ที่จะได้รับชำระของวิสาหกิจทั้งหมด

ภายหลังที่ได้รวบรวมทรัพย์สินแล้ว คณะชำระสะสางมีสิทธิ และหน้าที่ประมูลขายทรัพย์สินดังกล่าว

มาตรา 42 พันธะของลูกหนี้

ภายหลังที่ศาลได้พิพากษาให้วิสาหกิจลูกหนี้ล้มละลายแล้ว วิสาหกิจลูกหนี้มีพันธะร่วมมือกับคณะชำระสะสางในการปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล

ลูกหนี้จะออกนอกเขตอำนาจศาลหรือออกนอกประเทศได้ก็ต่อเมื่อลูกหนี้มีความจำเป็นจริง ๆ มีการค้ำประกันอย่างเหมาะสม และได้รับอนุญาตจากศาลที่ได้ตัดสินการล้มละลายของวิสาหกิจนั้น

ในกรณีที่ศาลได้รับรายงานและเห็นว่าลูกหนี้มีพฤติกรรมจะหลบหนีออกนอกเขตอำนาจศาลหรือออกนอกประเทศศาลมีสิทธิออกคำสั่งกักตัวได้

มาตรา 43 ประกาศการล้มละลาย

ภายในกำหนด 10 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดเกี่ยวกับการล้มละลายของวิสาหกิจ ผู้พิพากษาต้องออกประกาศทางสื่อมวลชน 3 วัน ต่อเนื่องกัน เกี่ยวกับการล้มละลายของวิสาหกิจ พร้อมด้วยส่งสำเนาคำพิพากษาการล้มละลายของวิสาหกิจนั้นไปให้

1. กรมบังคับคดีของศาล
2. เจ้าหนี้ และเจ้าของวิสาหกิจที่ถูกพิพากษาให้ล้มละลาย
3. องค์การการเงิน
4. สหภาพแรงงาน
5. สำนักงานขึ้นทะเบียนจัดตั้งวิสาหกิจ
6. องค์การธนาคาร
7. สภาหอการค้า และอุตสาหกรรม
8. กรมตำรวจเศรษฐกิจ

มาตรา 44 การแบ่งปันทรัพย์สินให้เจ้าหนี้

เมื่อคณะชำระสะสางรวบรวมหนี้ที่จะได้รับของวิสาหกิจได้แล้ว ก็จะดำเนินการแบ่งปันทรัพย์สินนั้นให้เจ้าหนี้โดยปฏิบัติตามลำดับบุริมสิทธิ ดังนี้

1. ค่าแรงงานของลูกจ้าง
2. หนี้สินต่อรัฐ
3. หนี้สินที่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน
4. หนี้สินที่ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน

การชำระหนี้สินดังกล่าว ให้ชำระหนี้สินตามลำดับบุริมสิทธิให้ครบถ้วนก่อน หลังจากนั้นจึงชำระหนี้สินอื่น ๆ ที่มีต่อไป

สำหรับหนี้สินที่อยู่ลำดับเดียวกันนั้น ถ้าหากทรัพย์สินที่ชำระไม่เพียงพอ ให้ชำระตามสัดส่วนร้อยละของมูลค่าแต่ละหนี้สิน

มาตรา 45 การแบ่งปันทรัพย์สินที่เหลือ

ภายหลังการแบ่งปันทรัพย์สินของวิสาหกิจให้เจ้าหนี้ครบแล้ว ถ้าทรัพย์สินนั้นยังเหลืออยู่ก็ให้แบ่งปันแก่ผู้ร่วมทุนตามวิธีแบ่งปันผลกำไรหรือแบ่งปันให้เจ้าของวิสาหกิจ

มาตรา 46 การตรวจการชำระสะสาง

นับตั้งแต่วันที่ได้เริ่มต้นดำเนินงานของคณะชำระสะสาง ต้องรายงานเป็นประจำต่อศาลที่ได้แต่งตั้ง รายงานให้เจ้าหนี้ และเจ้าของวิสาหกิจทราบด้วย

เจ้าหนี้ และเจ้าของวิสาหกิจมีสิทธิทักท้วงหรือฟ้องร้องต่อศาลเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่ถูกต้องของคณะชำระสะสาง

หมวดที่ 7 มาตรการต่อผู้กระทำผิด**มาตรา 47 การกระทำผิดก่อนการควบคุมทรัพย์สิน**

ถ้าคณะควบคุมทรัพย์สินตรวจสอบพบว่า ก่อนการฟ้องร้องให้ศาลพิพากษาล้มละลายของวิสาหกิจคณะผู้บริหารของวิสาหกิจได้ปกปิดเอกสารทางบัญชีเกี่ยวกับทรัพย์สิน โยกย้าย โอนทรัพย์สินหรือเพิ่มหนี้สินอย่างไม่ถูกต้อง ทำสัญญาค้ำประกันให้หนี้สินที่ไม่มีค้ำประกัน บอกละเลินหรือลดจำนวนหนี้สินที่วิสาหกิจจะต้องได้รับ คณะผู้บริหารของวิสาหกิจดังกล่าว จะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

มาตรา 48 การกระทำผิดในเวลาควบคุมทรัพย์สิน

เมื่อศาลได้มีคำสั่งให้มีการควบคุมทรัพย์สินของวิสาหกิจลูกหนี้แล้ว ถ้าหากคณะผู้รับผิดชอบวิสาหกิจนั้นหากยังรับสินเชื่อโดยไม่ได้แจ้งให้เจ้าหนี้ทราบ ว่าตัวเองได้ถูกควบคุมทรัพย์สินหรือถูกฟ้องให้ล้มละลาย และหากยังดำเนินธุรกิจโดยใช้ชื่ออื่นหรือใช้ชื่อของคนอื่นมาแอบอ้าง จะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

มาตรา 49 การห้ามดำรงตำแหน่ง

ประธาน สมาชิกของสภาบริหาร หรือคณะผู้บริหารของวิสาหกิจที่ถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลาย ไม่มีสิทธิดำรงตำแหน่งเป็นประธาน เป็นสมาชิกของสภาบริหารหรือผู้บริหารของวิสาหกิจอื่นอีกไม่ว่าจะเป็นวิสาหกิจใดก็ตามภายในระยะเวลา 3 ปี นับแต่วันที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้วิสาหกิจล้มละลายเป็นต้นไป ยกเว้นสภาบริหารของรัฐวิสาหกิจ และวิสาหกิจที่ได้รับรองขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาการล้มละลายของวิสาหกิจตนด้วยความพึงพอใจ และสามารถชำระหนี้สินได้ครบ

มาตรา 50 มาตรการต่อคณะควบคุมทรัพย์สิน และคณะชำระสะสาง

คณะควบคุมทรัพย์สิน และคณะชำระสะสาง หากได้กระทำความผิดในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ของตน ศาลมีสิทธิปลดผู้ควบคุมทรัพย์สินหรือผู้ชำระสะสางผู้ใดผู้หนึ่งหรือทั้งหมดก็ได้ ถ้าหากพบว่าผู้นั้นมีความผิดในการปฏิบัติหน้าที่การงานของตน หลังจากนั้นศาลจะพิจารณาพิพากษาให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบต่อค่าเสียหายที่เกิดขึ้น แล้วแต่งตั้งบุคคลใหม่หรือคณะใหม่แทน

ในกรณีผู้ควบคุมทรัพย์สินหรือผู้ชำระสะสาง หากได้กระทำความผิดอย่างร้ายแรงจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

มาตรา 51 ผู้แอบอ้างเป็นเจ้าของ

บุคคลใดที่อ้างตัวเองว่าเป็นเจ้าของวิสากิจที่ถูกฟ้องร้องให้ล้มละลายโดยไม่มีมูลความจริง จะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

หมวดที่ 8 การปิดการชำระสะสาง และการพ้นจากการเป็นผู้ล้มละลาย

มาตรา 52 การปิดการชำระสะสาง

การชำระสะสางหนี้สินของวิสากิจที่ถูกพิพากษาให้ล้มละลาย จะถูกปิดลงในกรณี ดังนี้

1. ศาลสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาททำให้เจ้าหนี้และลูกหนี้มีการประนีประนอมหนี้กันได้
2. คณะชำระสะสางได้สิ้นสุดการแบ่งปันทรัพย์สินให้เจ้าหนี้จนครบถ้วน หรือลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินที่จะแบ่งปันชำระหนี้

ภายหลังที่ได้ปิดการชำระสะสางแล้ว ศาลต้องแจ้งให้สำนักงานที่ขึ้นทะเบียนวิสากิจและออกประกาศทางสื่อมวลชน

มาตรา 53 การขอให้เปิดการชำระสะสางใหม่

เจ้าหนี้ หรือลูกหนี้มีสิทธิร้องขอให้ศาลพิจารณาใหม่ เกี่ยวกับการปิดการชำระสะสางของวิสากิจที่ล้มละลายภายในกำหนด 15 วัน นับแต่วันที่ศาลได้ปิดการชำระสะสางเป็นต้นไป ถ้าศาลเห็นว่ามิมีเหตุผลเพียงพอ ก็จะพิจารณาเปิดการชำระสะสางใหม่

มาตรา 54 การพ้นจากการล้มละลาย

ศาลจะพิพากษาให้เจ้าของวิสากิจที่ถูกประกาศล้มละลายพ้นจากการเป็นผู้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ ศาลได้รับคำร้องขอของผู้เกี่ยวข้อง โดยมีเอกสารยืนยันว่าได้ปฏิบัติตามการชำระสะสางสำเร็จ และได้สิ้นสุดการปฏิบัติโทษเสร็จ

หมวดที่ 9 บทบัญญัติสุดท้าย

มาตรา 55 การประกาศใช้กฎหมาย

รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นผู้ออกข้อกำหนดเพื่อประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้

มาตรา 56 ผลบังคับใช้

กฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้ภายหลัง 30 วัน นับแต่ประธานประเทศแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นผู้ออกข้อกำหนดเพื่อประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ได้ออกรัฐบัญญัติประกาศใช้เป็นต้นไป

ประวัติผู้เขียน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวพรทิพย์ ดวงสวรรค์
วัน เดือน ปีเกิด	27 ธันวาคม ค.ศ. 1986
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 13 บ้านนาสร้างเหว เขตวิชน เมืองหลวงพระบาง สปป.ลาว
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยกฎหมายภาคเหนือ แขวงหลวงพระบาง สปป.ลาว
ประวัติการทำงาน	พนักงานวิชาการ กระทรวงการต่างประเทศ แผนกการต่างประเทศ ประจำจังหวัดอุดมไซ สปป.ลาว